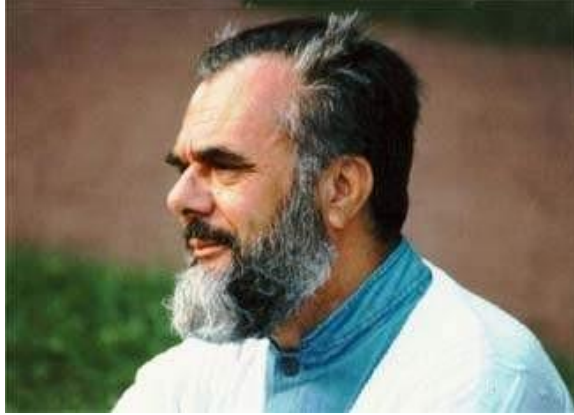


Prof. Dr. M. Es'ad COŞAN

İSLÂM, TASAVVUF VE HAYAT



Hazırlayan:

Dr. Metin ERKAYA



İÇİNDEKİLER

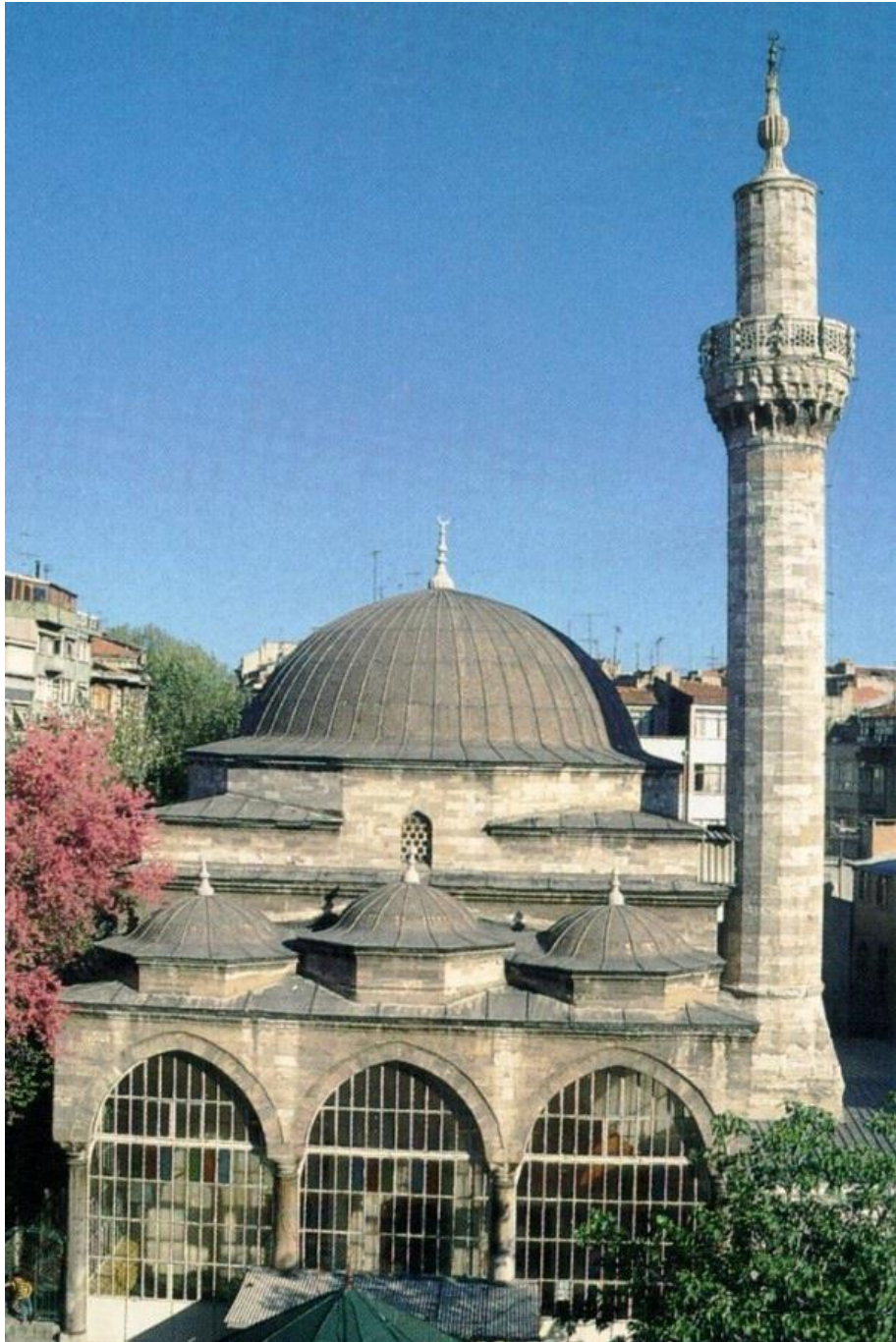
ÖNSÖZ	9
KISALTMALAR	11
PROF. DR. MAHMUD ES'AD COŞAN	13
01. İSLÂM NEDİR?.....	23
a. En Önemli Konu	23
b. İslâm Hz. Adem Atamız'la Başlar	29
c. Eski Dînî Kitaplar ve Peygamber Efendimiz	35
d. İslâm'ın Üstünlükleri	40
e. Amellerde Niyet Önemli	42
f. Mala Zarar Vermek Yok.....	45
g. İslâm Bir Hayat Tarzıdır.....	47
h. İslâm Bütün İnsanlara Gönderilmiştir.....	52
i. Temizlik Çok Önemli.....	55
j. Adalet Mülkün Temelidir	57
k. Sevgi ve Saygı Esastır	59
02. ALLAH BİLGİSİ	66
a. İnsanlarda Tanrı Kavramı	66
b. Allah İnancının Faydaları	70
c. Önemli Olan Ahiret.....	72
d. Tevhid Akîdesi	78
e. İmanın Dereceleri	82
f. Nefsin Terbiyesi.....	85
03. İNSANININ SORUMLULUKLARI	88

a. Nefsin Arzuları	88
b. Önemli Olan Ahiret	94
c. Zekî İnsan Kimdir?	98
d. Niyetin Ahiret Oluşu	103
e. İnsanın Emaneti Yüklenmesi.....	106
f. Dünya İmtihan Dünyası.....	112
04. İSLÂM'DA NEFİS TERBİYESİ.....	135
a. Yaratılışımızın Gayesi	135
b. Şerrin Kaynakları.....	138
c. Nefsin Arzuları.....	146
d. Nefsin Terbiyesi.....	146
05. TASAVVUF VE HAYAT	156
a. Hayatı Doğru Anlamak Lâzım!	156
b. Tasavvuf Dinî Bir Yaşam Şekli	160
c. İslâm Tasavvufu Nedir?.....	164
d. Eski Kitaplarda Peygamber Efendimiz	167
e. Tasavvuf Fıkıh-ı Bâtındır	171
f. Allah'ın Sevdiği Kimseler.....	174
g. Ahiret Kardeşliği	181
h. Hizmet Etmek Önemli.....	182
i. Sorular - Cevaplar	193
06. İSLÂM'DA İNSÂNÎ İLİŞKİLER	205
a. İnsânî İlişkiler	205
b. İslâm Topluluk Dini	207
c. İnsan Olma Değeri.....	210
07. PEYGAMBER EFENDİMİZ'İN AHLÂKI.....	215

a. Ahlâkı Kur'an İdi.....	216
b. Çok Merhametli İdi	217
c. Bizim İçin Örnek Bir Kimse	219
d. Beni Rabbim Terbiye Etti.....	221
e. Peygamber SAS Çok Güzeldi.....	225
f. İnsanların En Büyüğü.....	227
g. İnsanların Efendisi	230
h. Çok Mütevazı İdi	235
i. Ana Baba Hakkı	237
j. Aile Hayatı.....	239
k. Çok Şefkatli İdi.....	242
l. Komşu Hakkı Önemli	244
m. Ticaret Hayatı.....	246
n. Zulme Razi Olmazdı	249
o. Kur'an Bilgisi Önemli	250
r. Güzel Ahlâk Nedir?.....	253
08. GÜZEL AHLÂKLAR VE VEFÂ.....	256
a. Güzel Ahlâk ve Takvâ	256
b. Sabır ve Sebat	259
c. Vefa.....	262
d. Abdullah ibn-i Mübarek	263
e. Ticarete Doğruluk.....	266
f. Evlilik Sevaplı	268
g. Ahde Vefâ.....	270
h. Vefalı Genç.....	276
i. Çocuğun Namaza Başlaması.....	278

09. HİLİM, GÜZEL HUY VE VERA'	285
a. Hz. Ali RA'ı Seviyoruz	285
b. Hilim	288
c. Güzel Huy.....	294
d. Vera'	301
e. Bu Hadis-i Şeriften Öğrendiklerimiz	302
10. DÜNYA SEVGİSİ VE ZÜHD	311
a. Peygamber SAS'ın Zâhidliği.....	311
b. Zühd Gönlü Rahatlatır	317
c. Altı Şey Amelleri Mahveder	319
d. Tembellik Kalbi Karartır	321
11. TASAVVUF	327
a. Hayatımızın Gayesi	327
b. Hidayet Allah'tandır.....	327
c. Nefsin Arzuları.....	334
d. Tasavvufun Kaynakları.....	339
e. Takvâ.....	340
f. Zikir	345
12. NEFİS TERBİYESİ.....	351
a. Esas Olan Ahiret	351
b. Takvâ Yolu.....	353
c. Nefsi Islah Edecek Bir Yol.....	354
d. Tasavvufa İtiraz Edenler.....	356
e. İhsân Yolu	359
13. ZİKİR DERSİ	362
a. Tevbe Etmek	362

b. Abdestli Gezmek	367
c. Günlük Zikir Vazifesi.....	369
d. Râbıta-i Mevt	377
e. Râbıta-i Mürşid.....	378
f. Râbıta-i Huzur.....	380
g. Allah Duaları Kabul Eder	381
h. Zikirler	385
i. Nâfile Namazlar	388
j. Nâfile Oruçlar	392
k. Temel Esaslar	392
14. TEBLİĞ VE İRŞAD GÖREVİ	396
a. Cemaatte Rahmet Var!.....	396
b. İkaz ve İrşad Görevi	397
c. Hakkı Söylemek	399
d. Tasavvuf Yolu	401
e. Hizmetlerin Dışa Açılması	404
f. Teknik ve Kaliteli Çalışma	407
g. Kardeşlerimizi Toparlamak	413



ÖNSÖZ

Allah-u Teâlâ Hazretleri, insanları ve cinleri kendisini tanısinlar, bilsinler ve güzel kulluk etsinler diye yaratmıştır. Kendisini bildirmek ve güzel kulluğun nasıl yapılacağını öğretmek için de peygamberler göndermiştir. Hazret-i Adem Atamız'dan itibaren binlerce peygamber gelmiştir. Fakat zaman içinde bu peygamberlerin getirdiği bilgiler unutulmuş, değiştirilmiş ve insanlar yanlış yollara sapmışlardır. Nihâyet geçmiş peygamberleri tasdik edip, yanlışları düzeltmek, eğrileri doğrultmak, insanlığı ikaz ve irşad etmek için Peygamber SAS Efendimiz gönderilmiştir.

Peygamber SAS Efendimiz kendisine vahyedilen Kur'an-ı Kerim'i en güzel tarzda uygulamış, sünnet-i seniyyesi ile en güzel ve en doğru yolu ortaya koymuştur. Kendisinden sonra da sahabe-i kirâm, tabiîn, tebe-i tabiîn ve evliyâullah büyüklerimiz, onun yolunu devam ettirmişler ve günümüze kadar getirmişlerdir.

İşte elinizdeki kitap, günümüzde Peygamber SAS Efendimiz'in yolunu insanlara anlatmaya çalışan kıymetli büyüğümüz, Prof. Dr. M. Es'ad Coşan Hocaefendimiz'in muhtelif yerlerde/ülkelerde yapmış oldukları konuşmalardan oluşuyor.

Konuşmalarda önce İslâm'ın hak ve gerçek olduğu, büyüklüğü ortaya konuluyor ve İslâm'ın prensipleri hakkında genel bilgiler veriliyor. Geçmiş ümmetlerin kitaplarında Peygamber Efendimiz'le ilgili haberler olduğu ifade ediliyor.

Sonra Peygamber SAS Efendimiz'in ahlâkı ve bazı güzel ahlâklar anlatılıyor. Peygamber Efendimiz'e en güzel şekilde uymanın yolu olan, ihsân yolu olan tasavvuf üzerinde duruluyor. Nefsi terbiye etmek, güzel ahlâk sahibi olmak için neler yapmak gerektiği anlatılıyor. Zikir ve zikrin usûlü hakkında bilgiler veriliyor.

En son bölümde ise, tebliğ ve irşad çalışmalarının önemi üzerinde duruluyor, herkesin İslâm'a hizmet etmesi gerektiği vurgulanıyor.

Kitabın ilk baskısı Ağustos 1996'da Seha Neşriyat tarafından yapıldı. Şimdi aradan yirmi altı yıl geçti, şairin dediği gibi;

*Ali gitti Hakk'a yetti;
Zülfikâr'ı derya yuttu...*

Prof. Dr. Mahmud Es'ad Coşan Hocamız vefat etti (*Rahmetu'llâhi aleyh*), Seha Neşriyat özelleştirildi, kitabın yeni baskısı yapılmaz oldu. Bu yıl Ramazan ayı yaklaşırken, kitabı okuyucuya internet yoluyla arz etmek düşüncesiyle yeniden hazırlamış bulunuyoruz. Arapça metinler tamamlanmış, hadis-i şeriflerin tahriri yapılmış, ayrıca 16 Ekim 1989'da Ankara'da Millî Kütüphane'de yapılan, “İslâm'da Nefis Terbiyesi” konulu bir konferans ilave edilmiştir.

Kitabı hazırlarken konuşma kayıtlarının temininde yardımcı olan kardeşlerimize, Almanya'dan Rahmi Ünal ve ABD.'den Osman Gürdal beylere; teknik konularda yardım eden Abdüllatif ve Ahmed Enis Erkaya'ya teşekkür ediyoruz. Bu çalışmamızın, İslâm'ı ve tasavvufu daha iyi tanımada okuyucuya faydalı olacağını; İslâmî gayretinin artmasına katkıda bulunacağını ümid ediyoruz.

Dr. Metin ERKAYA
Sincan, 27 Mart 2022
24 Şa'ban 1443

KISALTMALAR

SAS	: <i>Salla'llàhu aleyhi ve sellem.</i>
AS	: <i>Aleyhi's-selâm.</i>
RA	: <i>Radıya'llàhu anh/ anhâ/ anhümâ.</i>
Rh.A	: <i>Rahmetu'llàhi aleyh.</i>
KS	: <i>Kaddesa'llàhu sirrahû.</i>
RE.	: <i>Râmûzü'l-Ehâdîs</i>
ME.	: <i>Muhtâru'l-Ehâdîs</i>
RS.	: <i>Riyâzu's-Sâlihîn</i>
a.g.e.	: Adı geçen eser.
v.	: Vefatı.
vs.	: ve sâire
s.	: sayfa
(خ)	: Buhârî, <i>Sahîh</i>
(م)	: Müslim, <i>Sahîh</i>
(د)	: Ebû Dâvud, <i>Sünen</i>
(ت)	: Tirmizî, <i>Sünen</i>
(ن)	: Neseî, <i>Sünen</i>
(ه)	: İbn-i Mâce, <i>Sünen</i>
(حم)	: Ahmed ibn-i Hanbel, <i>Müsned</i>
(عب)	: Abdü'r-Rezzâk, <i>Musannef</i>
(ط)	: Tayâlisî, <i>Müsned</i>
(ش)	: İbn-i Ebî Şeybe, <i>Musannef</i>
(ع)	: Ebû Ya'lâ, <i>Müsned</i>
(طب)	: Taberânî, <i>Mu'cemü'l-Kebîr</i>
(طس)	: Taberânî, <i>Mu'cemü'l-Evsat</i>
(قط)	: Dâra Kutnî, <i>Sünen</i>
(حل)	: Ebû Nuaym, <i>Hilyetü'l-Evliyâ</i>

- (ق) : Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*
(هـب) : Beyhakî, *Şuabü'l-İman*
(عق) : Ukaylî, *Duafâ*
(عد) : İbn-i Adiyy, *Kâmil fi'd-Duafâ*
(خط) : Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*
(كر) : İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*
(حب) : İbn-i Hibbân, *Sahîh*
(ك) : Hâkim, *Müstedrek*
(ض) : Ziyâ el-Makdisî, *el-Ehâdisü'l-Muhtare*
(در) : Dârimî, *Sünen*
(خز) : İbn-i Huzeyme, *Sahîh*
(بر) : İbn-i Abdi'l-Ber, *el-İstiâb*
(غ) : Begavî, *Şerhü's-Sünneh*
(طح) : Tahâvî, *Şerhü Maâni'l-Âsâr*

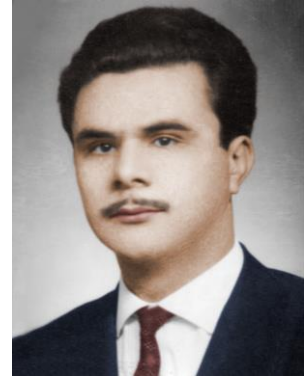
PROF. DR. MAHMUD ES'AD COŞAN

(14 Nisan 1938 - 4 Şubat 2001)

14 Nisan 1938 (13 Safer 1357) tarihinde, Çanakkale'nin Ayvacık ilçesinin Ahmetçe köyünde doğdu. Babası Halil Necâti Efendi, annesi Şâdiye Hanım'dır. Anne ve baba tarafından soyu, Buhâra'dan Çanakkale'ye göç etmiş seyyidlere dayanır.

Küçük yaşta iken ailesi İstanbul'a taşındı. 1950'de İstanbul Vezneciler İlkokulu'nu, 1956'da Vefa Lisesi'ni bitirdi. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap-Fars Filolojisi Bölümü'ne girdi. Arap Dili ve Edebiyatı, İran Dili ve Edebiyatı, Ortaçağ Tarihi ile Türk-İslâm Sanatı sertifikalarını alarak, 1960 yılında Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu.

Aynı yıl, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'nde açılan asistanlık imtihanını kazanarak, Klasik-Dinî Türkçe Metinler Kürsüsü'ne asistan olarak girdi. Fakülte yayın komisyonunda iki yıl sekreterlik yaptı. 1965 yılında, XV. Yüzyıl şairlerinden olan *Hatiboğlu Muhammed ve Eserleri* konusunda doktora tezi vererek ilâhiyat doktoru ünvanını aldı. 1967-1968 yıllarında Ankara Yükseliş Mühendislik ve Mimarlık Özel Yüksek Okulu'nda *Türkçe ve Hümaniter Bilgiler* derslerini verdi.



Askerlik görevine Tuzla Piyade Okulunda başladı (15 Ekim 1971). Ağrı Patnos'ta yedeksubay olarak tamamladı (31 Aralık 1972).

1973 yılında, *Hacı Bektâş-ı Velî, Makâlât* adlı doçentlik tezi ile doçent ünvanını aldı ve Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Türk-İslâm Edebiyatı Kürsüsü'ne öğretim üyesi olarak tayin edildi. 1977-1980 yıllarında Sakarya Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi'nde Türk Dili ve Edebiyatı dersleri verdi. Yurtdışında çeşitli üniversitelerde misafir öğretim üyeliklerinde

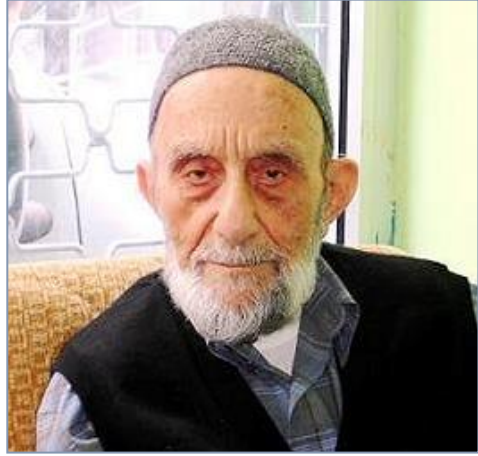
bulundu.

1982 yılında, *İbrâhim-i Müteferrika ve Risâle-i İslâmiyye* isimli takdim teziyle ilâhiyat profesörü oldu. Sosyal ve kültürel faaliyetlere daha fazla zaman ayırabilmek düşüncesiyle, 1987 yılında emekliliğini isteyerek üniversiteden ayrıldı.

İlk dînî eğitimini ailesinde gördü. Dedesi Molla Mehmed Efendi, İstanbul'da medreselerde ilim tahsil etmiş ve Gümüşhaneli Ahmed Ziyâüddin Hazretleri'ne intisab etmiş bir kimseydi. Çanakkale Savaşında şehid olmuştur.

Babası Halil Necâti Efendi, küçük yaşta köyünde hafızlığını tamamladı. Genç-liğinde Gümüşhaneli dergâhına mensub Çırpırlı Hacı Ali Efendi'nin medresesine devam etti. İlk tasavvuf dersini de ondan aldı. Medreseler kapandıktan sonra tekrar köyüne döndü. Şadiye Hanım'la evlendi (1928).

Şâdiye Hanım da aynı sülâleden zikir ehli, bilgili bir hanımdı. Bu evlilikten beşi erkek, ikisi kız, yedi çocukları oldu. Prof. Dr. Mahmud Es'ad Coşan Hocaefendi, ailenin dördüncü çocuğudur.



Halil Necâti Efendi, çocuklarını okutmak amacıyla 1942 yılında İstanbul'a taşındı. Bir süre ticaretle meşgul oldu. O sırada, Şehzâdebaşı Damat İbrahim Paşa Camii'nde Serezli Hasîb Efendi'nin sohbetlerine devam etti. Onun vefatından sonra, Kazanlı Abdül'aziz Efendi'ye intisab etti. Onun Ümmügülsüm Camii'ndeki sohbetlerine katıldı. Abdül'aziz Efendi'nin tavsiyesi ile girdiği müezzinlik imtihanını kazanarak, Fatih Müftülüğü'nde göreve başladı. Abdül'aziz Efendi'nin vefatından sonra (1952), irşad görevini sürdüren Mehmed Zâhid Kotku Hazretleri'nin sohbetlerine devam etti. Onun yakın dostlarından oldu.

Bu münasebetle, Prof. Dr. Mahmud Es'ad Coşan Hocaefendi, küçük yaşta hocaefendilerin meclislerinde bulundu, onların maddî

ve manevî ilgilerine mazhar oldu.

Edebiyat Fakültesi'nden mezun olduktan sonra, 1960 yazında Mehmed Zâhid Kotku Hazretleri'nin kızı Muhterem Hanım'la evlendi. Aynı yılın sonbaharında, Ankara İlâhiyat Fakültesi'ndeki asistanlık görevi dolayısıyla Ankara'ya taşındılar.

İlâhiyat Fakültesi'ndeki öğretim üyeliği yıllarında, Hocaefendi'nin kapısı herkese açıktı. Öğrencilerin çok sevdiği ve saygı gösterdiği bir kimseydi. Talebe gelir, kapıyı çalar, derdini anlatır, cevabını alır, müsterih bir çehre ile ayrılırdı. Olaylı ve kavgalı zamanlarda öğrencilerin arasına girer, onları akl-ı selime davet eder, kavgaları önlemeye çalışırdı.



1960'lı yıllarda fakültede resmî ders olarak Kur'an-ı Kerim dersi yoktu. Öğrenciler kendi gayretleriyle, Arapça'dan, Farsça'dan faydalanarak Kur'an-ı Kerim öğrenmeğe çalışıyordu. Bunu gören Hocaefendi, müsait zamanlarında hasbî olarak, isteyenlere Kur'an-ı Kerim ve Osmanlıca dersleri veriyordu.

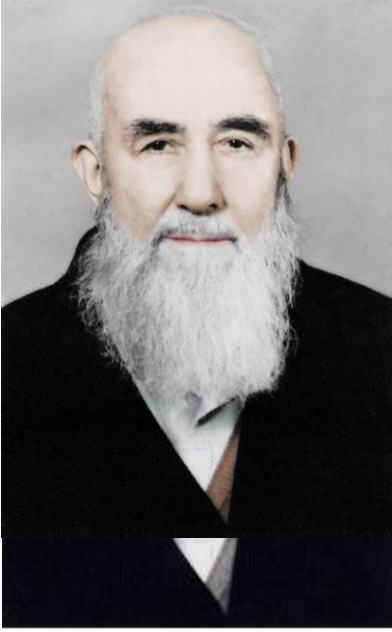
Öğrencilerini bilimsel araştırmalara, master ve doktora yapmaya teşvik ederdi. Öğretim üyeleri arasında saygınlığı vardı. Sahasında söz sahibi idi. Özellikle Türk-İslâm Edebiyatı'nda, ilk müracaat edilen kimseydi. Kendisinden önce profesör olmuş hocalar bile, ağır bir parça, çetin bir şiir oldu mu;

“—Es'ad Bey, şuna beraber bakabilir miyiz?” diye kendisine gelirlerdi. Herkese yardımcı olmaya çalışırdı.

İlk yıllar Kurtuluş'ta oturuyorlardı. Daha sonra Kalaba'ya taşındılar (1963). Evlerinin yakınında cami yoktu. Bir mescid açılması için önderlik etti. Daha sonra onun gayretleriyle bir dernek kurulup, cami yeri alındı. Üstte Kur'an Kur'an Kursu, altta cami olmak üzere cami inşaatının yapılmasına gayret etti. Buralarda zaman zaman hadis ve tefsir sohbetleri yaptı.

Komşuluk ilişkileri çok mükemmeldi. Bütün yorgunluklarına

ve yoğunluklarına rağmen, komşularına da vakit ayırırdı. Karşılıklı ziyaretleşmeler olurdu. Ziyaretlerde tebessümü eksik etmezdi. Ziyaret sırasında, kütüphaneden uygun bir kitap alır, orada bulunanlardan birisine bir yer açtırırdı. Sonra oradan bir miktar okuyarak sohbet ederdi.



Mehmed Zâhid Kotku Hazretleri, hemen her yıl Ankara'ya gelir, evlerinde bir süre misafir kalırdı. Ankara'nın çeşitli semtlerinde, çevre ilçelerde sohbetler, ziyaretler olurdu. Bazen de M. Es'ad Hocaefendi'yi de yanına alır, Anadolu'nun muhtelif şehirlerine beraber seyahat ederlerdi.

1977 Yılında, Mehmed Zâhid Kotku Efendi'nin bizzat elinden tutarak kürsüye oturtması ile İskenderpaşa Camii'nde *Râmûzü'l-Ehâdis* derslerine başladı. Hafta sonlarında İstanbul'a gidiyor, pazar günü hadis dersini yapıp Ankara'ya dönüyordu.

Mehmed Zâhid Efendi'nin hastalığında, ameliyatında hep yakın hizmetinde bulundu. Son demlerinde de yanbaşındaydı. Onun arzusu üzerine, 13 Kasım 1980 (5 Muharrem 1401) günü vefatından sonra, cemaatin eğitimiyle ve her türlü meselesiyle ilgilenme, tebliğ ve irşad görevini üstlendi.

Tasavvufî nisbeti; hocası Mehmed Zâhid Efendi vasıtasıyla Nakşibendî Tarikatı'nın, Hâlidîyye kolunun, Gümüşhâneviyye şubesidir. Ayrıca Kâdiriyye, Sühreverdiyye, Kübreviyye, Çeştiyye, Mevleviyye, Halvetiyye ve Bayrâmîyye tarikatlarından da irşada me'zundur.

Onun döneminde hadis derslerine ilgi daha da arttı. Cemaat yer bulamadığı için camiye ilâveler yapıldı, ders dinlenilecek

yerler beş-altı kat genişletildi. Caminin yanındaki eski binalar alınarak camiye katıldı. Ayrıca Ankara, İzmir, Bursa, Sapanca, İzmit ve Eskişehir’de mutad hadis dersleri başlatıldı.

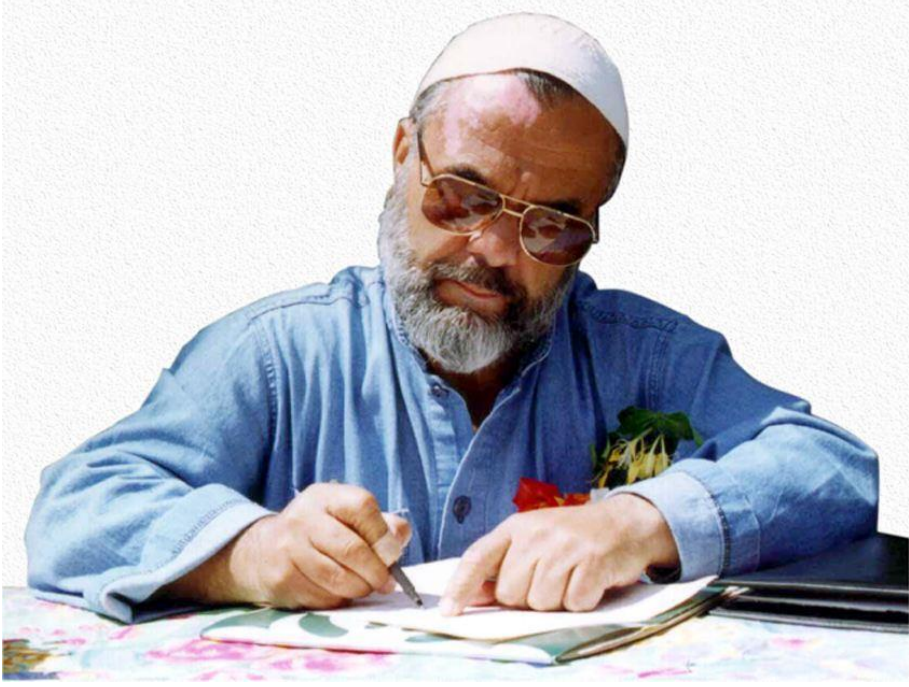
Mehmed Zahid Kotku Efendi’nin emri üzerine kurduğu “Hakyol Vakfı”nın çalışmalarıyla bizzat ilgilendi, muhtelif yerlerde şubeler açtırdı. Eğitim ve yardımlaşma faaliyetini yaygınlaştırmak için çalışmalar yaptı. Sanat ve kültürle ilgili çalışmalar yapmak üzere “İlim, Kültür ve Sanat Vakfı”nı, sağlık hizmetleri için “Sağlık Vakfı”nı kurdurdu. Hanımların eğitimiyle ilgili olarak “Hanım Dernekleri”nin; çevre ile ilgili çalışmalar yapmak üzere “İlim, Ahlâk, Kültür ve Çevre Dernekleri”nin kurulmasını ve yaygınlaştırılmasını teşvik etti. Bu çalışmalarla toplumun güzel amaçlar için bir araya gelmesini, organize olmasını sağlamaya çalıştı.

Vakıflara ait, harabe haline gelmiş birtakım ecdad yadigârı eserlerin tamir ve tecdidiyle ilgilendi. Onların gayesine uygun olarak tekrar faaliyete geçmesini temin etti. (Ahmed Kâmil Tekkesi, Selâmi Mustafa Efendi Tekkesi, Şeyh Murad Efendi Dergâhı, Şadiye Hatun Şifâ Külliyesi.)

Eğitimin yaygınlaştırılması için basın ve yayın çalışmalarıyla ilgilendi. 1983 Eylülünde İslâm dergisi, 1985 Nisanında Kadın ve Aile ve İlim ve Sanat dergisi yayınlanmaya başladı. Daha sonra, Gülçocuk dergisi çıkartıldı. Sağlık ve bilimle ilgili konularda ise Panzehir dergisi yayınlandı. Vefa Yayıncılık adına yayınlanan bu dergilerle yakından ilgilendi ve makaleler yazdı.

Bu dergiler ilgilendikleri sahalarda kamuoyuna önderlik ettiler. Yayınladıkları yazılarla, araştırma dosyalarıyla ve İslâm dünyasından haberlerle halkımızın bilgilenmesine ve bilinçlenmesine katkıda bulundular. İyimser, ümit verici, yol gösterici yazılarla pek çok hayırlı gelişmelere sebep oldular. Haklarında sempozyumlar, doktora tezleri yapıldı. Bir ara İslâm dergisinin tirajı yüz bini aştı. *İslâm* ve *Kadın ve Aile* dergileri, 1998 Haziranına kadar aksamadan yayınlarını sürdürdüler.

Kitap yayıncılığı için Sehâ Neşriyat’ı kurdu; çeşitli dinî, edebî, tarihî, kültürel eserler neşredildi. Yayıncılığın geliştirilmesi, haftalık ve günlük yayınlara geçilebilmesi için çalışmalar başlattı.



Onun gayretleriyle bir matbaa tesis edildi (Ahsen), dizgi tesisleri kuruldu (Dehâ).

Sesli ve görüntülü yayıncılık alanında hizmet etmek, millî ve mânevî değerlerimize uygun yayınlar yapmak üzere, *Ak-Radyo* (AKRA) adı altında bir müessesenin kurulmasına öncülük etti (1992). Halen İstanbul'dan radyo yayınları yapılmakta; bu yayınlar uydu vasıtasıyla Türkiye'nin her yerinden, Orta Asya'dan ve Avrupa'dan dinlenebilmektedir.

Onun teşviki ile Ak-Televizyon adı altında Marmara Bölgesine yönelik bölgesel televizyon yayını başlatıldı (1997). Basın-yayın alanında *Sağduyu* isimli günlük bir gazete yayınlandı (3 Mayıs 1998 - 11 Temmuz 1999).

Kaliteli bir eğitimi temin etmek amacıyla, özel eğitim kurumlarının kurulmasını teşvik etti. Çeşitli illerde ilkokul öncesi, ilkokul ve orta öğrenime yönelik eğitim tesisleri, okullar ve dersaneler kurdurdu. (Asfa)

Halka güvenilir bir sağlık hizmeti verilmesi için poliklinikler ve hastaneler açılmasını teşvik etti. Başta İstanbul olmak üzere



bir çok ilde sağlık kuruluşları hizmete açıldı. (Hayrunnisâ Hastanesi, Esmâ Hatun Hastanesi, Afiyet Hastanesi.)

Yurtdışındaki müslümanlarla diyalogu sağlamak, ziyaretleri kolaylaştırmak amacıyla İskenderpaşa Turizm (İSPA) adı altında bir seyahat acentası kurulmasına öncülük etti. Bu şirket vasıtasıyla hac ve umre programları, çeşitli yurt içi ve yurt dışı geziler; aile ve eğitim toplantıları düzenlendi.

İlmî seviyesi yüksek hocalar yetiştirmek amacıyla İstanbul'da, Ankara'da, Konya'da ve Bursa'da hadis ve fıkıh enstitüleri açtırdı. Buralarda ilâhiyat fakültelerinde okuyan veya mezun olan kimselere, özel hocalardan Arapça, hadis, tefsir ve fıkıh dersleri verdirilmesini temin etti.

Sohbet ve vaazlarına yurt içinde ve yurt dışında büyük ilgi gösterilmesi ve çeşitli yerlere davet edilmesi, onun çok seyahat etmesine neden oldu. Avrupa'da, Kuzey Amerika'da, Afrika'da, Orta Asya'da ve Avustralya'da pek çok ziyaretler, vaazlar, sohbetler yaptı; eğitim programlarına katıldı.

Her yıl hac ve umre dolayısıyla değişik ölkelerden gelen müslümanlarla görüştü, diyalog kurdu. Hakkı ve hayrı, iyiyi ve



güzeli tebliğ etme yönünde şumüllü ve verimli çalışmalar yapmaktan bir an bile geri kalmadı. Çevresini de daima bu tür çalışmalara teşvik etti.

1997 Mayıs'ından itibaren hizmetlerini yurtdışında sürdürdü. 1998 yılında Avustralya'nın Brisbane şehrine yerleşti. Tebliğ ve irşad çalışmalarını Avustralya'nın her tarafına yaygınlaştırdı. Pek çok yerde camiler, kültür merkezleri açıldı. Brisban'daki camide, her gün sabah ve yatsı namazlarından sonra, hadis sohbeti yapıyordu.

Radyo sohbetleri yine devam etti. Cuma günleri Ak-Radyo'da yapmakta olduğu hadis sohbetlerine ilâve olarak, salı günleri tefsir sohbetleri yapmaya başladı (29 Eylül 1998). Fâtiha Sûresi'nden başladı. Her sohbette birkaç ayet-i kerime okuyup, izah ediyordu. Vefat etmeden önce yaptıkları son tefsir sohbetinde, Bakara Sûresi 224. ayetine kadar gelmişlerdi.

4 Şubat 2001 (10 Zilkade 1421) Pazar günü, bir cami açılışı yapmak için Grifit şehrine giderlerken, Avustralya yerel saatiyle 12'de (Türkiye saatiyle 04'te) Sydney civarında, Dubbo kasabası

yakınlarında geçirdikleri elim bir trafik kazası sonucu, yanında bulunan damadı Prof. Dr. Ali Yücel Uyarel'le birlikte ahirete irtihal eylediler. Ani ölümleri ailesi, yakınları, sevenleri ve bütün müslümanlar tarafından derin bir üzüntüyle karşılandı.

Mübarek naaşları, Sydney'de Auburn Gelibolu Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra Türkiye'ye getirildi (8 Şubat Perşembe). 9 Şubat Cuma günü, Fatih Camii'nde yüzbinlerin iştirak ettiği muhteşem bir cenaze namazından sonra, tekbirlerle, salevatlarla, dualarla, gözyaşlarıyla, Ebû Eyyûb el-Ensârî Hazretleri'nin kabri civarında, Eyüp Mezarlığında toprağa verildi.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad Coşan Rh.A, doğu dillerinden Arapça ve Farsça'yı, batı dillerinden Almanca ve İngilizce'yi bilmekteydi. Yurt içinde ve yurt dışında çok yönlü sosyal faaliyetlerini, tebliğ ve irşad çalışmalarını vefat edinceye kadar devam ettirdi.

Rûhu şâd, mekânı cennetî a'lâ olsun...

Yayınlanmış Eserleri:

01. Matbaacı İbrâhîm-i Müteferrika ve Risâle-i İslâmiye (1982)
02. Hacı Bektâş-ı Velî, Makâlât
03. Gayemiz (1987)
04. İslâm Çağrısı (1990)
05. Yeni Ufuklar (1992)
06. Çocuklarla Başbaşa
07. Başarının Prensipleri
08. Türk Dili ve Kültürü
09. İslâm'da Nefis Terbiyesi ve Tasavvufa Giriş (1992)
10. Avustralya Sohbetleri-1 (1992)
11. Avustralya Sohbetleri-2 (1994)
12. Avustralya Sohbetleri-3 (1995)
13. Avustralya Sohbetleri-4 (1996)
14. Yeni Dönemde Yeni Görevler (1993)
15. Haccın Fazîletleri ve İncelikleri (1994)
16. Zaferin Yolu ve Şartları (1994)
17. İslâm, Sevgi ve Tasavvuf (1994)
18. Sosyal Çalışmalarda Organizasyon ve Başarı (1994)
19. Güncel Meseleler-1 (1994)

20. Güncel Meseleler-2 (1995)
21. Hazret-i Ali Efendimiz'den Vecîzeler (1995)
22. Hacı Bektâş-ı Velî (1995)
23. Yunus Emre ve Tasavvuf (1995)
24. Başarı Yolunda Sevginin Gücü (1995)
25. İslâmî Çalışma ve Hizmetlerde Metod (1995)
26. Sosyal Hizmetlerde Hanımlar (1995)
27. Ramazan ve Takvâ Eğitimi (1996)
28. Tebliğ ve İrşad Çalışmaları (1996)
29. İslâm, Tasavvuf ve Hayat (1996)
30. Haydi Hizmete!.. (1997)
31. İslâm'da Eğitimin İncelikleri (1997)
32. Tasavvuf Yolu Nedir? (1997)
33. İmanın ve İslâm'ın Korunması-1 (1997)
34. İmanın ve İslâm'ın Korunması-2 (1998)
35. Allah'ın Gazabı ve Rızası (1997)
36. Mi'rac Gecesi (1998)
37. Doğru İnanç ve Güzel Kulluk (1998)
38. Ramazan ve Güzel Ameller (1998)

01. İSLÂM NEDİR?

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Kemâ yenbağî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayri halkihî seyyidînâ ve senedinâ ve tâci ruusinâ ve üsvetüne'l-haseneti muhammedini'l-mustafâ...

Çok muhterem misafirlerimiz!

Değerli, muhterem kardeşlerim!..

Allah-u Teâlâ Hazretlerinin selâmı, ihsânı, ikrâmı dünyada, ahirette üzerinize olsun...

Onun seçkin kulu Muhammed-i Mustafâ'sı, Habîb-i Edîbine sonsuz salât ü selâmlarımızı, tahiyyat ve ihtiramlarımızı arz ederim.

Çok büyük, çok önemli, çok hayâtî, çok tatlı bir konu üzerinde konuşmak istiyorum: Genel olarak inanç ve inançların en üstünü olan İslâm; İslâm'ın özellikleri, bize emrettikleri, bizim müslüman olarak yapmamız gereken konular üzerinde...

a. En Önemli Konu

En önemli konu din konusudur. Çünkü, öteki konuların hepsi sadece dünya ile ilgilidir. Hattâ dünyanın bir bölümüyle ilgilidir. Meselâ tabiatla ilgilidir, meselâ sıhhatle ilgilidir. Ama din, hem dünya hem ahiretle ilgilidir.

Dünya küçüktür ama, fezâ sonsuzdur, uçsuz bucaksızdır. Aralarında sonsuz büyüklük farkı vardır. Dünya ile ahiret de öyledir. O bakımdan insanın ahiretini düşünen, bahis konusu eden bir mesele elbette, en büyük meseledir. Çünkü sonsuz büyük bir istikbâli ilgilendiriyor.

Bu konu insanlığın müşterek konusudur. Her toplumda bir inanç sisteminin teşekkül etmiş olduğunu dinler tarihinden

biliyoruz. Çeşitli şekillerde tasnif edilebilen dinler mevcut... Önce ilâhî dinler ve ilâhî olmayan dinler diye haklı ve büyük bir ayırım yapabiliriz. Bu inançlar incelendiği zaman, insanların çok çeşitli şeylere kalblerini bağladıklarını, inandıklarını ve bize göre, Yirminci Yüzyıl'ın insanına göre garip gelecek inanışların içinde olduklarını görebiliriz.

Meselâ, öküze tapmışlar. Bize komik geliyor, gülüyoruz. Mısırlılar tapmış, Hintliler hâlen tapıyor.

Güneşe tapmışlar. Eski İranlılar tapmış, hâlen Japonlar tapıyor. Şu teknolojiye bu kadar ileri gitmiş olan Japonlar... İmparatorları Güneş'in oğluymuş. Gülmeli mi, ağlamalı mı, acımalı mı, teessüf mü etmeli?.. İnsanlık namına, ilim namına, teknoloji namına, Yirminci Yüzyıl namına insan hayret ediyor.

Televizyonda seyretmiştim; kobra yılanlarına tapınanlar var... Tapınakları var, kapısının iki tarafında ensesini şişirmiş kobra yılanları... Tarlalardan kobra yılanlarını topluyorlar, tapınıyorlar. Halbuki yılda bilmem kaç bin tane insan onların sokmasıyla ölüyor.

Hititlilerde ve Hindistan'da tenâsül aletine bile tapmışlar.

Bunların ötesinde kahramanlarını putlaştıranlar, elleriyle yaptıkları ağaçlara, taşlara, dağlara tapanlar, çeşitli yıldızlara tapanlar var...

Demek ki, her toplulukta bir inanç sistemi var ama, mühim olan inancının vasfı, kalitesi... Var bir inancı, iyi, güzel, inanıyorlar diyemiyoruz; inancın kalitesi önemli oluyor. Her şeyde böyle...

Meselâ, Yirminci Yüzyıl'ın insanı akli sever, tebcil eder, beğenir, alkışlar. Akıl hürmet gören bir varlık... Fakat, dünya üzerinde ne kadar insan varsa her birinin akli var ama, her birinin hareketi güzel hareket değil...

Büyüklerimiz onun için, aklin makbul olanını akli selim diye isimlendirmişler. Her akli makbul saymıyoruz, makbul de değil... Hani Nasreddin Hoca'nın fıkrasıyla söylemek gerekirse:

“—Soğanla yoğurt yemeyi ben buldum ama, ben de

beğenmedim.” demiş.

Yâni, insan bir şeyler bulabilir, bir şeyler yapabilir ama, güzel mi, değil mi?..

Sonra zevk var... “*Zevkler ve renkler tartışılmaz!*” diyoruz ama, yine bir de zevk-i selim var... Olgun bir sanatkârın zevki ile, ilkokuldaki bir çocuğun veya henüz çırak durumundaki bir insanın zevki muhakkak farklı...

His var, hiss-i selim var... Demek ki, inanç var, inancın da tabîî kalitesi güzel olanı, selim olanı önemli...

İşte biz el-hamdü lillâh, dinler tarihini ve muhtelif dinleri incelediğimiz zaman; hattâ hürmet ettiğimiz, taklit ettiğimiz, imrendiğimiz, özendiğimiz milletlerin dinlerini, meselâ Amerikalıları, İngilizleri, Avrupalıları, Japonları incelediğimiz zaman, onların dinlerinde o kadar mantıklı olmadıklarını görüyoruz. Maalesef güleceğimiz gibi, bizim gibi bir terbiye almış milletin kabul etmeyeceği garip ve çocuksu, ayıplanacak, kınanacak inançların içinde olduklarını görüyoruz.

Ben askerlik yaparken, bir general beni makamına çağırmıştı. Kendi birliğinde çalışan bir asteğmen olarak değil de, İlâhiyat Fakültesi’nden doçentlik payesini almış bir kimse olarak, lâyük olmadığı iltifatı gösterdi.

Oturttu karşısına, sordu bana:

“—Hocam çok merak ediyorum, bu Türkler bu İslâm dinine niçin girmişler?” dedi.

Baktım paşa hazretleri müteessif... Niye müslüman olduğumuzu anlayamıyor ve teessüf ediyor buna... Öyle bir edâ ile söyledi. Yâni, demek istedi ki: “Ne olurdu hristiyan olsaydık. Ne güzel, işte Batı’da görüyoruz; içki içiyorlar, kadın erkek münasebetlerinde daireleri, meşrepleri, havsalaları son derece geniş...” gibi böyle bir his içinde... “Nerden de bulmuşlar bu müslümanlığı?.. Bula bula müslümanlığı mı bulmuşlar?..” demek gibi söyledi.

Ben de dedim ki:

“—Bizim ecdadımız, müslümanlığı sosyal ve coğrafî şartlar

dolayısıyla tesadüfen karşılaş-
tıkları bir inanca girmek tarzında
benimsemediler. O zaman mevcut
bütün inançları tanıyıp, tadıp
tercih ederek girdiler.”

Bir kere Tibet'i biliyorlardı,
Dalay Lama'ları ve sâireyi bili-
yorlardı. Brahmanizm'i, Budizm'i
biliyorlardı. Çin'de hakimiyet
sürmüşlerdi, onların inançlarına
vakıf idiler.

Kendilerinin Şamanizm'i, ata-
larından kalma bir din olarak
mâlûmlarıydı. Hazar Denizi'nin,
Karadeniz'in kuzeyinde hristi-
yanlığı görmüşlerdi. *Kodekus*
Komanikus gibi çok eski devir-
lerden kalma metinler elimizde...

Bir kısım kabileler hristiyan olmuş; hattâ şimdi Gagavuzlar,
onlardan kalıntı diye gazetelerde bahis konusu ediliyorlar.

Hazar Türkleri yahudiliğe girmişler. Yahudileri görmüşler,
tanımışlar, tâbî olmuşlar.



Bütün bunların hepsini denedikten sonra, devletler milletler
yöneten mâkul bir yönetici kadro olarak İslâm'ı beğendiler, İslâm'ı
seçtiler.

Çünkü, hayata en iyi intibak eden din İslâm... Çünkü, devleti
yönetmekte en olumlu hükümlere sahip olan din İslâm... Çünkü,
toplumun içindeki insanların birbirleri ile münasebetlerini en iyi
düzenleyen İslâm... Çünkü, toplumun yapısı olan aileleri ve
ailelerin temel taşı olan fertleri bedenlen sıhhatli yapan İslâm...
Rûhen güçlü ve kuvvetli yapan İslâm...

Tabii, asker olduğu için bir de ona, “Askerlik bakımından da
İslâm'dan daha güzel bir din bulamazsınız!” dedim. “Askerlik
mesleğini bir mübarek, mukaddes meslek haline getiren İslâm...

Nöbeti bir ibadet haline getiren İslâm... Allah yolunda, başkalarının sınırların arkasında huzur içinde yaşaması için, canından geçmeyi bir ideal olarak insanlara aşılayan İslâm'dır, paşam!.. Bunları hangi dinde bulacaksınız?.. Bulamazdınız ki, bulamazsınız ki..." dedim.

Ben sözü o tarafa getirince, bizim alay komutanı da Roma'da ateşemiliterlik yapmış:

"—Tamam paşam, ben de Roma'da bulundum. Onlarda hiç akla mantığa uygun bir taraf da yoktur." dedi.

Paşa hazretleri çok takdir etmiş anlaşılan, ben emekli olduktan sonra hâlâ bana bayramlarda tebrik gönderirdi. Verdiğim cevaptan memnun olmuş yâni... İşin gerçeği de budur.

Bizin ecdâdımız, büyüklerimiz bu dini sosyal bir takım hadiselerin sürüklemesi sonucunda, rüzgârın önündeki yaprak misali; "Eh ne yapalım, bizim de kısmetimiz buymuş. İşte bu inanç da bizim olsun!" diye seçmediler.

Her zaman yoklama ve irdeleme, kontrol ve tenkit süzgeçleri, mantık ve muhakemeleri çalıştı; İslâm'a daha çok aşık olarak daha sıkı bağlandılar.

Meselâ, Hindistan'a gittiler. Hindistan'da dört yüz kadar mezheb var; onların hepsini gördüler, onları yönettiler. Onların hepsini bir noktaya getirmek için çalıştılar.

İran'a hakim oldular, İran'daki Şiilerle Sünnîlerin arasındaki ihtilâfı halletmek için hakem rolünde oldular. Tarafları karşılıklarına getirdiler, münazara yaptırdılar. Hangisi haklıysa tabî olunsun diye, devamlı bir ilmî araştırma, tenkit ve basîret üzere bu dine sarıldılar ve severek bağlandılar.

Zaten severek bağlanılmayan bir dine insanoğlu asırlarca böyle, bu kadar fedâkârca hizmet etmez. Bu kadar baskı, bu kadar düşmana rağmen bu kadar fedâkârca bağlanmaz.

Bizim dinimiz, ebedî saadeti sağlamak için gerekli kaideleri veriyor. O bakımdan, dindar olmak menfaatimize... Ferdî sıhhatimizi, bedenî temizliğimizi, her gün yıkanmamızı, haftada

bir yıkanmamızı, tırnaklarımızı kesmemizi, dişlerimizi fırçalamamızı, basit detaya kadar inerek temizliğimizi, sıhhatimizi korumayı sağlayan; aile yuvasına büyük kutsallık veren, anneye büyük değer veren, babaya büyük pâyeye veren ve ona itaat etmeyi çok sevaplı olarak gösteren İslâm....

O halde aile saadeti için, fert saadeti için, toplumun intizamı ve saadeti için hep faydalı... Ama bütün bunlara rağmen biz dine, materyalist bir gözle menfaat açısından bakarak bağlanamayız. Biz ahiret bezirgânı, tüccarı değiliz. Allah'ın emri olduğu için, Allah'ın emri hak olduğu için ona bağlıyız. Yâni, materyalist bir yaklaşımla: “Din insanlara faydalıdır. İnsanın ruh sağlığını sağlıyor, beden sağlığını sağlıyor. O halde dine destek verelim, insanlar sağlıklı olsun. Toplum da bundan faydalansın.” Bunlar yan ürün bizim için...

Biz Allah'ın varlığını birliğini, muhakememizle, vicdanımızla bulduğumuz için dindarız. Allah'ın emirlerine Allah'ın emri olduğu için bağlıyız. Ama onun arkasından sayısız faydalar hasıl oluyor. Fayda da olsa, zarar da olsa, (*Fi'l-mekrahi ve'l-menşati*) hoşumuza giden durumda da, hoşumuza gitmeyen halde de Allah'a itaat edecek bir ruh seviyesine yükselmiş bir milletiz.

Mal feda etmek gerektiği zaman da, biz bundan vaz geçmiyoruz, can fedâ etmek gerektiği zaman da vazgeçmemişiz, tarih boyunca isbat etmişiz.

Şimdi hudutların yumuşaması, haberleşmenin genişlemesi, haberleşme cihazlarının büyümesi dolayısıyla, dünyanın çok çeşitli kültürleri ile de karşı karşıyayız. Yine her gün bir muhakeme ve mukayese içindeyiz. Hristiyanlar şöyle biz böyleyiz, Avrupalı böyle, biz şöyleyiz, Amerikalı şöyle yapıyor, biz böyle yapıyoruz diye...

İslâm'a karşı hücumlar var, İslâm'a yöneltilmiş İslâm düşmanlarının tenkitleri var; onları dinliyoruz. Komünistlerin, dinsizlerin din hakkındaki, din adamları hakkındaki görüşleri var; onları dinliyoruz. Bütün bunların bize tesiri, örs ile çekiç arasında demirin çelikleşmesi gibi, imanımızın kuvvetlendirme

sonucu veriyor.

Okudukça mü'min oluyoruz. Okudukça, aklımızı kullandıkça dindar oluyoruz. Nitekim batılı bir mütefekkir demiş ki:

“—Batılı okudukça dininden uzaklaşır ister istemez. Çünkü, tenkit edecek şeyler görür.”

Ama biz müslümanlar, okudukça elhamdü lillâh İslâm'a daha candan bağlanıyoruz. Profesörler, ilim adamları, fizikçiler, atom alimleri...

Bu bizim gençliğimizde, bizden önceki ağabeylerin, ilim sahasında büyük başarılar elde etmiş, unvanlar almış kimselerin dindar olması bizim ruhumuzu takviye ediyordu. “Mâdem bunlar Yirminci Yüzyıl'ın ilmini biliyorlar ve yine müslümanlar; mâdem Amerika'da okumuşlar, İngiltere'de okumuşlar, doktora yapmışlar, oralarda profesör olmuşlar, yine dindarlar...” diye seviniyorduk. Bugün de herhalde gençler için aynı gücü verir. El-hamdü lillâh...

b. İslâm Hz. Adem Atamız'la Başlar

Bizim İslâm dinimiz, Peygamber SAS Efendimiz'le ortaya çıkmış bir din değil... Bizim dinimiz İslâm dini, Hazret-i Adem Atamız'la başlayan bir din...

النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا (المائدة: ٤٤)

(*En-nebiyyüne'lezzîne eslemû*) “O peygamberler ki, onlar İslâm olmuşlardı.” (Mâide, 5/44) ayet-i kerimesiyle, geçmiş peygamberlerin de İslâm üzere olduğunu; Hazret-i İbrâhim AS'in, Nuh AS'in, Mûsâ AS'in hepsinin aynı yolda olduğunu Kur'an-ı Kerim'in ayetleri bildiriyor.

Demek ki, hakikat Hazret-i Adem'den beri aynı, Peygamber SAS Hazretleri'ne kadar aynı... Sadece Allah'a inanma, sadece ona teslim olma ve tevekkül etme...

Zâten İslâm, kendisini teslim etme, Allah'ın iradesine teslim olma, râm olma; o ne derse buyruğunu tutmağa razı olma, boyun

verme mânâsına geliyor. Ona ibadet ve itaat, ondan gayriye tapınmaktan şiddetle kaçınmak... Bütün daha önceki peygamberlerin de icraatı bu...

Nuh AS diyor ki:

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا. فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي
إِلَّا فِرَارًا. وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ
فِي آذَانِهِمْ (نوح: ٥-٧)

(*Kâle rabbi innî deavtü kavmî leylen ve nehârâ*) “Yâ Rabbi, ben kavmimi gece gündüz hak yola davet ettim; şu şu putlara tapmayın diye söyledim. (*Felem yezidhüm düât illâ firârâ*) Ama, ne söylediysem, benim söylemem onların benden firarını arttırdı. Firar ettiler, yanımda durmadılar.”

(*Ve innî küllemâ deavtühüm li-tağfire lehüm cealû esâbiahüm fî âzânihim*) “Ben onlara hakkı söylemek istediğim zaman, kulaklarını tıkadılar.” (Nuh, 71/5-7) diye böyle onların menfi tavırlarını anlatıyor.

Hazret-i İbrâhim AS:

“—Niye böyle ellerinizle yaptığınız putlara tapıyorsunuz. Ben bunların hakkından geleceğim, haberiniz olsun! Bunların hiç tapılacak tarafı yoktur. Ben bunlara bir suikast düzenleyeceğim!” dediğini ve hakîkaten putları kırdığını biliyoruz.

Hazret-i Mûsâ AS’ın, Firavunun, “Benden başka size bir rab tanımıyorum. Şu Mısır mülkü, şu Nil nehri benim değil mi? Ancak bana ibadet edeceksiniz, ben sizin rabbinizim!” demesine karşı çıktığını ve onunla büyük mücadele verdiğini biliyoruz. Allah’ın varlığına, birliğine davet ettiğini biliyoruz.

Kavminden buzağıya tapanları şiddetle cezalandırdığını; kendisi Tur Dağı’na çıktığı zaman, bazı kimselerin Mısır’daki alışkanlıklarıyla bir altın buzağı heykeli yapması durumunu



görünce, hırsından kardeşi Hârun AS'ın başına ve sakalına yapıştığını biliyoruz.

يَبْنُومَ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي (طه: ٩٤)

(*Yebne ümme lâ te'huz bi-lihyetî ve lâ bire'sî*) “Benim başımı, saçımı sakalımı çekiştirip durma ey anamın oğlu! Ben söyledim, dinlemediler.” (Tâhâ, 20/94) diye mazeret beyan ediyor. Yâni, aynı Allah'ın varlığını, birliğini onun söylediğini biliyoruz.

Hazret-i İsâ AS'ın:

“—Yâ Rabbi, ben başka bir şey yapmış olsam sana ma'lûmdur. Sen bana ne emretmişsen, ben onlara onu söyledim.

اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ (المائدة: ١١٧)

(*Ü'budu'llâhe rabbî ve rabbeküm*) ‘Benim ve sizin Rabbiniz

olan Allah'a ibadet edin!' dedim. 'Beni ve anamı tanrı edinin!' demedim yâ Rabbi!" (Mâide, 5/116-117) buyurduğunu biliyoruz.

Demek ki İslâm, ilk insandan itibaren günümüze kadar gelen hak inanç... Kur'an-ı Kerim bütün eski kitapların özü...

فِيهَا كُتِبَ قِيمَةُ (البينة: ٣)

(*Fihâ kütübün kayyimeh*) "İçinde eski kitapların muhtevâsının bulunduğu kitap..." (Beyyine, 98/3)

إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى . صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى
(الاعلى: ١٨-١٩)

(*İnne hâzâ lefi's-suhufi'l-ûlâ. Suhufi ibrâhime ve mûsâ.*) "Şu anlatılan hakikatler eski kitaplarda, mushaflarda, sahifelerde, suhufta vardır. İbrâhim'in ve Mûsâ'nın suhufunda da vardır." (A'lâ, 87/18-19)

Bazıları hakkında bazı sûrelerde bilgi veriliyor.

O halde, İslâm dini insanlığın dinidir, bugün de öyledir. Bütün insanlığı birleştirecek dindir. Çünkü bütün peygamberleri tanıyor. Bütün peygamberler İslâm ile, hak peygamber olma tasdikini, vesikasını elde etmişlerdir. İslâm onların hak peygamber olduğunu tasdik etmeseydi, herkes tereddüt ederlerdi onların isimleri üzerinde...

Onun için, *hâtemen nebiyyîn*; Peygamber Efendimiz hem peygamberlerin sonuncusu, hem de mührü basıp da o peygamberlerin tasdikçisidir. Salâhiyetli kişi vesikanın altına mührü basar, evet bu böyledir der. Hazret-i İsâ, evet Allah'ın peygamberidir; Hazret-i İbrâhim, Allah'ın peygamberidir. O tasdiki yapan bizim dinimizdir.

Hristiyanlar bunu bilmezler. Hristiyanlar kendi peygamber tanıdıkları şahısların müslümanlar tarafından peygamber

tanındığını bilmezler. Halk olarak kendilerine intikal ettirilmemiştir, bilmezler.

O halde o peygamberleri tebcîl eden, birleştiren İslâm'dır. Bütün semâvî dinlerin hakikatlerini, ilâhî kitap Kur'an-ı Kerim içinde toplamıştır. İnsanlığa lâzım olan bütün malzeme Kur'an-ı Kerim'dedir.

İslâm'ın öğrettiği hususlar bozulmadan bize kadar gelmiştir. Bir bilim adamının olanca titizliği ile Peygamber Efendimiz'in hayatının gecesi gündüzü, özel hayatı, ailevî hayatı, siyâsî hayatı, ictimâî hayatı, seferleri, sözleri, konuşmaları tesbit edilmiştir. Yine bir Batılı alim diyor ki:

“—Dünyada hiçbir insanın hayatı bu kadar detaylı olarak tesbit edilmiş değildir.”

Hazret-i Peygamber Efendimiz kadar hayatının bütün detayı bu kadar tesbit edilmiş bir kimse yoktur. O halde bir peygamber bütün haberleriyle karşımızda nümûne olarak duruyor.

Kur'an-ı Kerim'in indiği zamandan günümüze kadar bir harfi değişmemiştir. Halen elimizde, müzelerde Kur'an-ı kerim'in eski nüshaları var... Topkapı Sarayı Müzesi'nde Hazret-i Ali Efendimiz'in imzasını taşıyan nüsha vardır.

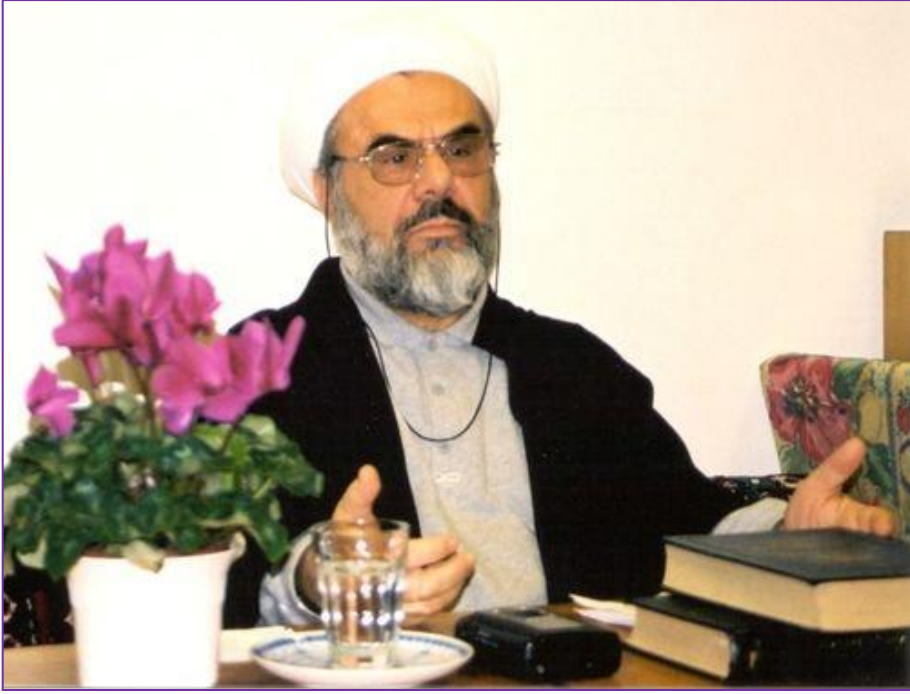
Edebiyat Fakültesinde bizim hocamız, beynelmilel madalyalar almış Prof. Ahmed Bey vardı. Derdi ki:

“—Arkasında,

علي بن أبو طالب

(*Aliyyü'bnü ebû tâlib*) diye yazıyor.”

Halbuki muzâfun ileyh olarak, (*ibn*) kelimesinden sonra normal olarak, (*ebî tâlib*) demesi lâzım imzada... Klasik gramer kaidesi böyle... Sanki gramer kaidesine aykırı gibi *ibn*'den sonra (*ebû tâlib*) diye yazılıyor. Muzâfun ileyh olarak mecrur sîga kullanılmıyor. Bizim profesör:



“—İşte bu, bu nüshanın gerçek nüsha olduğunu gösterir. Çünkü, o zamanın gramer kaidesi öyleydi. O arkaik gramer kaidesini muhafaza ettiğine göre taklit değildir. Demek ki esastır.” diyordu.

Şimdi bunların sayfalarını inceleyerek, mürekkebinin inceleyerek de zamanını bulmak mümkün. Ama bir delil de bu...

Kur'an-ı Kerim elimizde aynen mevcut... Peygamber Efendimiz'in hayatı gün gibi ortada ve bütün peygamberleri tanıyoruz.

Bir hristiyan meselâ, Allah'ın bir peygamberini reddetmek durumunda... Ama İslâm'da bir red durumu yok... El-hamdü lillâh, Allah'ın bütün peygamberlerini kabul ediyoruz. Hepsinin adı anıldığı zaman “*Aleyhi's-selâm*” diye söylemek terbiyemiz olmuş. Ne demek?.. “Ona selâm olsun!” demek...

Hattâ o kadar seviyoruz ki, isim koyuyoruz. Aramızda Mûsâ

isminde insanlar vardır, İsâ adında insanlar vardır, Ya'kub, Yusuf, Eyyub, Şuayb... Tevrat'ta, İncil'de ismi geçen bütün peygamberleri o kadar seviyoruz ki, çocuklarımıza isim olarak koyuyoruz.

c. Eski Dînî Kitaplar ve Peygamber Efendimiz

Ayrıca eski kitaplarda Peygamber Efendimiz'le ilgili haberler mevcuttur. Eski kitapları da gönderen Allah-u Teâlâ Hazretleri olduğu için, "İlerde şu vasıflara sahip bir peygamber gelecek!" diye, eski kitapların içinde birtakım pasajlar vardır. O pasajlarda, o cümlelerde, o paragraflarda Peygamber Efendimiz bildirilir.

Kur'an-ı Kerim'de bu hususta Saf Sûresi'nde ve Fetih Sûresi'nde ve daha başka sûrelerde bilgi var... Fakat Kur'an-ı Kerim'den ayrı, Tevrat'ta ve İncil'de bilgiler var... Papazlar, eski kitapların o ayetlerini kendileri gösteriyorlar.

Biz de Edebiyat Fakültesi'nde talebe iken, Pakistanlı Profesör Muhammed Hamidullah Bey, o ayetleri, o cümleleri getirip bize okutmuştu.

Sonra Zeki Velidi Bey'in bir makalesi vardır: Kumran denilen, Lût Gölü kenarında bir mağarada eski metinler bulundu. Hristiyanlığa ait, yahudiliğe ait çok eski kitaplar, yakılmasın, Romalılar tahrib etmesin diye saklanmış o mağaraya... Bu metinler bulundu. Bu metinlerin bir kısmını Amerika aldı, bir kısmı Ürdün müzelerinde, bir kısmı Vatikan'da... Muhtelif yerlere alındı, incelendi.

Buralarda Tevrat'ta ve İncil'deki değişimleri işaret eden, Kur'an-ı Kerim'in haklı olduğunu gösteren malzeme var... Bulunan vesikalar Kur'an-ı Kerim'in tasdikçisi durumunda...

Bazı büyük papazlar, bazı büyük hristiyan ve yahudi alimleri müslüman olmuşlardır. Kendi kitaplarındaki müjdelerden dolayı, Peygamber Efendimiz gelmeden önce şu evsafa bir peygamber gelecek diye beklemişlerdir; Peygamber Efendimiz geldiği zaman, ona tabî olmuşlardır.



Peygamber Efendimiz'in zamanından misal, Selmânü'l-Fârisî Hazretleri'dir. Selmânü'l-Fârisî Hazretleri, İranlı asil bir aileden dünyaya geldikten sonra, papazların yanında çeşitli ülkelerde gezdikten sonra, ahir zaman peygamberi Hicaz'da zuhur edecek diye, onun gelmesini yakalamak, ona tâbî olmak, onu tanımak için Hicaz'a gelmiştir.

Yine Medine-i Münevvere'deki yahudi alimlerden Abdullah ibn-i Selâm, Tevrat'taki bilgilerden dolayı Peygamber Efendimiz'in hak peygamber olduğunu anlayarak müslüman olmuştur.

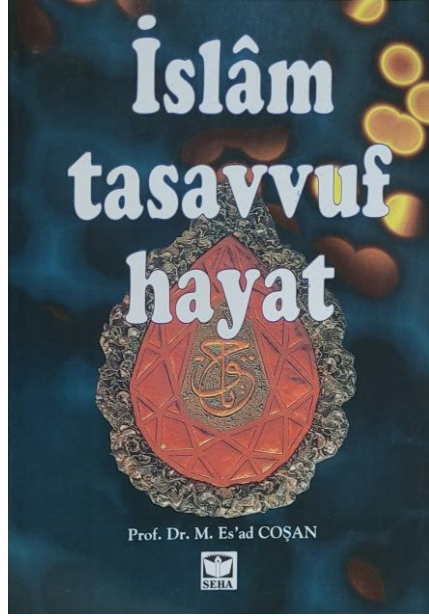
Bu misaller eski kitaplarda Peygamber Efendimiz'le ilgili malzemenin olmasına en büyük delildir. Çünkü, o eski kitapları da biz uydurmuş olamazdık ya... Eski kitaplar bizden önce mevcut...

Hattâ *İslâm My Choise* diye bir kitap neşretmiş Begüm Ayşe Beveni Vakfı, Pakistan'da... Orada bazı eski Hint dinlerinin kitaplarından sayfa fotoğrafları veriyor; orada Peygamber Efendimiz'in geleceğine dair cümleler var...

Eski Hint kitaplarında, eski İran dinî metinlerinde; Yâni Hazret-i Peygamber'in yaşadığı çağlardan önce yeryüzünde bulunan dinlerin kitaplarında onunla ilgili metinler, fotokopileri ve tercümeleri var...

Demek ki Tevrat'ta, İncil'de, eski İran metinlerinde Peygamber SAS Efendimiz'in geleceğine dair müjdeler var...

Kur'an-ı Kerim'de de bunlara işaret ediliyor. Meselâ, "İleride Ahmed adında bir peygamber gelecek!" diye İncil'de bir ayetin olduğunu, Hazret-i İsa'nın böyle buyurduğunu Saf Sûresi beyan ediyor:



وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ
مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَ مُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ
بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ (الصّف: ٦)

(Ve iz kâle îse'bni meryeme yâ benî isrâile innî rasûlü'llâhi ileyküm musaddikan limâ beyne yedeyye mine't-tevrâti ve mübeşşiren bi-rasûlin ye'tî min ba'dismühû ahmed) [Hatırla ki, Meryem oğlu İsa: Ey İsrailoğulları! Ben size Allah'ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek Ahmed adında bir peygamberi de müjdeleyici olarak geldim, demişti.] (Saf, 61/6)

Hakîkaten, İncil'de böyle bir ayet vardır. Hamidullah Bey bize

İncil'den getirip göstermişti. Bu ayet sebebiyle, “O şahıs Peygamber Efendimiz'dir.” diye nice papazlar müslüman olmuşlardır.

Paraklit diye tercümesi yapılmış. Tabii, İncil'in indiği asıl metin elimizde değil, tercümeleri elimizde... Tercümelerde o asıl kelimenin mukabili olan tercüme kelimeler var... Ama o kelimelerin de yine Peygamber Efendimiz'i gösterdiği, papazlar tarafından ifade edilmiş ve onların müslüman olmasını sağlamıştır.

Meşhur bir misal, İspanya'nın Mayorka adasında yetişmiş Anselmo Turmedo isimli papazdır. Bu papaz İspanya'da, Fransa'da ve İtalya'da yüksek ihtisaslarını tamamladıktan sonra, Fransa'da bir manastırda çok yüksek bir alimin hizmetinde çalışırken; İncil'deki bu ayet-i kerimenin Peygamber Efendimiz'i anlatan ayet-i kerime olduğunu öğrenince, Tunus'a gelip müslüman oluyor. Abdullah et-Tercüman adını alıyor. İncil'deki İslâmiyet'i ve Peygamber Efendimiz'i müjdeleyen ayetleri konu edinen bir kitap yazıyor. Bu Türkçe'ye de tercüme edilmiştir.

Sonra ben profesörlük çalışması olarak, şu bizim meşhur matbaacı, Türkiye'ye matbaayı getiren İbrâhim-i Müteferrika'nın *Risâle-i İslâmiye* diye bir eseri olduğunu görmüştüm. Deniliyordu ki:

“—*Risâle-i İslâmiye*, müslümanlığı anlatan bir kitaptır.”

Böyle geçirtiliyordu. Ben de dinî edebiyat kürsüsü başkanı olduğum için, “Bakalım bu *Risâle-i İslâmiye* nedir?” diye inceledim. Sonunda onu bir kitap halinde de neşrettim.

İbrâhim-i Müteferrika Romanya'da, Kolojvar şehrinde yaşamış bir papaz... Çok güzel bir tahsil görmüş, Yunanca'yı, Latince'yi öğrenmiş. “Eski metinleri ve kilisenin kitaplığındaki üstâd-ı bî-mürüvvetlerin okunmasını yasak ettiği kitapları okudum.” diyor.

Üstad ama, müslüman olmadığı için, hakikatı sakladığı için üstâd-ı bî-mürüvvet diyor, yâni, “Mürüvvetsiz üstadların, okumayayım diye sakladığı kitapları okudum.” diyor ve orada hristiyan literatürünün, Peygamber Efendimiz'i müjdeleyen

malzemesine âşinâ olduğunu ve onun için müslüman olduğunu söylüyor.

Bu *Risâle-i İslâmiye* isimli kitap, İslâm'ı anlatan bir kitap değil; saklanıyor bu mesele... Halk bilmesin diye bazı gerçekleri saklıyorlar araştırmacılar... Kim yapmış bu şahsın üzerinde araştırmayı?.. Bir katolik papaz yapmış. İbrâhim-i Müteferrika üzerinde en bilimsel araştırma katolik bir papaz falancanın yaptığı çalışmadır deniliyor. E, katolik papaz, müslüman olan bir papazın müslümanlığa yarayan malzemesini bize tanıtmak ister mi?.. İstemez, tanıtmıyor.

“İslâm'ı anlatan bir eser.” diyor. Hayır, İslâm'ı anlatan bir eser değil; Bir papaz olan İbrâhim-i Müteferrika'nın müslüman olmasına sebep olan İncil ayetlerini bahis konusu eden bir kitap... O konuya kimse yanaşmasın, o konuyu kimse bilmesin diye papaz saklıyor gerçeği...

İbrâhim-i Müteferrika kendi hayatını anlatıyor. Hangi ayetleri görüp de müslüman olduğunu anlatıyor. Ayetlerin Latince'sini de veriyor.

Müteferrika, sarayda teknik ve sanata dayalı yüksek bir hizmet demek... Müteferrika derecesine yükselmiş. İhtisas isteyen, sanat, bilgi ve görgü isteyen birtakım işlerin erbabına müteferrika derlerdi. İbrâhim-i Müteferrika, sarayda o işleri yapacak dereceye gelmiş bir saraylı eleman, memur demek oluyor. Müteferrikalıktan da yüksek bir hizmete çıkmıştır sonra... Ömrü boyunca da hakîkten çok faydalı hizmetler yapmıştır, şayân-ı şükrân hizmetler yapmıştır. Nur içinde yatsın, mekânı cennet olsun... Samîmî müslüman olduğu ve hakîkten İslâm'a hizmet ettiği kanaatine vardım ben incelemelerimden...

Ama eseri, bir papazın İncil metinlerini okuyup da hangi ayetlerden dolayı müslüman olduğunu anlatan bir eserdir. O da faydalı olur diye, ben de onu neşrettim; başka papazlar da görsün diye...

Geçen gün bizim yine bir eğitim seminerimiz vardı, orada da

söyledim arkadaşlarımıza; Abdü'l-Ehad Dâvud isminde bir araştırmacı daha var... Bu araştırmacı önce hristiyanmış, *Abdü'l-Mesih*'miş ismi... *Abdü'l-Mesih*, Mesih İsâ'nın kulu demek... Hazret-i İsâ AS'a tanrıdır diye inananların koyacağı bir isim...

Müslüman olunca *Abdü'l-Ehad* adını alıyor. Öyle şey yok, Allah tektir, bir tektir diye *Abdü'l-Ehad*, "O ehad olan Allah'ın kulu" adını almış. Bilâl-i Habeşî'nin "*Ehad... Ehad...*" dediği gibi... "Bir tektir o, şeriki naziri yoktur!" diye *Abdü'l-Ehad* adını almış.



İncil'i anlatan çok değerli araştırmaları var. Çünkü İngiltere'ye gitmiş, Roma'ya gitmiş, doktora yapmış, bir doktora daha yapmış, İran'da profesörlük yapmış. Türkçe biliyor, Farsça biliyor, Arapça biliyor, İngilizce biliyor, İtalyanca biliyor, Yunanca biliyor, Süryanice biliyor. Her şeyi çok güzel öğrenmiş bir insan...

Biz arkadaşlarımıza not ettirdik: Bu zatın hayatını araştırın! Kabri nerededir, ne oldu?.. Eserleri ne oldu?.. Bir ilim adamı; müslüman olmuş ve İslâm'ı savunmak için, hristiyanlığın yanlış taraflarını aldatmak için eserler yazmış; perde arkasında kalmasın! Onu gizlemek isteyenler olabilir ama, kadirşinas bir milletiz biz... Onun kadrini bilip, onu tanıtmamız lâzım!.. Onun için burada da ismini andım, Allah ona da rahmet eylesin...

d. İslâm'ın Üstünlükleri

Asrımızın ilmine sahip kardeşlerimiz, —bendeniz profesörüm, dinleyiciler arasında profesör dostlarımız, kardeşlerimiz var—

seve seve müslümanız. İnanmış olarak, incelemiş olarak, çeşitli tenkitleri bilen, onlara zaman zaman cevap veren insanlar olarak, seve seve, can ü gönülden müslümanız. Her tenkit bizi İslâm'a daha çok, sımsıkı sarılttırıyor. İslâm böyle bir din...

İslâm'ın câzip üstünlükleri nelerdir, onları kısaca özetlemek istiyorum:

İslâm'da en önemli husus itikaddır. Kusurlar, günahlar; onlar affolabilir. Af diye bir müessesesi var Allah'ın... Mağfireti var, affı var, rahmeti var; affolabiliyor. Mühim olan itikaddır, mühim olan bilimsel temeldir, gerçeğin doğru kavranmasıdır. O gerçek doğru olarak kavranıldığı zaman, Allah öteki kusurları bağışlayabiliyor.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ

(النساء: ٤٨)

(*İnna'llâhe lâ yağfiru en yüşreke bihî ve yağfiru mâ dûne zâlike li-men yeşâ*) [Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; bundan başkasını, (günahları) dilediği kimse için bağışlar.] (Nisâ, 4/48)

Allah sadece bu ilmî gerçeği kavrayamayanları affetmez; ötekileri affedebilir, dilediğinin suçunu bağışlayabilir. Mühim olan inançtır. O halde, bizim de ilkönce bu bilimsel gerçeği tam kavramamız lâzım!..

Küfür affolmaz bir suçtur. Şirk, affolmaz bir suçtur. Küfür tamamen inkâr... Şirk de yanlış bilmek veya ortak koşmak... Tamâmen inkâr yok, bir inanç var, ama inanç yanlış; o da kıymetli değil, o da olmaz!..

İnsanoğlu Allah'ı doğru tanımak zorundadır. Ya doğru olarak tanıyacak ya da tanımazsa affolmaz!.. İnsanın en büyük vazifesi, yaradanını doğru tanımasıdır. Her gün kendisine rızkı vereni, göndereni, sıhhati vereni, akli vereni, her türlü nimeti, sonsuz nimetleri vereni mutlaka doğru bilecek!.. Oradaki hatayı Allah

affetmiyor. İslâm'ın ana mantığı budur. Hazret-i Adem Atamızdan, Peygamber Efendimiz'e kadar peygamberlerin mücadelesi budur.

İnsanoğlu bu gerçeği kavrayacak; eliyle yaptığı taşa, havada gördüğü Güneş'e, Ay'a, yıldızla tapmayacak. Çünkü onlar gibi kaç tane yıldız olduğunu ilim bugün söylüyor. Kaç tane güneş olduğunu, kaç tane güneş sistemi olduğunu biliyoruz. Yeryüzündeki yere yatırıp, boğazını kestiğimiz hayvanlara tapmayacak. Etini kebab yaptığımız, biftek yaptığımız hayvanlara tapmayacak. Doğruyu bulacak, saçmalamayacak.

Bir de şeytana tapmak diye bir söz vardır:

لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ (مريم: ٤٤)

(*Ve lâ ta'büdü's-şeytân*) [Şeytana kulluk etme!] (Meryem, 19/44)

Sonra nefse tapmak, nefsini put edinmek var:

أَفَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ (الباقية: ٢٣)

(*Eferaeyte meni'ttehaze ilâhehû hevâhü*) [Hevâ ve hevesini tanrı edinen kimseyi gördün mü?] (Câsiye, 45/23) buyruluyor.

“—İnsanlar bazen Allah'a tapınmazlar, itaat etmezler. Bazıları şeytana itaat eder, şeytanın emrinde ve buyruğundadır. Bazıları da nefsinin emrinde, buyruğundadır, ona tapınıyor.” diye, bu hususa dikkat çekiliyor. Bunlara tapılmaması, Allah'tan gayriye tapılmaması, Allah'ın varlığının, birliğinin anlaşılması ana temel alınıyor.

Hepsi güzel... Hepsi akla ve mantığa, ilme ve Yirminci Yüzyıl'a uygun...

e. Amellerde Niyet Önemli

Amellerin dış şekli önemli değildir, özü önemlidir; niyet ve

ihlâs esastır İslâm'da... İki tane insan aynı işi yaparlar; birisinden kabul olur, öbüründen kabul olmaz. Çünkü birisinin niyeti başkadır, aklından başka şey geçiyordur, niyeti kötüdür. Dış şekil itibariyle aynı işi yaparlar ama, birisini kabul eder Allah, ötekisini kabul etmez. Birisine mükâfat verir, ötekisine ceza verir.

O halde samimiyeti teşvik eden bir din... Dış boyamayı kabul etmeyen bir din... İç temizliğini, samîmiyeti emreden, tavsiye eden bir din...

Hattâ bir hadis-i şeriflerinde:¹

الدِّينُ النَّصِيحَةُ . قَالُوا : لِمَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : لِلَّهِ ، وَلِرَسُولِهِ ،

¹ Müslim, *Sahîh*, c.I, s.74, no:55; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.704, no:4944; Neseî, *Sünen*, c.VII, s.156, no:4197; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.102, no:16982; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.X, s.435, no:4574; İmam Şâfiî, *Müsned*, c.I, s.233, no:1152; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.II, s.52, no:1260; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XIII, s.79, no:7164; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.323, no:5265; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VIII, s.163, no:16433; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.432, no:7820; Hamidî, *Müsned*, c.II, s.369, no:837; İbnü'l-Ca'd, *Müsned*, c.I, s.392, no:2681; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.44, no:17; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XIV, s.207, no:7495; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XI, s.53, no:2706; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.226, no:3095; Temîm ed-Dârî RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.324, no:1926; Neseî, *Sünen*, c.VII, s.157, no:4199; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.297, no:7941; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.122, no:3769; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.433, no:7822; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.242; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.II, s.107, no:1271; İbn-i Hibbân, *Tabakâtü'l-Muhaddisîn*, c.III, s.383; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, c.I, s.346; Dâra Kutnî, *İlel*, c.X, s.115, no:1905; Ebû Hüreyre RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.351, no:3281; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XI, s.108, no:11198; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.IV, s.259, no:2372; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.I, s.74, no:92; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Dârimî, *Sünen*, c.II, s.402, no:2754; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.45, no:19; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.II, s.67, no:1161; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.II, s.412, no:531; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.IV, s.133, no:2923; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.IX, s.307; Sevbân RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.I, s.263, no:290, 293; *Kenzü'l-Ummâl*, c.III, s.740, no:7197, 7201, 8774, 8776; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.263, no:699 ve c.II, s.305, no:1324; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.XXXIX, s.230, no.42406; RE. 97/11.

وَلِكِتَابِهِ، وَلِأُتْمَةِ الْمُسْلِمِينَ، وَعَامَّتِهِمْ (م. د. ن. حم. ع. عن تميم

الداري؛ ت. ن. حم. طس. عن أبي هريرة؛ حم. طب. ع. عن

ابن عباس؛ كر. عن ثوبان)

(*Ed-dînü en-nasîhatü*) “Din samimiyetten ibarettir.” diyor Efendimiz SAS.

Bu da iyi bilinmeyen, mânâsı iyi anlaşılmamış bir hadis-i şeriftir. “Din nasihattir.” diye tercüme ediliyor; yanlış! (*Ed-dînü en-nasîhatü*) demek, “Din samîmiyettir.” demek... *Nasihât* çünkü, samimiyet mânâsına geliyor. Din öğüt demek değil... Öğüt olmasa da, ses çıkmasa dahi, din samimiyettir.

Geçen gün elime bir kitap geldi. “İnsanın sözünün iletişimdeki rolü %10’dur. %30’u jestler ve mimiklerdir, %10 sözdür, %60 hâlidir.” diyor. Asıl iletişim, asıl haberleşme halle olur. Hal ile iletişimini tam sağlamanın, mesajlaşmayı sağlamanın kitabını yazmış. Konuşmadan da insan iletişim sağlayabilir, mühim olan samimiyettir.

(*Ed dînü en-nasîhatü*) demek, “Din samimiyettir.” demek... Zâten arkasından cümlelerin gelişi meseleyi anlatıyor:

(*Kâlû*) Dediler ki: (*Li-men yâ rasûla’llâh?*) “Kime karşı yâ Rasûlallah?” (*Li’llâhi*) “Allah’a karşı samîmiyet...”

Eğer öğüt mânâsına olsaydı, Allah’a karşı öğüt söker mi?.. Kul Allah’a öğüt verebilir mi?.. Mümkün değil... Demek ki, öğüt mânâsına değil!.. Allah’a karşı samîmiyet...

(*Ve li-rasûlihî*) “Rasûlüne karşı samîmiyet...”

(*Ve li-kitâbihî*) “Kur’an’ına karşı samîmiyet...” Kur’an’a karşı öğüt bahis konusu olmayacak.

(*Ve li-eimmeti’l-müslimîn*) “Müslümanların yöneticilerine karşı samîmiyet... (*Ve àmmetihim*) Müslümanların hepsine karşı samîmiyet...”

Ne kadar güzel! Din tamamen samimiyettir. Bizim bunu böyle

duyurmamız lâzım insanlara... Din kuru merasim değildir, dış şekil değildir; özdür ve samîmiyettir. Tamâmen samîmiyettir. Allah’a karşı samîmiyet, Rasûlüne karşı samîmiyet, Kur’an’a karşı samîmiyet, yöneticilere karşı samîmiyet, genel olarak müslümanların hepsine karşı samîmiyet... Böyle özetliyor Peygamber Efendimiz...

f. Mala Zarar Vermek Yok

İslâm’ın emir ve yasakları kaprisli emirler değildir: “Ben böyle istiyorum, böyle yapacaksın!.. İlle de yapacaksın!” filân gibi bir mantıkla verilmiş emirler değildir İslâm’ın emirleri...

Ya nasıldır?.. İslâm’ın emirlerinde beş hedef güdülmüştür. Hepsini incelendiği zaman beş ana grupta toplanabilir:

1. İnancı korumak... Şirk olmasın, küfür olmasın vs. olmasın!
2. Ruhunu korumak...
3. Aklı korumak... İçki onun için yasaklanmıştır. İçki aklı aldığı için haram kılınmıştır. Çünkü İslâm’ın vazifesi aklı korumaktır.

4. Malı korumaktır. Mala zarar veremezsin!.. Şimdi moda çıktı lokantalarda:

“—Kır tabağı, ver beş bin lira para!..”

Stresi atmak için tabak kırmak...

“—İslâm’da bu yoktur, yapamazsın!..”

“—Neden?..”

“—İslâm’da mal de muhteremdir. Mala telef veren cezalandırılır. Gel bakalım buraya!..”

“—Ben kendi tabağımı kırdım...”

“—Kendi tabağını kırsan bile, ben sana yönetici olarak ceza veriyorum!” der İslâm...

Neden?.. Mal da muhteremdir, malın korunması önemlidir. Mecelle’nin kaideleri arasına girmiştir:

لَا ضَرَرَ وَلَا ضَرَارَ فِي الْإِسْلَامِ .



(*Lâ darara ve lâ dırâra fi'l-islâm.*) “İslâm’da mala zarar vermek yoktur.”

Ben filanca komşuya kızdım, onun harmanın yakamam! İslâmî bakımdan yoktur böyle bir şey; günahdır, cezası büyüktür.

“—Efendim, o benim harmanımı yakmıştı, ben de ceza olarak onun harmanını yakacağım.”

Onu da yapamazsın!.. (*Lâ darara ve lâ dırâr*) Zarar vermek de yoktur, zarara zararla mukabele hakkı da doğmaz. Ancak kadıya başvurabilirsin, hakkını arayabilirsin. Malı telef edemezsin; çünkü İslâm malı da muhterem saymıştır.

Hattâ bir çocuk, bir hoca efendinin yanında bir ampulü duvara çalmış, patlamış. Ses çıkıyor ya ampulü attığı zaman, patlama oluyor. Hoca o çocuğu cezalandırmış.

Demişler ki:

“—Hocam, zaten bu ampul sönüktü, yanmıştı.”

“—Hayır! Yapılmış bir şeyi tahrib etmesi doğru değil... Belki onun dış tarafı çıkacaktı, belki bir işte kullanılacaktı.” demiş.

Nitekim ben hatırlarım, Allah rahmet etsin benim profesörüm Necâti Lugal, “Gel seni bir hocaya götüreceğim!” dedi. Çengelköy’de Sadullah Paşa Yalısı’nda kalırdı profesörümüz.

Beni götürdü Altûnîzâde’de bir manav dükkânı gibi bir yere, Hafız Yusuf diye bir şahsa... Gözlükleri beş numara değil, yedi numara değil, belki on numara... Gözlüklerinin numarası çok ilerlemiş, ufacık tefecik bir insan, ihtiyar... Bizim profesörle sarıldılar, her ikisine de Allah rahmet eylesin...

“—Öp bakalım bu ikinci hocanın elini!..” dedi.

Ben de öptüm elini... Enteresan bir insan... Köşede yatağı var... Bu tarafta etajeri var, yatağı var... Şu tarafta büyük bir elektrik lambasından çaydanlık yapmış, üstüne küçük bir lambadan demlik yapmış. Çok büyük lambayı bir işte kullanmış yâni... Suyun ısıtılmasında kullanıyor. Onu çaydanlık olarak kullanıyor, ötekisini demlik olarak kullanıyor.

Enteresan bir adamdı, büyük alimdi. Hakkında kitaplar yazılmış, Hafız Yusuf diye meşhur bir kimseydi.

Demek ki, İslâm akli da korumayı esas alıyor, malı da korumayı esas alıyor, dini de korumayı, itikadı da korumayı esas alıyor.

g. İslâm Bir Hayat Tarzıdır

5. Nesli de korumayı esas alır. Zinanın yasaklanması, nikâhın şart olması ondandır. Neslin korunması için sorumlu lâzım geldiğinden nikâh şarttır. Çocuk düşürmek onun için doğru değildir, cinayettir. Rahimde teşekkül etmiş olan çocuk, mirasta nazar-ı itibara alınır, kıymeti vardır.

Demek ki, İslâm’ın emir ve yasakları insanoğlu için gerekli şeylerin korunması içindir. İnsanlığın faydası içindir. Onun için, Kur’an-ı Kerim’de buyruluyor ki:

قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ (الأعراف: ٢٨)

(*Kul inna'llâhe lâ ye'muru bi'l-fahşâ*) “Ey Rasûlüm, Allah insanlara kötü şey emretmez!” (A'raf, 7/28) Allah'ın emirlerinin hepsinde bir iyilik vardır.

“—Peki savaşı niye emretti?..”

Çünkü, savaş da gerekir.

“—Peki niye boşanma var?..”

Çünkü, boşanma evliliğin emniyet subabıdır. Hiç boşanma olmazsa, insanlar intihara gider, bunalıma düşer. Boşanma da bir sebeptir, insanoğlunun mutluluğu için o da bir şarttır. Bazan tahammül edilmez noktalara gelinir, o zaman boşanma da bir nimet olur. Bazan ölüm bir nimet olur, bazan boşanma bir nimet oluyor.

O bakımdan Allah kötü şey emretmez. Emrettiği şeylerin hepsi bir faydaya yöneliktir. O bakımdan İslâm güzeldir, faydalıdır.

Sonra, İslâm havalarda olan bir din değildir... Bulutlarda olan, semalarda olan bir din değildir. Sadece ahiretle ilgilenen bir sistem değildir İslâm... Hasan Ali Yücel hatâ etmiştir. “*Din bir duygu, ona kimse ilişmez / Laikliği ben böylece bileyim!*” demiş. Yanlış! Sen dini de bilememişsin, laikliği de bilememişsin.

İslâm nedir?.. İslâm hayatın bir yaşanma tarzıdır. İslâm namaz mıdır?.. Sadece namaz değil... Ramazan mıdır?.. Sadece Ramazan değil... Hac mıdır?.. Sadece hac değil...

İslâm, bir hayatın belli bir iman sistemine göre yaşanma tarzıdır. Sabahtan akşama, gecedен gündüze, evden işyerine, beşikten mezara kadar insanın her anını ilgilendiren bir sistemdir. İnsanın içinde yaşadığı bir ortamdır İslâm... Yakasına taktığı bir rozet değildir. Üzerine giyip çıkardığı bir libas değildir.

O bakımdan bazı şeyler ibadettir. Şaşarsınız, şaşılacak şeyler vardır, ibadettir. Meselâ, evlilik ibadettir. Karı kocanın evlilik münasebetleri sevaptır. Sükût ibadettir. İyi bir niyet ibadettir. Sadece temenni ediyor, içinden iyi bir şeye niyet ediyor.

Dünyayı da ahireti de, ferdi de cemiyeti de, maddeyi de mânâyı da beraber götürür İslâm...

Taksim’de karakola müracaat etmiş, komşuyu şikayet etmiş bir şahıs: “Efendim perdeyi açıyorlar, çırlçıplak soyunuyorlar. Bizim aile huzurumuza tesir ediyor bu... Şikâyetçiyiz...” demiş.

Polis demiş ki:

“—Ben ne yapayım? Evin içine karışamam!”

İslâm karışır. İslâm insanın evinin içine de karışır, kalbinin içine de karışır, kafasının içine de karışır, niyetine de karışır. Karışmazsa zâten, nizam tam olmaz, intizam tamâmen sağlanamaz. Polis orda durduğu zaman, içerde o düzensizlik devam eder. Onun için İslâm’ın bu durumu bir büyük üstünlüktür.

İslâm’da ticaret yapan insan sevap kazanır:

الْكَاسِبُ حَبِيبُ اللَّهِ .

(*El-kâsibü habîbu’llâh*) “Ticaret yapan, kazanan insan Allah’ın sevgili kuludur.” diyor Peygamber Efendimiz... Hattâ bir başka hadis-i şerifi var:²

التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصَّدِيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ

يَوْمَ الْقِيَامَةِ (ت. ك. قط. عن أبي سعيد)

RE. 197/4 (*Et-tâcirü’s-sadûku’l-emînü mea’n-nebiyyîne ve’s-sıddîkîne ve’s-şühedâi yevme’l-kıyâme*) “Doğru dürüst, güvenilen bir tüccar kıyamet gününde peygamberlerle, şehidlerle beraber haşr olacaktır.” diye müjdeleniyor.

² Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.471, no:1130; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.III, s.7, no:18; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.322, no:2539; Begavî, *Şerhü’s-Sünneh*, c.III, s.449; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.299, no:966; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.VI, s.16; Taberî, *Tehzîbü’l-Âsâr*, c.IV, s.29, no:1314; Ebû Saîd el-Hudrî RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.IV, s.7, no:9217; *Keşfü’l-Hafâ*, c.I, s.294, no:941; *Câmiü’l-Ehâdis*, c.XI, s.394, no:11046; RE.197/4.



Tüccardır, mal getiriyordur, para kazanıyordur; ama yine sevap kazanır. Doğruluğundan dolayı ve o beldede ihtiyaç olan bir metaı oraya getirip ihtiyacı karşıladığından dolayı... Ticaret de sevaptır.

Devlet yönetimi sevaptır.

“—Allah indinde insanların en faziletlisi, doğru devlet başkanıdır.” buyruluyor. Adil olmak şartıyla, doğru olmak şartıyla en faziletli insan oluyor. Yâni, devlet yönetimi bir ibadet oluyor, valilik kaymakamlık bir ibadet oluyor.

Hudutlarda nöbet tutmak sevaptır.³

³ Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VII, s.307, no:4346; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.211, no:321; Ziyâü'l-Makdîsî, *el-Ehâdisü'l-Muhtâre*, c.II, s.476, no:2198; İbn-i Ebî Asım, *Cihad*, c.II, s.417, no:147; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.II, s.360, no:867; Ukaylî, *Duafâ*, c.IV, s.345, no:1952; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.III, s.337, no:2427; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.211, no:320; Hz. Abbas RA'dan.

İbn-i Ebî Asım, *Cihad*, c.II, s.417, no:146; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VI, s.206; Fadl ibn-i Abbas RA'dan.

عَيْنَانِ لَا تَمْسُهُمَا النَّارُ أَبَدًا: عَيْنَ بَكَتَ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ، وَعَيْنَ

بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ (ع. خط. ض. عن أنس)

RE. 320/9 (*Aynâni lâ temessühüme'n- Aynün beket min haşyet'illâh, ve aynun bâtet tahrusü fî sebîlillâh.*)

(*Aynânü lâ temessühüme'n-nâru ebedâ*) “İki kimsenin gözüne ebediyyen cehennem ateşi değmez:

1. (*Aynün beket min haşyeti'llâh*) Allah korkusundan dolayı tenhalarda gözyaşı dökken bir kimsenin gözü cehennem ateşi görmez, yâni cehenneme girmez.

2. (*Ve aynün bâtet tahrusü fî sebîlillâh*) Hudutlarda İslâm alemini düşmanlara karşı koruyan nöbetçinin gözüne cehennem ateşi değmez.”

Biz askere gittiğimiz zaman bazıları nöbetten kaçıyorlardı. Biz, “Senin nöbetini biz tutalım!” diyorduk. Niye?.. Biz nöbetin sevap olduğunu biliyoruz da ondan...

Biz askerliğe bir vakit önce gidelim de bir vakit daha fazla sevap alalım diye öğlen yemeği yemeden gitmiştik askere... Öğleni yiyelim de ondan sonra gidelim demedik, daha çok saat orada olalım diye gittik.

Neden?.. İyi niyetle olduğu zaman askerlik de ibadet, devlet yönetimi de ibadet, ticaret de sevap, sükût da sevap, tefekkür de sevap, konuşmak da sevap... Çünkü İslâm hayat, hayatı yaşayış tarzı... İnsanın yaşam tarzının bütünü, hayatı sürdürüş tarzı...

Yaptığımız şeyler ya sevap, ya günah; ya lehinize, ya aleyhinize... Onun için, fıkıhın tarifinde deniliyor ki:

“—İnsanın lehine ve aleyhine olan şeyleri bilmesidir.”

Fıkıh bu işte... Hangi şey benim lehime, hangisi aleyhime; bunu bilirim, dini en iyi biliyorum demek oluyor.

Mecmaü'z-Zevâid, c.V, s.523, no:9488, 9489; *Kenzü'l-Ummâl*, c.III, s.268, no:5875; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.XIV, s.335, no:14418.



h. İslâm Bütün İnsanlara Gönderilmiştir

İslâm sadece bir kavme veya bir çağa mahsus değildir. Meselâ yahudilik bir kavme mahsustur, bir kavmin dinidir; İslâm öyle değildir. Bütün insanlığa ve bütün çağlara hitab etmektedir.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا (سبأ: ۲۸)

(*Ve mâ erselnâke illâ kâffeten li'n-nâsi beşîran ve nezîrâ*) [Biz seni bütün insanlara ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik.] (Sebe', 34/28)

Peygamber Efendimiz, bütün insanlığa hitâben müjdeleyici ve ihtarcı olarak, gerçekleri haber verici ve ihtar edici bir kimse olarak gönderilmiştir. Bütün insanlara ve hattâ görünmeyen varlıklara, inse ve cinne, cinlere ve insanlara peygamberdir, Rasûlü's-Sakaleyn'dir. Cinler de gelip iman ettiler diye Kur'an-ı

Kerim’de bildiriliyor.

Peygamber Efendimiz sadece Türkiye’nin peygamberi değildir; İngiltere’nin de peygamberidir, Amerika’nın da peygamberidir, Japonya’nın da peygamberidir.

Neden?.. Onlar da devr-i Muhammedî’de yaşıyorlar. İnanırlarsa Peygamber Efendimiz’e inanacaklar, müslüman olacaklar; inanmazlarsa, Peygamber Efendimiz’e inanmadıkları için kâfir gidecekler.

Mûsâ AS’a inanmak yetmez, İsâ AS’a inanmak yetmez. Çünkü devir değişmiştir, devir devr-i Muhammedî’dir. Hepsisi onun ümmetidir. Ama, onun peygamber olduğunu kabul edip de emirlerini tutanlar davetine icabet etmişlerdir. Ötekiler davetine muhatap insanlardır. Bi’l-kuvve ümmetidir, bi’l-fiil ümmeti değildir. Bütün insanlıgadır İslâm...

Sonra, İslâm bugün herkesin alkışladığı, beynelmilel teveccühe mazhar olmuş çok güzel fikirlere ve prensiplere sahiptir. Misal:

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki: ⁴

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَمِيلٌ، يُحِبُّ الْجَمَالَ (م. حم. عن عبد الله بن مسعود)

(İnna’llâhe cemîlün yuhibbû’l-cemâl) “Allah CC güzeldir, güzeli

⁴ Müslim, *Sahîh*, c.I, s.93, *İman* 1/39, no:91; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.399, no:3789; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XII, s.280, no:5466; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.201, no:7365; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.V, s.160, no:6192; Begavî, *Şerhü’s-Sünneh*, c.VI, s.367; Ebû Avâne, *Müsned*, c.I, s.39, no:85; Abdullah ibn-i Mes’ud RA’dan.

Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.78, no:70, Abdullah ibn-i Amr RA’dan.

Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.VIII, s.203, no:7822, Ebû Ümâme RA’dan.

Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.VII, s.78, no:6906, Câbir RA’dan.

Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.II, s.320, no:1055; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.V, s.163, no:6201; Kudâî, *Müsnedü’s-Şihâb*, c.II, s.143, no:1067; Ebû Saïd el-Hudrî RA’dan.

Taberânî, *Müsnedü’s-Şâmiyyîn*, c.III, s.299, no:2322; Enes ibn-i Mâlik RA’dan.

Taberânî, *Müsnedü’s-Şâmiyyîn*, c.III, s.330, no:2420; Abdullah ibn-i Ömer RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.III, s.528, no:7748, 7763, 7769; c.VI, s.642, no:17188-17190; *Câmiu’l-Ehâdis*, c.VIII, s.12, no:6775-6781; RE. 87/11.

sever.” buyuruyor Peygamber Efendimiz bir hadis-i şerifinde... Kendisi güzeldir, güzelliği yaratmıştır, güzel olan şeyi sever. Onun için müslümanda bir güzellik duygusu olması lâzım!.. Güzele bir meftunluk olması lâzım!.. Bir estetik duygusu olması lâzım, yaptığı şeyi güzel yapması lâzım!..

O halde, İslâm insana bir güzellik terbiyesi veriyor, bir sanat ruhu veriyor. Onun için Yunus Yunus’tur. Onun için Mevlânâ çağları aşmıştır, hudutları geçmiştir, dünyaya yayılmıştır. Onun için Yunus yılı olmuştur geçen sene [1991] UNESCO tarafından Yunus yılı ilân edilmiştir.

Çünkü, bir güzellik duygusu vardır. Çiçeğin güzelliğini bilir. Biz Eyüp’te çevre çalışmaları yapıyoruz. Oranın eski güzellikleri kaybolmasın diye gayret ediyoruz. Bir tekke, Şeyh Murad Efendi Tekkesi’ni tamir etmeğe girişmiş bulunuyoruz şu anda... Galiba 17 dönüm arazisi varmış. En nadide çiçekler varmış bahçesinde ve ceylanlar geçermiş. Manzarayı düşünebiliyor musunuz?.. Ne kadar hoş bir rûhânî ve estetik bir alem....

Onun altında Selâmi Mustafa Efendi tekkesi var, gülleriyle meşhurmuş. Eyüp’te Selâmi Mustafa Efendi Tekkesi...

Sonra:⁵

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ إِذَا عَمِلَ أَحَدُكُمْ عَمَلًا أَنْ يَتَّقِنَهُ (هـ. ب. عن عائشة)

(*İnna’llâha yühıbbü izâ amile ehadeküm amelen en yutkinehû*)
“Allah bir işi yaptığınız zaman, onu mükemmel bir tarzda ortaya koymanızı sever. Rahmet eder öyle yapan insana...” diyor Peygamber Efendimiz...

Bu müslümanın kaliteye önem vermesine teşviktir. Güzellik duygusu var, bir şeyi kaliteli yapma emri var İslâm’da... Yaptığı

⁵ Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.I, s.275, no:897; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.IV, s.334, no:5312; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.VII, s.349, no:4386; Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.I, s.157, no:575; İbn-i Adiy, *Kâmil fi’l-Duafâ*, c.VI, s.361, no:1842; Hz. Aişe RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.III, s.907, no:9128; *Mecmaü’z-Zevâid*, c.IV, s.175, no:6460; *Keşfü’l-Hafâ*, c.I, s.426, no:1369; *Câmiü’l-Ehâdis*, c.VIII, s.233, no:7198.

şeyin en güzelini yapacak. Kılıcı en keskin olacak, çinisi en güzel çini olacak. Camisi en güzel abide olacak, asırlar boyu devam edecek. Bozulmayacak, solmayacak, dâimî olacak, güzel olacak... Yaptığı şeyi güzel yapmak, başarmak ve en üstün derecede, en kaliteli olarak başarmak fikri vardır.

i. Temizlik Çok Önemli

Sonra, hiç kimsenin inkâr edemeyeceği maddî ve mânevî temizlik esastır İslâm'da... Avrupalıların hiç yıkanmayıp da senede bir sadece pamukla silindiğini, vaftiz suyunun tesiri kaçmasın diye yıkanmaktan kaçındığını biliyoruz. Versay Sarayı'nda yüznumaranın olmadığını biliyoruz.

Ama, müslümanların yaptığı her ibadethânenin yanında bir hamamı da vardır. Medresesi vardır, aşevi vardır, hamamı vardır, sıcak ve soğuk suyu vardır, bedava yıkanma imkânı vardır.

16. Yüzyıl'da Osmanlıları ziyaret eden Hollandalı sefir Baron de Büsbek diyor ki: "Yâ bu adamlar hasta olacaklar. Çıpıl çıpıl balık gibi boyna yıkanıyorlar. Bu kadar da yıkanmak olur mu?" diyor. Yâni hamamda müslümanların bol bol yıkanmasını yadırgıyor.

Biz her gün beş defa yıkanırız. Abdülhamid Han cennetmekân, her sabah havlusunu alır, hamamda yıkanmasını yapar, öyle giyinirmiş. İmkânı olan böyle yapardı. Ama yapamayan hiç olmazsa haftada bir giderdi, hamamda bir güzel yıkanırdı. Tertemiz bohçasını alır, kadınlar erkekler çoluk çocuğu ile yıkanırıldardı. Haftada bir mutlaka bir temizlik olurdu.

Öyle bir senede, derinin üzerinde kir tabaka haline gelsin, zırh haline gelsin, kaplumbağa derisi gibi olsun; İslâm'da böyle bir şey yok, temizlik var... Maddî temizlik ve mânevî temizlik var...

Tırnak kesmek, bıyıkların fazlasını kesmek, koltuk altlarını temizlemek, her türlü temizlik... Mekânda temizlik... Meselâ, üstünüz temiz olmazsa, namazınız olmuyor. Hadesten taharet, necâsetten taharet şarttır, namazın farzlarındandır. Günde beş

defa kıldığınız namaz, temiz olmazsanız kabul olmayacağı için temiz olmak zorundasınız. İslâm böyle bir şeye bağlamıştır. Temizlik lafta değildir.

Zâten, İslâm'ın hiçbir emri lafta değildir. İslâm'ın en mühim özelliklerinden birisi, söylediği her sözü pratik bir çareye bağlamış olmasıdır. İslâm'ın en güzel tarafı, sözü nazarî bir nasihat halinde bırakmaması, mutlaka pratik bir işe bağlamasıdır.

Meselâ, Allah'ı unutmayın emri;

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ (الحشر: ١٩)

(*Ve lâ tekûnû ke'llezîne nesu'llâh*) “Sakın Allah'ı unutan o gâfil insanlar gibi olmayın!” (Haşr, 59/19)

Unutmamak için, günde beş vakit namaz vardır.

“—Hocam, bir defa olsa yetmez mi?..”

Yetmez, unutursun Allah'ı; beş defa olacak!.. Ondan beş defadır. Sonra zikir vardır.

İslâm'da kardeşlik esastır:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ (الحجرات: ١٠)

(*İnneme'l-mü'minûne ihvetün*) “Hiç şüphe yok ki mü'minler ancak kardeşirler.” (Hucurat, 49/10)

Bütün müslümanlar kardeşir.” Pratik olarak nasıl kardeş olacağız? Senede bir defa hacda toplanıyoruz. Hem de müslümanların en zenginleri, en sıhhatlileri toplanıyor. Tabîi seleksiyonla seçilmiş olanları, en kalitelipleri geliyor ve orada İslâm için konuşmak imkânı doğuyor.

Camide cemaatle namaz, o da bir toplanma şeklidir. Cuma günleri toplanma... İslâm işi pratiğe bağlamıştır.

Temiz olun!.. Temizliği de abdeste bağlamıştır, gusle bağlamıştır. Mutlaka yıkanacak, çaresi yok... Onun için temizlik dinidir İslâm, nezâfet dinidir. Temizlik dinin yarısıdır.

Avrupa böyle değildi. Avrupa bugün yıkılıyor ama, bu İslâm'ın tesiridir; daha önce yoktu. Avrupa'daki bütün değişiklikler İslâm'la olmuştur. Rönesans İslâm'ı gördükten sonra olmuştur, İslâmî ilimlerle olmuştur. Reform İslâm'la karşılaştıktan sonra olmuştur. Kiliseye itirazlar, İslâm'ı tanıyanlar tarafından yapılmıştır. Bilimsel gelişmeler İslâm'ın tanınmasından sonra olmuştur.

Dr. Sigrîd Hunke, “*Batı Üzerine Doğan Allah'ın Güneşi*” diye İslâm'ın bilim bakımından Batı'yı nasıl uyardığını, nasıl motive ettiğini, nasıl faydalı olduğunu kitabında anlatıyor. Türkçe'ye tercümeleri var...

İslâm ilme çok büyük değer verir, âlime çok büyük paye verir. Peygamberlerin halifeleri devlet başkanları değildir, alimlerdir.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuş ki:⁶

الْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ (أَبُو نَعِيمٍ، وَالِدِيلَمِي، وَابْنُ النَّجَّارِ عَنِ الْبَرَاءِ)

RE. 222/17 (*El-ulemâü veresetü'l-enbiyâ*) [Alimler peygamberlerin varisleridir.]

Çünkü her şey ilimle olur. Bugün biz bir şey yapmak istediğimiz zaman mütehassısına gidiyoruz. Onun için önder, ilim adamıdır.

j. Adalet Mülkün Temelidir

İslâm adalete çok önem verir.

⁶ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.341, no:3641; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.48, no:2682; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.81, no:223; İbn-i Hibbân, *Sahih*, c.I, s.289, no:88; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.262, no:1696; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.103, no:975; Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.II, s.465, no:815; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.VIII, s.337, no:3229; Cürcânî, *Târih-i Cürcân*, c.I, s.203, no:297; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XXV, s.247; Ebü'd-Derdâ RA'dan.

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.75, no:4209; Berâ ibn-i Âzîb RA'dan.

Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.92; Fudayl ibn-i İyad Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.135, no:28679; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIV, s.367, no:14509.

العدل أساس الملك

(*El-adlû esâsü'l-mülk*) “Adalet mülkün temelidir.” buyrulmuştur.

Mülk apartman demek değildir, bağ bahçe demek değildir; egemenlik demektir, hakimiyet demektir. “Hakim olmanın, devlet olmanın, yönetici olmanın temeli adalettir.” diyor İslâm...

Adil olacaksın! Kime karşı?.. Padişahın aleyhine bile olsa... Nitekim İstanbul’un ilk kadısı, Kadıköy kendisinin mülkü olan, Kadıköy’e ismini veren Hızır Çelebi, —İMÇ’nin olduğu bulvarın yanında kabri vardır— Fatih Sultan Mehmed’i mahkûm etmiştir.

Kimin karşısında?.. Rum mimarın davacı olması üzerine, Rum mimarı haklı çıkarmıştır, İstanbul’un fatihi Sultan Muhammed Cennetmekân’ı mahkûm etmiştir. Hızır Çelebi böyle hakimdir.

Neden?.. İslâm’da esas olan adalettir. Hakim devlet başkanından filân korkmaz. Kimden korkar?.. Allah’tan korkar. Neyi yapar?.. Allah’ın emrini yapar, adaleti icrâ eder.

وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ (النساء: ١٣٥)

(*Ve lev alâ enfüsiküm evi’l-vâlideyni ve’l-akrabîn*) “Kendinizin aleyhinde bile olsa, annenizin babanızın bile aleyhinde olsa, akrabalarınızın bile aleyhine olsa, adaletle hükmedin, adaletten ayrılmayın!” (Nisa,4 /135) diyor İslâm...

Onun için, kişi kendi aleyhinde şahitlik yapar: “Ben hatâ ettim, kabahat benim, benim mahkûm olmam lâzım!” der. İslâm böyledir.

Bir meşhur İslâm kadısının, Kadı Şüreyh’in huzuruna muhakeme için iki kişi geliyor. Bakıyor ki, birisi zünnar bağlamış, gayrimüslim; ötekisi müslüman... “Ah müslüman kazansa...” diye içinden bir temenni geçiyor. Ama, dinliyor, bakıyor ki, müslüman haksız gayrimüslim haklı... Gayrimüslime haklı olduğunu beyan

ediyor, onun lehine karar veriyor, gönderiyor.

Fakat ömrünün sonuna kadar gözyaşı dökmüş, tevbe ve istiğfar etmiş, “Niye benim kalbim muhakeme olmadan bir tarafa meyletti; ben ne biçim hakimim?” diye...

Adalet anlayışı budur İslâm’da... Onun için, evrensel dindir. Bütün milletlerin sevgi ve saygı göstermesi gereken bir dindir.

k. Sevgi ve Saygı Esastır

İslâm’da sevgi ve saygı temeldir, müslüman müslümanı sever.

أَشَدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رَحَمَاءُ بَيْنَهُمْ (الفتح: ٢٩)

(*Eşiddâü alel-küffâri ruhamâü beynehüm*) [Kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler.] (Fetih, 49/29) Merhametlidir, şefkatlidir, sabırlıdır; komşusuna karşı, arkadaşına karşı...

Bugün öyle misaller okudum ki, Ebû Bekr-i Sıddîk yalvarıyor, “Hatâ ettim, beni affet!” diye... Aşere-i Mübeşşere’den, cennetlik bir kimse... Öyle bir sevgi, öyle bir muhabbet vardır. Müslümanın müslüman ile münasebetleri o kadar candan olmuştur.

Arap seyyahı İbn-i Batûta Denizli’ye gelmiş. Arapça biliyor, Türkçe bilmiyor. 13. Yüzyıl... Tam bizim Anadolu’nun yeni fethedildiği, beyliklerinin olduğu zamanlar, pırıl pırıl ahâli... Kendisinin develeri var, binekleri var... Aldığı hediyelerin, malların yüklendiği bir kervanla beraber Denizli’ye geliyor.

Palabıyıklı, şalvarlı, silahlı bir adam atının dizginini yakalıyor. Bir şeyler söylüyor, anlamıyor. Tam onun ne dediğini anlamak için uğraşırken, bir başka palabıyıklı, silahlı biri geliyor. O da dizginin öbür tarafından tutuyor. Birbirleriyle biraz münakaşa ediyorlar.

Adamın aklı başından gidiyor. Atını tutanlar silahlı... Arkasında malları var... Mal canın yongası... “Eyvah canım gidecek, malım gidecek!” diye korkuyor.

Ama sonradan anlaşılıyor ki, ilk tutan şahıs:

“—Efendim, siz herhalde yabancısınız, kılığınızdan kıyafetinizden belli... bize misafir olun!” diye yakalamış, onu anlatmaya çalışıyormuş.

Ötekisi de diyormuş ki:

“—Yâhu, ayıp değil mi? Bu mahalle bizim mahalle, bunu bizim misafir etmemiz lâzım! Sen öbür mahallenin ferdi olarak nasıl olur da bunu misafir edersin?” diyormuş, münakaşa buymuş.

O da diyormuş ki:

“—Ne yapayım, ilkönce ben gördüm. Önce görenin olur misafir...”

Tanrı misafiri diye tanımadığı insana karşı sevgi... Hayvana karşı, leyleğe karşı, serçeye karşı, kuşa karşı... Hizmetçiye karşı...

Vakıf yapılmış, yıkadığı tabağı kıran hizmetçiye yardım etmek için, tabağın bedeli ödensin diye vakıf yapmışlar. Kanadı kırık leyleklerin tedavi görmesi için vakıf yapmışlar.

İnsanları seven, insanlardan bütün çevreye, bütün mahlûkata yayılan bir sevgi... İslâm bu...

Leydi Montegü, kocası elçi... Sanıyorum 18. Yüzyıl’da İstanbul’a gelmiş, Osmanlılarla tanışmış. Tabii, kendisinin siyasi bir görevi var... Mektup yazıyor. *Leydi Montegü’nün Mektupları* diye de tercümesi yapılmış, Türkçesi de var...

İngiltere’deki bir arkadaşına:

“—Kardeşim, ben buraya gelmeden önce Osmanlıların haremını zindan ve hapishane gibi sanıyordum, hayalimde öyle canlandırıyordum. Meğerse harem ne kadar tatlı, ne kadar renkli, ne kadar zevkli, ne kadar hoş bir yermiş.”

Her evin bir haremi var, sarayın da, başka yerlerin de... Haremlik selâmlık deniliyor. “Ben eskiden kadınları kafeslerin arkasında esir, zindan gibi baskı altında sanıyordum. Hiç öyle değil; son derece çelevi, son derece kibar insanlar...” diyor.

Fatma Sultan diye birisiyle tanışmışlar, çok sevmiş, hayran kalmış. İngiliz esprisi, ona demiş ki:

“—Hanımefendi, çok güzelsiniz! O kadar güzelsiniz ki, —gelen

de kadın, buradaki şahıs da kadın— İngiltere’de olsaydınız, erkekler etrafınızda pervane gibi dönerlerdi.” demiş.

Bizim hanımefendi bu söze şöyle bir irkilmiş. Bu İngiliz zevki, müslüman zevki değil ama, misafiri... Gayet sakın bir şekilde:

“—Sanmıyorum, onlar güzelliğin kıymetini bilselerdi, sizi buraya göndermezlerdi.” demiş.

“—Kardeşim, şu espriye bak, şu zarâfete bak!.. Bu kadar espritüel, bu kadar nüktedan, bu kadar zarif insanlar...” diyor.

Şairdir, hayır hasenat sahibidir. Şu Bezm-i Alem Vâlîde Sultan’a hayranım yâni... Ne kadar eserler bırakmış insanlara...

İslâm sevgi ve saygı dinidir. Tüm insanlara hizmeti teşvik etmiştir, gayrimüslimlere bile... Herkese hizmeti teşvik etmiştir. Hattâ bir sahâbi, Peygamber Efendimiz’e eliyor, diyor ki:

“—Yâ Rasûlallah! Ben binbir zahmetle kuyudan su çekiyorum. İpi böyle çekeceğim, boşaltacağım diye ellerim şişiyor, kabarıyor. Bizim develer su içerken, kart, sahipleri tarafından artık işe yaramaz diye salıverilmiş, kimsesiz, başıboş, yaralı, uyuz develer geliyor, onlar da su içmeğe kalkıyorlar. Bunlardan bana bir sevap var mıdır?..”

Arabistan’da su kıymetli... Kuyudan çekilerek yalağa boşaltılıyor.

“—Vardır. Çünkü onun da canı var, onun da ciğeri var, onun da ciğeri yanar. Ondan da sevap vardır.” diyor.

İslâm cemiyete, cemaate, muhabbete, beraberliğe çok önem vermiştir. Bunlara çok sevap vardır. Cemaatle kılınan namaz evde kılınan namazdan yirmi yedi kat daha sevaplıdır. Birlik ve beraberlik rahmettir, tefrika azabdır. Tefrika yasaktır, i’tizal yasaktır, lâkaydlık yasaktır, infirad yasaktır, bencillik yasaktır... Bozgunculuk yasaktır İslâm’da...

Muhabbet esastır, birlik beraberlik esastır. Bir kenara çekilip de münferit yaşamaktan ziyade, toplum hayatı esastır.

“—Bir mü’min ki halkın arasında bulunuyor, halka hizmet ediyor, ama onların sıkıntılarına tahammül ediyor. Kenara



çekilmiş kendi rahatına bakan müslümandan daha hayırlıdır.” buyruluyor.

“—İnsanların en hayırlısı insanlara en faydalı olandır.” buyuruyor dinimiz...

Onun için toplumların arayıp bulamadığı hazinedir İslâm...

Fitneyi ve fesadı, çarpışmayı ve çatışmayı, muhabbeti bozucu her şeyi yasaklamıştır. Gıybet, dedikodu, laf getirmek götürmek, kötü söz söylemek, tefrika, kavga yasaktır İslâm’da... Bir müslüman bir müslümanın karşısına geçip silah çekemez. Müslüman müslümana vurup, onun canını yakamaz; yasaktır.

Peygamber Efendimiz SAS:

“—Ahir zamanda fitneler olacak!” buyuruyor.

“—O zaman ne yapalım?” diyorlar.

“—Evinize kapanın, katılmayın!” diyor.

Yâni, müslümanlar arasında gürültü patırtı olacak.

“—Peki evimize gelirse?..”

“—Hazret-i Adem’in hayırlı evlâdı gibi olun!” diyor.

Hayırlı evlâdı hangisi?.. İbadeti kabul olan ve öldürülen... “Öldüren gibi olmayın, mazlum olun! El kaldırmayın, birbirinizle çarpışmayın!” diyor.

İslâm’ın terbiyesi budur. Uygulama ayrı... Çünkü, müslümanlık güzel de müslümanlar çok kusurludur.

İslâm kardeşliğe çok önem vermiştir ve kardeşlik de bir ibadettir. İmam-ı Gazâlî’nin kardeşlikle ilgili bölümde, “Adet tarzındaki ibadetlerin en hoşu, dostluk yapmaktır.” diyor Sonra, ibadetleri ikiye ayırıyor:

1. Bizim bildiğimiz mutad ibadetler... Namaz, oruç, hac, zekât...

2. Adet tarzındaki ibadetler...

Adet tarzındaki ibadetlerin en hoşu, Allah için sevmek, Allah için dostluk yapmaktır. Allah için ziyaretin büyük sevabı var... İki kişi birbirini Allah için ziyaret ederse, Allah’ın sevgisine mazhar olacakları bildiriliyor.

Onun için, İslâm’ın unutturulmaya çalışılması yerine, İslâm’ın hayatımızda yerleştirilmesine çalışılmalıdır ki, kardeşlik olsun, sevgi olsun, muhabbet olsun...

Bizim ırklarla ilgili hiç problemimiz yoktur. Siyah ırk, beyaz ırk, zenci vs. ayrılığı nedir diye biz Amerikalıları ayıplıyoruz.

İnsanlar kardeşdir. Mü’minler birbirlerinin kardeşidir. Hepsi Hazret-i Adem’den gelmedir. Hepsi imanda, Allah’ın huzurunda aynıdır.

İnsanların hizmetine koşmak en sevaptır. İnsanların en hayırlısı, insanlara en faydalı olandır.

İşte böyle bir dinin sahibiyiz.

Olayların hızla geliştiği bir çağda yaşıyoruz. İnsanların birbirleriyle çok sıkı temaslarının olduğu bir zamanda, Allah bize yepyeni imkânlar ve yepyeni vazifeler yüklüyor. Hudutlar açılıyor. Rusya diyor ki:

“—Şimdi en büyük dostlarımızdan birisi Türkiye...”



Rusya'daki müslüman milletler diyorlar ki:

“—Türkiye bizim ağabeyimizdir.”

Hepsi bizden yardım istiyor.

El-hamdü lillâh, bizi tarih boyunca birinci devlet yapan, devletlerin hepsinin başında düzenleyici devlet yapan, haksızlıkları engelleyici devlet yapan bu imandır.

Kànûnî Sultan Süleyman Fransa'ya mektup yazıyor; “Fılanca kralı hapsetmişsin, çıkart oradan!” deyince, çıkartıyor adam...

Fılanca padişah, “Orada dans diye bir şey çıkmış duyduğuma göre, kadın erkek birbiriyle sarmaş dolaş oluyormuş; öyle edepsizliği bir daha yapmayın!” diyor, dansı durduruyor.

Haksızlığı engelliyor. Falanca yere, filânca ülkeye hücum olmuşsa, oraya yardım gönderiyor.

El-hamdü lillâh ki müslümanız. Allah bizi müslüman olarak, müslüman bir ülkede, müslüman anne babalardan nimet içinde dünyaya getirmiş; bu nimetin kadrini, kıymetini bilmeyi Allah bize nasib eylesin...

Yirminci Yüzyıl'ın dertlerinin devası İslâm'dadır. Gelecek yüzyılların sağlam temelleri İslâm'ın prensipleridir.

Bizim dünyadaki insanlara verebileceğimiz çok kıymetli fikirler, tecrübeler, bilgiler, duygular vardır; o da İslâm'dadır. Allah bize mensubu olduğumuz dinin kadrini, kıymetini bilmeyi nasib etsin... Güzelliklerini görmeyi nasib etsin... Tam müslüman olmayı nasib etsin...

İnsanlığa müslümanca en güzel hizmeti yapmayı nasib etsin... İnsanlığa en faydalı insanlar olmayı nasib etsin...

Rabbimizin huzuruna vazifesini yapmış, kendisinin sevdiği, taltif eylediği, cennetiyle cemâliyle müşerref eylediği bir kul olarak çıkmayı nasib eylesin...

Allah hepinizden razı olsun... Geceniz hayır olsun...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâh!..

11. 2. 1992 - Bakırköy / İSTANBUL

02. ALLAH BİLGİSİ

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Kemâ yenbağî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayri halkihî seyyidînâ ve senedinâ ve tâci ruusinâ ve üsvetüne'l-haseneti muhammedini'l-mustafâ...

Çok muhterem misafirlerimiz!

Değerli, muhterem kardeşlerim!..

Allah-u Teâlâ Hazretlerinin selâmı, ihsânı, ikrâmı dünyada, ahirette üzerinize olsun...

Onun seçkin kulu Muhammed-i Mustafâ'sı, Habîb-i Edîbine sonsuz salât ü selâmlarımızı, tahiyyat ve ihtiramlarımızı arz ederim.

.....

Bu maddî tapınmaların yanında bir takım mânevî tapınmalar da var... Meselâ, insanların bir kısmı egosuna, nefesine tapınıyor. İmâm-ı Gazâlî'nin bir sözü var bu konuda, diyor ki:

“—İnsanların gözünden gaflet perdesi kaldırılrsa, gerçekleri basiretle görseler, bakarlar ki, birçok insan maalesef nefsinin put edinmiş, o putun karşısında el-pençe divan durmuş, ‘Emret! Senin emrini yapacağım.’ diye nefsinin tapınıyor.”

Bir kısmı paraya tapıyor. Bir kısmı mevkîye, makama, şöhrete tapıyor. Her birisi çeşitli şeylere tapınma durumunda...

a. İnsanlarda Tanrı Kavramı

Bugün yaşayan insanların da tanrı kavramları veya bu tanrı kavramı karşısındaki tavırları; bunlar da çeşit çeşit... Şöyle sıralayabiliriz:

1. Bir kısmı tanrıyı kabul etmiyor; ateist diyoruz bunlara...

2. Bir kısmı bu konuyu hiç dert edinmiyor kendisine, kafasına almıyor; nefsinin, keyfinin, zevkinin peşinde sedonist bir hayat

sürüyor.

3. Bir kısmı bulunduğu toplumda bu konu ile ilgilenmiş, ama sonuçta tatmin olmadığı için inancını yitirmiş, inanmıyor. Tabii bunda, yaşadığı ülkenin geçerli dininin, çevresindeki inancın, karakterin büyük rolü var...

Bir İslâm ülkesindeki ateist ile Hindistan'daki veyahut Afrika'daki ateist arasında fark var; çünkü çevrelerindeki dinler farklı...

4. Bir kısım insanlar, akılları ve mantıklarının gereği olarak üstün bir yaratıcının, tanrının varlığını düşünce yoluyla, mantıkî olarak kabul ediyorlar.

Benim bir talebem, şu anda bir yerde dekan; o doçentlik tezi yapmıştı. Ateizmin ilmen imkânsız olduğunu o tezinde isbat etmişti.

Birtakım insanlar böyle bir varlığı kabul ediyorlar ama, herhangi bir dine bağlı değiller veya dinlere karşı olabiliyorlar. Sadece Allah'a inandıklarını ifade ediyorlar.

5. Birtakım insanlara rastlıyoruz; onlar da bir dine mensup olmuş, gözü kapalı olarak o dini takib ediyor. O dini kritik etmiyor. Bunlardan birisinin sözünü hatırlıyorum, bir alim bunu söyleyen:

“—Ben laboratuvarıma girdiğim zaman dini, kiliseyi, İncil'i unuturum. Ama kiliseye gittiğim zaman da ilmi kafamdan silerim, laboratuvarımı düşünmem.” diyor.

Böylece tezatlar içinde, bu fikirleri birbirlerinden ayırmadan, hangisi doğrudur diye düşünmeden yaşayabiliyor.

Japonya gibi, Amerika, Avrupa ülkeleri gibi birçok ülkelerde de, ilmin gelişmesinin yanında inançlarını incelediğimiz zaman, onların inançlarının son derece ibtidâî olduğunu görüyoruz. “Bu kadar ilmi ilerlemiş insanlar, nasıl oluyor da bu kadar ibtidâî inanca sahip olabiliyorlar?” diye hayret ediyoruz.

Japonlar Güneş'e tapıyorlar, imparatorları Güneş'in oğluymuş

diye düşünüyorlar. Avrupalılar teslise inanıyorlar. Peki Hazret-i İsa tanrı ise, Hazret-i İsa'dan önceki insanların tanrısı kimdi?.. Üç nasıl bir oluyor, bir nasıl üç oluyor?.. Bunları düşünmeden dinlerinde devam edebiliyorlar. Dini nostaljik ve historik olay olarak kabul ediyorlar. Sosyal ve kültürel bir olay olduğu için, ona bağlılıklarını devam ettiriyorlar. Onlar için bir yılbaşı eğlencesi, Noel Baba, vs. birtakım festivaller dine bağlılıklarını devam ettirmeğe yetiyor.

6. Bu insanların arasında bir kısım diğer insan da araştırma ve merak içinde... Kendi inançlarını eksikliğini hissediyorlar. Ruhlarının, kalplerinin ve kafalarının tatmin edilmediğini görüyorlar. Bunu tatmin etmek için reformlar yapmağa, dinlerinde birtakım geliştirmeler yapmağa çalışıyorlar. Bu konuda yeni cereyanlar ortaya çıkartıyorlar, kendilerine göre yeni mezhebler ortaya atıyorlar.

Meselâ onlardan bir tanesi, üç beş sene önce Amerika'da üç-beş yüz mensubu ile ormanda intihar ettiler. Geçtiğimiz sene İsviçre'de üç-beş dağ evinde bir grup intihar edip, villalarını yaktılar. Böyle yeni arayışlar peşindeler...

Yahova şahitleri var. Onlar diyorlar ki: "Biz İncil'in yeni yorumunu yapıyoruz. Dinlerin hepsini birleştiren yeni bir atılım içindeyiz." diyorlar.

Moonizm denilen yeni bir mezhep var. Bir rahip çıkmış, dinleri birleştirerek insanların işine yarayacak yeni bir şey ortaya koymaya çalıştığını söylüyor.

Bazıları Hind'in, Çin'in dinlerini egzotik buluyorlar, yogilere hayret ediyorlar ve onlara bağlanıyorlar. Bazıları bu transandantal meditasyona merak ediyorlar. Ben İsveç'te gördüm: İsveç kökenli insanlar, ellerinde ziller, aletler; sıra halinde çarşıda pazarda Hint kıyafeti ile dolaşıyorlar. Krişna dinine girmişler, gösteri yapıyorlar.

Bunların her birisi birer araştırma ama, mânâsız ve sonuçsuz...



7. Bu kadar çeşitli grupların arasında, kendisi yanlış yolda iken doğruyu bulanları da görüyoruz. Bunlar ciddi araştırmacılar, eserleri ciddi olarak incelebiliyorlar. Kafaları muntazam... İşi iyice araştırdıktan sonra sonuca varıyorlar.

Bunların içinde meselâ, Fransız filozofu Roce Garudi'yi zikredebiliriz. Fransız İlimler Akademisi üyelerinden Prof. Moris Bükey'i görebiliriz.

Parlamenter olan bir arkadaşımızın İngiltere'den dostu, kendisine bir din aramak için çok düşünmüş, sonunda Hindistan'a gitmeğe karar vermiş. Çok iyi niyetle malını mülkünü satmış; artık Hindistan'a gidip doğru bildiği bir dine girip, hayatını orada Allah'ın sevdiği bir yolda geçireyim diye yola çıkmış. Fakat o da Türkiye'de üç defa peşpeşe rüyasında, "Doğru din İslâm'dır." diye gördüğü için müslüman olmuş.

Böyle rüya görüp de müslüman olan kimseler var... Meselâ, Nijeryalı Utama isimli birisinin, bir papaz iken nasıl Peygamber Efendimiz'i rüyada görerek müslüman olduğunu bir kitapta okumuştum.

Benim Avustralya'dan tanıdığım müslüman olmuş

Avustralyalı bir İngiliz vardı. Nasıl müslüman olduğunu sordum. Peygamber Efendimiz'i rüyada gördüğünü ve onun üzerine müslüman olduğunu söylemişti. Böylece doğru yolu bulup müslüman olanlar da var...

Dünya üzerinde pek çok insan olmasına rağmen, doğru inancı bulan insanların az olduğunu, yanlış yollarda giden insanların ne kadar çok ve çeşitli olduğunu göstermek için bunları anlattık. O halde bu konunun ne kadar önemli olduğu, bu anlattıklarımızdan da çıkıyor.

Ayrıca bu konunun hem maddî bakımdan önemi var, hem mânevî bakımdan önemi var; hem de gerçekten müslüman olanlar için, ayrıca önemi var... Bunların sebeplerini biraz sıralamak istiyorum:

b. Allah İnancının Faydaları

Konu maddî bakımdan, materyalist bir gözle, inanmayan bir insanın gözüyle incelendiği zaman bile, önemli bir konu... Tanrı fikri, Allah inancı ve dine bağlılık konusu her şeyden öte çekici bir konu... Birçok insanı cezbediyor, birçok insanı ilgilendiriyor. Sosyal bir konu, bu bakımdan önemli...

İkinci bir önemli tarafı, içinde gördüğünüz gibi pek çok tezatlar ve problemler var... Bunların araştırılması ve çözülmesi ilmin görevidir. İnsan kafası bunları araştırmak ve çözmek zorundadır, ilmin vazifesi budur.

Allah inancının, genellikle dindarlığın topluma sağladığı birçok faydalar var. Meselâ, genel ahlâkı din besliyor, ahlâkın kaynağı din ve Allah korkusu, tanrı inancı anarşiye karşı insanın kalbine düzen fikri veriyor. Zulmü ve suçları engelliyor. Bunun bir misalini vermek istiyorum:

Burada ihtisas yapan bir kardeşimizin kızı sınıfının prezidenti olmuş, çok zeki bir kız... Fakat belli günlerde onları kiliseye götürmek istiyorlar. Babasına söylemiş. Babası da demiş ki:

“—Hayır, sen kiliseye gitme!..”

Onun üzerine derhal çağırılmışlar, sormuşlar:

“—Niye kızınızı göndermiyorsunuz kiliseye?” demişler.

Demiş ki:

“—Ben müslümanım!”

“—Ooo, teşekkür ederiz, biz sizin müslüman olduğunuzu bilmiyorduk. Müslümansanız tabii, kiliseye gitmek zorunda değil... Okul olarak bizim görevimiz, senin kızına bir hoca bulmak veya kızını camiye götürmektir. Sen kiliseye göndermek istemeyince, sen dine karşısın sandık. Onun için, seninle konuşmak üzere seni çağırdık.

Bizim çocuk eğitiminde gördüğümüz bir gerçek var: Güzel duygular, ahlâk duygusu, merhamet duygusu, sevgi ve saygı bu çağlarda kazanılıyor ve bunu din duygusu kuvvetlendiriyor. Bu çağlarda bu duyguları alamayan çocuklar, daha sonraki dönemlerde suça itiliyorlar. Ortaokulda, lisede, buluş çağına erdikten sonra suçluların çoğunda bu duyguları alamamış olmaları sebep olarak görülüyor.

Onun için, biz sizinle bunu konuşmayı istedik. Anlaşıldı ki sen dine karşı değilmişsin, dindarmışsın. İnşaallah senin çocuğuna bir din hocası veyahut çocuğunu götürebilecek bir cami bulacağız!” demiş.

Diğer bir misal: New York'ta müslüman bir şahısla tanıştım. Kendisi hapishanelerde imammış ve mahkûmlarla konuşması ve onlar üzerinde birtakım çalışmalar yapması için Amerika ona maaş veriyormuş.

Tabii, bu gayet normal... Çünkü bir mahkûmun suçluluk psikolojisinden kurtulması, rehabilitasyonu ve yeniden topluma intibakı için bu duygu önemli olduğundan, Amerikan hükümeti bir imama maaş veriyor.

İnancın böyle sosyolojik faydaları olduğu gibi, topluma yönelik faydaları olduğu gibi, şahsî, psikolojik faydaları da var... Kişiye destek ve enerji sağlıyor. Bakıyorsunuz bir kimse amansız bir hastalığa tutulmuş, kanser; fakat inancı sayesinde, imanı ile kurtuluyor. Kötü olaylar karşısında bakıyorsunuz, inancı zayıf

olan bir kimse derhal intihar ediyor; fakat inançlı bir insan metin kalıyor, kendisini koruyor.

Be Türkiye’de iken, İsveç’ten Türkiye’ye emniyet genel müdürü gelmişti yıllar önce... Diyordu ki: “Sosyal bütün hakları hazırladık, sağladık biz İsveç’te halkımıza... Her türlü serbestlik var, yaşamak için her türlü şartları hazırladık. Fakat buna rağmen İsveç’teki intiharlar dünyada birinci; yâni çok ön sırada geliyor. Halbuki sizde yok... Yokluk var, fakirlik var ama, sizde intihar olayı yok... Bunu incelemeye geldim.” diyordu.

Ayrıca inanç, insanları şahsen hayra teşvik ediyor. Bunun sonunda toplum birçok hayır müessesesi kazanıyor. Devletin ödemesine imkân olmayan milyarlık vakıflar, hastaneler, okullar, çeşitli sosyal müesseseler bu bağışlarla yapılıyor.

Meselâ, Osmanlı döneminde de devlet bu gibi işlere hiç tahsisat ayırmazdı. Bütün hayır işlerini zenginler kendileri inançlarından dolayı yaparlardı. Amerika’da da iki adımda bir, her parselde, her parselin köşesinde, en güzel yerde bir hastane, bir okul, bir sosyal tesis görüyoruz. Bunların da dinî inançlı insanların bağışlarıyla yapıldığını, üzerlerindeki yazılarından anlıyoruz.

Demek ki, netice itibariyle, inanç topluma parasal yönden hesaplanacak olursa, milyarlık büyük hayırlar da kazandırıyor.

c. Önemli Olan Ahiret

Bu anlattıklarım, inancın, Allah’a inanan insanların topluma ve şahıslarına gelen maddî faydalarla ilgilidir. Materyalist bir kafanın kabul edeceği faydalardır.

Ama inanan insan için bunlar önemli değildir. Dünya fânîdir. Dünyanın içindekilerin bir sivrisineğin kanadı kadar kıymeti yoktur. Ama bunların ötesinde, asıl önemli olan mânevî tarafıdır bu işin... Çünkü inanç insanı ahiret hayatına alıştırıyor, ahirette başına gelecek tehlikelerden kurtarıyor. Cenneti kazandırıyor, sonsuz ebedî saadete erdiliyor.

Hazret-i Ömer RA'a müşrikin, kâfirin, inançsızın birisi gelmiş. İtiraz yollu bir şeyler söyleyince, Hazret-i Ömer RA ona kendi mantığıyla şöyle cevap vermiş. demiş ki: "Sen inkâr ediyorsun her şeyi, hiçbir şeyi kabul etmiyorsun. Ben bunları yapıyorum ve bunlardan bir zarar etmiyorum. Toplum, aile hayatı, şahsî sıhhat, afiyet bakımından bunların hepsi faydalı... Senin dediğin olsa bile, ben bir zarar etmeyeceğim. Ama benim dediğim ahiret olduğu zaman, sen ebediyyen mahvolacaksın!.." diye onu susturmuş Hazret-i Ömer RA...

Kur'an-ı Kerim'de bildiriliyor ki, inkâr eden bir insan... İnkârı da derecelere ayırmak lâzım: Bir ateizm var, hiç tanrıya inanmıyor; bir de tanrı inancı var, fakat sakat, hasta, bozuk, müşrik...

Allah-u Teâlâ Hazretleri Kur'an-ı Kerim'de buyuruyor ki, *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*:

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَّشَاءُ
(النساء: ٤٨)

(*İnna'llâhe lâ yağfiru en yüşreke bihî ve yağfiru mâ dûne zâlike li-men yeşâ*) "Allah kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; bundan başkasını dilediği kimse hakkında bağışlar." (Nisâ, 4/48)

Allah-u Teâlâ Hazretleri inanç olsa bile, bozuk inancı da kabul etmiyor. Meselâ, müşrik Arapların Allah inancı vardı. Denizde tehlikeye düştükleri zaman, dalgalar çarpmaya başladığı zaman, Allah'a dua ederlerdi. Melekler Allah'ın kızları derlerdi. Putlar için;

وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللّٰهِ (يونس: ١٨)

(*Hâülâi şüfeâünâ inda'llâh*) "Bunlar Allah indinde bizim sefaatçilerimiz derlerdi." (Yunus, 10/18)

Fakat Allah bunu da kabul etmiyor. İnkârı da kabul etmiyor, şirki de kabul etmiyor. Binâen aleyh, müşrik de kâfir oluyor. O da ahirette ebedî azap görecek. Binâen aleyh, ondan kurtulmak inançla olduğu için, inancın çok büyük değeri var...

Allah inancının doğru olması, bir müslüman için de son derece önemlidir. Çünkü, biliyorsunuz, inançta sakatlık oldu mu, bu ameldeki veya ahlâktaki bir sakatlık gibi olmaz. İnançtaki sakatlık çok büyük zararlar meydana getirir. İnsan kendisini müslüman sandığı halde, kafasında ve gönlünde birtakım sakat fikirler olabilir.

Peygamber SAS Efendimiz'in ikaz ettiği gizli şirk olayı vardır, münafıklık olayı vardır. Onun için iyi bir müslümanın da ilâhiyat konularına, yâni Allah ile ilgili meselelere, ma'rifetullah konusuna eğilmesi ve onu doğru olarak öğrenmesi gerekiyor.

Müslümanın Allah hakkındaki bilgisi, Kur'an-ı Kerim'den ve Peygamber SAS Efendimiz'in tâlimâtından, hadis-i şeriflerinden gelir. Kur'an-ı Kerim'de insanın mü'min olması için ilk adım, onun kâinatta eşsiz ve mükemmel bir nizam olduğunu sezip, "Bu düzenin sahibi kimdir?" diye düşünmesini sağlamaktır. Kur'an-ı Kerim bu konuda bizi düşünmeye sevk ederek buyuruyor ki, *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*:

إِن فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ

لِأُولِي الْأَلْبَابِ (آل عمران: ١٩٠)

(*İnne fî halkı's-semâvâti ve'l-ardı va'htilâfi'l-leyli ve'n-nehâri leâyâtin li-ülü'l-elbâb*) [Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde aklıselim sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır.] (Âl-i İmran, 3/190)

Diğer bir ayet-i kerimede buyuruyor ki, *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*:

أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا . وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ

نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا (نوح: ١٥-١٦)

(*Elem terav keyfe haleka'llàhu seb'a semâvâtin tıbâkâ. Ve ceale'l-kamera fihinne nûran ve ceale's-şemse sirâcâ.*) [Görmediniz mi, Allah yedi göğü birbiriyle uyumlu olarak nasıl yaratmış! Onların içinde Ay'ı bir nur kılmış, Güneş'i de bir ışık kaynağı yapmıştır.] (Nuh, 71/15-16)

Sonra meselâ, hayatın da Allah tarafından meydana getirildiğini bildirmek için:

وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ ، أَفَلَا يُؤْمِنُونَ (الانبیاء: ٣٠)

(*Ve cealnâ minel mâe külle şey'in hayy, efelâ yû'minûn*) [Bizim her canlı şeyi sudan yarattığımızı görüp düşünmediler mi? Yine de inanmazlar mı?] (Enbiyâ, 21/30)

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَمْنُونَ . ءَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ

(الوقعة: ٥٨-٥٩)

(*Eferaeytüm mâ tûmnûn. E entüm tahlükûnehû em nahnü'l-hâlikûn*) [Söyleyin bakalım, rahimlere döktüğünüz meni nedir? Onu siz mi yaratıyorsunuz, yoksa yaratan biz miyiz?] (Vâkıa, 56/58,59) gibi ayet-i kerimeler de bu hususları belirtiliyor.

Yâni, kâinatın yaratılışı Allah'tan, kâinatın içinde hayatın ortaya çıkarılışı Allah'tan...

Sonra bütün bilgileri Allah'ın verdiğini bildiriyor. Meselâ:

الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ . عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ (العلق: ٤-٥)



(*Ellezi alleme bi'l-kalem. Alleme'l-insâne mâ lem ya'lem*) [Ki o, kalemle yazı yazmayı öğretendir. İnsana bilmediklerini öğretendir.] (Alak, 96/4-5)

Yine Rahman Sûresi'nde:

خَلَقَ الْإِنْسَانَ . عَلَّمَهُ الْبَيَانَ (الرحمن: ٣-٤)

(*Haleka'l-insân. Allemehü'l-beyân*) [İnsanı yarattı. Ona konuşmayı öğretti.] (Rahmân, 55/3) gibi ayet-i kerimelerle insanı kâinatı incelemeye ve kâinattaki hayat konularını Allah'ın meydana getirdiğine dikkat çekiliyor.

Onun için bütün insanlara; hattâ kendisine bir peygamberin mesajı, Allah'ın bir kitabı ulaşmamış, çok ücrâ bir köşede yaşayan, Amazon ormanlarının hiç keşfedilmemiş bir köyünde yaşayan bir insanın bile; hiç peygamber gelmediği, hiç kitap inmediği halde, Allah'ın varlığını, birliğini anlaması aklın üzerine

farzdır. Onu bilmesi boynunun borcudur. Bilmediği takdirde cezası olacaktır, bildiği takdirde kurtulacaktır.

Kur'an-ı Kerim'in bu hususta bizi yetiştirici diğer bir metodu, eski kâfirlerin ve müşriklerin sözlerini söylüyor, onlar böyle dediler diyor ve onların sözlerinin çürüklüğünü, karşısına mantıklı deliller koyarak bildiriyor.

Meselâ; Nuh AS'ın kavmiyle nasıl mücadele ettiğini, onlara nasıl gerçekleri anlattığını; Hazret-i Mûsâ'nın Firavun'la nasıl delilleri göstererek, mucizeler göstererek onları kabul ettirmeğe çalıştığını; Hazret-i İbrâhim'in babasına nasıl eliyle yaptığı putlara tapmaması gerektiğini söylediğini; "Kavmim bu putlara niçin tapıyorsunuz? Bunlar bakın kendilerini bile koruyamıyorlar! Ben kırdım geçirdim hepsini; hiçbiri kendini bile koruyamadılar." diye mantıklı şeyler yaptığını söylüyor Kur'an-ı Kerim...

Hazret-i İsâ'ya da, "Bu hristiyanlara teslisi sen mi söyledin yâ İsâ?.." diye ahirette sorulacağını; onun da: "Hayır, ben senin emrettiğinden başka bir şey söylemedim! Tek olan Allah'a ibadet etmelerini söyledim." diyerek cevap vereceğini bildiriyor:

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ، أَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّي
إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ، قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ
لِي بِحَقٍّ، إِنْ كُنْتَ قُلْتَهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ، تَعْلَمَ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ
مَا فِي نَفْسِكَ، إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ (المائدة: ١١٦)

(*Ve iz kàle'llàhu yâ ise'bne meryem*) Allah-u Teâlâ Hazretleri, Hazret-i İsâya: "Ey Meryem oğlu İsa! (*E ente kulte li'n-nâsi'ttehizûni ve ümmiye ilâheyni min dûni'llâh*) İnsanlara, 'Beni ve anamı, Allah'tan başka iki tanrı edinin!' diye sen mi dedin?" diye sorduğu zaman, o diyecek ki:

(*Sübhâneke mâ yekûnü lî en ekûle mâ leyse lî bi-hakkın*) “Hâşâ! Seni tenzih ederim; hak olmayan şeyi söylemek bana yakışmaz. (*În küntü kultühû fekad alimtehû*) Eğer ben bunları söyleseydim, sen zâten bilirdin. (*Ta’lemü mâ fî nefsi*) Sen benim içimdekini bilirsin, (*ve lâ a’lemü mâ fî nefsi*) halbuki ben senin zâtında olanı bilmem. (*Înneke ente allâmü’l-guyûb*) Gizlilikleri eksiksiz bilen yalnızca sensin!” (Mâide, 5/116)

مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ

(المائدة: ١١٧)

(*Mâ kultü lehüm illâ mâ emertenî bihî*) “Yâ Rabbi, ben senin kullarına, sen bana ne emrettiysen onu söyledim: (*Eni’budu’llâhe rabbî ve rabbeküm*) ‘Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah’a kulluk edin’ dedim.” (Mâide, 5/117) diyeceğini Kur’an-ı Kerim beyan ediyor ve Hazret-i İsâ’nın hayatında da böyle bir şey demediğini biliyoruz.

Yâsin Sûresi’nde Habîbün Neccar’ın, kendilerine gelen mürselleri öldürmek isteyen kavminin karşısına çıkıp, ma’kul delillerle neler söylediğini bildiriyor.

Böylece müşrikin, kâfirin, münafığın sözünü ortaya koyuyor. Ama ona karşı o kadar kuvvetli cevaplar veriyor ki; hem o kusuru öğrenmiş oluyoruz, hem de onun yanlış bir şey olduğunu çok iyi anlıyoruz ve doğru cevaplarından mütmain oluyoruz. Böylece Allah hakkında sağlam fikre sahip oluyoruz. Buna münazara metodu adını verebiliriz.

d. Tevhid Akîdesi

Tabii, Kur’an-ı Kerim’in ve Peygamber SAS Efendimiz’in hadislerinin en doğrudan doğruya bilgisi, Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin sahip olduğu vasıfları, sıfatları ve onun işlerini ve rızasının nasıl kazanılacağını doğrudan doğruya söylemesidir. Bu bakımdan diyebiliriz ki, Kur’an-ı Kerim Allah bilgisi hakkında

dünya üzerinde eşi olmayan emsalsiz bir hazinedir. Çok önemli bir kaynaktır, eşi ve benzeri yoktur.

Kur'an-ı Kerim'in en çok üzerinde durduğu konu tevhiddir, vahdaniyet akidesidir ve şirkin yanlışlığıdır. Peygamber SAS de bu konudaki bir hadis-i şerifinde:

أَفْضَلُ مَا قُلْتُ أَنَا ، وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ

لَا شَرِيكَ لَهُ (مالك ، ق. عن طلحة)

RE. 77/1 (*Efdalü mâ kultü ene, ven nebiyyüne min kabli: Lâ ilâhe illa'llâhu vahdehû lâ şerike lehû.*) “Benim ve benden önceki bütün peygamberlerin söylediği sözlerin en üstünü, en faziletlisi (*Lâ ilâhe illa'llâhu vahdehû lâ şerike lehû*) ‘Allah’tan başka ilâh yoktur, o birdir, ortağı yoktur.’ sözüdür.” buyurmuştur.

Kur'an-ı Kerim'de Allah'a ihlâslı olarak, hâlisâne ibadet edilmesi vurgulanmıştır.

Bir Alman teologun hatırasını burada zikretmek istiyorum. Bu zat Almanya'da hristiyan teolojisini okumuş, papaz olarak yetişmiş kendisi... Fakat sonradan müslüman olmuş. Bizim bir doçent arkadaşın yanında konuşurken söylemiş bu söz:

“—Dünya üzerinde bizim Sûre-i İhlâs'ımız kadar Allah'ı güzel anlatan hiçbir metin mevcut değildir.” demiş.

Kendisinin, İhlâs Sûresi'ni okurken her zaman ağladığını söylemiş.

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin sahip olduğu vasıflara *el'esmâü hüsnâ* diyoruz. Kur'an-ı Kerim'de var, *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*:

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا (الاعراف: ١٨٠)

(*Ve li'llâhi'l-esmâü'l-hüsnâ fed'ûhu bihâ*) “Allah'ın esmâü

hüsnâsı vardır, en güzel isimler onundur. O halde ona o güzel isimlerle dua edin!” (A’raf, 7/180)

Tabii, Arapça’da isim ve sıfat aynı mânâyadır. Yâni en iyi vasıflar, en iyi sıfatlar; her türlü noksandan münezzehtir olduğunu gösteren, her türlü kemâlâta sahip olduğunu gösteren sıfatlar onundur. Bunları bildiriyor Kur’an-ı Kerim...

Bunlar sayılamayacak kadar çoktur. Onun için Türkçede, “Allah’ın bin bir adı hürmetine” diye bir tabir vardır. Bir hadis-i şerifte 99 tanesi sayılmıştır. “Bunlar ezberlenirse, insan cennete girer!” diye bildirilmiştir. Bunlar ayrı ayrı ayetlerde geçiyor. Bu ayetlerden Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin *Alîm* olduğunu, *Rahmân* olduğunu, *Rahîm* olduğunu, öğreniyoruz.

Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin Kur’an-ı Kerim’de, Peygamber SAS Efendimiz’in hadis-i şeriflerinde bildirdiği ve bizim ibadetlerimize girmiş olan birtakım mübarek kelimeler vardır. Bunlar da Allah’a inanç konusunda son derece derin mânâlar taşıyorlar. Meselâ:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

(*Lâ ilâhe illa’llâh*) “Allah’tan başka ilah yoktur.”

Bunu namazda, çeşitli vesilelerle ibadetlerimizde söylüyoruz ve bunu söylemenin sevabı bize bildiriliyor.

سُبْحَانَ اللَّهِ

(*Sübhâna’llâh*) Allah-u Teâlâ Hazretleri her türlü noksandan münezzehtir, her türlü kemâlâta sahiptir. Ona hayranım, onu her türlü noksandan tenzih ederim denmiş oluyor. Müslümanın en çok kullandığı kelimeler bunlar...

الْحَمْدُ لِلَّهِ

(*El-hamdü li'llâh*) Hamdin, bütün övgülerin Allah'a olduğunu; bütün güzelliklerin, şükredilecek şeylerin Allah tarafından yaratıldığını ifade ediyor.

الله أكبر

(*Allâhu ekber*) Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin her türlü varlıktan daha üstün olduğunu, hiç bir şeyle mukabele edilemeyecek kadar büyük olduğunu gösteriyor.

لا حول ولا قوة الا بالله

(*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh*) “Güç kuvvet Allah'tandır.”

Gücün ve kuvvetin ancak Allah'ta olduğunu gösteriyor. Buna tevhîd-i safî demiş alimler... *Lâ ilâhe illallah*, Allah tekdir demek ama, *Lâ havle velâ kuvvete illâ bi'llâh* işin sırrıdır.

حسبي الله

(*Hasbiya'llah*) Her türlü güçlüğe karşı Allah'ın yeteceğini ifade ediyor.

توكلت على الله

(*Tevekkeltü ale'llah*) İnsan Allah'a tevekkül ederse, Allah'ın ona yardım edeceğini ifade ediyor.

ومن يتوكل على الله فهو حسبه (الطلاق: ٣)

(*Ve men yetevakkal ale'llâhi fehüve hasbüh*) [Kim Allah'a

tevekkül ederse, o ona yeter.] (Talâk, 65/3) diye ayet-i kerimede bildiriliyor.

Bu kelimeler mü'minin pratik hayatına o kadar sokulmuş, o kadar yoğrulmuştur ki, müslüman bu inançlarla Allah-u Teâlâ Hazretleri hakkında çok sağlam, sağa sola sapmayan bir güzel inanca sahip oluyor.

e. İmanın Dereceleri

İşte böyle bir Kur'an-ı Kerim eğitimiyle, Peygamber SAS Efendimiz'in hadis-i şerifleriyle gösterdiği hayat tarzıyla ve ibadetlerle, müslüman Allah katında böyle bir edebe sahip oluyor. İmanın her müslümanda derecesi vardır. İmanın derecesi, kuvveti, artması bahis konusu edilmiştir kitaplarda...

İmanın ilk kademesi, insanın kelime-i şهادet getirip müslüman olmasıdır. Bu müslüman olmasına kâfidir, fakat işin sonu demek değildir. Ayet-i kerimede bildiriliyor ki, *Bi'smi'llâhi'r-rahmânî'r-rahîm*:

قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا ، قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا ، وَلَمَّا

يَدْخُلُ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ (الحجرات: ١٤)

(*Kâleti'l-a'râbü âmennâ, kul lem tü'minû velâkin kûlû eslemnâ, velemmâ yedhuli'l-îmânü fî kulûbiküm*) [Bedevîler inandık dediler. De ki: 'Siz iman etmediniz, ama boyun eğdik deyin. Henüz iman kalplerinize yerleşmedi.'] (Hucurat, 49/18)

Bu gösteriyor ki, Peygamber Efendimiz'e gelmiş, müslüman olmuş insanlar ama; "Henüz daha içinize iman işlemedi; Teslim olduk deyin, İslâm olduk deyin!" deniliyor.

Onun için mü'minler;

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ (البقرة: ٣)

(*Ellezîne yü'minûne bi'l-gaybî*) “Onlar gayba inanırlar.” (Bakara, 2/3) diye imanla methedilmişlerdir.

Fakat bu iman çeşitli vesilelerle gittikçe kuvvetlenir. Bu noktadan sonra insanların Allah’la ilgisi çeşitli sebeplerle —o sebepleri biraz sonra bildireceğim— *ilme’l-yakîn*’den *ayne’l-yakîn*’e, *ayne’l-yakîn*’den *hakka’l-yakîn*’e doğru yükselir. Kişi nihayet *ihsân* makamına ulaşır.

İhsân makamı biliyorsunuz, ayet-i kerimelerde ve hadis-i şeriflerde bildirilmiştir. Rasûlüllah SAS Efendimiz buyuruyor ki:⁷

الإِحْسَانُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ، فَإِنَّهُ يَرَاكَ
(خ. م. ن. ه. حم. خز. حب. ش. حل. عن أبي هريرة؛ م. د.
ت. ن. ه. حب. ق. عن عمر)

(*El-ihsânü en ta'büda'llâhe keenneke terâhü*) “İhsan, sanki görüyormuşsun gibi, karşısındaymış gibi Allah’a kulluk etmendir. (*Fein lem tekün terâhu feinnehû yerâke*) Çünkü, her ne kadar sen onu görmüyorsan da, o seni görüyor.”

Bu mesele Cibrîl hadisinde geçiyor. İnsanın sonunda bu *ihsân* makamına gelmesi esas alınmıştır.

⁷ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.27, no:50; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.39, no:9; Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.101, no:4991; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.25, no:64; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.426, no:9497; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.IV, s.5, no:2244; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.375, no:159; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.157, no:30309; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.528, no:117222; Ebû Hüreyre RA’dan.

Müslim, *Sahîh*, c.I, s.36, no:8; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.6, no:2610; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.635, no:4695; Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.97, no:4990; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.24, no:63; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.389, no:168; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.203, no:20660; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.528, no:11721; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.383; Beyhakî, *el-Erbaûne’s-Suğrâ*, c.I, s.61, no:23; Hz. Ömer RA’dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.44, no:5249; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.57, no:140; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.X, s.494, no:10108.

Bir müslüman için, Allah bilgisinin kazanmasında şu noktalar çok önemlidir. Bunları vurgulamak istiyorum, önemine dikkatinizi çekmek istiyorum: Bir müslümanın Allah hakkındaki kuru bilgisi kâfi değildir. Sadece esmâü hüsnâsını bilmesi, Kur'an okuması, o bilgileri kafasına yerleştirmesi kâfi değildir. Oryantalistler de biliyor. Şeytan da çok iyi biliyormuş; öyle deniliyor.

Peygamber SAS Efendimiz'in muasırı olan yahudiler ve nasraniler de Peygamber Efendimiz'i bekliyorlardı. Hak peygamber olduğunu, (*kemâ ya'rifûne ebnâehüm*) kendi evlatlarını bilir gibi biliyorlardı ama, bilmeleri onları kurtarmamıştır müşriklikten... Bilmek yetmez! Ne gerekir?.. Allah bilgisinin insanın içinde gerçek bir bilgi haline dönüşmesi için, Allah'ın sevgi ve rızasını kazanacak bir duruma gelmesi gerekir.

Allah bir kulu sevmezse, ona hidayet vermez. Meselâ:

وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ (آل عمران: ٥٧)

(*Va'llàhu lâ yuhibbü'z-zàlimîn*) "Allah zalimleri sevmez!" (Âl-i İmran, 2/57) buyruluyor. Onun için:

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ (التوبة: ١٠٩)

(*Va'llàhu lâ yehdi'l-kavme'z-zàlimîn*) "Allah zalimler topluluğunu doğru yola iletmez." (Tevbe, 9/109) buyruluyor.

Allah sevmediği için bu zalim kullara hidayet vermez. Kul kendisine itaatli olmazsa, asî olursa; o zaman yine hidayet vermez.

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ (التوبة: ٨٠)

(*Va'llàhu lâ yehdi'l-kavmel fâsıkîn*) "Allah fasık kullara hidâyet vermez!" (Tevbe, 9/80) deniliyor.

Binâen aleyh, zulmü, günahları, isyanı terk edecek, abid ve

Allah’a mutî bir kul olacak ve kulluğunu ihlâsla yapmağa çalışacak. Bunun için buyruluyor ki:

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا (العنكبوت: ٦٩)

(*Ve’llezîne câhedû fînâ lenehdiyennehüm sübülenâ*) “Bizim için cenk edip çarpışanlara, mücahede edenlere biz yollarımızı gösteririz.” (Ankebut, 29/69) buyruluyor.

Bundan başka bazı başı şartlar da var, onları da söyleyerek konuşmamı bitirmek istiyorum: Allah-u Teâlâ Hazretleri takvâ ile hareket edilmesini, takvâyâ riayet edilmesini emrediyor kullarına:

وَاتَّقُوا اللَّهَ، وَيَعْلَمَ اللَّهُ (البقرة: ٢٨٢)

(*Ve’tteku’llâhe, ve yüallimükümü’llâh*) [Allah’tan korkun, Allah size gerekli olanı öğretiyor.] (Bakara, 2/282) buyruluyor.

وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (آل عمران: ٢٠٠)

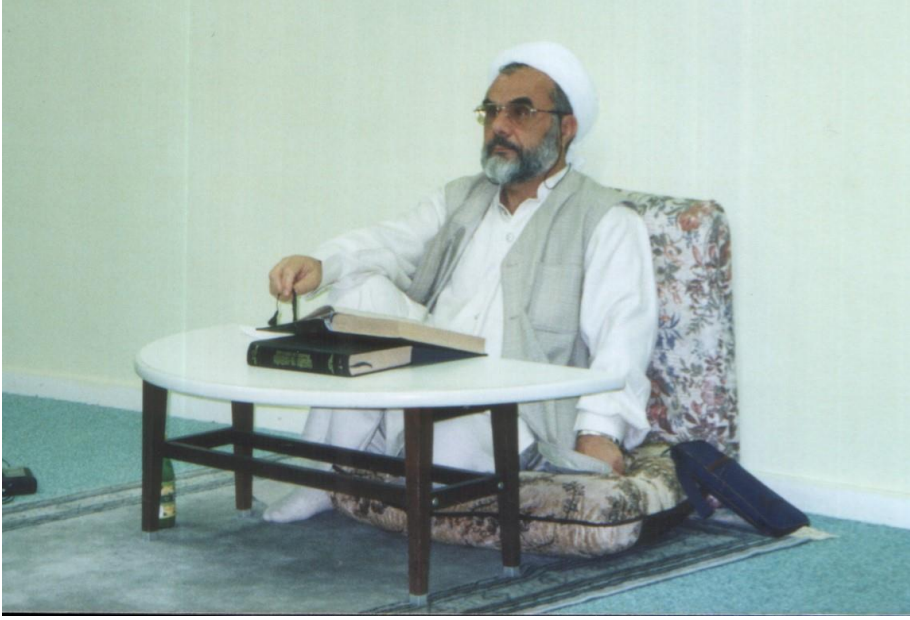
(*Ve’tteku’llâhe lealleküm tüflihûn*) [Allah’tan korkun ki, başarıya erişebilesiniz.] (Âl-i İmran, 3/200) buyruluyor.

Yâni, Allah’ın bilgisinin bir insana gelmesi için, kendisinin takvâ ehli olması lâzım!.. Allah’ı güzel bir şekilde bilmek kolay bir şey değil.. O bilgiyi insana Allah verecek. Bunun olması için takvâ lâzım!.. Onun için takvâyâ büyük önem veriliyor.

f. Nefsin Terbiyesi

Sonra, nefsini ıslah etmesi ve güzel ahlâka sahip olması gerekiyor. Bunun için de Kur’an-ı Kerim’de buyrulmuş ki:

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيْهَا. وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيْهَا (الشمس: ٩-١٠)



(*Kad eflaha men zekkâhâ. Ve kad hâbe men dessâhâ.*) “Kim nefsinî terbiye ettiyse felâh bulacak; kim nefsinî terbiye edemediyse pişman olacak, perişan olacak, ahirette hâib ve hâsir olacak!” (Şems, 91/9-10) diye bildiriliyor.

Binâen aleyh, nefsinî de ıslah etmesi gerekiyor.

İnsanın kalbini temizlemesi gerekiyor. Allah-u Teâlâ Hazretleri insanın sûretine, şekline, mevkiine, makamına, maddî yapısına değer vermiyor; kalbine, amellerine, niyetlerine değer veriyor. Onun için, insanın kalbini temizlemesi önemli oluyor.

Tabii burada çok büyük bir mesele var... Konuşmamızın sonuna geldik, zamanımız da bitti; fakat meselenin asıl can alıcı noktası budur: Acaba bir insan takvâyâ, ihlâsa nasıl sahip olacak, nefsinî nasıl ıslah edecek, kalbini nasıl temizleyecek, ahlâkını nasıl güzelleştirecek?.. En mühim olan nokta budur.

Bu başlı başına bir ayrı çalışma konusudur, ayrı bir ilim konusudur. İnsanlar en basit ilimleri dahi okuyup öğrendiği gibi... Meselâ, bir arkadaşın hanımının ihtisasını öğrendim; tarladaki

yabancı otlar üzerine ihtisası varmış. Bir tanesinin domates üzerine, ötekisinin pancar üzerine ihtisası olabiliyor. İnsanın takvâyı nasıl öğreneceği, ihlâsı nasıl kazanacağı, nefsinin nasıl terbiye edeceği, kalbini nasıl nurlandıracağı, ahlâkını nasıl güzelleştireceği de ayrı bir ilimdir. Bu ilim de tatbikatlı olarak, uygulamalı olarak öğrenilmelidir ki, insan bunlara sahip olabilsin.

Bu belki bugünün insanları için meçhul, bilinmeyen bir konudur ama, bizden önceki insanların çok iyi bildiği ayrı bir ihtisas ve ilim dalıdır. İslâm literatüründe bu konuda gayet güzel, gayet kıymetli ciltlerle kitaplar yazılmıştır. İnsanın bunları okuması ve öğrenmesi lâzım! Ancak o zaman, uzun çalışmalarla elde edilebilir bu hasletler... Bazı kimselerin bu konuda onlarca sene, yirmi sene, otuz sene gayret ettiğini, çalıştığını biliyoruz.

Burada bir ince noktaya işaret ederek meseleyi bitirmek istiyorum: İnsan ilkönce Allah tarafından sevilecek; ondan sonra Allah sevgisi kendi içinde hasıl olacak da takvâyâ, ihlâsa ve sâireye sahip olacak. İşin püf noktası, en önemli noktası bu...

Hepinize çok teşekkür ediyorum, Allah razı olsun...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâh!

01. 08. 1995 - Champaign / U. S. A.

03. İNSANININ SORUMLULUKLARI

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi hakka hamdihî, ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayra halkihî seyyidînâ muhammedin ve alâ âlihî ve ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîn...

Allah'a hamd ü senâlar olsun... Onun habîbi Peygamberimiz, efendimiz, rehberimiz, önderimiz Muhammed-i Mustafâ Hazretleri'ne hadsiz, hesapsız, sayısız, sonsuz salât ü selâmlar olsun... Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlenizden razı olsun...

Konferansı tertip edenlere teşekkür ederim. Gelenlere dualar ederim; Allah ecirlerini, sevaplarını çok eylesin...

a. Nefsin Arzuları

İnsanoğlu keyfî, zevki, rahatı, eğlenmeyi sever. Çünkü insanın içinde egosu vardır, nefsi vardır. Almanların *zerp* dediği, Arapların *ene* dediği... Bu nefis vücudun, insanın maddî varlığının menfaatlerini sağlamağa çalışır, vazifesi odur. Yaratılışı da yerli yerindedir, doğrudur, iyidir, iyi ki yaratılmıştır. Çünkü insanın nefsi yaratılmasaydı, insan acıktığı, yorulduğu zamanı bilemezdi, dinlenmesi gereken zamanı bilemezdi. Vücudun kendisini yönetecek bir müdüre ihtiyacı vardır, bu müdür nefistir.

Nefsin vücudun lehine, insan varlığının maddesini lehine bir çok istekleri vardır. Bu isteklere *şehvât-ı nefsâniyye* deniliyor; nefsin iştihaları, nefsin kuvvetli arzuları demek... Arzuları kuvvetlidir nefsin...

Bu istikamette çeşit çeşit düşünceleri, talepleri, istekleri olur. Onlara da *hevâ-yı nefis* deniliyor; nefsin hevâsı, istekleri, arzusu mânâsına... Bunu başkaları bilmez, İslâm dininde nefsin ne olduğu açıklanmıştır. Kur'an-ı Kerim'de bildirilmiştir:

إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي (يوسف: ٥٣)

(*İnne'n-nefse leemmâretün bi's-sûi illâ mâ rahime rabbî*)
“Çünkü nefis, Rabbimin acıyıp koruması dışında, daima kötülüğü emreder.” (Yusuf, 12/53) buyrulmuştur.

İnsan nefsinin böyle, insanlara arzuları istikametinde kötü şeyleri de çok telkin ettiği, emrettiği, ifade edilmiştir.

Tabii, nefis madde olarak nasıl bir yapıdadır, neden yapılmıştır?.. Havadan mıdır, sudan mıdır, ateşten midir; yoksa âzâların terâkümünden bir şey midir?.. Yoksa, insan ruhunun bir fonksiyonu mudur?.. Her ne olursa olsun, Allah-u Teâlâ Hazretleri emirlerini ve kavranılması güç olan soyut kavramları —eski tabirle, mücerred mefhumları— anlatmak için, herkesin anlayabileceği şekiller yaratmıştır. O şekillerle herkes en soyut kavramları bile anlar. En basit bir müslüman bile en kâmil bir müslüman durumuna gelir, bunları anladığından...

Bu sözlerimi bir misalle belirtmek istiyorum: Yâni, “Nefsin mahiyeti nedir?” filân deyince, filozoflar çeşitli şeyler söyleyebilirler ama, “Nefis, insanın içinde bir varlıktır.” diyor, bitiriyor işi İslâm... Çok basit bir şekilde, herkes anlıyor bunu...

Bir kişinin kabre gireceğini bildiriyor Peygamber Efendimiz SAS... Kabirde tabii korkacak; yapayalnız bir yer, karanlık bir yer, yerin altı, kimse yok, alıştığı sevdiği konfor vs. yok... Fakat o sırada yanına çok güleç yüzlü, çok sevimli, çok sempatik, çok tatlı bir kimsenin geldiğini göreceksin ve diyecekmiş ki o vefat eden şahıs — Peygamber Efendimiz bildiriyor; biz tabii o mânevî hayatın inceliklerini Efendimiz'den öğreniyoruz:

“—Ey mübarek, sen kimsin?.. Tam ben burada, bu kabrin içinde korkudan titrerken, yalnızlıktan endişe ederken, ürperirken karşıma geldin; seni sevdi canım! İyi bir insana benziyorsun, güzel bir görünüşün var, sana canım ısındı; sen kimsin?..” diyecekmiş.



Cevap enteresan, demin söylediğim konu yâni:

“—Ben senin okuduğun *Tebâreke Sûresi*’yim! Allah bana bu sûreti verdi, sana gönderdi.” diyecekmiş.

Allah-u Teâlâ Hazretleri kula sevabını gönderseydi, *Tebâreke Sûresi*’nin mânevî varlığını gönderseydi, kul onu görmeyecekti, anlamayacaktı. Bizim de bugün, havadaki birçok şeyi göremediğimiz gibi, dalgaları anlayamadığımız gibi; ama alimlerin tesbit ettiği birçok şeyin olduğu gibi... Yâni bir şey gelmiş yanına ama, onu anlamayacaktı. Fakat, anlayacağı bir şekilde tecessüm ettiriyor Allah... Her şeye kâdir olduğu için, öyle bir şekil veriyor. Oda onu anlıyor ve ondan rahat oluyor.

Yâni, “Senin yanına *Tebâreke Sûresi*’nin sevabı geldi.” denseydi, öyle bir şeyden mutmain olmazdı. Ama insan neden hoşlanır?.. Arkadaştan hoşlanır. Nasıl arkadaşta hoşlanır?.. İyi arkadaşta hoşlanır; güleç yüzlü, tatlı, sevimli, sempatik insandan hoşlanır. Tamam, işte onun arzu ettiği şekli verip Allah

öyle gönderir.

Demek ki İslâm'ın çok mücerred kavramları, çok soyut kavramları; anlaşılması güç, ancak filozofların, mütefekkirlerin, çok büyük ilim sahiplerinin kavrayabilecekleri şeyleri dahi, herkesin anlamasına uygun anlatımları vardır. O da güzel, o da çok güzel tabii; çünkü İslâm bütün insanlara hitab ediyor.

İşte içimizde nefis diye bir şey var, biliyoruz. Bu nefis hırçın bir varlık, çok şiddetli arzuları olan bir varlık... Bir şeyi tutturdu mu istiyor, inat ediyor, tepiniyor, “İlle bunu ver bana!” diyor. Yaramaz bir çocuk gibi; laf dinlemez, söz anlamaz bir çocuk gibi, “İsterim de isterim!” diyor. İşte bu şehvât-ı nefsâniyye, insanın hayatı boyunca devam ediyor.

Küçükken, yemek içmek arzusu tarzında; çukolata ister, şeker ister, lolipop ister, dondurma ister... vs. Daha büyüdüğü zaman onlara biraz alışmış oluyor, belki bıkmış oluyor. Bu sefer yaratılışındaki değişikliklerle karşı cinse; yâni kendisi erkekse hanıma karşı, hanımsa erkeğe karşı alâkalar beliriyor, onu istemeğe başlıyor. “Aşık oldu.” diyoruz, “Akli başından gitti.” diyoruz. “Delikanlılık çağı...” diyoruz, “Delikanlılık çağında insanın başında kavak yelleri eser.” diyoruz. Kuvvetli duygular yâni...

Annesi babası yardım ediyor, o fırtına da geçiyor; evleniyor, çoluk çocuk sahibi oluyor kişi... Bu sefer bakıyor ki, çoluk çocuğun geçinmesi için para lâzım, kolay değil bi geçim işi... Bu sefer para pulu sevmeye başlıyor. Zaten belki başından beri, her şeyin para ile alınıp satıldığını bildiğinden, paraya pula karşı bir sevgi başından beri var... Küçük çocuk gelir babasına:

“—Baba bana para ver! On mark ver baba, beş mark ver!..”

“—Ne yapacaksın oğlum?”

“—Sorma!”

Alacak onu, bakkala gidecek, bir şeyler alacak.

Sonra, parayı elde edince mal mülk sevgisi, biraz gösteriş arzusu başlıyor. Beğenilmek istiyor, alkışlanmak istiyor. Mevki,

makam istemeğe başlıyor.

“—Paran var, pulun var, ticarethanen var, evin var, barkın var, köşkün var, son model araban var; daha ne istiyorsun?..”

“—İyi ama, babam beni okutmadı, ümmî kaldım. Biraz da şöyle bir baş olsam da, mevkî makam sahibi olsam!” demeye başlıyor.

Sonra mevkî ve makamların da kademe kademe olmasıyla, bir zaman geliyor; “Böyle aşağıdaki mevkîlerde olmak iyi olmuyor, başkan olayım, baş olayım!” filân diyor. Bu arzuların peşinde insanın ömrü geçiyor.

Çok çeşitli arzular var... İlk arzuya *şehvetü'l-batın*; yâni karnın şehveti, midenin şehveti derler. Süt ister, şeker ister, yemek ister... vs. Vermediğin zaman da bangır bangır bağırrır içinden:

“—Çok acıktım yâ, karnım zil çalıyor yâ, versene yâ...” der, hattâ çaldırtır insana...

Camı kırdırır, ağaca tırmandırır, başkasının malını, meyvasını yedirtir... Buna *şehvetü'l-batın* deniliyor.

Sonra ergenlik çağında *şehvetü'l-ferc* başlıyor; seksüel duygular demek... Ondan sonra *hubbü'l-mâl* veya *hubbü cem'il mâl*, mal toplama arzusu... Ondan sonra *hubbü'l-makâm*, *hubbü'l-câh*, mevkî makam sevgisi... Ondan sonra *hubbü'r-riyâseh*, riyâset arzusu... filân. Yâni, içimizde böyle bir varlık var...

Dinimiz bize diyor ki: “Bu senin en büyük düşmanın!”

Peygamber SAS söylüyor:⁸

أَعْدَىٰ عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ

(*A'dâ aduvvüke nefsüke'lletî beyne cenbeyke*) “Senin en büyük

⁸ Beyhakî, *Zühdü'l-Kebîr*, c.I, s.359, no:355; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.408, no:5248; Harâitî, *İtilâlül-Kulûb*, c.I, s.35, no:32; Ebû Mâlik el-Eş'arî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.431, no:11263; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.143, no:412, 2144; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XVIII, s.270, no:19379.

düşmanın, şu iki omuzun arasındaki, içindeki nefsidir.” diyor.

“—Sen düşmanı dışarıda arıyorsun; evet, dışarıda da düşmanlar var ama, en büyük düşmanın senin bu içinde!” diyor.

İnsanın egosu, nefsi kendi kendine düşman. Neden?.. İçinden arzular geliyor, yapıyor. İçinden arzular geliyor, günah işliyor; içinden arzular geliyor, suç işliyor; içinden arzular geliyor, cemiyeti altüst edecek işler yapıyor insan...

İşte böyle bir tabiatı var, insanın mayasında böyle bir şey var... Bunları Allah-u Teâlâ Hazretleri ayet-i kerimelerde bildirmiş. Bir tanesini hatırlınızda kalsın diye okuyayım:

زَيْنَ النَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ
مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ، ذَلِكَ مَتَاعُ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا، وَاللَّهُ عِنْدَهُ حَسَنُ الْمَآبِ (آل عمران: ١٤)

Bunu biraz açıklayayım:

(Züyyine li'n-nâsi) İnsanlara süslü gösterildi, gözlerine câzib gösterildi. Gösteren kim?.. Tabii, her şeyi yapan aslında Allah'tır, CC. Öldüren olduran, indiren kaldıran, aşağılayan yükselten, aziz kılan zelil kılan; hepsi Allah'tır. Tabii, bu düzeni kuran da Allah'tır. Neden?.. Dâr-ı dünya imtihan yeri olduğundan bunu böyle yapmış, süslemiş, süslü göstermiş; “İmtihanı bakalım bunlar başarabilecek mi?” diye...

Bunlar neler?.. (Hubbüş-şehvâti mine'n-nisâi) “Kadınlara karşı arzuları sevmek, onların peşine düşmek... (Ve'l-benîn) Çoluk çocuğa karşı... (Ve'l-kanâtîri'l-mukantarati mine'z-zehebi ve'l-fiddah) Altından, gümüşten yığın yığın biriktirilmiş varlıklar... (ve'l-hayli'l-müsevvemeh) Beslenilsin diye ovalara yayılmış, salınmış sürüler... (Ve'l-en'am) Atlar... (Ve'l-hars) Ekinler, bağlar, bahçeler...”

Bunları sıralıyor Kur'an-ı Kerim, sonra diyor ki:
(*Zâlike metâü'l-hayâti'd-dünyâ*) “Bunlar, dünya hayatının geçici menfaatleridir.”

Yâni, kıymet vermiyor. Biz kıymet veriyoruz, biz peşine düşüyoruz. Bizim gözümüze güzel görünüyor, süslü görünüyor. Ama Allah, “Bunlar dünya hayatının gelip geçici meta’larıdır.” diyor. (*Va’llâhu indehû hüsnü'l-meâb.*) “Allah’ın huzurundakiler, oraya gittiği zaman insanın elde edecekleri şeyler daha iyi!..” (Âl-i İmran, 3/14) diyor.

Bize alternatif gösteriyor, onların karşısında neleri sevmemiz gerektiğini gösteriyor.

b. Önemli Olan Ahiret

İkinci ayet-i kerimede buyruluyor ki:

قُلْ أُؤْتِيْكُمْ بِخَيْرٍ مِّنْ ذٰلِكُمْ ، لِّلَّذِيْنَ اَتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِيْ
مِّنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِيْنَ فِيْهَا ، وَاَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللّٰهِ ،
وَاللّٰهُ بَصِيْرٌ بِالْعِبَادِ (آل عمران: ١٥)

(*Kul eünebbiüküm bi-hayrin min zâliküm*) “Ben size bunlardan daha hayırlılarını haber vereyim mi?” de, ey Rasûlüm onlara bildir! (*Li’llezîne’ttekav inde rabbihim cennâtün tecrî min tahtihe’l-enhâr*) Allah’tan korkan takvâ ehli insanlar için Rablerinin yanında, aşağılarından şırıl şırıl ırmakların aktığı bahçeler vardır. (*Hâlidîne fihâ*) Ebedî olarak yaşayacaklar orada... (*Ve ezvâcün mutahhareh*) Hûrilerden tertemiz, pak eşler vardır. (*Ve rıdvânün minâ’llâh,*) Ve Allah’ın rıdvân-ı ekberine erecekler orada... Sonsuz nimetlere mazhar olacaklar. Cennetin bütün sayılamayacak kadar nimetleri ellerine geçecek. (*Va’llâhu basîrun bi’l-ibâd.*) Allah kulların ne yaptığını görüyor.” (Âl-i İmran, 3/15)

Yâni, “İşte dünya, işte ahiret; dünyanın kıymeti yok, ahiretin kıymeti var!” diyor ayet-i kerime...

Bu hususta Peygamber SAS’den çarpıcı bir hadis okumak istiyorum size:⁹

مَنْ كَانَتْ الدُّنْيَا نَعْتَهُ حَرَّمَ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ جَوَارِي ، فَإِنِّي بُعِثْتُ
بِخَرَابِ الدُّنْيَا ، وَلَمْ أُبْعَثْ بِعِمْرَانِهَا (حل . عن أبي الوضاح)

RE. 440/8 (*Men kâneti'd-dünyâ na'tühû*) —bir rivâyete göre (*himmetühû*)— “Kimin himmeti, gayreti dünya olursa; veyahut vasfettiği, arzu ettiği, dilinde söyleyip durduğu, sayıkladığı şey dünya olursa; (*harrama'llâhu teâlâ aleyhi civârî*) Allah o kula, ahirette benim yanımda komşu olmayı haram kılar!” Bakın, ifade ne kadar tüyler ürpertici!..

(*Feinnî buistü bi-harâbi'd-dünyâ*) “Çünkü, ben dünyayı yıkmak için ba's olundum. (*Velem üb'asü bi-imrânihâ*) Dünyayı ma'mur kılmak için gelmedim ben buraya! Yüksek, 115 katlı binalar yapmağa gelmedim.”

Dileseydi yapardı Peygamber Efendimiz, yaptırdı Allah ona... Tekniğini de, teknolojisini de vahyederdi, öğretirdi; Mekke'de 150 katlı bina yaptırdı. Ama “Ben dünyanın îmarına gelmedim! Dünyayı seven insana Allah ahirette, cennette benim yanımda komşu olmayı haram kılar.” diyor. Çok korkunç bir şey, tüyler ürpertici bir hadis-i şerif bu!..

Başka hadis-i şerifler var ama, zaman geçmesin diye onları atlayacağım, söylemeyeceğim. Kaydettim, gündüz çalıştım. Bir

⁹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XXII, s.301, no:765; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.130; Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahabe*, c.XX, s.73, no:6163; İbn-i Hacer, *el-İsâbe*, c.VII, s.120, no:9858; Ebû Cuhayfe RA'dan, o da Ebü'd-Dahdah RA'dan.

Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.V, s.380, no:9068; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.III, s.228, no:6279; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXI, s.329, no:23652,

konuşmacının konuşmaya hazırlanması, dinleyenlere saygısındanır. Çünkü dinleyenler gelmiştir, zaman ayırmıştır. E ben çalışacağım ki, bir şeyler öğrensın yeni gelenler... Bak bu hadis-i şerif beni çok etkiledi yâni, tûylerimi diken diken etti.

Şimdi İslâm dinindeyiz ya biz, İslâm ahireti tercih ediyor. Peygamber Efendimiz'in sözleri bu, Kur'an-ı Kerim'in ahkâmı, ayetleri bu... Başka bir şey okuyacağım. Fuzûlî biliyor bunu, eski müslümanlar bilmiş:

*Rahat ister tab' mihnetdir ibadet serteser,
Terk-i rahat rağbet-i minnet kılan mümtâz olur.
Ol sebebdendir ki küfr âsân olur İslâm-sâ,
Arsa-i âlemde mülhid çok muvahhid az olur.*

Fuzûlî'nin şiiri bu... Ne diyor: "İnsanın içi, tabiatı, nefsi rahat ister. Ama ibadetler, hepsi baştan aşağı mihnet ve meşakkattir; kolay değildir." Abdest almak; soğukta titreyerek abdest alırsınız. Namaz kılmak; sabahleyin uykuyu bölüp zor kalkarsınız, camiye zor gelirsiniz.

Hacca gitmek hem masraftır, hem zahmettir, hem o Suud'un cevriini cefâsını çekmektir. Sıcığında terlemektir, ezilmektir, itilmektir. "Yâhu, ben itilecek adam mıydım?" dersin, "Benim memlekette Mercedeslerim vardı, ne itibarım vardı; adamlar metelik vermiyor bana... Şuna bak, itiyor, kakıyor." dersin. Hac öyledir. Cihad daha başkadır. İşte ibadetler böyle baştan aşağı mihnettir.

"Rahatını terk edip mihnete talib olan, mümtaz kul olur. Bu sebepten de küfür kolaydır, müslüman olmak zordur. Şu dünya üzerinde mülhid çoktur da muvahhid az olur." İşte bu bir sır, bu bir durum... Bu bizim dinimizi başkalarından ayıran ve bizi en güzel tarif eden şey bu...

Bunun karşısında içinizden neler geçebileceğini tahmin ediyorum: "Yâhu, enâyimiyiz biz; yâni dünyayı bırakalım Almanlara, kâfirlere?.." filân der insanın nefsi... Şeytan da var,

nefis de var; insanın içinden böyle bir şeyler geçebilir. Ama Peygamber Efendimiz'in yaşayışı bu felsefe işte: Dünyayı sevmiyor, ahireti seviyor. Buyuruyor ki:¹⁰

مَا لِي وَلِلدُّنْيَا ، مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا كَرَاكِبٍ اسْتَظَلَّ تَحْتَ شَجَرَةٍ ،
ثُمَّ رَاحَ وَتَرَكَهَا (حم. ت. ه. ك. والضياء عن ابن مسعود)

(*Mâ lî ve li'd-dünyâ*) “Benim dünya ile ne ilişkim var? (*Mâ ene fi'd-dünyâ illâ kerâkibin isteza'lle tahte şeceretin, sümme râha ve terekehâ*) Dünyada ben, ancak bir ağacın altında biraz gölgelenen, sonra kalkıp giden bir yolcu gibiyim!” diyor. Durum böyle...

Kur'an-ı Kerim'de de buyruluyor ki:

ذَٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا (آل عمران: ١٤)

(*Zâlike metâü'l-hayâti'd-dünyâ*) “Bunlar, dünya hayatının geçici menfaatleridir.” (Âl-i İmran, 3/14) diyor.

Sayılan şeylerin hepsi güzel şeyler: Sürü sürü hayvanlar, geniş geniş tarlalar, paralar pullar yığın yığın... Kadınlar, kızlar, evlâtlar, çocuklar... Kavim kabilesi iyi, parası bol... Bunlar herkesin istediği şeyler ama, bunlara önemli değil. İslâm'ın tabiatı

¹⁰ Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.588, no:2377; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1376, no:4109; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.391, no:3709; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.345, no:7859; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.IX, s.148, no:5229; Taberânî, *Mu'cemül-Evsat*, c.IX, s.122, no:9307; Beyhâkî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.311, no:10415; Ebû's-Şeyh, *Emsâlü'l-Hadis*, c.I, s.120, no:266; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VII, s.202; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.260, no:1533; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.290, no:1384; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.301, no:2744; Taberânî, *Mu'cemül-Kebîr*, c.XI, s.327, no:11898; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.344, no:7858; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Ahd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.206, no:599; İkrime Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.197, no:6142; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.303, no:2741; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIX, s.99, no:20292.

bu...

c. Zekî İnsan Kimdir?

Ecdadımız da bunlara önem vermemişler. Şimdi tabii, “Ben enâyi miyim?” diye düşündüğü zaman insan, tarihten misal vereceğim; hayır, bu enâyilik değil, akıllılık bu, zekâ bu...

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹¹

الْكَيْسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ ، وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ ؛ وَالْعَاجِزُ مَنْ
اتَّبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا ، وَتَمَنَّى عَلَى اللَّهِ الْأَمَانِي (ت. عن شَدَّادِ
بْنِ أَوْسٍ)

ME. 898 (*El-keyyisü men dâne nefsehû, ve amile limâ ba'de'l-mevt*) “Akıllı olan, zeki olan kimse, nefsini dizginleyip, otorite altına alıp ahirete hazırlanan kimsedir. (*Vel-âcizü men etbaa nefsehû hevâhâ ve temennâ ale'llâhi'l-emâniye.*) Aciz de nefsinin her dediğini yapıp, ondan sonra ‘Allah Gafûr’dur, Rahîm’dır, affeder, Erhamü’r-râhimîn’dır.’ diye umandır.”

İşin aslı, esası bu...

¹¹ Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.638, no:2459; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1423, no:4260; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.124, no:17164; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.125, no:191; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.153, no:1122; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VII, s.281, no:7141, 7143; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.II, s.107, no:863; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.18, no:3489; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.350, no:10546; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.369, no:6306; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.267; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.I, s.266, no:463; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.140, no:185; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühâd*, c.I, s.56, no:171; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.310, no:4930; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.184, no:354; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *Muhâsebetü'n-Nefs*, c.I, s.19, no:1; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XII, s.50, no:6430; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.II, s.39; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.LXI, s.186, no:7741; Şeddâd ibn-i Evs RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.679, no:7036; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.1024, no:2029; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XV, s.458, no:15935; RE. 229/7.



Dedelerimiz bu mantıkla yaşamışlar. Dedelerimiz ne olmuş yâni?.. Peygamber Efendimiz'i düşünelim, ashabından başlayalım düşünmeye... Ashab-ı kiramın o Ashab-ı Suffesi, evi barkı olmayıp da gece mescidin köşesinde yatan Ashab-ı Suffe, yoksul kimseler...

Peygamber Efendimiz'e Fatıma Anamız geliyor, Hazret-i Ali Efendimiz geliyor, ellerini gösteriyorlar; elleri acımış, yara olmuş.

“—Babacığım, elime bak! Kuyudan su çekmekten, değirmeni galdır guldur çevirmekten ellerimiz yara oldu.”

El değirmenleri vardı, köylü olanlar bilir. Benim de yara olmuştu küçükken, bilirim onun acısını... Kuyudan su çekmek de öyledir, biraz fazla yaptı mı insan eller yara olur. “Ellerimiz yara oldu, bize bir köle ver de bu işleri o yapsın.” diye babasına müracaat ediyor Fatıma Anamız RA ve Hazret-i Ali Efendimiz (*Kerrema'llàhu vecheh*).

Peygamber Efendimiz diyor ki:

“—Size veremeyeceğim! Çünkü, köleleri satıp parasını Ashab-ı Suffe'ye harcayacağım. Adamlar aç... Siz dua edin, tesbih çekin; o

size fayda verir.” diyor. Kendi sevgili kızına, kendi sevgili yeğenine, damadına vermiyor da, o Ashab-ı Suffe’nin işini görmeye çalışıyor.

Muhterem kardeşlerim, o Ashab-ı Suffe aç yaşadılar. Bizim gibi karnı tümsek olan yoktu içlerinde... Karınları içine doğru çukurdu hepsinin... Bir hurma yerlerdi. Bazan hurmayı yemezlerdi de, birisi ağzına alır biraz emerdi, ötekisine verirdi, ötekisine verirdi... Yutsa, ötekisine kalmayacak. Biraz biraz şerbetinden emmiş oluyorlar yâni, o kadar...

Şehid oldular, işkenceye mâruz kaldılar, kızgın kumların üstünde sırtları ateşlere yapıştırıldı... Sonra ne oldu?.. Her birisi bir vilâyete vali oldu sonra onların... Vali oldular!.. İbn-i Mes’ud bir şehri vali oldu, İbn-i Abbas öteki şehre vali oldu, falanca filan yere vali oldu... Neden?.. Dünya hayatı imtihan, öyle de olur, böyle de olur. Öyle de gider, böyle de gider. Yâni, değişir dünya hayatı...

Sonra vali oldular ama, vali oldukları zaman bile —halife oldu Hazret-i Ömer, halife olduğu zaman bile— katığı korkarak yediler. Bir katığın yanında ikinci katık yemediler. Valilik konağına gitmediler.

Hoşuma gidiyor bir hikâye... Hikâyeli konferans da hoşuma gidiyor; çünkü uyutmaz dinleyenleri:

Adamın birisi zengin, malını indiriyor deveden... Ne lâzım? Falanca yere kadar taşıyacak hammal lâzım!.. Etrafına bakınıyor, hırpânî bir adam görüyor. Şu tarafta hırpânî bir adam...

“—Gel buraya!” diyor.

Zengin ya... Zengin adamın konuşması bile başka olur. Yürüyüşü bile başka olur. Zengin adamın dükkâna girişinden, dükkâncı anlar onun paralı olduğunu... Fakirin malın fiyatını soruşu başka türlüdür, zenginin soruşu başka türlüdür. Zenginin pazarlığı canavar gibidir; fakir korka korka, dükkâncı dövecekmiş gibi, hık diyemez. Para insanı başka türlü konuşturur.

“—Gel buraya!” diyor. Gidiyor. “Al şu çuvalı sırtına!” diyor. Alıyor. “Yürü peşimden!” diyor. Kendisi önde, arkada hammal

sırtında çuvala gidiyor. Herkes hayretle bakıyor, gözleri fal taşı gibi açılmış, küçük dillerini yutacaklar...

“—*Es-selâmü aleyküm yâ emîre'l-mü'minîn!*” diyorlar.

Adam ilkönce anlamıyor, sonra çakıyor, farkediyor durumu... Dönüyor bakıyor; ona *emîrû'l-mü'minîn* diyorlar, kendisine demiyorlar. “Ey mü'minlerin emiri, sana selâm olsun!” diyorlar.

Dönüyor:

“—Efendim, ben sizi tanıyamadım, kusura bakmayın!” diyor. Vali, şehrin valisi... “Tanıyamadım, lütfen indirin çuvalı!” diyor.

“—Yok!” diyor, “Nereye kadar götürülecekse söyle, orada indireceğim!” diyor.

Olmuş hadise bu... Neyi gösteriyor?.. Adamlar dünyaya metelik vermiyorlar. Elinde olduğu zaman da gösterişe düşmüyor. Mütevâzi insanlar, Allah'tan korkan insanlar... Hazret-i Ömer RA'ın halifeliğini biliyoruz.

Bir ara çok yoksulluk çektiler, daha sonra çok varlığa sahip oldular. Zenginlediler ama, zenginledikleri zaman da şımarmadılar, güzel hayrât ü hasenâtları yaptılar. O da imtihan, o da imtihan; fakirlik de imtihan, zenginlik de imtihan... Dünya hayatı böyle... İslâm dünya hayatına önem vermiyor. Yâni, müslüman dünya hayatına kıymet vermeyince, dünyalıktan mahrum kalıyor diye bir kaide yok; o da zengin olabiliyor. Vali olabiliyor, halife olabiliyor, başkan olabiliyor... Ama ona rağmen şıarmıyorlar.

Hazret-i Ömer'in Kudüs'e girişini tarih kitapları yazıyor. Bir develeri var, ikinci deve yok... Alamaz mıydı yâ?.. Koca Ömerül Faruk Efendimiz, deve mi bulamadı?.. Elini sallasa elli tanesi gelirdi, deve mi bulamazdı Hazret-i Ömer?.. “Başkanınız gelirse Kudüs'ü size teslim ederiz!” demişler. Bir deveyle, bir hizmetçiyle Medine'den Kudüs'e seyahat ediyor. Muhafız yok, kılıç yok, kalkan yok, ok yok... Önünde arkasında takır tukur, şakır şukur kalabalık yok... Bir deve, bir köleyle gidiyor.

Adaletli... Hazret-i Ömer'in adaleti... Bir kendisi biniyor deveye, kölesi yürüyor; bir kölesi biniyor deveye, kendisi yürüyor.



Tam Kudüs'e yaklaştıkları zaman, nöbet kölede... Halife geliyor diye Kudüs'ün ahalisi anahtarı teslim etmek üzere çıkmışlar; deveye binme nöbeti kölede... O yukarda, Hazret-i Ömer yürüyor. Bir sudan geçiyorlarmış, paçalarını sıvıyor Hazret-i Ömer... Yalın ayak, baldırı çıplak koca İslâm devlet-i aliyyesinin başkanı...

Kudüs'ü muhasara etmiş olan İslâm ordusunun komutanı geliyor, diyor ki:

“—Yâ Ömer! Mahcub olacağız, ayıp olacak!..”

Bir yumruk vuruyor onun göğsüne;

“—Git! Daha önceden bu sözü söyleseydin, seni azlederdim. İzzet İslâm'dadır, kılıkta kıyafette değildir!” diyor.

Böyle mübarek insanlar... Bunların her birisi muazzam kahramanlık... Sen yapabiliyor musun, ben yapabiliyor muyum?.. Ölç oradan, anla!.. Aç durabiliyor musun, olduğu ikinci kabı yemiyor musun?.. Giyim, kuşam vs. Nedir? Ölç işte oradan, anla!..

İslâm budur.

Allah veriyor ama... Ecdadımıza da vermiş. Ecdadımız Orta Asya'dan umumiyetle... Herkesin ecdadı başka yerden olabilir. Kimisi sonradan müslüman olmuş da olabilir. Rum asıllı olur, Ermeni asıllı olur... Ona da bir şey diyemiyoruz. Bir insan müslüman oldu mu, evveli silinir, tertemiz olur. Kimseye bir şey diyemeyiz; Rus'a da diyemeyiz, İngiliz'e de diyemeyiz, Alman'a da bir şey diyemeyiz. Müslüman olmuş ya, Allah hepsini siliyor. Ondan sonrası önemli...

Ecdâdımız nasıl gelmiş?.. Orta Asya'dan gelmiş. Ne yapmağa gelmiş?.. Savaşmaya gelmiş, ölmeye gelmiş. Kefenini almış yanına, "Savaşta olmaz da yolda ölürsem, işte kefenim hazır!" filân demiş, öyle gelmiş. Ne olmuş sonra?.. Allah koca imparatorluklar vermiş, mal vermiş, mülk vermiş. Yâni, Allah yine veriyor.

d. Niyetin Ahiret Oluşu

Bu hususta bir hadis-i şerif okuyayım da, o da gönlünüze iyice yerleşsin. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹²

مَنْ كَانَتْ نِيَّتُهُ الْآخِرَةَ، جَمَعَ اللَّهُ شَمْلَهُ، وَجَعَلَ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ، وَ
أَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ؛ وَمَنْ كَانَتْ نِيَّتُهُ الدُّنْيَا، فَفَرَّقَ اللَّهُ عَلَيْهِ
أَمْرَهُ، وَجَعَلَ فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ، وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا كُتِبَ
لَهُ (هـ . حم . حب . طب . هب . عن زيد بن ثابت)

¹² İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XII, s.128, no:4095; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.183, no:21630; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.455, no:680; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.V, s.143, no:4891; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.288, no:10338; Zeyd ibn-i Sâbit RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.206, no:6187; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXI, s.341, no:23681.

(*Men kânet niyyetehü'l-âhireh, cema'illâhu şemlehû, ve ceale gınâhü fî kalbihî, ve etethü'd-dünyâ ve hiye râğimetün*) “Kim ahireti isterse...” Müslüman ahireti istiyor; dünyayı gözü görmüyor, aldırıyor dünyaya, ahireti istiyor. Ne olur?.. “Allah onun işlerini rast getirir, iki yakasını bir araya getirir. Gönlüne zenginlik verir, huzur verir. Dünyalık da, burnunu sürte sürte o adama gelir.” Çünkü kaderidir, yazmıştır Allah, gelecek, çare yok... O böyle sırt çevirdikçe, dünyalık gelir ona...

(*Ve men kânet niyyetehü'd-dünyâ*) “Buna mukabil, ahireti düşünmeyip de dünya peşinde koşan insanın durumu ne olur?.. (*farraka'llâhu aleyhi emrehû*) Allah onun işlerini darmadağın dağıtır. (*Ve ceale fakrahû beyne ayneyhi*) Fakirlik korkusunu iki gözünün önünde sallandırır.”

“—Sen fakir olursun ha!.. Aman ha zekât verme, hayır yapma, malını harcama, fakir olursun ha!..”

Fabrikalar var öbür tarafta, mallar var, mülkler var, fakirliği şeytan böyle gözünün önünde sallandırır, bir hayır yapamaz.

Fakirlik gözünün önünde, işleri darmadağın... Oraya yetişemez, buraya yetişemez... Tezgâhtar hırsızlık yapar, fabrikasında yangın çıkar. Böyle koşturur durur. (*Ve lem ye'tihî mine'd-dünyâ illâ mâ kütibe lehû*) “Dünyalıktan da, nasibinde ezelde ne yazıldıysa o gelir; ondan fazlası da gelmez, istediği kadar çırpınsın.”

Müslümanlardan da zengin var, kâfirlerden de zengin var... Bugünkü gazetelerde okumuşsanız macerasını, görmüşsünüzdür, gülmüşsünüzdür benim gibi... Brunei sultanı var, dünyanın en zengin adamı... O Borneo adasının kuzeydoğusunda Brunei Sultanlığı var, herkesi almıyorlar oraya... Brunei sultanı New York'a gitmiş.

Şimdi Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'nın kuruluşunun bilmem kaçınıcı yıldönümü... Bosna'da bizim kardeşlerimize Sırplarla birlik olup oyun eden, hep Birleşmiş Milletler askerleri... Ama işte kutlamaya gidiyor yine millet, Birleşmiş Milletler matahmış gibi...



Oraya gitmiş, otellerde yer yok... Yüz otuz bin dolar vermiş — rakamları yanlış hatırlamıyorsam— bir otel satın almış. Parası var ya, oda bulamayınca otel satın almış. İşte al sana müslüman bir zengin... Herhalde yardım da ediyordur bir yerlere, hüsnü zan edelim.

İşte Suud'un zenginleri, parasının haddini hesabını bilmeyen adamları... İşte Suud'un biraz altındaki, Somali'deki açlıktan ölen müslümanlar... İşte Amerika'nın zenginleri, işte Suud'un zenginleri... Amerika bile Suud'un parasına muhtaç... Suudlu, Kuveytli Amerika'dan, İngiltere'den, Almanya bankalarından kendi paralarını çekse, bu devletlerin hepsi çöker, ekonomileri biter. O kadar muhtaçlar onlara...

Yâni, Allah yazıda neyse müslümana da veriyor, kâfire de veriyor. Ama işin aslı böyle: Müslümanın gözündeki dünya yok, İslâm'ın nazarında dünya kıymetli değil, sıfır; ahiret önemli!.. Şimdiye kadar anlattıklarımızla bunu vurguladık muhterem kardeşlerim!..

e. İnsanın Emaneti Yüklenmesi

Bana sipariş edilen konu: İslâm ve Günümüz İnsanınin Yükümlülükleri... Bir rivâyete göre de Avrupa'da İslâm ve Günümüz İnsanınin Yükümlülükleri...

İnsanın üstüne bir yük yükleniyor, ona yükümlülük diyorlar yeni Türkçede şimdi... Bu yükümlülüğün kökünü araştırarak olursak, tâ bu dünya yaratılmadan evvelki zamana kadar gider. Ayet-i kerimede buyruluyor ki, *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*:

أَنَا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا
وَإِشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ، إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا (الاحزاب: ٧٢)

(*İnnâ aradne'l-emânete ale's-semâvâti ve'l-ardı ve'l-cibâli ve ebeyne en yahmilnehâ ve eşfakne minhâ ve hamelehe'l-insân, innehû kâne zalûmen cehûlâ.*) (Ahzâb, 33/72)

Mânası, mânâ-yı münîfi, meal-i şerîfi:

(*İnnâ*) “Ben Azîmü's-şân” demek... Arapçada azamet bildirmek için cemi' sigası kullanılır, Arap dilinin adeti böyle... Onun için Kur'an-ı Kerim'de (*İnnâ*) “Biz” diyor ama, “Ben” demek... (*Aradne'l-emânete*) “Biz arz ettik emâneti; ben Allah-u Azîmü's-şân emâneti arz ettim...”

Biz Türkçe'de tekili kullanırız, o azamet olur; Araplarda çoğulu kullanırlar, o azamet olur. “Ben geldim, ben gittim...” deyince, “Adama bak amma benlikçi, amma mütekebbir!” deriz, kızarız biz... Türkçe'de ben demek büyüklük oluyor, Araplarda da biz demek büyüklük oluyor. Sorarlar bana:

“—Hocam, niye böyle biz demiş? Allah bir, *vahdehû lâ şerîke leh*, tek, şeriki nazîri yok; niye biz demiş?”

Azametinden dolayı, azametini anlayalım diye...

(*İnnâ aradne'l-emânete ale's-semâvâti ve'l-ardı ve'l-cibâl*) “Biz azîmü's-şân emaneti göklere, yere ve dağlara yüklemek için teklif

ettik, arz ettik.” Ne demek istiyor?.. “Ben arz ettim. Yaradan, Allah-u Azîmüsshân, ben semâlara arz ettim, yere arz ettim, dağlara arz ettim.” diyor.

(*Feebeyne en yahmilnehâ*) Hepsî, “Aman, yapamayız!” demişler, yan çizmişler, kabul etmemişler. Kabul etmemek hiçbirini haddine değil de, “Yâ Rabbi, yükleme bize...” demişler. İstememişler yâni...

Semâvât böyle bir şeyi konuşur mu, arz böyle bir şeyi konuşur mu, dağlar böyle bir şeyi konuşur mu?.. Allah konuşturur. Allah’ın kudreti hani Tebâreke Sûresi’ne şekil vermiş de kabrine göndermiş ya, Allah her şeye kâdirdir. Bu bir sır muhterem kardeşlerim!.. Bu esrârı anlarsa insan...

Bakın, Peygamber SAS buyuruyor ki:¹³

أَحَدٌ جَبَلٍ يَحِبُّنَا وَنَحِبُهُ (طس. عن أنس)

RE: 18/5 (*Uhudün cebelün, yuhıbbünâ ve nuhibbühû.*) “Uhud öyle bir dağdır ki, o bizi sever, biz de onu severiz.”

Allah Allah!.. “Dağ nasıl sevecek, duyguları neresinde, kalbi neresinde, beyni neresinde?” deriz biz... Öyle diyor; demek ki şahsiyeti mâneviyyeleri var, demek ki bilmediğimiz şeyler var... Efendimiz böyle diyor.

“—Ben peygamber olmadan önce, geçtiğim yerlerde taşlar, ağaçlar bana selâm verirdi.” diyor.

Biz ne yapacağız?.. Buradan bir şeyler öğreneceğiz, anlayacağız.

¹³ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.539, no:1411; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.1011, no:1392; Ebû Humeyd es-Sa’dî RA’dan.

İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.IX, s.42, no:3725; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.II, s.255, no:1905; Taberânî, *Müsnedü’ş-Şâmiyyîn*, c.IV, s.11, no:2585; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.V, s.58, no:131; İbn-i Adîy, *Kâmil fi’l-Duafâ*, c.IV, s.224, no:1037; Ukaylî, *Duafâ*, c.II, s.308, no:889; Enes ibn-i Mâlik RA’dan.

Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.VII, s.90, no:6467; Ukbe ibn-i Süveyd, babasından.

Kenzü’l-Ummâl, c.XII, s.485, no:34986; *Keşfü’l-Hafâ*, c.I, s.56, no:137; *Câmiü’l-Ehâdis*, c.I, s.462, no:738.



“—Allah Allah!.. Taş selâm verir mi?”

Yâhu, sen sadece insanların konuşmasını duymuşsun, senin işte insanlığın o kadar... O peygamber, o başka türlü konuşmaları da biliyor.

Semâlara arz etmiş:

“—Yüklen şu sorumluluğu, yükümlülüğü!..”

“—Yapma yâ Rabbi, etme, affet beni, mâzur gör...”

Kabul etmemiş. Yere arz etmiş, kabul etmemiş. İnsanların gözünde başka ne var böyle, insanoğlunun iyi anlaması için?.. Dağlar var... Koca dağlar, çatır çutur kayalık, muhteşem, haşmetli, Himalayalar, Alpler, bilmem neler... Dağlara arz etmiş; o yükü onlar da yüklenememişler.

(*Ve hamelehe'l-insân*) “İnsanoğlu yüklendi bu sorumluluğu, yükümlülüğü... (*İnnehû kâne zalûmen cehûlâ*) Bu insanoğlu çok zâlim ve çok cahildir.” (Ahzâb, 33/72) diyor.

Şimdi bu emânet nedir?.. Tefsir kitaplarında uzun izahları var, kısa söylemek lâzım!.. Kısacası, *tekâlif-i ilâhiyye* dediğimiz

Allah'ın emirleri ve yasakları...

“—Allah'ın emrini yasağını tutmak sûretiyle böyle bir muameleye mâruz kalmayı kabul ediyor musun?.. Allah'ın ahkâmını uygulamak, emrini tutmak, yasağını yapmamak konusunda talip misin?..” denilmiş.

Dağlar:

“—Yapamam!” demiş.

E, ne oluyor?.. Hep itaat ediyor. Melekler, hep itaatte, hiç asî olmazlar. Semâvât, hep itâatte... Yeryüzü, hep itaatte... Bunlar yapamayız demişler, serbestliği istememişler. İnsanoğlu yüklenmiş. Neden?.. Çok zâlim, çok cahil de ondan... Bu işin arkasından neler geleceğini düşünmediğinden...

Hazret-i Ömer'in ağlaması var muhterem kardeşlerim!.. “Yâ Ömer! Anan seni düşük yapsaydı, düşürseydi de doğmasaydın...” diyor kendi kendine... “Keşke ot olsaydım, bu mükellefiyeti yüklenmeseydim.” diyor Hazret-i Ömer... O babayiğit Hazret-i Ömer... Neden?.. Korkuyor. “Yarın Mahkeme-i Kübrâ'da Allah bana sorgu soracak, bu dünyanın hesabı var!” diye sorumluluktan korktuğundan, “Keşke bu sorumluluğu hiç yüklenmeseydim!” diyor. O da dağlar gibi, semâvat ve arz gibi yan çizecekti sorulsaydı kendisine ama, kendisine sorulmamış.

Biz Hazret-i Ömer'den daha efeyiz, hiç tınladığımız yok, korktuğumuz filân yok... Allah bize uyanıklık nasib etsin muhterem kardeşlerim!..

Bu konuda bir hadis-i şerif okuyacağım. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁴

قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَادَمَ: يَا آدَمُ، إِنِّي عَرَضْتُ الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ فَلَمْ تُطِقْهَا فَهَلْ أَنْتَ حَامِلُهَا بِمَا فِيهَا؟ قَالَ: فَمَا لِي فِيهَا

¹⁴ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.175, no:4470; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.VI, s.408; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s:132, no:15142; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XV, s.65, no:14986.

يَا رَبِّ؟ قَالَ: إِنْ حَمَلْتَهَا أُجِرْتَ، وَإِنْ ضَيَعْتَهَا عَذِبْتَ. فَقَالَ: قَدْ
حَمَلْتُهَا بِمَا فِيهَا؛ فَلَمْ يَلْبِثْ فِي الْجَنَّةِ، إِلَّا مَا بَيْنَ صَلَاةِ الْأُولَى
إِلَى الْعَصْرِ حَتَّى أَخْرَجَهُ الشَّيْطَانُ مِنْهَا (أبو الشيخ عن ابن عباس)

RE. 330/8 (*Kàle'llàhu azze ve celle*) “Aziz ve Celîl olan Allah-u Teâlâ Hazretleri buyurdu ki...”

Bu bir hadis ama böyle başlıyor. Böyle başlayan hadislere *hadis-i kudsî* derler. Yâni, Allah Peygamber Efendimiz’e bildirmiş, Peygamber Efendimiz de “Allah böyle söyledi.” diye bize bildiriyor. (*Li-âdeme*) “Adem AS’a şöyle dedi Allah-u Teâlâ Hazretleri:

(*Yâ âdemü, innî aradtü’l-emânete ale’s-semâvati ve’l-ardı felem tütikhâ, fehel ente hâmilühâ bimâ fihâ*) “Ey Adem! Ben emaneti göklere teklif ettim, yere teklif ettim, tâkat getirip yüklenemediler o emaneti... Sen bunu içindeki her şeyiyle beraber yüklenir misin?..”

(*Kàle: Ve mâ lî fihâ yâ rab?*) “Yâ rabbi, ne var içinde bunun?.. Bana ne fayda var?..” diye sordu.

(*Kàle: İn hameltehâ ücirte*) “Eğer bu emaneti lâyıkiyla taşıyabilirsin, götürebilirsen; ecr ü sevaba nail olursun! (*Ve in dayya’tehâ*) Emaneti kaybedersen, yerine getiremezsen, götürülmesi gereken yere kadar götüremezsen, emanete riayet edemezsen; (*uzzibte*) o zaman da azaba uğrarsın! Emanetin şekli, şartı bu...” dedi.

(*Fekàle: Kad hameltühâ bimâ fihâ*) Hazret-i Adem Atamız AS, demiş ki: Tamam, kabul ettim, yüklendim, alıyorum!” demiş. Peygamber efendimiz bildiriyor. Ecre nail olacağım diye Adem Dedemiz heves etmiş.

(*Felem yelbes fi’l-cenneti illâ mâ beyne salâti’l-ûlâ ile’l-asr*) “İlk namazdan ikinci namazı kadar vakit geçmeden cennette, (*hattâ ahracehü’s-şeytânü minhâ*) emâneti götüremedi Adem Atamız,

şeytan onu kandırdı, cennetten çıkartıldı.” diyor Peygamber Efendimiz...

Muhterem kardeşlerim hadislerin birisini söyleyip, öbürünü söylemesek olmaz. Hadisler bir kültürdür. Tamamını bilince hüküm çıkar.

Mûsâ AS sinirli, asabî bir insanmış. Kıvrıkcık saçlı, sinirli bir kimse... Adem AS’la karşı karşıya geldiği zaman:

“—Sen misin, Allah’ın sözünü dinlemeyip, yasak meyveyi yiyip de bizi cennetten çıkartan?” demiş.

İnsan dedesine böyle söyler mi, üzecek lafı söyler mi?.. Muhterem kardeşlerim bunların hepsi semboliktir. Ben teknik tahsil de gördüm. Bunların hepsinin mânâsını anlıyorum, keyfini zevkini içimde sürüyorum. Siz de sürebilirsiniz.

Hazret-i Adem demiş ki:

“—Sen beni kader kaleminin yazıp da mürekkebinin kuruduğu şeyden dolayı mı tenkid ediyorsun?..”

Kader kalemi yazmış, mürekkebi çoktan kurumuş. Demek istiyor ki: “Allah böyle takdir etmiş.” Tabii, her şey Allah’ın takdiri... Allah-u Teâlâ Hazretleri insanoğlunu, emaneti yüklenebilecek kıratı yaratmış. Ona o şartları vermiş. Al sana akıl, al sana hürriyet, al sana serbestlik... Al sana nefis, al karşına şeytan...

Şeytanı da yaratan Allah... Şeytan, “Sen bana müsaade et de sunları aldatayım!” diyor. “Etmem!” dese ydi aldatabilir miydi?.. Aldatamazdı. O da imtihan, onun da hikmeti var...

Yâni mekanizma tamam oluyor: Şeytan var, nefis var... Dünya da süslenmiş gelin gibi; zevki, sefası, keyfi, parası, pulu... Ondan sonra, Allah’ın insana verdiği akıl var... Akıl yetmez diye peygamber de göndermiş. *Salevâtü’llâhi ve selâmühû alâ cemûl enbiyâi vel mürselîn*... Bütün peygamberlere salât ü selâm olsun bizden... Adem Atamız’dan Peygamber Efendimiz’e kadar gelmiş geçmiş Allah’ın cümle sevgili, mübârek enbiyâ ve mürselinine salât ü selâmlar olsun... Allah şefaathlerine erdiresin, cennette bizi buluştursun...

f. Dünya İmtihan Dünyası

Bunların hepsinin hikmeti var... Allah-u Teâlâ kâinatın yaratılmasını murad etmiş, Ademoğlunu imtihan için buraya göndermiş; bunlar olacak. Mekanizmanın tamam olması için nefis de lâzım, şeytan da lâzım, dünyanın keyfi zevki de lâzım; peygamber de göndermiş, akıl da vermiş. Şimdi aklını kullanarak, peygamberlerin Allah'tan getirdiği haberleri anlayarak, insan tehlikelerden kendisini koruyacak.

Bu neye benziyor: Bir yarış pistinde, rallide usta bir araba kullanıcının arabasını hedefe götürmesine benziyor. Yokuşu var, çukuru var, çamuru var, atlaması var, zıplaması var, dönülmesi var, yasak yeri var, tehlikesi var, bilmem nesi var... Bunları ayarlayacak, arabasını götürecektir.

İnsanoğlu da böyle... Dünya hayatına gönderilmiş; haramlar var, haramlara toslamayacak... Şeytan var, şeytana aldanmayacak... Nefis var, nefse fazla yüz vermeyecek, her dediğini yapmayacak... Allah'ın emirleri var, onlara dikkat edecek. Hayat bu, imtihan bu... İşte sorumluluk bu...

Bu sorumlulukla biz dünyaya gelmişiz. Emanet yükletilmiş insanlarız, imtihanda olan insanlarız. Adem Atamız cennette, "Tamam, kabul ettim!" demiş, ama bir şeyler olmuş. Biz de burada şimdi imtihandayız, aynı durum bizde var... Dünya çok tatlı, para güzel, dünyanın başka bir sürü güzel şeyleri var... Hocamız'ın bir mısraı vardı, şiirin tamamı nerden bilmiyorum. Başını sallayarak söylerdi her zaman:

Fâni dünya hoştur amma, akıbet mevt olmasa!..

Bu fani dünya gerçekten güzel, ben bu Gostar'ı sevdim. Türkiye'de işim olmasa gelir burada yerleşirim. Çok güzel bir yer; historik, nostaljik güzel bir yer... Fâni dünyanın çok güzellikleri var... Buradan çok daha güzel yerler var; sahiller var, salkım

salkım meyvaların olduğu yerler var... Dağ kenarları, göl kenarları, deniz kenarları var... Her şey var; keyifler, zevkler var... Emirgân'da çay var, Boğaziçi'nde lokantalar var, Çamlıca'da keyif imkânları var... Var ama: “*Fâni dünya hoştur amma, akıbat mevt olmasa!..*” Sonunda bir de ölüm var, devamlı kalınmıyor burda...

Bir de ölümden sonra hesap var... Ahirette de sorgu sual var mı?.. Amennâ ve saddaknâ, mutlaka var!..

والوزن يومئذ الحق (الأعراف: ٨)

(*Vel veznü yevme izinni'l-hakku*) [O gün tartı haktır.] (A'raf, 7/8)

Kur'an-ı Kerim'in nice ayetleri bunu bildiriyor; bu dünyada yaptığımız her şey yazılıyor, ahirette hesabı olacak. Tartılacak, ölçülecek; sevaplar, günahlar, haklar hepsi Mahkeme-i Kübrâ'dan geçecek, ona göre bir şey olacak!.. İşte bu önemli...

Onun için, biz mü'minler çok zor durumda olan varlıklarız. İnsanların hepsi öyle de, biz bu insanların içinde herkesin bilmediği gerçekleri bilen insanlarız. Yâni dünya keyifli ama, asıl yerimiz değil; ahiret için çalışmamız lâzım!.. Allah bize bir emanet vermiş, yüklemiş; Allah'ın emirlerini tutmamız lâzım!.. Bu da herkesin koşturduğu istikamet değil, başka bir istikamet bizim bu istikametimiz... Bizim işimiz zor!..

Onun için biz, tepeden tırnağa dünya üzerinde sorumlu olan bir ümmetiz. Tepeden tırnağa, hücrelerinin en uzak noktasına kadar, vücudunun her zerresine kadar sorumlulukla dolmuş kimseleriz biz... Her şeyimizde yük omuzumuzda... Yükler bindirilmiş.

“—Neler bindirilmiş?”

İbadet borçlarımız var, yapmazsak günaha gireriz. Namaz kılmazsak olmaz, hacca gitmezsek olmaz, zekât vermezsek olmaz, oruç tutmazsak olmaz... Allah'a karşı klasik, bildiğimiz

ibadetlerimiz var... Onun için camiler kurmuşuz. Burası bizim kendi memleketimiz olmadığı halde, ibadetlerimizi yapmağa çalışıyoruz. Hac mevsimi geldiği zaman, organizasyonlar çalışıyor.

Sonra ailemize karşı görevlerimiz var... Aileden hanımı kastediyorum. Evlenmişse bir insan hanımına karşı görevleri var, sorumlu... Karının kocası üzerinde hakları var, kocanın hanımı üzerinde hakları var... Ayet ve hadis-i şeriflerde bildirilmiş.

“—Efendim, vermem ben hakları! Ben kabadayım, pos bıyıklıyım, kazak bir erkeğim. Anadolu erkeği öyle kadına pabuç bırakmaz; vermiyorum!”

Tamam, vermiyorsan ahirette o zaman belânı bulursun. Çünkü ahirette:

يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ . وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ . وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ . لِكُلِّ

أَمْرٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ (عبث: ٣٤-٣٧)

(*Yevme yefirru'l-mer'ü min ahîh. Ve ümmihî ve ebîh. Ve sâhibetihî ve benîh. Li-küllimriin minhüm yevme izin şe'nün yu'nîh*) [O gün kişi kaçır kardeşinden... Annesinden, babasından; eşinden ve çocuklarından... O gün, herkesin kendine yetip artacak bir derdi vardır.] (Abese, 80/34-37) ayet-i kerimelerinin anlattığı durum var.

Ahirette adam karısından kaçacak! Niye? Dünyada döğdü, şimdi kadın ondan hakkını isteyecek. Çocuğundan kaçacak, kölesinden kaçacak...

Nice köleler var ki, efendisinden yüksek mevkiye çıkacak; nice efendiler var ki, kölesinin şefaatine muhtaç olacak. Ahiret bu!.. Nasıl istersen öyle yaşa!.. Serbestlik vermiş ya Allah...

Ailemize karşı görevler var, çocuklarımıza karşı görevler var... Çocuğu insanın yakasına yapışacak ahirette, muhterem kardeşlerim!.. Diyecek ki:

“—Yâ Rabbi, ben bu babamdan davacıyım! Bu bana İslâm'ı

öğretmedi, Beni bale okuluna gönderdi, yabancı dil okuluna, koleje gönderdi, her şeyi öğretti, Amerika’da tahsil yaptırdı ama, *Lâ ilâhe illa’llah*’ı öğretmedi, dinimi öğretmedi bana... Ben onun için sana kulluk edemedim yâ Rabbi; suçlu budur!” diyecek, babasından davacı olacak.

Ayetler böyle bildiriyor, hadis-i şerifler böyle bildiriyor. Demek ki çocuğuna karşı sorumluluğu var...

Komşusuna karşı sorumluluğu var, hristiyan bile olsa... Komşunuza karşı kibar olacaksınız, İslâm’ın komşuluk haklarını işlettireceksiniz; adam size hayran olacak! Başka çare yok...

Arkadaşlarına karşı sorumluluğu var, cemiyete karşı sorumluluğu var, kendisine, vücuduna karşı sorumluluğu var... Hadis-i şerifte;

“—Vücudunun da senin üzerinde hakkı var!” buyuruyor Peygamber Efendimiz,

Selmânü’l-Fârisî RA’la Ebü’d-Derdâ RA’ı kardeş etmiş Peygamber Efendimiz... Herkesi ikişer ikişer kardeş etti. Medine’ye gelmiş muhacirler ile Medine’nin yerlilerini birbirleriyle kardeş etti. Herkes herkesin kardeşi oldu, bir kişi kaldı. Hazret-i Ali Efendimiz kaldı, onu kardeş etmedi kimseyle... Hazret-i Ali Efendimiz biraz kızardı, bozardı şöyle, üzüldü. O zaman dedi ki:

“—Sen benimle kardeşsin!”

Şereflerin en büyüğü... Ona Medine’den bir kimse bulmadı, “Sen benimle kardeşsin!” dedi. Hem damat, hem de kardeşliği onunla yaptı Peygamber Efendimiz...

Selmânü’l-Fârisî çok tecrübeli bir kimse... Feleğin çemberinden geçmiş, hristiyanlığı biliyor, mecûsiliği biliyor. Anadolu’da bulunmuş, Bursa’ya kadar gelmiş, Ankara’da yaşamış bir insan... Ondan sonra, “Ahir zaman peygamberi Hicaz’da çıkacak, o tarafa git!” diye en son papaz onu o tarafa gönderdiği için, Medine’ye gelmiş bir insan...

Ebü’d-Derdâ RA de, Ashâb-ı Suffe’den fakir ama mübarek bir insan... Kardeş olmuşlar. Kardeş etmiş Peygamber Efendimiz,

kardeşliğin haklarına riayet ediyorlar.

Selmânü'l-Fârisî kardeşini ziyarete gitti. Kardeşin kardeşi ziyareti çok sevap, çok büyük sevap... Kapıyı çaldı, Ümmü'd-Derdâ RA çıktı. Ümmü'd-Derdâ, Ebü'd-Derdâ'nın hanımını... *Ebü'd-Derdâ*, Derdâ'nın babası demek; *Ümmü'd-Derdâ*, Derdâ'nın annesi demek... Araplarda isimlendirme böyle oluyor. Ya doğrudan doğruya ismini söyler, ama o herkese söylenmez; ya da oğlunun ismiyle, falancanın babası diye söylenir.

Peygamber Efendimiz'in neydi böyle künyesi?.. *Ebü'l-Kâsım*, Kâsım'ın babası... Yahudiler Peygamber Efendimiz'e hitab ederken, Rasûlüllah diyemezlerdi. Dese mü'min olacak; Allah nasib etmiyor, diyemiyor. Muhammed de diyemezlerdi; öyle hitab edilir mi, kafaları kırılır. (*Yâ ebe'l-kâsım!*) "Ey Kâsım'ın babası!" derlerdi. Töre öyle...

Ümmü'd-Derdâ çıktı. Üstü başı lime lime, perişan... Acıdı Selmân-ı Fârisî... Hepsi fakir ama, bu fakir ötekisine acıyorsa, ötekisinin halini anlayın ki ne kadar fakir!..

"—Bu ne hal?.." dedi.

Kadın mübarek, dedi ki:

"—Senin kardeşin dünyayı boşladı, aldırıyor dünyaya... Ev için çalışmıyor; ondan böyle perişan..." dedi.

O da ona razı, onların dünyada gözleri yok yâni... Aç dururlar, açık dururlar, bir şey değil...

"—Nerde kendisi?.." dedi.

"—Gelir şimdi..." dedi.

Hakikaten biraz sonra, Ebü'd-Derdâ RA geldi.

"—*Selâmün aleyküm!*"

"—*Aleyküm selâm...*"

"—Hoş geldin! Ne iyi ettin de geldin kardeşim, buyur otur!.." dedi.

Hemen bir sofraya hazırladı. Hocamız her zaman söylerdi, "Misafire aç mısın diye sorulmaz, ayıp olur." derdi. Birisine sormuşlar:

"—Aç mısın, susuz musun, uykusuz musun?"

Bu da işin şakası arada, düşünün diye... O da demiş ki:
“—Çeşme başında uyudum geldim!”
Çeşme başında uyuduysa, demek ki su içti, susuzluğu gitti.
Uyudu, uykusuzluğu gitti. Ne kaldı?.. “Karnım aç!” demiş oluyor.

Yemeği koydu Ebü'd-Derdâ Hazretleri... Edeb bu... Bir taraftan da edebi öğrenelim diye söylüyorum, İslâmî edeb böyle...

“—Acaba yemek yediniz mi?”

Sana ne yahu! Koyarsın ortaya, yediyse alacağı kadar alır; almadığı, misafirin artığı sana şifa olur. Bir tane alır, iki tane alır, gider.

Yemeği koydu. Selmânü'l-Fârisî dedi ki:

“—Sen oturmuyor musun, gel, hadi beraber yiyelim!”

“—Yok, sen ye, buyur...” dedi.

“—Gel yâ, beraber yiyelim!”

Zorlayınca, itiraf etti. Saklıyor, önce söylemiyor. Tabii, nafîle ibadetin saklanması da sevap...

“—Oruçluyum da ben, onun için yemeyeceğim.”

“—Sen oturmazsan, ben de bu yemeği yemem; sen de oturacaksın!” dedi, zorladı.

Bunun üzerine Ebü'd-Derdâ Hazretleri oturdu, orucunu bozdu, yedi. Akşam oldu, namazlarını kıldılar. Demek ki, uzakça bir yerde duruyor. Mescid-i Nebevî'ye yürüyecek kadar bir mesafe değil, uzakça anlaşılan... Belki mescidde kılıp geldiler. Artık oraları belli değil rivayette... Yatak yaptı, Selmânü'l-Fârisî'ye:

“—Buyur yat!” dedi.

“—E, sen ne yapacaksın?” dedi.

“—Benim biraz işim var...”

Ne işi var?.. Tesbih çekecek, dervişlik yapacak... Dervişlik Peygamber Efendimiz'den geliyor, sahabeden geliyor.

“—Sen yatmazsan, ben de yatmam; yat şuraya!..” dedi.

Yattılar. Ebü'd-Derdâ da onun hatırını kırmak istemiyor. Kardeş ya, iyi geçinecekler. Biraz yattıktan sonra, aradan biraz vakit geçince yavaşça kalktı. Selmânü'l-Fârisî bileğinden yakaladı, yat aşağıya dedi. Bir iki defa denedi, kurtuluş yok; yattı,

hakikaten horul horul uyudular. Sahur vakti, gecenin sonlarına doğru, yâni imsak kesilmezden önceki bir zamanda, “Kalk bakalım!” dedi. Selmânü'l-Fârisî hem kendisi kalktı, hem de Ebü'd-Derdâ RA'ı kaldırdı.

“—Buyur hadi bakalım, abdestini al şimdi! Dinlendin, dinçsin, kalk bakalım!..” dedi.

Kalktılar, teheccüd namazı kıldılar. Teheccüd namazı çok sevaplı bir namazdır. Teheccüd namazı zamanında göğün kapıları açılır. Göğün kapıları açılır, dualar gider, kabul gelir; trafik serbesttir. Başka zaman öyle değildir.

Peygamber Efendimiz SAS Mi'rac'a çıkarken, Cebrâil AS aldı onu, Mi'rac'a gidiyorlar. Birinci semâya gelince, melek “Dur!” dedi. Mi'rac hadisinde Peygamber Efendimiz anlatıyor. Durdular. Birinci semânın vazifeli meleği soruyor:

(*Men ente?*) “Kimsin sen?”

(*Ene cibrîl*) “Ben Cebrâilim!”

(*Ve men meake?*) “Yanındaki kim?”

“—Muhammed SAS... O da Allah'ın sevgili kulu, elçisi, habîb-i edîbi Muhammed-i Mustafâ'sı işte...”

“—Ona müsaade oldu mu bu tarafa geçmeğe?”

“—Evet oldu.”

“—Hadi o zaman geçin!”

Öyle büyütüyorum ki, kafamda bu rivayetleri... Öyle önemli geliyor ki, muhterem kardeşlerim!.. Cebrâil meleklerin en büyüğü; dur deniliyor. Peygamber Efendimiz insanların en büyüğü; dur deniliyor. Göğün kapıları var...

اِنَّ الَّذِيْنَ كَذَبُوْا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوْا عَنْهَا لَا تَفْتَحُ لَهُمْ اَبْوَابُ

السَّمٰوٰتِ وَلَا يَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ حَتّٰى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ

(الاعراف: ٤٠)

(*İnne'llezîne kezzebû bi-âyatînâ ve'stekberû anhâ lâ tûfettehu lehüm ebvâbü's-semâ', ve lâ yedhulûne'l-cennete hattâ yelüce'l-cemelü fî semmi'l-hıyât*) [Bizim ayetlerimizi yalanlayıp da onlara karşı kibirlenmek isteyenler var ya, işte onlara gök kapıları açılmayacak ve onlar, deve iğne deliğine girinceye kadar cennete giremeyeceklerdir.] (A'raf, 7/40) diye ayet-i kerimede geçiyor.

Göğün kapıları açılır veya açılmaz, geçer veya geçmez. İnsanlar, melekler, dualar, niyazlar, ibadetler geçmeyebilir. Geceleyin geçer. Neden?.. “Geceleyin göğün kapıları açılır.” diyor Peygamber Efendimiz... Allah CC kullarına seslenir:

“—Yok mu benden bir istediği olan, haydi istesin; istediğini vereceğim!..” der, o vakit...

O vakitte kalkar:

“—Ben istiyorum yâ Rabbi!.. Çocuğumu evlendireceğim, iyi bir gelin ver...” der. “Dükkânımda işim bozuldu, yarın parayı ödeyecek imkânım yok, parayı öde...” der.

“—Olur mu böyle şeyler hocam?”

Tarsus'ta birisi anlattı bana... “Hocam bono imzalamışım, çek imzalamışım; ertesi gün şu kadar milyon para ödeyeceğim. Tamtakır, hiç para yok kasada... Borcumu da ödemek istiyorum. El açtım, ağlayarak dua ettim.” diyor.

Çok sıkışmış, el açmış dua etmiş. Demiş ki:

“—Yâ Rabbi! Ben bu arkadaşla bu vakitte bu parayı ödeyeceğim dedim. Niye dedim; işte yaptığım inşaatın dairelerini satacaktım, ödeyecektim. Satılmadı, mahcub olacağım şimdi buna... Beni mahcub etme yâ Rabbi!.. Borcumu ödemek istiyorum hayırlısıyla...” diye ağlamış, borcunu ödemek için...

“—Kasada bir kuruş yoktu.” diyor.

İnşaat müteahhidi, kendisi anlattı. Ertesi gün bürosuna gitmiş. Bir Alamanyacı gelmiş, iki tane daire almış, takır takır markları ödemiş, peşin... “Ağladım içerde... ‘Ne büyüksün yâ Rabbi!..’ dedim. Geceleyin dua ettim, sabahleyin beni mahcub etmedi.” diyor.

Allah verir. Sen hakkıyla Allah'a tevekkül et, sen Allah'a

hakkiyla kulluk et; Allah sana neler nasib eder.

Bak, bir şey daha anlatayım: Cezâyirli Hasan Paşa var, Barboros'dan sonra Akdeniz'de donanmanın başına geçmiş olan adam... Barboros daha sağken, hadi bakalım demiş, onu sefere göndermiş. Üç-beş gemi ile çıkmışlar. Cezâyir'de üsleniyorlar, liman Cezâyir; Cezâyir'den İtalya'nın batısını, İspanya'nın doğusunu, Fransa'nın güneyini dolaşıyorlar, ortada kimse yok... Akdeniz'in batısında; Yunan adalarının olduğu yer değil, oralar zaten müslüman...

Oralarda dolaşıyorlar, hiç kimse yok... Geziyorlar, geziyorlar, avlayacak bir tane av bulamıyorlar; kimse yok... Bir adanın körfezine girmiş gemileri, orda gecelemişler. Sonra, kalkmaları lâzım tabii... Geceleyin girmişler oraya, kimse görmedi, tamam; ama ortalık aydınlanmağa başlamadan çıkmaları lâzım, Hasan Reis çıkmamış. Tecrübesiz, ilk defa sefere çıkıyor; çıkmamış.

Öteki gemilerdeki reisler demişlerki:

“—Bu adamcağız tecrübesiz! Böyle limanda demirlenmiş gemiler durmaz. Adadaki düşman bunu görür, yakarlar, mahvederler. Daha ortalık aydınlanmadan burdan dışarı çıkmak lâzım!..”

Beklemişler, haber yok... Kayıklara binmişler, gemisine gitmişler Hasan Reis'in... Hasan Reis'i seccadesinde bulmuşlar, ibadet ediyormuş. Demişler ki:

“—Efendim, denizcilik töresinde ortalık ışımadan, daha karanlıkken, erkenden demir alınır, açığa çıkılır. Böyle kısıtılır diye burada durulmaz! Siz hâlâ hareket etmediniz. Onun için haber vermeye geldik, bir mazeret mi var, hastalık mı var; nedir?..”

Artık nasıl söyledilerse, usturubluca söylemişler. Demiş ki:

“—Kardeşlerim, biliyorum. Biraz bekleyin, beş-altı tane düşman gemisi gelecek! Burada pısalım; onların önüne çıkarız, onları iğtinâm ederiz; yâni ganimet olarak alırız, öyle gideriz.” demiş.

Herkes birbirine bakmış böyle... Dışarı çıkmışlar:



“—Yâhu, adam hem denizciliği bilmiyor, denizcilik kaidelerine aykırı hareket ediyor; hem de keramet satıcılık yapıyor.” demişler. “*Fesühbâna’llah!..*” deyip gemilerine gitmişler.

Biraz sonra emir gelmiş, “Haydi şimdi çıkın!” diye... Onlar körfezden dört-beş gemi dışarı çıkar çıkmaz, falanca taraftan altı yedi tane, onun söylediği gibi düşman gemisi geliyormuş. Tam onların önüne çıkmışlar. Öteki gemiler bunları görür görmez, “Eyvah kısıtıldık, yakalandık!” diye hemen beyaz bayrakları çekmişler. Hepsini esir almışlar, Cezâyir’e götürmüşler. *Barboros Hayreddin Paşa’nın Hatıraları* isimli kitapta okudum.

Allah bildiriyor, amennâ ve saddaknâ... Kerâmet yâni; “Böyle yap kulum, şöyle olacak kulum!” diye bildirince bildiriyor.

Muhterem kardeşlerim! Herkese karşı çeşitli görevlerimiz var dedik. Selmânül-Fârisî’nin sahura kendisinin kaldırıp teheccüd kılmalarında kalmıştık. Ondan sonra, teheccüd namazını kılıyorlar, Peygamber Efendimiz’in mescidine gidiyorlar. Ebü’d-

Derdâ, namazdan sonra Peygamber Efendimiz'e Selmânü'l-Fârisî'yi şikâyet ediyor:

“—Yâ Rasûlallah! Selman kardeşim bana neler etti...”

“—Ne yaptı?..”

“—Bana ibadetlerimi yaptırtmadı. Oruçluydum, orucumu bozdu. Gece yatmadan evvel ibadetler ederdim, onları yaptırtmadı.”

“—Selman! Niye böyle yaptın?..” diyor.

Selmânü'l-Fârisî de diyor ki:

“—Yâ Rasûlallah! Hanımın üstü başı perişan, evi perişandı. Şöyle şöyle durumunu gördüm, aşırı buldum.” diye söylüyor.

Onun üzerine Peygamber Efendimiz:

“—Selman haklı yâ Ebe'd-Derdâ!.. Selman haklı, sen haksızsın.” dedi.

Sonra, Ebü'd-Derdâ Hazretleri'ne hitaben buyurdu ki:¹⁵

يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ! إِنَّ لَجَسَدِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَلَأَهْلَكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَلِرَبِّكَ
عَلَيْكَ حَقًّا؛ وَأَعْطِ كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ! صُمْ وَأَفْطِرْ، وَقُمْ وَنَمْ، وَائْتِ
أَهْلَكَ (حل. عن أبي جحيفة)

RE. 492/10 (*Yâ ebe'd-derdâ!*) “Ey Ebü'd-Derdâ! (*İnne li-cesedike aleyke hakkan*) Hiç şüphe yok ki bedeninin, vücudunun senin üzerinde hakkı vardır. Bu hakkı bu vücuduna vermezsen, bu elin, bu ayağın, bu vücudun senden davacı olur.”

“—Benim vücudum, benim hakkımda ne diye davacı olacak?”

İç sigarayı, iç içkiyi, harca vücudunu, tahrip et; öyle şey yok!

¹⁵ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XXII, s.112, no:285; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.275, no:8128; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.II, s.176, no:20; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XLVII, s.116; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.188; Ebû Cuhayfe RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.45, no:5403; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXIII, s.27, no:25480.

Vücut emanet ve vücudun senin üzerinde hakkı var.

(*Ve li-ehlike aleyke hakkan*) “Aile efradının, zevcenin ve çocuklarının senin üzerinde hakkı vardır.”

Hanımının beyi üzerinde hakkı var. Nedir? Kocalık hakkı. Onu ihmal edemez, ona karşı kocalık vazifesini yapacak.

(*Ve li-rabbike aleyke hakkan*) “Rabbinin senin üzerinde hakkı vardır.” Allah-u Teâlâ Hazretleri’ne karşı görevler var, İbadetlerden, Allah’ın hakkı diye bahsediliyor.

(*Ve a’ti külle zî hakkın hakkahû*) “O halde, her hak sahibine hakkını ver!”

(*Sum ve eftir*) “Bazı günler oruç tut, bazı günler tutma, iftar et! (*Ve kum ve nim*) Geceleyin namaza kalk, bazı zamanlarda uykunu da uyu! (*Ve’ti ehleke*) Eşinin yanına da git!” buyurdu.

Yani, “Ailenle de ilgileneceksin; alışverişle, evin geçimiyle de ilgileneceksin; vücudunun sıhhatini de koruyacaksın. Çok oruç tutup, çok uykusuz kalıp, onu halsiz, bîtâb, zayıf, hasta, sararmış-solmuş bir duruma getirmeyeceksin; her şeyi ölçülü yapacaksın!” dedi.

Bu hadisleri karıştırırken gündüz, gözüme bir hadis takıldı; okudum. Diyor ki:

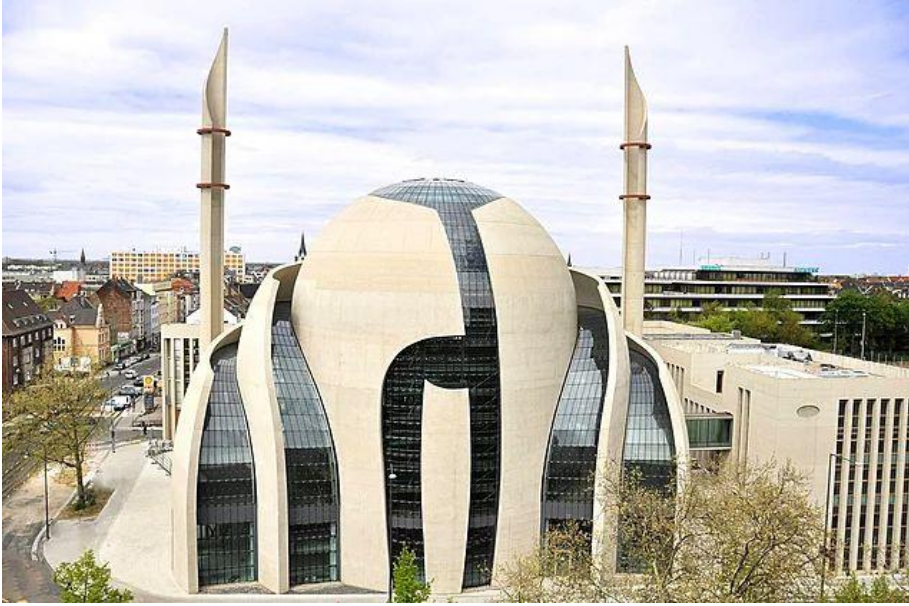
“—Bir insanın hanımı olur da kırk gün ondan uzak durursa, günah olur.” diyor.

Evli, onun da ihtiyacı var... Hanımının kocasına ihtiyacı var, kocasının hanımına ihtiyacı var... Binâen aleyh, o tarafı da kollaması lâzım!..

“—Senin vücudunun da senin üzerinde hakkı var; onu yıpratamazsın!”

Gıda ise gıda, uyku ise uyku; normal ölçülerde onları vereceksin. Çünkü uyku azaldı mı, hastalık çıkar. Gıda azaldı mı, hastalık çıkar. “Her hak sahibine hakkını ver!” diyor.

Biz sorumluluklarla doluyuz. Birçok kimselere karşı sorumluluğumuz var... Her hak sahibine hakkını vermemiz gerekiyor, muhterem kardeşlerim!..



Bu sorumluluk bize bu dünyaya gelmeden evvel yüklendi, Hazret-i Adem Atamız'dan geldi. Dünyaya değil, ahirete rağbeti amaç edinmişiz. İcabında bu dünyayı feda ediyoruz, icabında malımızı veriyoruz. İcabında dedelerimiz şehid olmuş, böyle bir durum olursa, belki biz de şehidliği tercih ederiz. Allah zorlu imtihanlarla imtihana tabi tutmasın; atıp tutmak da doğru değil...

Ecdadımız, dedelerimiz asırlardır bu adamlarla savaşmışlar. Şimdi Avrupa'da durum değişti. Savaşmıyoruz; siz buraya gelmişsiniz, çalışıyorsunuz, para kazanıyorsunuz. Kazandığınız paraların da bir kısmını memleketeye götürüyorsunuz, ev alıyorsunuz, tarla alıyorsunuz... Akrabanıza yardım ediyorsunuz. Buradaki bir işçi, belki orada kaç kişiye yardımcı oluyor... Rahatsızsınız, sizi asan kesen yok burada... Sarık sarabiliyorsunuz, cübbe giyebiliyorsunuz, Allah diyebiliyorsunuz, zikir yapabiliyorsunuz. Baskı yapan olmuyor yâni...

Şartlar biraz burada değişmiş ve bu batı ülkelerinde şimdi milyonlarca müslüman yerleşmiş. Almanya'da iki buçuk milyon

galiba, tam sayısını Allah bilir. Fransa’da bilmem şu kadar... Hollanda’ya gittim, orada camiler var... Belçika’yı gördüm, daha başka ülkeleri biliyorum. Bunların da çoğu artık geriye dönme niyetinde filân değil...

Dönenler de Türkiye’ye bir dönüyor, ondan sonra yine buraya geliyor. Bir çocuğu duydum; Almanya’dan kesin dönüş yapmış ailesi, orda intihar etmiş. Kimisi de Türkiye’ye intibak edemiyor. Yâni şu çok kesin ki, çoluk çocuğunuzu kurtarmak için siz dönmek istesenez bile; artık yerleşmeye niyetlenmiş, iş kurmuş, burada kalacak insanlar var...

Şimdi bir de, hükümetler Avrupa ile birleşmek için Gümrük Birliği, Avrupa Birliği’ne giriş vs. gibi çalışmalar yapıyorlar. Biz bunu istemiyoruz, şöyle olsun, böyle olsun diyoruz ama, paydır küldür bir gidişle o tarafa doğru bir gidiş var...

O halde şimdi sizin burada, bütün müslümanlarda olan sorumluluklardan ayrı, birtakım sorumluluklarınız var... Onlara geliyorum şimdi... Ondan sonra da konuşmamı bitireceğim:

Mâdem ki burada istediğiniz gibi müslüman yaşayabiliyorsunuz; binaen aleyh, Allah’ın emirlerini güzelce uygulamalısınız. Gâfil olmamalısınız, ihmalkâr olmamalısınız, günahkâr olmamalısınız... Allah’ın emirlerini tutmalısınız. Zâten dünyanın neresinde olursa insan; hapiste olsa, hür olsa, Türkiye’de olsa, dışarda olsa, nerde olsa bu vazifeleri yapacak!.. Bunu yapmazsa ahireti mahvoldu mu, dünyasının güzel olması yetmez. Tabii, elbette Allah’ın rızasını kazanmağa, cenneti kazanmağa gayret edeceksiniz.

Muhterem kardeşlerim! İnsanın iyi olmasına, salih kul olmak derler. Ben Türkçeyi de bilen iyi bir Arap kardeşin yanında dua ettim: “Allah bizi salihler zümresiyle haşreylesin...” diye... O kardeşimiz güzel bir ikazda bulundu bana, o benim hoşuma gitti. Dedi ki:

“—Hocam, sâlih olmak iyi... Ama salih olmak bizim kendimize yarıyor. Ben sâlih bir kul oluyorum, namazında niyazında iyi bir

müslüman oluyorum, dünyam ahiretim iyi oluyor. Bundan daha güzeli muslih kul olmaktır!” dedi.

Sâlih olmak başka, muslih olmak ondan daha yukarı... *Muslih* olmak ne demek?.. Başkasının da sâlih olması için çalışan ıslahçı olmak demek... O daha güzel!..

Şimdi siz sâlih olacaksınız, yâni burada gevşemeyeceksiniz. Almanları görünce; gözleri mavi mavi, saçları sarı sarı Alaman kızlarını görünce şaşırmayacaksınız. Sen şaşırmazsın da, çoluk çocuğun da, ötekisi de şaşırmayacak. Tamam, salih olacak, ibadeti bırakmayacak... *Bir gartın*ları, ve sâireleri görünce gevşemeyecek, yolunda doğru düzgün yürüyecek... Yetmez; bir de başkalarının böyle olması için çalışmak gerekiyor.

Başkaları kim?.. İlk başta sizin dışınızdaki %90 öteki Türkler, öteki müslümanlar... Çünkü benim duyduğuma göre, rakamlar yuvarlak rakamlar amma, çok büyük çoğunluğu camilere hiç uğramıyor buranın müslümanlarının... Uğrayanların yanında uğramayanları %90... Ve sapıtmış durumda...

Ben Ankara’da gördüm; bizim pos bıyıklı Anadolulu, bangır bangır ben Anadoluluyum diyen bir insan, uçağa biniyordu. Ben de bir yere gidecektim ama, nereye gideceğimi unuttum. Kendisi uçağa binmeyecekti, yüzü kırışmış bir Alman kadını —belli tipinden, gayrimüslim, o da okunuyor yüzünden, halinden— uğurluyordu. Öpüştüler dudak dudağa... Bizim köylü dayı moderinleşmiş; Alman kadını uğurlarken sarıldı, öpüştü.

Ben çok üzüldüm tabii, bizim töremizde böyle bir şey yok, el sıkışmak bile yok... Peygamber Efendimiz SAS, hanım ashabıyla musafaha etmemiştir. “*Es-selâmü aleyküm!*” deriz biz... Harem var, selâmlık var; kadınlar ayrı oturur, erkekler ayrı oturur.

Bu neyi gösterir?.. Bozulmuşlar. İçki içen ganimet, yâni ne kadar çok... Daha başka günahları yapan ne kadar fazla...

Şimdi bizim ilk yapacağımız şey, muslih olmak... Bunlara muslih olacağız. Bunları Almanlar zâten hristiyanlaştırmağa

alışıyor, zâten entegre etmeğe alışıyor. Almanı, Fransızı, Amerikalısı... fark etmez. Zâten harıl harıl uğraşıyorlar. Sırf Kuzey Irak'ta iki milyon sünnî müslüman var; liderleri geldiler, bizimle konuştular. Küçücük bir mıntıka, kırk bir tane misyoner teşkilatı varmış. Önemli bir rakam...

Beni çağırdılar, ben gidemedim. Tam gidecektik, PKK olayları var filân dediler, gidemedik. Birisini gönderecektik bizden, "Dur bakalım ortalık bir durulsun, öyle git! Belki bırakmaz askerler..." filân dedik. "Hocam, siz gelmediniz ama, orada harıl harıl faaliyet gösteren 41 tane cemiyet var!" dedi oradan bir müslüman...

Avustralya, sizin buraya işçi olarak geldiğiniz zamanlarda Türkiye'den, Yunanistan'dan göçmen istiyordu. "Gelin, size arazi vereceğiz!" filân diyordu. Avustralya, nüfusu az; kıtayı şenlendirmek için böyle göçmen alıyordu. O zaman Yunan hükümeti de oraya birçok Yunan vatandaşını gönderdi. Toprakları atır çutur, arazisi az, fazla nüfusu Avrupa'da, fazla nüfusu Amerika'da, Güney Amerika'da, Avustralya'da... Dünyanın her yerinde adamlar... Nereye gitsen, bir tavernası vardır.

On iki aileye bir papaz göndermiş. Neden?.. Yunanlılığı bozulmasın diye... Dininden kopmasın, mezhebini değiştirmesin diye... On iki aileye bir papaz hesap ederek, oraya öyle göndermiş. Bizim burda camilerde imam bulunmaz. İşçi kardeşimiz hem çalışır, hem de boş zamanında gelir, cuma kıldırır, bilmem ne yapar. Öyle değil miydi?

şimdi bizim burada evvelâ, bu kaybolmuş kardeşlerimize karşı ıslah edicilik vazifesi yapmamız lâzım!.. Hani yükümlölüklerimiz dendi ya bana sipariş edilen konferansta; yükümlölüklerinizi söylüyoruz. İlkönce cenneti kazanın diye salih olun; ikincisi başkaları da cenneti kazansın diye, muslih olun, onları da doğru yola çekmek için çalışın!..

Bu lafla olmaz, organizasyonla olur. Çalışma organizasyonsuz da olabilir ama, organizasyonla olunca daha güzel olur. Onun için muhterem kardeşlerim, müesseseseleşeceksiniz.

Bir de sizin buradaki çalışmalarınız ancak kendinize yetiyor, Almanlara yönelik çalışma yapamıyorsunuz. Halbuki, sahabe-i kiram Almanya'ya gelseydi ne yapardı?.. Ne yapıp yapıp bunlara İslâm'ı tebliğ eder, çoğunu İslâm'a kazanırdı. Demek ki biz kusurluyuz. Demek ki biz sahabe Müslümanlığı yapmıyoruz, gevşek davranıyoruz.

Tabii, onları doğru yola çekmek nasıl olacak?.. Güzel örnek olmakla olacak. Buradaki durum Anadolu'nun İslâmlaşması durumuna benziyor muhterem kardeşlerim! Ben biraz edebiyat tarihçisiyim, biraz tarihçiyim; Anadolu'ya da ecdadımız geldiği zaman, Anadolu'da Hristiyanlar vardı. Kayseri'de Ermeniler vardı, Konya'da Rumlar vardı. İznik'te kiliseleri vardı. Her yerde müesseseleri vardı. İyi ahlâkla, güzel davranışlarla çoğunu müslüman ettiler.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin zamanını biliyoruz; öldüğü zaman hristiyanlar da ağlamış. Onlar da gelmişler cenazesine... Yâni, onlara yönelik çalışma yapmadan önce iyi müslüman olacaksınız, sevecekler İslâm'ı siz de... İyi komşu olacaksınız, “Yâhu şu müslümanlar ne iyi komşuluk yapıyor!” diyecek, imrenecek. Sizin temizliğinizi, sizin intizamınızı, sizin sözünüze sadıklığınızı, yaptığınız işin güzelliğini, dürüstlüğünü görecektir de, hayran kalacak.

Ben kendi başımdan geçen bir olayı anlatayım: Ben itimad etmiyorum bu adamların süpermarketlerdeki hesaplarına... Makina yanlış hesaplamaz ama, makinayı yazan insan yanlış hesaplar. Aldığım malların listesini, orada daha ayrılmadan kontrol ediyorum. Bir kontrol ettim, yanlış çıktı hesap... Gittim kasaya, —Münih'te, yıllar önce— dedim ki:

“—Burada yanlışlık var!..”

“—*Nayn nayn*, olmaz olmaz!” dedi, cadaloz kadın bizi başından savmak istedi.

Dedim:

“—Yanlışlık var!”

Biraz sonra bir adam geldi, dedi:

“—Buyurun, ne var?..”

Dedim:

“—Hesap yanlış, rakamlar yanlış yazılmış!”

“—Olamaz!” dedi.

“—Niye olamaz? Bak 2.45 DM olarak yazılmış, halbuki 24.5 DM olacaktı; eksik yazmışsınız.” dedim.

“—Ne?!..” dedi.

“—2 değil 24 DM olması lâzım!” dedim.

“—Yaaa...” dedi, gitti geldi. “Siz doğrusunuz.” dedi.

Yâni ben ne yapacağım?.. Daha para vereceğim adama, kavgayı onun için yapıyorum. Adam afalladı, şaşırdı. Parayı almadı, bir... Bir de bir kitap kadar kalın kocaman bir çukolata getirdi. Yanımda ilkokul çağında bir kızım vardı, küçük; onu da ona hediye etti.

“—Çok teşekkür ederiz!” dedi, öldü bayıldı.

Tarihe geçer bunlar... Adam müslümanların böyle olduğunu görünce; “Müslümanlar dürüst!” der, binaen aleyh İslâm’ı sever. Onun için, sizin burada İslâm’ı sevdirmeye göreviniz olduğunu düşüneceksiniz. Onun için süsleneceksiniz, taranacaksınız, donanacaksınız. Keyfiniz için, zevkiniz için değil de, Allah için intizamlı olacaksınız, yaptığınız her işi güzel yapacaksınız. Söylediğiniz sözü güzel söyleyeceksiniz.

Diyor ki, Kur’an-ı Kerim ayetlerinde: “Yâ Rabbi sen bizi kâfirler için fitne yapma!” ayetinin mânâsı; yâni kâfire müslüman nasıl fitne olur, kâfir zâten kâfir?.. Müslümanın kâfire fitne olması ne?.. Müslümanın kusurunu görür kâfir; “Hadi yâ, bu adamların mı dini? Eksik olsun!” der. O zaman işte hapı yutar müslüman... Yâni, kâfirin müslümanı sevmemesine sebep olmak, İslâm’ı sevmemesine sebep olmak kötü bir durum... “Öyle yapma yâ Rabbi!” diye dua etmiş eskiler...

Batı dilini iyi öğreneceksiniz. Siz öğrenemezsiniz, sizden geçti ama, çocuklarınızı çok iyi yetiştireceksiniz. İyi meslekler

edindireceksiniz. Çocuklarınıza bir de Türkçe öğreteceksiniz. Şimdi artık onların bir kısmı kendiliğinden Almancayı iyi bilir de, bir zaman gelecek Türkçe'yi anlamayacaklar.

Ben Avustralya'ya gidiyorum; çocuklar benim sözlerimi anlamıyor, büyüklerin çoğu da anlamıyor. Hollanda'da konferans verdim; "Hocanın konferansından hiçbir şey anlamadık." demişler. Halbuki, Türkçe konuşuyorum ama, diller değişiyor. Türkçeyi de öğreneceksiniz, bu dilleri de öğreneceksiniz.

Çocuğunuzu mutlaka iyi yetiştireceksiniz. Çocuğunuz işçi olmayacak, patron olacak! "Ben işçilik yaptım, benim çocuğum patron olacak!" diyeceksiniz. Neden?.. Almandan aşağı olmayacaksınız ki, size tepeden bakmasın!.. Söylediğiniz söze itibar eder o zaman...

Onun için muhterem kardeşlerim, çok çalışmanız gerekiyor. İş hayatlarınızı birleştirmeniz ve iş birlikleri kurmanız gerekiyor. Acı tecrübeleriniz olmuştur. Paralarınız toplanıp toplanıp çar çur olmuştur. Onlara bir şey demiyorum ama, sonunda yenile yenile yenmeyi öğrenir insan... Bozuk yapa yapa düzgün yapmayı öğrenir. Kuvvetleneceksiniz, koca müesseseler kuracaksınız.

Camileriniz pırıl pırıl olacak, güzel olacak! Güzel olmasına dikkat edeceksiniz. Yahova şahitlerinin hiç sizin caminiz gibi ibadethanesini gördünüz mü?.. Veriyorlar parayı... Niye veriyorlar?.. Propaganda için, reklam için... Bizim paramız yok mu?.. Var ama, lüzum görmüyoruz. Yeter bize diyoruz. "Anadolu'daki gariban evlerimiz zaten bundan iyi mi?" diyoruz, önemsemiyoruz. Halbuki burda başka görevlerimiz var... Çağıracaksın Almanı, dinleyecek... vs.

Bunları niye söylüyorum?.. "Yâ bunlar maddiyat, bunlar dünya, bunlara lüzum yok!" dersiniz de, hoca olarak diyorum ki: "Hayır! Bunlara önem verin ki, İslam'ın yayılmasında bunların te'siri var."

Bu dillerde İslâm'ı anlatan konferanslar, vaazlar, kurslar ve sesli, basılı yayınları hazırlayacaksınız. Çocuklarınıza hazırlatacaksınız. Çocuklarınızın bir kısmını bu mesleklere

sevkedeceksiniz.

Şimdi benim çok zengin bir müteahhit arkadaşım vardı ihvânımızdan, Ankara’da... Çocuğu imam-hatipte okuyordu.

“—Hocam, bu yaz çocuğumu Mercedes oto yedek parçası satan bir dükkâna vermek istiyorum.” dedi.

“—Olmaz!” dedim. “İmam-hatipteki çocuk, Mercedes oto yedek parçası satan yere çırak girecek; olmaz!” dedim.

“—Niye?..” dedi.

“—Sen o imam-hatipteki çocuğu, vaiz Osman Şevket Yardımedici’ye çırak vereceksin! Onun çantasını taşıyacak. O hangi camiden hangi camiye gidiyorsa, onu dinleyecek. Onun yanda çıraklık yapacak, onu öğrenecek! Oto parçası satacak idiyse, imam-hatipe niye verdin?” dedim.

En zeki çocuğunuzu din adamı yapacaksınız! Neden?.. İyi bir din adamı olsun da, dinini güzel anlatsın, insanları doğru yola çeksin, hidayete ermesine vesile olsun da; sen de sevap kazan, o da sevap kazansın!.. En akıllı, leb demeden leblebiyi anlayan, en zeki çocuğunuzu seçeceksiniz. Onu destekleyeceksiniz. “Oğlum, ben senin arkadayım! Sana Mercedes alacağım, sana kat alacağım... Korkma, dünya malı için telaşa kapılma, ticareti ve sâireyi bırak, dinin iyi öğrenmeye ve iyi anlatmağa çalış!” diyeceksiniz.

Ben bizim bütün çocuklarıma ve torunlarıma açık olarak dedim; “Kim hafız olursa, otomobil alacağım!” diye söyledim. Çalışsınlar, alsınlar; Allah’ın izniyle veririm.

En akıllı çocuğunuzu din adamı yetiştireceksiniz. Radyo, televizyon, video, kaset yayınlarına önem vereceksiniz. Bu arada size bir şeyi hatırlatmak istiyorum: bizim Akra’nın yayınları buralardan dinlenebiliyor, şimdi uydudan yayın yapıyoruz. Bunu dinimizi yaymak, kültürümüzü öğretmek maksadıyla yaptık. Numaralarını Cemaleddin’den alırsınız. Evinizde çoluk çocuğunuz, kendiniz bu yayınları takip edin! Hem Türkçeniz, çocuklarınızın Türkçesi bozulmasın, hem de mütedeyyin bir

süzgeçten geçmiş haberleri, kültürel programları dinlemiş olursunuz. Buna benzer çalışmalar çok önemli!..

Sonra Peygamber Efendimiz'in bir hadis-i şerifini size hatırlatmak istiyorum. Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

“—Bir yerde beş tane müslümanın evi varsa, orada ezan okumak, kâmet getirmek ve cemaatle namaz kılmak o müslümanların boynuna borç olur. Beş ev olduğu halde ezan okumazlar, cemaatle namaz kılmazlarsa; şeytan onlara galebe çalar, hakimiyetleri altına alır. (*İstahveze aleyhimü's-şeytân*) Şeytan onlara dişlerini geçirir, cebine koyar, artık şeytanın avı olmuş olurlar.” diyor.

Beş ev, bakın ne kadar az!.. “Beş ev bile olsa ezan okuyacaklar, kâmet getirecekler, beraber namaz kılacaklar!” diyor. Dinimiz bu kadar önemli...

Onun için, muhterem kardeşlerim, evlerinizi planlı seçin! Oturacağınız yerleri komisyon kurun, öyle kararlaştırın!.. Mümkünse kooperatifler kurun, mahalleler kurun!.. Kredi kullanıp ev alabilirsiniz. Kira öder gibi ev sizin oluyormuş; böyle yerler alın!.. Bir arada olursanız, ibadet de kolay olur, kültürel çalışmalarla yetiştirme de kolay olur. Hanımlarınız da rahat eder.

Bizim böyle kurduğumuz mahalleler var Türkiye’de... Adam altı aylığına Amerika’ya gidiyor, gözü arkada kalmıyor. Neden?.. Mahalle mazbut, komşular hep dindar; hanımı çocuklarıyla bırakıyor, Amerika’ya altı aylığına gidip gelebiliyor. Siz de böyle koloniler kurmalısınız burada... Bunların planlamasının yapılması lâzım şimdiden!

Buranın politikasıyla ilgilenmelisiniz. İsveç’teki kardeşlerimizden ben duydum, onlar birtakım partilerle ilgilenmişler. Hem yardım vs. alıyorlar, hem de işlerini götürüyorlar. Tabii, seçebilirsiniz meb’us filân seçersiniz, kendi hukukunuzu koruyabilirsiniz böylece...

Sosyal faaliyetlere katılmalısınız, kendinize göre de dernekler vs. kurmalısınız. Beyne’l-milel veya buranın dışındaki, Türkiye’deki hayır kurumlarıyla, güzel çalışmalar yapan



kuruluşlarla ilgiyi sağlamalısınız. Bunları bu tarzda, hatırlattığım, anlattığım tarzda yaparsanız, yıllar geçtikçe burada müesseseler oturur, çoluk çocuğunuz rahat eder; akli başında bir topluluk oluruz, azınlık oluruz, ama te'sirli oluruz. Çoluk çocuğumuz zâyi olmamış olur, elden çıkmamış olur, cehennemlik olmamış olur.

Şimdi bir insan mü'minken imanını bırakırsa, tabii cehennemlik olacak. Sen cennete giderken, zebaniler senin çoluk çocuğunu sürükleye sürükleye cehenneme atsalar, yüreğin dayanır mı?.. Onların müslüman olmasını, müslüman yaşamasını, cennete gitmesini sağlamak senin vazifen oluyor. Onun için, bu gibi hizmetleri yapmanız gerekiyor.

İşte Avrupa'da İslâm ve Avrupa'daki müslümanların sorumlulukları hakkında söylemek istediğim şeyler bunlar... Ahiretinizi kazanmağa gayret edin!.. Allah'ın rızasını elde etmeğe çalışın!..

Burada bir şeyi söylemeyi unuttum: Bu gibi çalışmalar için

metod tasavvuftur. Anadolu'da da İslâm'ın yerleşmesi Yunus Emre'lerin, Mevlânâ'ların çalışmalarıyla olmuştur. Dikkat edin, onlar mutasavvıflardır, onların prensipleri çok önemlidir. Onlar:

*Döğene elsiz gerek,
Söğene dilsiz gerek!*

diyerek çalışmışlardır. Ahlâkla, fedâkârlıkla çalışmışlardır. O zaman sevdirmişlerdir kendilerini...

O bakımdan salih olmak için, muslih olmak için, nefsinizin terbiyesine dikkat edin, kendinizi iyi terbiye edin!.. Başka çalışmaları da aşk ile, şevk ile yaparsınız; Allah'ın sevdiği kul olursunuz, evliyâsı olursunuz. Allah hem dünyanızı hem ahiretinizi hoş eder.

Allah cümlenizi dünyada, ahirette bahtiyar eylesin... Sevdiklerinizle, çoluk çocuğunuzla beraber iki cihanda hayırlara erdirdin...

Bi-hürmeti habîbihî muhammedini'l-mustafâ, ve bi-hürmeti esrârı sûreti'l-fâtihah!

23. 10. 1995 - Gostar / ALMANYA

04. İSLÂM'DA NEFİS TERBİYESİ

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Kemâ yenbağî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayri halkihî seyyidînâ ve senedinâ ve tâci ruusinâ ve üsvetüne'l-haseneti muhammedini'l-mustafâ...

Sözlerime Allah'ın adıyla başlarım...

İnsanı yeryüzünde kendisinin halifesi kılan, dağların taşların, yerlerin göklerin yüklenmekten kaçındığı emâneti taşımaya lâıyk gören, yerde ve gökte bulunan cümle varlıkları insanoğluna musahhar kılan ve onu ahsen-i takvim üzere yaratan, eşref-i mahlûkat kılan yüce Allah'a hamd ü senâlar olsun...

Onun alemlere rahmet ve insanlığa Örnek olarak gönderdiği Habîb-i Edibi Muhammed-i Mustafâ'sına ve onun yolunda gidenlere sonsuz salât ü selâm olsun...

a. Yaratılışımızın Gayesi

İbrahim Hakkı Erzurûmî, emsalsiz eseri *Ma'rifetnâme*'nin başında, ayetlerden ve hadislerden çıkarmış olduğı bir ömür hulâsası olarak, bir bilgi konsantresi olarak diyor ki:

“—Hak Teâlâ dû cihanı benî Âdem için, onu da kendisini bilmesi için yaratmıştır. O halde, hilkat-i âlem ve Adem'den maksad-ı aksâ ve matlab-ı a'lâ, ma'rifet-i Mevlâ'dır.” Yâni, yerin göğün yaratılmasından, insan neslinin bu cihana gönderilip bezenmesinden asıl maksad, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin bilinmesidir.

İnsanoğlunun o ma'rifetullaha ulaşması hayatının gayesidir. İnsan o irşad sonucuna ulaşamadığı zaman, son derece kötü ve zararlı bir varlıktır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de, yeryüzünde Allah'ın halifesi olarak insanoğlunun yaratılacağı meleklerle bildirildiğı zaman meleklerin cevabı:



أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ (البقرة: ٣٠)

(*E tec'alü fihâ men yüfsidü fihâ ve yesfikü'd-dimâ'*) olmuştur. “Yâ Rabbi, orada fitne fesat çıkartan, kanlar döken bir varlık mı yaratacaksın?” (Bakara, 2/30)

İnsanoğlu ahsen-i takvîm üzere yaratılmıştır ama eğitimden ve ma'rifetullahtan mahrum olunca, esfel-i sâfilîne düşer. İnsanlık tarihi incelendiği zaman görülür ki, irşad olmazsa insanlar yaratıkların en şerlisidir. Yağmacılık savaşlarıyla birbirlerini mahvetmişlerdir. Kuvvetli zayıfı ezmıştır. Kandırma ve sömürme sürmüştür. Geçim derdiyle kız çocukları diri diri toprağa gömülmüştür. Kadın horlanmıştır. Avrupa'da kadın miras alamamıştır. Şeytanî sayılmıştır. Sosyal haklardan mahrum kılınmıştır.

Nil nehrine bereket getirmesi için, asil bir kızın Nil nehrine kurban edilmesi Mısırlılar tarafından yapıla gelmiştir. Hindis-

tan'da ölen koca ile sağ kalan karısı beraber yakılmıştır. Eskimo yaşlıları beyaz aylara yem edilmiştir. İbn-i Fadlan'ın seyahatnamesinde anlattığına göre, eski Sibiryâ'da bir kadın, din nâmına, inanç nâmına sarhoş edilerek feci şekilde kurban edilmiştir. İntiharlar ve katiller doludur.

Halbuki İslâm fıkhi beş büyük gaye gösteriyor. Şeriatın ahkâmı incelendiği ve onların hikmetleri, sebepleri, gayeleri düşünüldüğü zaman, İslâm'ın bu ahkâmı koymakla insanoğlunun lehine beş büyük amacı amaçladığı, fıkıh kitaplarında kaydediliyor:

İslâm, inancı ve ruhu korumayı esas alıyor. Onun için küfrü, şirki ve bâtil inançları yasaklamıştır. Bedenin korunmasını esas alıyor. Onun için intihar ve katli yasaklanmıştır. Vücudu tahrib eden maddelerin alınması, içkinin içilmesi yasaklanmıştır. Neslin korunmasını esas alıyor. Evlenmeyi teşvik ediyor. Kürtajı yasaklıyor. Çocukların öldürülmesinin karşısına çıkıyor. Malın korunmasını esas almıştır. *Mecelle*'nin kaideleri arasına:¹⁶

لَا ضَرَرَ وَلَا ضَرَارَ فِي الْإِسْلَامِ .

(*Lâ darara ve lâ dırâra fî'l-islâm*) kaidesi girmiştir. İslâm'da mala zarar vermek şeklinde bir hukuk hadisesi olamaz, yoktur ve yapılmış bir zarara zararla mukabele de mümkün değildir. O da yasaktır. Malı tahrib etmek de yasaktır. Tahrib edilmiş bir malın mukabelesinde, karşı tahrib ile ona cevap vermek de yasaktır... Aklın korunması esas alınmıştır. İçki akli örttüğü için yasaklanmıştır.

İnsanlar eşit sayılmıştır. Padişahla köle aynı saftadır. Müslimle gayri müslim insan olarak adalet karşısında eşit durumdadır. Fakirle zengin farkı yoktur. Fatih Sultan Mehmed, camisinin kubbesini eksik yapan mimarı cezalandırdığı zaman

¹⁶ *Mecelle, Kavâid-i Külliye*, 19. Madde: Zarar ve mukabele bi'z-zarar, zarara zararla karşılık vermek yoktur.

mahkemeye verildiğinde, İstanbul kadısının huzurunda mindere oturmak isteyince, “Padişahım, burası adalet yeridir. Sanık mevkiine geç!” diye ihtar almıştır.

İnsanın azaları kesilemez. Savaşta dahi müsle ve âzâ kesme şeklinde işkence yapılamaz. İnsanın dirisine olduğu gibi kabrine, mezarına da hürmet vardır. İnsanın dişi, tırnağı bile lâlettayin çöpe atılamaz; toprağa gömülür. Cenaze geçtiği zaman ayağa kalkılır. Cenazeye hürmet edilir.

b. Şerrin Kaynakları

İslâm, insanın karşılaştığı şerlerle mücadele etmiş, onları kaldırmağa engellemeğe çalışmıştır. İslâm’a göre şerrin kaynakları şunlardır:

1. Şeytan: Görmediğimiz, varlığını Kur’an’dan öğrendiğimiz bir varlık. Ayet-i kerimede;

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا (فاطر: ٦)

(İnne’ş-şeytâne leküm adüvvün fe’ttehızühü adüvvâ) “Şeytan sizin için aşikâr bir düşmandır. Siz de onun düşman olduğunu bilin! Onun hilelerine karşı uyanık olun! Ona karşı tedbirli bulunun!” (Fâtır, 35/6) diye ikaz olunmuştur.

Şeytanın hizbi vardır. Şeyâtînü’l-ins ve’l-cinn vardır. İnsanlardan da cinlerden de şeytanlar vardır. İnsanlar arasında şeytanlaşmış kişiler vardır. Görünmez varlık olan cinlerden olan şeytanlar vardır.

Dünya üzerindeki insanlar iki hizibdedir: Birisi *hizbu’llah*, birisi *hizbü’ş-şeytan*... Fakat şeytanın insan üzerine kesin bir tesiri yoktur. Nahl Sûresi’nin 99. ve 100. ayetlerinde bildiriliyor ki:

إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

(النحل: ٩٩)

(*İnnehû leyse lehû sũltânun ale'llezîne âmenû ve âlâ rabbihim yetevakkellûn.*) “Mü'minlere ve Rabbine tevekkül edenlere onun sultası, tasallutu geçerli değildir.” (Nahl, 16/99)

إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ

(النحل: ١٠٠)

(*İnnemâ sultanühû ale'llezîne yetevellevnehû ve'llezînehüm bihi müşrikûn.*) “Onun tesiri, onu dost edinip ona yönelenlere ve onunla Allah’a şirk koşanlardır.” (Nahl, 16/100)

Tesiri onlardır. Mü'minlere tesiri yoktur.

Demek ki, sadece bir vesvese verme gücü vardır. Şerrin çeşitlerini insanın gözü önüne sıralar. Onları tercih etmesini sağlamak için vesvese verir.

2. İslâm'a göre kötülüğün diğer bir kaynağı insanın kendisidir, nefsidir.

إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي (يوسف: ٥٤)

(*İnne'n-nefse le'emmâretün bi's-sûi illâ mâ rahime Rabbî*) [Muhakkak ki, nefis aşırı şekilde kötülüğü emreder; Rabbimin acıyıp koruması müstesnâ.] (Yûsuf, 12/53)

Yusuf AS'ın dili ile Kur'an-ı Kerim'de ifade edilmiş bir hakikattir. Allah'ın müstesna kıldığı kimseler hariç, nefis insanlara kötülüğü emretmekte adetâ meslek sahibi olmuştur. Âmir değil emmâre —mübalağa ism-i fail sigasıyla— çok emredici bir varlıktır. Şeytanın içimizdeki yordakçısıdır. İnatçı ve ısrarcıdır. Terbiye edilmesi gerekir.

Şeytan gibi nefsin de insana vesvese vermesi vardır.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ (ق: ١٦)

(*Ve lekad halakne'l-insâne ve na'lemü mâ tüvesvisü bihî nefsühû*) [Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz.] (Kaf, 50/16)

Binâen aleyh, Yunus Emre merhumun dediği gibi, bizim içimizde, “Bir ben vardır bende, benden içeru...” Çeşitli mânevi varlıklar görüyoruz, odaklar görüyoruz; vesveseler alıyoruz.

Şeytanın vesvesesi ile nefsin vesvesesi arasındaki farkı, mutasavvıflar, birisinin aynı şeyi söylemekte ısrar etmesi, diğerinin oyundan oyuna geçmesi ile ayırt ederler. Şeytan usta bir aldatici olduğu için ve insanı Allah'ın rızasından ayırmak hedefinde, gayesinde olduğu için, bir günahı yaptıramazsa başka bir günaha geçer. Bir oyunu tutmazsa bir başka oyun uygulamaya çalışır. Ama nefis, inatçı bir çocuk gibi aynı şeyi isterim de isterim diye tutturur. Onun nefisten geldiği öylece anlaşılır.

Şeytana karşı Allah'a sığınmak, tevekkül etmek ayet-i kerimede bize bildiriliyor. Çünkü tevekkül edenlere tesiri yok... Onun için işlerimizde eüzü-besmele çekiyoruz. Şeytanın bize tesir edebileceğini düşünerek, onun tesirinin olmamasını önceden kendi kendimize böylece, pratik bir yolla hatırlatmış oluyoruz.

Onun düşman olduğu ve onun düşmanlığını hatırlamamız bize Kur'an-ı Kerim'de emredildiği için, devamlı teyakkuz halinde, alarm halinde olmamız gerektiği anlaşılıyor.

Şeytanın hulûl yollarını tıkamak, bir başka mücadele şekli... Göze hakim olmak, günaha götüren yollara ayak dahi atmamak... gibi. Bunun için Kur'an-ı Kerim'de Allah-u Teâlâ Hazretleri;

لَا تَقْرَبُوا الزِّنَى (الإسراء: ٣٢)

(*Lâ takrabu'z-zinâ*) [Zinaya yaklaşmayın!] (İsrâ, 17/32) buyurmuş, (*Lâ teznû*) “Zina etmeyin!” dememiş, “Zinaya

yaklaşmayın!” demiş. Yâni, “Zinaya götürecek yollara adım dahi atmayın! Çünkü, yola girince sonucu kaçınılmaz olabilir.”

Onun için, içki yasaklanmıştır. Çünkü içki alır, kontrolü alır ve insanı ne yaptığını bilmez duruma düşürür.

İnsanın nefsi aslında gereksiz bir varlık da değildir. Peygamber SAS Efendimiz:¹⁷

نَفْسُكَ مَطِيَّتَكَ فَارْفَقْ بِهَا.

(*Nefsüke matiyyetüke, fe'rfak bihâ*) “Nefsin senin bineğindir, ona rıfk ile muamele eyle; haşın davranma, sert davranma!” buyurmuştur.

O halde insanın nefsi olması ayıp değildir. İnsanın asli günahla doğması gibi, kendisinin kesb etmediği bir suçla suçlanması doğru değildir.

Peygamber SAS Efendimiz bu konuda şöyle buyurur:¹⁸

كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يَهُودَانِهِ، أَوْ يَنْصَرَانِهِ أَوْ
يَمَجْسَانِهِ (خ. م. د. ت. و مالك، حم. حب. ط. ع. ق .

¹⁷ Alûsî, *Rûhu'l-Meânî*, c.V, s.180.

¹⁸ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.465, *Cenâiz* 29/91, no:1319; Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.2047, *Kader* 46/6, no:2658; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.642, *Sünnet* 34/18, no:4714; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.447, no:2138; İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Yahyâ), c.I, s.241, no:571; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.233, no:7181; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.337, *İman*, no:129; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.311, no:2359; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XI, s.282, no:6394; Abdü'r-Rezzâk, *Musannef*, c.XI, s.119, no:20087; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.203, no:11925; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.IX, s.228; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.I, s.86; no:119; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.III, s.308; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.304; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.I, s.284, no:830; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.II, s.240, no:942; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.II, s.434; Esved ibn-i Serî RA'dan.

حل. عن أبي هريرة)

(*Küllü mevlûdin yûledü ale'l-fıtrati, feebevâhü yümeccisânehû, ev yühevvîdânehû, ev yünassırânehû.*) “Herkes İslâm fıtrâtı üzere doğar. Her çocuk, temiz bir nâsiye ile, mâsum bir insan olarak dünyaya gelir. Fakat anası babası onu yahudî, yahut nasrânî, ve yahut da mecûsî yapar.” Yâni, eğitimle insan bozulup, asıl fıtratından çıkabilir.

O bakımdan, bir üçüncü düşman *cahillik*'tir. Bilmezlik, birtakım gerçeklerden habersizlik diyebiliriz. Buradaki *cahillik*, tahsil görmemiş olmak, diploma almamış bulunmak gibi şeklî bir şey değildir. Takvâ yoksulluğudur. Çünkü, bazan alimler de, diplomahılar da cahillikler ederler. Bu, dinî bilginin eksikliği, Allah'ın ilâhî adaletinin sonuçları, emirlerindeki hikmetlerinin, kanunlarının bilinmemesi, sosyal, ahlâkî ve dinî görgü, bilgi ve kültür eksikliğidir. O halde hiç tahsil görmemiş bir kimse, din noktasından cahil olmayabilir, arif olabilir.

Odunculuk yapan bir Yunus Emre, çok yüksek bir şahıs olabilir de medresede okuyan bir hırslı alim, çok aşağı durumda kalabilir. Azab bakımından en büyük azabı görecektir kimselerden birisi, ilminden kendisini faydalandıramamış olan alimdir. Biliyor, bilgeliğin yolunu tutmuyor. Biliyor, kusurlardan, kötülüklerden geri dönemiyor.

Onun içindir ki, İslâm, insan terbiyesinde ilk önce, ilk seviyede, bilgi noksanlığını, görgü noksanlığını izale etmeye önem verir. Hatta, okuma-yazma, öğrenci-öğretmen daha yüksek seviyelerde fevkalâde desteklenmiştir. Hazret-i Ali Efendimiz'in KV;

“—Bana bir harf öğretenin, ben kölesi olurum!” sözü meşhurdur.

Peygamber SAS Efendimiz zamanının çok asil kişileri, sahabe-i kiramın çoğu ümmî kimselerdir. Arap şairlerinden meşhur Adiyyî'ni Hatem (veya, Hatem-i Tayî'nin oğlu Adiyy) Hazret-i

Peygamber'in yanına gidip ondan bir berat alınca, Medine çarşısında beratını okutacak bir kimse bulamamıştır. Şair olmasına rağmen kendisi okuyamadığı gibi, onu okutacak kimse dahi bulamamıştır. Ancak bu, kısa zamanda değişmiş ve İslâm alemi, dünya durdukça adı anılacak büyük âlimler yetiştirmiştir.

Hazret-i Peygamber'in birçok hadisleri talebeyi, hocayı, öğrenmeyi, öğretmeyi teşvik ve tecviz eder. Peygamber SAS Efendimiz'in bir hadisini söyleyerek diğerlerini geçiyorum:¹⁹

طَلَبُ الْعِلْمِ أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الصَّلَاةِ وَالصَّيَامِ وَالْحَجِّ وَالْجِهَادِ فِي

سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (الدَّيْلَمِي عَنْ بَنِي عَبَّاسٍ)

RE. 312/12 (*Talebü'l-ilmî efdalü inda'llâhi mine's-salâti ve's-sıyâmi ve's-sadakati ve'l-hacci ve'l-cihâdi fî sebili'llâhi azze ve celle.*) "İlim öğrenmek Allah indinde, namazdan, oruçtan, sadakadan, hacdan ve aziz ve celîl olan Allah'ın yolunda savaştıktan bile daha üstündür."

Fakat, İslâm'da sadece bilmek yeterli değildir. Sadece bilenler helak olacaklar, bildikleriyle amel edenler müstesna. Sadece bilip amel etmek de yeterli değildir, yaptıklarını Allah rızası için iyi niyetle yapanlar müstesna. İhlâsla yapanlar müstesna. Onlar dahi nice tehlikeler içindedir.

İslâm'da böylece kuru bilgi yığını yeterli sayılmamış, insanın ham veya çiğ, veya kötü fikirli, veya muzır, veya kaprisli, veya sadist olabileceği daima göz önünde bulundurulmuştur. Ecdadımızdan nakledilen menkıbelerde;

"—Evlâdım, ben sana paşa olamazsın demedim, adam olamazsın dedim." sözü meşhurdur.

¹⁹ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.438, no:3910, Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.10, s.228, no:28655; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIV, s.122, no:13929.

İslâm, kişinin kâmil, olgun, bilge, nefsinin terbiye edilmiş bir nefis olmasını amaç edinmiştir. Nefis nedir?.. Nefis insanın kendisidir, kendi benliğidir. İnsanın maddi hayatını, bedenî menfaatlerini temsil eden ve vücudu yönetmekle Allah tarafından görevlendireni benliğidir. Faydalıdır, olmalıdır, ölmemelidir. Fakat terbiye edilemediği zaman en büyük düşman haline gelmektedir.

Peygamber SAS Efendimiz, savaştan dönen bir grup kimseye dedi ki:²⁰

قَدِمْتُمْ مِنَ الْجِهَادِ الْأَصْغَرِ إِلَى الْجِهَادِ الْأَكْبَرِ. قِيلَ: وَمَا الْجِهَادُ
الْأَكْبَرُ؟ قَالَ: مُجَاهَدَةُ الْعَبْدِ هَوَاهُ (خط. والدليمي عن جابر)

(*Kadimtüm mine'l-cihâdi'l-asgari ile'l-cihâdi'l-ekber*)”Şimdi küçük savaştan büyük savaşa geldiniz!”

(*Kîle*) Denildi ki: (*Ve me'l-cihadü'l-ekber*) “Büyük savaş nedir?”

(*Kâle*) Buyurdu ki: (*Mücâhedetü'l-abdi hevâhü*) “Kişinin kendi nefsiyle mücadelesi, nefsinin arzularıyla cihadı büyük savaştır.”

Yâni, “Kendi nefsinizi yenme, kendinizi aşma, arzularınıza hakim olma savaşı” diye bunun en büyük savaş, cihad-ı ekber olduğunu belirtmiştir.

أَعْدَىٰ عَدُوَّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ .

(*A'dâ aduvvüke nefsüke'lletî beyne cenbeyke*) “En büyük düşmanın, iki yanın arasında bulunan şu kendin, kendi benliğindir, nefsidir.” buyurmuştur.²¹

²⁰ Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XIII, s.523, no:7345; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.430, no:11260; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.425, no:1363; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXXIV, s.106, no:36961.

²¹ Beyhakî, *Zühdü'l-Kebîr*, c.I, s.359, no:355; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

أَفْضَلُ الْجِهَادِ أَنْ يُجَاهِدَ الرَّجُلُ نَفْسَهُ وَهَوَاهُ (ابن النّجار عن أبي ذر)

(*Efdalü'l-cihâdi en yücâhide'r-racülü nefsehû ve hevâhü*)
“Cihadın en faziletlisi, kişinin kendi nefsiyle ve nefsinin arzularıyla mücâdele etmesidir.” diye bildirilmiştir.²²

İslâm'da nefsin bazı istekleri tabii görülmüştür. Reddedilmemiş, kanalize edilmiştir. Meşru yollardan karşılanması, dinin buyrukları arasına girmiştir.

Yemek, ma'kul ölçüde meşrudur. Izdırar halinde, muzdar kalan insanın, çölde kalan bir insanın haram bir şeyi yemesi bile caiz olur canını kurtarması için.

Uyku, insanoğlunun enerji biriktirme vasıtasıdır. Ertesi gününü rahat geçirme ve enerji doldurma vasıtasıdır. Tavsiye edilmiştir?

Evlilik; neslin bekâsı için, insanın huzuru için, sükûnu için tavsiye edilmiştir.

Nefsin bazı arzuları doğru değildir. Meşru değildir. Normal değildir. Anormaldir. İşte onların karşısına çıkmak, İslâm'ın başlıca görevlerinden biridir. Çünkü bunlar, hilkatın kendisine koyduğu duyguları, başka istikametlere tevcih etmesinden kaynaklanmaktadır. Hilkatın yozlaşmasıdır, rayından çıkmasıdır. İstikametinden sapmasıdır.

Meselâ; kişinin “Rabbenâ, hep bana” diye düşünmesi. Yâ Rabbi, hep bana ver, her şey benim olsun. Başkası ne yaparsa yapsın... Ben öldükten sonra, benden sonra her şey tufan... Ne olursa olsun, beni başkası ilgilendirmez... gibi. Kibir gibi, ücub

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.408, no:5248; Harâitî, *İ'tilâlül'l-Kulûb*, c.I, s.35, no:32; Ebû Mâlik el-Eş'arî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.431, no:11263; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.143, no:412, 2144; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XVIII, s.270, no:19379.

²²Münâvî, *Feyzü'l-Kâdir*, c.II, s.31, no:1247, Ebû Zer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.744, no:11262; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.V, s.196, no:3977; RE:76/12.

gibi, cimrilik gibi, riya gibi, hırs gibi, kin gibi, gadab gibi ve nefsânî şehvetler dediğimiz bir yelpaze bir yığın arzular gibi, tembellik gibi, zevk ü sefaya düşkünlük gibi, gaflet gibi, söylenilen hakkı kabul etmemek gibi, haram yemek, giymek, almak, işin kolayına kaçmak gibi bazı temayüller...

c. Nefsin Arzuları

İnsan nefsinin ilk tutkusu, küçüklüğünde yeme arzusuyla başlar diyor mutasavvıflar. Buna *şehvet-i batın* derler. Şeker ister, helva ister, çukulata ister, elma şekeri ister, horoz şekeri ister... İster boyna. Bu, midenin arzusudur, şehvetidir.

Sonra, *şehvet-i ferc* devresi, seks devresi gelir. O zaman, insanın başından aklı biraz yukarılara gider. Dinin emirlerinden, kontrolünden dışta, kabul edilmeyecek işlere sapabilir.

Bir zaman sonra aile kurar. O zaman dünya sevgisi gözünü kaplar. *Hubb-u cem'i mal*: Mal toplama arzusu... Benim bu çocuklarım ne olacak?.. "Viran olası hanede evlâd ü iyâl var" duygusu başlar. Sonra, zengin olunca, niye ben bu kadar zenginim de herkes bana itibar etmiyor; şöyle yükseltilere çıksam da herkes bana itibar etse diye *hubb-ü câh* başlar. Mevki makam hırsı, arzusu başlar...

Küçük mevkilerden de bir zaman sonra tatmin olmamaya başlar. Bu sefer *hubb-ü riyâset* ister. Âlâlardan daha âlâlara çıkmak ister... İşte bunlar, nefsin çeşit çeşit arzularıdır, hevâsıdır. Kim Rabbinin makamından korkar, nefsi bu hevâlardan alıkoyarsa o, cennete girecektir. Cennet onun durağı ve barınağı olacaktır.

d. Nefsin Terbiyesi

Nefsin terbiyesi elbette mümkündür ve yapılmıştır. Tarih boyu bunun nice güzel misallerini görüyoruz.

Nefis emmâre iken, Kur'an-ı Kerim'den ayetlerden alınan bir takım sıfatlarla sıfatlandırılarak hangi merhalelerden geçebildiği,

nerelere vardığı belirtilmiştir. Levvâme olur; hatasını anlayıp kendi kendisini tenkit etme, kritik etme noktasına gelir. Buna nefs-i levvâme derler. Bir zaman sonra mülheme olur. Mânevî hayatın bir takım güzelliklerini sezmeğe, Allah'tan gelen bir takım ilhamları almağa başlar. Buna nefs-i mülheme derler.

فَالْهَمَّهَا فَجُورُهَا وَتَقْوِيهَا (الشمس: ٨)

(*Feelhemehâ fücûrahâ ve takvâhâ.*) [Sonra da ona iyilik ve kötülükleri ilham edene yemin ederim ki...] (Şems, 91/8) ayetinden alır ismi. (*Mülhime* sözü yanlış, doğrusu *mülheme*.) Sonra istikrar kazanır. Oturur, karar bulur, sükûn bulur, rahat bulur. Karakteri sağlamlaşır. Kötülüğü sevmez. İyilikte severek devam eder hale gelir. Mutmainne olur. Mutmainne olmuş bir nefs haline gelir. Böyle olunca da, mükâfatı hak eder.

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً فَادْخُلِي
فِي عِبَادِي. وَادْخُلِي جَنَّاتٍ (الفجر: ٢٧-٣٠)

(*Yâ eyyetühe'n-nefsü'l-mutmainneh. İrcû ilâ rabbiki radiyeten merdiyyeh. Fe'dhulî fî ibadî. Ve'dhulî cenneti*) [Ey mutmain olan nefis! Sen ondan râzı, o senden râzı olarak Rabbine dön!.. Seçkin kullarımın arasına katıl ve cennetime gir!] (Fecir: 89/27-30) diye, Allah-u Teâlâ Hazretleri ahirette ona iltifat buyurur.

Cennetine davet edeceği için *radiyye*, *merdiyye*; yâni, Rabbinin kendisine takdir ettiğinden razı, hoşnut, memnun, kadere itiraz etmeyen, Rabbi'nin her halini, her fiilini hoş gören;

*Hoştur bana senden gelen
Ya gonca gül yahut diken
Ya hil'at ü yâhut kefen,
Lütfun da hoş, kahrın da hoş!..*

*Mevlâ görelim neyler,
Neylerse güzel eyler.*

gibi duyguların sahibi olan bir insan haline gelir. Tabii sonra, *merdıyye*; Allah tarafından sevilen bir insan haline gelir. Bundan yukarısı da peygamberlerin derecesi olan *nefs-i safiyye*'dir. Bu merhaleler, çeşitli metodlarla müslümanlara kazandırılmıştır.

Tabii nefsin terbiyesi deyince, zamanın da sınırları bahis konusu oluyor. Galiba, nefsin terbiyesinde sabır çok önemli olduğu için, size de biraz sabır düşüyor. Nefsin ıslahı ve terbiyesi metodlarını mutlaka ifade etmek gerekiyor.

Nefsin ıslahı için çâre, bizzat İslâm'ın kendisidir. İslâm'ın uygulanmasıdır. İslâm'ın emir ve yasaklarıdır. Çünkü o her şeyi ıslah eder. Namaz, bir insanı günde beş defa yıkayan, üzerinde kir pas bırakmayan ve daima kendisinin Rabbinin kulu olduğu şuurunda kalmasını sağlayan bir ibadettir.

“—Üç vakit olsa olmaz mı?..”

Olmaz, az gelir!

“—Bir vakit olmaz mı?..”

Olmaz, yetmez!

“—Haftada bir olmaz mı?..”

Çok yanlış olur. Bir hafta çok geç kalınmış olur.

Oruç, iradeyi eğiten çok kıymetli bir ibadettir. Nefsin şehvetlerini kesen, söndüren, bilhassa gençlere Peygamber Efendimiz'in tavsiye ettiği bir ibadettir.

Zekât, merhamet duygusunu, yardımlaşma duygusunu, kardeşlik duygusunu geliştiren ve lafta bırakmayan, tatbikat sahasına indiren güzel bir ibadettir.

Hac, evrensel müslüman kardeşliğini sağlayan bir ibadettir. Dünya üzerinde hakkın hakimiyetinin sağlanması yolları ibadetlerle müslümanlara çizilmiş, mekanizma konulmuştur.

Nefsin ıslahı için yollardan bir diğeri, kurb-u nevâfil diye anlatılır. Bir hadîs-i kudsîde Allah-u Teâlâ Hazretleri şöyle

buyurur:²³

وَمَا تَقْرَبُ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ ، وَمَا
يُزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أَحِبَّهُ ؛ فَإِذَا أَحْبَبْتَهُ ، كُنْتُ
سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يَبْصُرُ بِهِ ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ
بِهَا ، وَرَجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا (خ . عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ)

(*Ve mâ tekarrabe ileyye abdî bi-şey'in ehabbe ileyye mimme'fteradtü aleyhi*) [Kulum bana, kendisine farz kıldığım ibadetlerden daha sevimli bir şeyle yaklaşamaz; en çok farz ibadetlerle yaklaşıır. (*Ve mâ yezâlû abdî yetekarrabû ileyye bi'n-nevâfili hattâ ühibbehû*) Kulum nâfile ibadetlerle de bana yaklaştırmaya devam eder, nihayet o kulumu severim. (*Feizâ ahbebtühû*) Bir kere de onu sevdiğim mi, (*küntü sem'ahü'llezî yesmeu bihi*) işiteceği kulağı olurum; (*ve basarahü'llezî yübsiru bihi*) göreceği gözü olurum; (*ve yedehü'lletî yabtışü bihâ*) tutacağı

²³ Buhârî, Sahîh, c.V, s.2384, Rikâk, 84/38, no:6137; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.58, *Birr ve İhsân*, no:347; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VIII, s.206, no:7833; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XII, s.520, no:7087; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.346, no:6188, Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.4; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.460, no:8750; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.380; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.II, s.175, no:1438; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, c.XXVI, s.96, no:5460; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VIII, s.221, no:7880; Ebû Ümâme RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.256, no:26236; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IX, s.139, no:9352; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.327, no:1457; İbn-i Ebî'd-Dünyâ, *el-Evliyâ*, c.I, s.23, no:45; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXVII, s.277, no:7491; Hz. Aîşe RA'dan.

Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.381; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.168, no:4445; Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*, c.II, s.232; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Abdû'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.192, no:20301; Hasan-ı Basrî Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.229, no:1155-1160 ve c.VII, s.770, no:21327; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.II, s.513, no:3498, 3499; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.VIII, s.82, no:6898; Nevevî, *Riyâzu's-Sâlihîn*, c.I, s.246, no:1.

eli olurum; (ve riclehü'lletî yemşî bihâ) yürüdüğü ayağı olurum.]

“Kul, kendisine farz kılınmış olan ibadetleri yaptıkça, Allah’ın sevgisini kazanır ama, nafilâ ibadetlerle öyle bir gelişme gösterir ki, öyle ilerlemeye devam eder ki; Allah onun kıldığını nafilâ namazlarla, tuttuğu nafilâ oruçlarla, mecbur olmadan gönül hoşluğuyla verdiği sadakalarla, hayırlarla öyle bir mertebeye getirir ki, nihayet Allah o kulu sever. Ve Allah o kulu sevdiği zaman, gören gözü olur, duyan kulağı olur, tutan eli olur, yürüyen ayağı olur.” diyor Peygamber Efendimiz.

Bu, ibadetlerin önemini gösteren nefsin terbiyesinde ibadetlerin fonksiyonunu ifade eden hadislerdendir.

Bilgi verip, ikaz ve ihbar etmek, müjdelemek ve korkutmak, Kur’an’ı Kerim’in bir metodudur. Yâni, bazan cenneti anlatır, bazan cehennemi... Bazan müjdeler, bazan korkutur... Ve kulu *havf* ile *recâ* arasında bir istikrar makamında tutar.

Bir mutasavvıf diyor ki:

“—Kul *havf* ile *recâ* arasında, iki bağlı aslanın arasındaki tilki gibi olmalıdır. Bir tarafa yanaşırsa tehlike vardır. Öbür tarafa fazla yanaşırsa daha başka bir tehlike vardır. Havf ile *recâ* arasında olacak. Ümidi fazla olup gevşemeyecek, korkusu fazla olup erimeyecek.”

Havf ile *recâ*, nefsin terbiyesi için Kur’an-ı Kerim’in kullandığı bir yoldur.

Kendini tanıma, mahiyetini sezme, bir yoldur. Daha önceki kardeşlerimiz ifade ettiler:²⁴

من عرف نفسه ، فقد عرف ربه .

(*Men arafe nefsehû, fekad arafe rabbehû*) Bunun izahı sayfalarca, ciltlerce sürecektir genişlik gösterir. “Kendisinin yapısındaki mükemmelliği gören, yaratıcısını bulur. Kendisinin aczini anlayan, Kadir-i Mutlak’ı görür. Daha başka

²⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, c.2, s.1529, no:2532.

muhakemelerle Rabbine intikal eder.”

İç gözlem tavsiye edildiği gibi, dış gözlem de tavsiye edilmiştir.

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ
لِّأُولِي الْأَلْبَابِ (آل عمران: ١٩٠)

(*İnne fî halki's-semâvâti ve'l-ard, va'htilâfi'l-leyli ve'n-nehâri le âyâtin li üli'l-elbâb*) [Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde, aklıselim sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır.] (Âl-i İmrân, 3/190) ayeti kerimesi, yerlerin, göklerin tefekkürünü emreden, tavsiye eden ayetlerden bir tanesidir.

Seyahat, olgunlaşmak için bir yol olarak kullanılmıştır. Yunus Emre'nin bir dörtlüğünü hatırlarsınız:

*Gezdim Urum ile Şam'ı,
Yukarı illeri kamu,
Çok aradım bulamadım,
Şöyle garip bencileyin...*

diyor. Demek ki; o olgunluğu uzun seyahatlerle, çeşitli insanları görerek, çeşitli meşakkatleri çekerek kazanmış.

Bilgili ve bilge bir kimseyi kendisine rehber edinmek ve ona teslim olmak; kendi ayıplarını onun direktifleriyle düzeltmeye çalışmak, kullanılmış çok yaygın bir yoldur. Hazret-i Peygamber'in yoludur. Hazret-i Peygamber SAS sahabesini sohbet metoduyla eğitmiştir. Musahabet yoluyla eğitmiştir. Yanında bulundurmak suretiyle, hayatın içinde uygulamalı olarak eğitmiştir. Onun için bu, en harcı alem, en güzel, en kolay, en müessir metoddur.

Onun için, biatler olmuştur. Tekkeler kurulmuştur. Tarikatlar kurulmuş ve çalışmıştır. Tarikatların her birinin kendisinin özel metodu vardır. Birbirlerinden farklı oldukları için tarikat adını

almıştır. Bir başka yol, bir başka metod manâsına usûller çoktur.
Tasavvuf kitaplarında:

الطُّرُقُ إِلَى اللَّهِ بِعَدَدِ أَنْفَاسِ الْخَلَائِقِ .

(*Et-turûku ila'llâhi bi-adedi enfâsi'l-halâik*) buyrulmuştur. Yâni, “Allah’a giden yollar kulların, mahlûkların —değil kendileri— nefeslerinin sayısı kadar çoktur. Fevkalâde çoktur.” Ama, bunların elbette en kestirmesini, en müessirini seçmek meselesi vardır.

Mevlevîlerde duyarsınız, mutfakta çalışmıştır bir müddet. Aşçı olarak çalışmıştır. Ama, olgun bir dervîştir. O meşakkati çeksin diye, o hizmet ona yüklenmiştir. Hizmet ederek izzet bulmuştur.

Aziz Mahmud-u Hüdâî’nin, Bursa kadısı iken, Üftâde Hazretleri’ne gidip kendisinin eğitimini istemesi üzerine, Üftâde Hazretleri’nin ona, sırığa ciğerleri taktırıp, Bursa sokaklarında ona ciğer sattırması meşhurdur. Çünkü, hakimliğin, kadılığın verdiği nefsî gururu, kibri ancak öyle sert bir metodla kırmak mümkün olur. Yoksa yanına yanaşılmaz.

Bahâeddîn Nakşibend Hazretleri’nin senelerce —değil insanlara— hasta hayvanlara, kuşlara hizmet ettiği kayıtlıdır. Yedi sene kırık kanatlı kuşlara, hastalıklı kedilere ve sair mahlûklara hizmet ettiği yazılıdır. Çünkü, mahlûkata merhamet etmeyen, Allah’ın merhametine liyakat kesb edemez.

Arif Nihat Asya merhum onun için diyor ki, Bir güzel duası vardır:

“—Halka, mahlûka sevgiden gayri kusur verme ilâhî, kusur verme bana!”

Evet, gayriyi sevmek bir kusurdur ama, yaratılanı yaratan için sevmek de, onun razı olduğu bir kusur oluyor. Onun için, “Halka mahlûka sevgiden gayri, kusur verme ilâhî, kusur verme bana!” diye dua etmiş.

Tarikatlarda iki ana usûl vardır:

1. Tarık-ı nefsânî denilen, nefsi riyâzetlerle eritmek, zayıflatmak; böylece aklın ve kalbin insan üzerinde kontrolünü ve hakimiyetini sağlamak yolu. Meşakkatli riyazet yolu... Bu metodu uygulayan tarikatlara *Turuk-u Nefsâniyye* derler. Yâni, nefsi ezme yoluyla insanın olgunlaşmasını, nefsin ıslahını sağlayan yoldur.

2. Diğer bir yol da ruha kuvvet vererek, kalbi nurlandırarak insanı aşk ile şevk ile doldurup, aşkullah ve muhabbetullahtan gözü başka bir şey görmez hale getirip, her emri seve seve yapar hale getirmektir.



Herhalde, Orhan Şaik Gökyay merhumun, hani, bu vatan kimin sorusuna cevabında:

*Bir gül bahçesine girercesîne,
Bu kara toprağa girenlerindir.*

diye cevap vermesi gibi; insanın canını vermesi, çok aziz canını vermesi çok kolay bir şey değildir ama; sevgi olunca, îman olunca bir gül bahçesine gîrercesine o da feda edilir.

Bir başka şairin sözü de çok hoşuma gider:

*Canı canan dilemiş, vermemek olmaz ey dil,
Ne niza eyleyelim, ol ne senindir ne benim.*

“Canı canan istemiş, vermemek olur mu?.. Ne diye çekiyoruz? O senin de değil, benim de değil. Onun!” mânâsına.

Killet-i taâm (az yemek), *killet-i menâm* (az uyumak), *killet-i kelâm* (lüzumsuz, mâlâyânî sözleri bırakıp az konuşmak, çok tefekkür etmek), *uzleti enâm* (insanlardan bir köşeye çekilip orada tefekkürle, ibâdetle meşgul olmak) ve *zıkr-i müdâm* vardır. Tâ ki Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni anarak sevap kazanmak suretiyle, kirlerden paslardan temizlenmek sûretiyle Allah’ın lütfuna erme metodu. Bunun konsantre şekli; yâni, bir zamanda, bir mahalde yoğun bir şekilde uygulanan şekli *halvet*’tir, *çile*’dir.

Peygamber Efendimiz’in bir hadis-i şerîfi vardır, *et-Tergîb ve’t-Terhîb*’de... “Kim kırk gün Allah rızası için, ihlâs ile bir köşeye çekilip ibadetle meşgul olursa, gönlünden lisânına hikmet pınarları coşup akmağa başlar.” diye. Onun için, kırk gün çile çekip erbaîne girip, halvete girip kendini kontrol edip, ibadetlerle meşgul olup yetişme usûlü vardır.

Eşrefoğlu Rumî’yi biliyoruz. Saadeddîn-i Hamevî’nin yanına gitmiş. Bir halvet çıkarmış, bir halvet daha çıkarmış, bir halvet daha çıkarmış... 120 gün, yâni dört ay ibadetle meşgul olmuş... Tabii, bu şeyler olmadan insanın gelişmesi mümkün olmuyor. Çünkü, insanoğlunun tabiatının sertliklerinin kırılması, ciddî çalışmalara bağlıdır.

Kültür tarihimiz nefis terbiyesi yönünden çok zengin çok büyük ve renkli ve sevimli şahıslar sahibi bulunuyor. Hepimizin gönül verdiği kişiler, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Yunus Emre, Hacı Bayrâm-ı Velî, Hacı Bektâş-ı Velî, Eşrefoğlu Rûmî, Erzurumlu İbrahim Hakkı, Birgili Muhammed Efendi, Aziz Mahmud-u Hüdâî, daha nice binlercesi... *Kaddesa’llahu esrârehüm ve refe’nâ min füyûzâtihim ve berekâtihim..*

Eski halkımız, padişaktan halka, ümmîden okumuşa büyük çoğunlukla nefis terbiyesi görmüş kimselerdi. Kanunî diyor ki:

*Nefs hazzın ey Muhibbî vermegil hayvan sıfat,
Zabt-ı nefis et ârif ol, alemde insanlık budur.*

Kanunî'yi büyük yapan, muhteşem yapan belki bu zihniyetidir. “Nefsine hakim ol, hayvanî hareket etme! Arzularının esiri olma!”

Yavuz Selim vefatı sırasında, “Şimdi Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin zikriyle, fikriyle meşgul olmak zamanıdır.” diyen musahibine; “Ya sen bizi neyle meşgul sanırdın?” diye cevap vermiştir.

O bakımdan eski büyüklerimizi, eski ecdadımızı, sakın, vakur, edepli, tok gözlü, cömert, hayırsever, cesur, kahraman, sabırlı, şükürlü, çalışkan, verimli, başkalarına merhametli, iyiliksever, seven ve sevilen olgun kişiler olarak görüyoruz.

Günümüzde bu konuda büyük bir boşluk vardır. Milli Eğitim müesseselerinde öğretim var ama, eğitim yok denecek kadar azdır. Hele nefsin terbiyesi resmen hiç yoktur. Bunun çaresini bulmalı, bizi cihana sevgili kılan öz değerlerimizi korumalı, kurtarmalı ve tekrar çağdaş ve bilimsel olarak işler hale getirmeliyiz.

Hepinizi hürmetle selâmlarım...

16. 10. 1989 - Millî Kütüphane/ANKARA

05. TASAVVUF VE HAYAT

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Kemâ yenbağî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayri halkihî seyyidînâ ve senedinâ ve tâci ruusinâ ve üsvetüne'l-haseneti muhammedini'l-mustafâ...

Çok değerli kardeşlerim!..

Değerli dinleyiciler; beyefendiler, hanımefendiler!..

Bu konferansı teklif ettiği için tertip heyetine, Yeşilay kolunu çalıştıran kardeşlerimize ve dinlemeye teşrif ettiğiniz için sizlere teşekkür ediyorum.

Benim için gerçekten heyecanlandırıcı bir şeref... Boğaziçi Üniversitesi'ni ve değerli hocalarını, değerli öğrencilerini gözümde saygıyla büyütüyorum, gönlümde onlara karşı saygı duyuyorum. Ciddi bir ilim müessesesi olarak görüyorum.

Bendeniz bir ilâhiyatçıyım, ama edebiyatçı bir ilâhiyatçıyım. Yâni, İstanbul Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldum. Ankara İlâhiyat Fakültesi'nde de Türk-İslâm Edebiyatı benim dalım olduğu için, biraz ilâhiyatçı, biraz edebiyatçıyım. Elbette yetişme tarzı ve çalışma sahası, alanı belli olan bir insanın, kendi sahası ile ilgili konularda faydalı olması mümkün olur. Ben de *Tasavvuf ve Hayat* üzerinde bildiğim bazı şeyleri, bazı önemli noktaları vurgulayarak size anlatmağa çalışacağım.

“Niye *Tasavvuf ve Hayat* konusunu seçtiniz?” denilirse; önce, ben bu konularla ilgiliyim onun için... Sonra, bu konular canlı, ilgi duyulan, sevilen konular... Belki bu konulara benim kadar yakın olmayan bazı kimseler, benim ağzımdan konunun anlatılmasını ilginç bulabilirler.

a. Hayatı Doğru Anlamak Lâzım!



Hayat, hepimizin büyük bir titizlikle koruduğu bir varlık... Hayatı iyi değerlendirmeye çalışıyoruz ve her yerde başarılı olmağa gayret ediyoruz. Hayat, bir müddet yaşama, bir ömür çizgisi... Bu çizginin boyu insanlarda farklı olabilir. Ama nihayet, çizgi... Bir şairin dediği gibi:

Kıvrılır, uzar; fakat, daire olmaz bu hat!..

Hat, çizgi demek. Yâni, ne kadar kıvrılsa, ne kadar uzasa, daire olmadığı için devamlı değil... Sonlu ve fanî bir çizgi yaşam çizgisi...

İnsanoğlu düşünen bir varlık olduğu için, çok da meraklı bir varlık olduğundan, denizlerin dibine iniyor, fezaya gidiyor, yerin altını üstünü araştırıyor... Bu arada kendisinin doğumundan öncesini de merak ediyor. Doğumdan önce nerdeydik?.. Vefattan sonra nereye gideceğiz diye merak ediyor. İranlı bir şairin Farsça bir mısrası hatırimda...

Biliyorsunuz elyazması kitapları kıymetlidir. Her birisi çünkü,

başı başına önem taşır. Ama, umumiyetle biz kütüphanelerde araştırma yaparken, yazısı eski, kâğıdı eski, gerçekten antika güzel bir eser bulduğumuz zaman hayran oluruz, çok seviniriz. Hattâ, bu Konya'daki İzzet Koyunoğlu Müzesi'ni tesis eden zât şöyle derdi:

“—Ben böyle kitaplara meraklı olduğum için, Anadolu'dan bana çuvalla kitap getirirdi satıcılar... Ben o çuvalı açarken, evlendiği hanımın duvağını açan bir damat kadar heyecanlıydım.” derdi.

Bu çuvalın içinden, bu yazma eserlerin içinden ne çıkacak?.. *Kutadgu Bilig* gibi bir şey mi çıkacak?.. *Divân-ı Lügati't-Türk* gibi dünyada ender olan bir eser mi çıkacak?.. Hiç belli olmaz.

Şâir bu hayatı böyle bir kitaba benzetiyor. Diyor ki:

Evvel ü âhiri in köhne kitâb melhûdest.

“Bu kitabın başı da, sonu da kopmuştur.”

Hakîkaten eski kitapların başı sonu kopuk olur umumiyetle... Hem de, en önemli kısımlarıdır. Çünkü, baş sayfalarda müellifin ismi vardır, kitabın ismi vardır. Bir de içindekiler kısmı olabilir. İlk sayfası koptu mu, siz onun müellifini bulmak için çok ciddî araştırmalar yapmak zorunda kalırsınız. Sonu da çok mühimdir; çünkü, *ketebe kayd*, *fenâ kayd* denen kısımlar olur en sonunda... Yâni bunu, yazar hangi tarihte yazmış, hangi kâtip ne zaman kopyasını çıkartmış, nerede yazılmış gibi bilgiler vardır. Başı ve sonu çok mühimdir. Fakat, cildi koptu mu, ilk sayfalar koptu mu, bir yazma eserin müellifini, yazarını bulmak çok zor olur. Başı böyle koptuğu zaman, çok üzülürüz biz...

İşte buna benzetiyor hayatı, o İranlı şâir... Başı ve sonu kopmuş bir köhne kitap... *Köhne*, eski... Başı da bilinmiyor, bazı insanlar tarafından... Sonu da bilinmiyor, bir çok insan tarafından... Ama biz biliyoruz. Kendi inancımızdan aldığımız bir takım haberlerle, biz biliyoruz.

Bu hayatın nasıl geçirilmesi gerektiği üzerinde de, hayatın

mahiyetinde olduğu gibi çeşitli görüşler vardır. Felsefeler vardır, düşünceler vardır. Hayatı sürdürme yolları çok farklı... İnsanları görüyorsunuz, arkadaşlarınıza da bakabilirsiniz, hayatı nasıl sürüyorlar diye... Çevrenizde de görebilirsiniz. Çünkü burası zengin, çeşitli fikirdeki insanların geldiği bir üniversite...

Ama ben burada şu noktayı çok önemli görüyorum ki, bizim komşu vardı. Biz yardımcı olduk, bahçeli güzel bir villa tuttu, girdi içine... İnşaat mühendisi kendisi, ama elektrik çalışmıyor. Sonunda ben gittim, elektriğini bağladım, çalışır hale getirdim; ilk taşındığı zaman...

Benim kendi evime de ilk gittiğim zaman Ankara'da; elektrikçi kasden sabotajlar yapmış. Yâni artı kutupla eksi kutbu bir yerlerde birbirine bağlamış. Sigortayı takar takmaz gümbürtüyle yüzünüze patlıyor, korkuyorsunuz. Balkonun elektriğini apliğin içinden geçirmiş, şöyle yapmış, böyle yapmış... On on beş tane sabotaj yapmış oraya ki, buraya giren insan bana muhtaç olsun diye... Bir de kooperatifin evlerinin olduğu mahalleye elektrikçi dükkânı açmış. Geçimini oradan sağlayacak. Bütün evlerde on tane, on beş tane arıza var. Tabii oraya giren düzeltecek. Ben bunu anlayınca dedim ki:

“Özellikle seni çağırmayacağım ve bu işi kendim yapacağım!”

Merdivenlerde lamba tertibatı vardır, üstten açarsınız, alttan kapatırsınız; alttan açarsınız, üstten kapatırsınız. Oturdum, bu nasıl olur diye düşündüm, onları çözdüm. Kendi evimin elektrik işini kendim hallettim.

Değerli gençler, sevgili ve muhterem dinleyenler! Biraz bu elektrik işine benzetiyorum bu hayatı ben... Herkes bir çeşit hayat tarzı sürüyor. Sistemini kurmuş, tesisatını yapmış ama, düğmeyi çevirdiğiniz zaman lamba yanmıyorsa, siz aydınlanmıyorsanız, yanılsa bağlantı; kıymeti yok!.. Hayat felsefeleri çok, yaşam tarzları farklı ama, sistem olarak hangisi doğru, bunu mutlaka iyi tesbit etmek zorundayız.

Bir genç hatırıma geliyor. Eskiler boyu «dal» gibi olmuş derlerdi. Buradaki dal sözü, ağaç dalı değil. Alfabenin

harflerinden bir dal vardır, böyle eğri... Boyu dal gibi olmuş demek, boyu iki büküm olmuş demek... Yaşını soruyorsunuz, 32 yaş... Boyuna bakıyorsunuz, dal harfi gibi iki kat olmuş, öyle geziyor. Yerde bir şey arıyormuş gibi... Neden?.. Yanlış bir hayat tarzı sürmüş. Gençliğini telef etmiş. İfnâ etmiş kendi vücudunu... Artık telâfisi mümkün olmayan bir noktaya da gelmiş. O vücudun ondan sonra tekrar onarılması mümkün olmuyor.

O bakımdan tesisatın doğru bağlanması, hayatın doğru anlaşılması ve doğru yaşanması, elektriğin yanmasını ve ortalığın ışıklanmasını esas olarak görüyorum. Yanlış bir yaşam tarzının telâfisi mümkün değildir. Çünkü deney kendi yaşamının üzerinde yapıyor. O bittikten sonra, artık ikinci bir hayat verilmiyor insana...

Bu hayatın tabii çok kompleks meseleleri var... Bileşik, karmaşık muammâları, esrârengiz tarafları var... Harikaları var, insanları hayrete sevk eden tarafları var...Vakit olsa, onlar üzerinde de konuşabilirim.

İşte bu hayatın nasıl başladığı, nasıl biteceği, “Evveli ne?.. Sonrası ne? Ortası ne ve ortasında insanın nasıl hareket etmesi lâzım gelir?” sorularını cevabını çeşitli akıllar vermiştir, çeşitli filozoflar vermiştir, düşünen insanlar vermiştir. Bir takım sosyal kurumlar, müesseseler vermiştir.

Din de bu soruları cevaplandıran bir müessese, bir kurum... Hem de bu soruların cevabını kendisi üreterek, kendisi düşünerek bulmuyor. Mâverâdan, transandantal, öteki, bizim görmediğimiz öbür taraflardan haberler getirerek buluyor. O zaman o kıymetli... Yâni, havanda su dögmek değil, kendi içimizde, kendi zihnimizde mevcut malzemeyi evirip çevirip bir şeyler düşünmek değil de, dışarıdan bir haber ile, bunların çözümlerini, soruların cevaplarını getiriyor.

b. Tasavvuf Dinî Bir Yaşam Şekli

Tasavvuf da dinin özge, farklı bir yaşam şekli... Dinî bir hayat

var, dindarâne bir hayat var... Dine dindarâne bir bağla bağlı olmayan veya inanmayan, ateist, münkir veya inançsız, tamamen her şeyi reddeden insanlar olabiliyor. Dindar insanların içinde de bir tasavvufî meşrep, tasavvufî tarz, özge bir yaşam biçimi, düşünce biçimi var...

Bu bizim için çok önemli ve biz dindar ve mutasavvıf bir milletiz. Kültürümüz tasavvufla yoğrulmuştur. Her şeyimizde mimarîmizde, konuşmamızda, edebiyatımızda, örfümüzde, adetimizde tasavvufun tesiri vardır.

Osmanlı mutasavvıftır, tüm münevverleriyle, hattâ padişahlarıyla... Padişahlar dervîştir. Halbuki, dervîş kelimesi padişah kelimesinin zıddı gibidir. Birisi zengin birisi fakir... Dervîş fakir demek, kapı kapı dolaşıp bir şey isteyen insan demek Farsça'da... Ama padişah dervîştir. Osmanlı padişahları birisine bağlanmış, tasavvufa girmiş ve dervîş olmuştur. Tasavvufî hayatı, eğitimi görmüştür.

Alimler öyledir, halk öyledir, esnaf öyledir. Esnafın ticârî hayatında tasavvufî bir neş'e vardır. Esnaf teşkilâtları, fütüvvet teşkilâtları tasavvufî yapıdadır.

Asker öyledir. Yeniçeri ocağı tasavvufî bir hava içindedir ve Hacı Bektâş-ı Velî'nin makamı vardır. Yeniçerilerin piri Hacı Bektâş-ı Velî'dir.

Osmanlı şeyhülislâmlarından hepsi hürmet görmüşler, ama bir tanesi padişah tarafından azledilmiş; Çivizâde filânca efendi... Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'ye ve mutasavvıflara karşı fikirler taşıdığı için... Yâni, tasavvufa karşı diye şeyhülislâmı makamında tutmamışlar.

Şairimiz mutasavvıftır. Şiirini anlamak için mutlaka tasavvufu bilmek lâzımdır. Birbirimize hitab ederiz, "Eyvallah!" deriz, "Erenler" deriz, "Cânım!" deriz; bunların hepsi tasavvufî terimdir. Ya Mevlevî tarikatından girmiştir, ya Bektâşî tarikatından girmiştir ama, dilimiz, yaşayışımız, düşüncemiz, insanlara bakış tarzımız tasavvufidir.



Biz öyle batılıların yaptığı gibi, eski püskü elbisesi olan bir kimseyi gördüğümüz zaman, küçümsemeyiz. Deriz ki, “Belli olmaz; *‘Her gördüğünü Hızır bil, her geceyi kadir bil!’* demiş büyükler; belki bu evliyâullahtan birisidir.” diye ona saygı duyarız. Tepeden bakmayız. Ama bir Batılı böyle değildir.

Hasılı biz, dedelerimiz, bu güne gelinceye kadar şu ülkenin insanı, kültürü tasavvufî bir yapıdadır. Ve tasavvuf hâlâ ilgi çekiyor. Müzede vardır tasavvuf; tarihte vardır, kitapta vardır ama, aynı zamanda hayatta da vardır. Şu andaki hayatımızda da bir çok kimse mutasavvıftır, bir çok kimse ehl-i tarikidir.

Hattâ bizim Ankara İlâhiyat Fakültesi’nden, televizyonlara çıkıp tatlı konuşmalar yapan bir İbrahim Agâh Çubukçu Bey var... Biz Fransız profesör Ankara’ya gelmiş. Bizim rektör, “Bunu sen misafir et, sen gezdir!” diye emretmiş, ona mihmandarlık yapıyor. Bana anlattı kendisi, İbrâhim Agâh Bey... Fransız demiş ki, Etnografya Müzesi’ni gezerken:

“—Şu şahıs var ya uzaktaki...”

“—Evet...”

“—O şahıs ehl-i tariktir, mutasavvıftır. Git sor istersen!” demiş.

Felsefecidir İbrâhim Agâh Bey... Yürümüş, gitmiş, sormuş, tanışmış, iltifat etmiş, gönlünü almış... Biraz yakınlık peydah ettikten sonra, “Hacı bey, nereye mensubsunuz, intisabınız nereyedir?..” filân demiş. O da söylemiş. Fransız’ın dediği doğru çıkmış. “Yâhu kardeşim, elin Fransız’ı bizim halkımızın ne olduğunu bizden iyi biliyor. Baktı uzaktan... Şu ehl-i tariktir diye anladı.” diyor.

Bizim Prof. Yusuf Ziyâ Binatlı Bey de, —Allah ömür versin, çok muhterem, tatlı bir kimse— “Biz gençken karşılaştığımız zaman birbirimize, ‘Hangi takımı tutuyorsun?’ diye sormazdık. ‘Mirim, hangi dergâhtan feyz alıyorsun?’ diye sorardık.” diyor. Kimisi Mevlevî dergâhından, kimisi başka bir yerden... Böyle bir toplumun içinden gelmiş bir kuşaksınız, nesilsiniz.

Bu, sadece halkın arasında kalmış bir şey de değil... Son zamanlarda bizim devlet idaresi de mutasavvıflaştı, dervişleşti. Geçen seneki kültür yılı, Yunus Emre yılı oldu. Bu sene Ahmed Yesevî yılı oldu. Bir seneyi bir mutasavvıfın anısına tahsis ediyoruz. Ve biz de işte geçen hafta —biliyorsunuz— Çemberlitaş’ta iki gün Ahmed Yesevî sempozyumu yaptık. Muhterem profesörler konuştular o konuda...

Mevlânâ ihtifallerini biliyorsunuz reisicumhurlar katılıyor. Evren Paşa’nın dönenlere, “Aferin, dön bakalım!” diye aferin bahsettiklerini hatırlıyorum eski ihtifallerin birinde...

Hayret edilecek daha başka bir olgu, Avrupa’da, Amerika’da Almanlar, Fransızlar, İngilizler, Amerikalılar bakıyorsunuz derviş oluyor. Almanya’dan tanıdığım birileri var, Mevlevî tarikatından... Hem de herhalde biraz bir pâyeye de kazanmış, zikir de yaptırıyor. İngiltere’den —sizin İngilizce’niz daha kuvvetli, bilirsiniz— Abdülkâdir Es-Sûfî ve onun ekolü var... Amerika’da sôfi batılılar var... Fransa’da var...

Filozof Roger Garudî İstanbul’a gelmiş, Abdülkâdir Karahan

Bey'le filân konuşmuşlar. Prof. Abdülkâdir Karahan demiş ki:

“—Çok memnun olduk sizin müslüman olduğunuza, sayın üstad! Aman dikkat edin, tasavvufa çok meyletmeyin!” demiş.

Tabii bir ilgi var... “Mistisizm nedir? İslâm tasavvufu nedir?” diye batılilar da bunu merak ediyorlar.

Şimdi bu tasavvuf, sadece biz Osmanlılar'da değil... Evet, bizim devletimiz ve milletimiz başka milletlerden farklı... Kùltürler değişik olabiliyor. Meselâ, biz bir Suud vatandaşı gibi değiliz. Suudî Arabistan'ın ana yapısı, dinî zihniyeti bize benzemez. O vahhâbilik cereyanını çıkartmış, selefilik cereyanın çıkartmış. Meselâ bir İran'ın dindarlığı başka türlü... O da şiî mollalara, ayetullahlara sımsıkı bağıllık tarzında...

Tasavvuf, daha başka bir dinî hava gösteriyor. Hattâ mutasavvıf olup da, bölgeleri farklı olduğu için farklı görünümler arz eden ülkeler vardır. Meselâ Hindistan'daki tasavvuf ili Kuzey Afrika'daki tasavvuf, Tunus'taki, Cezayir'deki tasavvuf hiç aynı değildir. Yemen'deki aynı değildir. Orta Asya'daki bizim Türk ecdadımızın tasavvufî yaşantısı, görünümü, manzarası farklıdır.

Tabii bu farklılık nerden doğuyor; onu kısaca düşünecek olursak, bir kere uzun asırlar içine yayılmış tasavvuf müessesesi, kurumu... Geniş alanlara yayılmış. Hem tarih boyutu var, zaman boyutu var, hem mekân boyutu var; hem de çeşitli ülkelere yayıldığı için, çeşitli kùltürlere hakim olduğu için, o kùltürlerin rengi tasavvufa biraz aksetmiştir. Beyaz her yerde beyazdır ama, biraz boyadığınız yerin boyası ıslaksa, kırmızı yeri beyaza boyadığınız zaman pembeleşir. Yeşili boyadığınız zaman filizî olur, maviyi boyadığınız zaman gök mavisi olur. Yâni, dipten biraz bir şeyler alır. Biraz öyle olmuş.

c. İslâm Tasavvufu Nedir?

Ama, bütün bunların üstünde, İslâm tasavvufunun başka tasavvuflardan çok net ve bâriz bir farkı vardır. Bizim tasavvufumuz batılının mistisizmine benzemez, yahudi

mistisizmine benzemez, Hint mistisizmine benzemez, Yunan'ın panteizmine benzemez. Tenâsuh ve hulûl akideleri, yâni ruhun bir varlıktan öbür varlığa, öbür varlıktan öbür varlığa geçmesi, ahirete gidip tekrar gelmesi gibi düşüncelerle ilgisi yoktur.

Çünkü kaynakları çok farklıdır. Farklı kaynaklarla farklı müesseseler oluşuyor. Buna alışmalısınız, alışmalıyız ve bu farkı fark etmeye de çalışmalıyız.

Meselâ, bir müslümanın selâmlaşma şekli, “*Selâmün aleyküm!*” demek suretiyledir. Bizim *selâmün aleyküm*’ümüz ile, *günaydın*’ın, *good morning*’in çok büyük farkı vardır. *Selâmün aleyküm*’ün mânâsı çok daha derindir. “Dünyada da selâmet üzerine olsun, ahirette de selâmet üzerine olsun senin!.. Sen ahirette de sâlim ol, cennete gir! Azaptan, gamdan, kederden uzak ol!” gibi bir mânâ taşıyor.

Sonra, batılının bir “Bay bay” demesi ile bizim “Allah’a ısmarladık!” dememiz arasında büyük bir fark vardır. Biz Allah’a veriyoruz, ayrıldığımız kimsenin korunmasını Allah’tan istiyoruz: “Seni Allah’a havale ettim! Seni Allah korusun!” deyip, öyle ayrılıyor.

Hattâ, batılının *God* kelimesi ile bizim *Allah* kelimemiz aynı değildir. Bir Fransız, bir İngiliz *God* dediği zaman başka şeyi düşünür. Belki Hazret-i İsâ’yı düşünür. Biz *God* dememeliyiz, *Allah* demeliyiz. Biz *Allah* dediğimiz zaman, bizim düşündüğümüz transandantal varlık daha başkadır.

Batılıninki, Hintlininki, Mısırlıninki, Japon’unki farklıdır. Japon güneşe tapıyor, imparator güneşin oğlu diye düşünüyor meselâ... Biz öyle görmüyoruz meseleyi...

Demek ki, müşterek kullanılan kelimeler her yerde aynı değildir. Hattâ harfler aynı değildir. Harfler bile farklıdır. Bizim v harfimizle, Arab’ın v harfi farklıdır. Arap, dudakları yuvarlatarak telâffuz eder. Bizim bazı harflerimizi, meselâ ı harfimizi onlar çıkartamaz. İngilizlerin *th* sesini biz çıkartamayız. Harflerin farkları vardır.



İşte tasavvuf tarih boyunca var olmuş, her millette var ama, bizim tasavvufumuz farklı... Onu vurgulamak istedim bu sözlerle... Ve yaşıyor. Tarihi bir kurum, müzelik bir varlık değil; hâl-i hazırda yaşıyor ve seviliyor. Doğuda da, batıda da rağbet görüyor. Bakıyorsunuz Mevlânâ'yı anma törenlerine İngiliz'i de geliyor, Fransız'ı da geliyor, Amerikalısı da geliyor. Bakıyorsunuz o da Mevlevî olmuş, külâh giymiş... Bu gibi durumları görebiliyorsunuz.

Çünkü, tasavvuf bir gerçek ihtiyacı karşılıyor. Bir ruhî ihtiyacı karşılıyor. O ihtiyacı duyan herkes, bu müesseseye yanaşıyor. Başka çaresi yok...

Bizim tasavvufumuz öteki tasavvuflardan gerçekten farklıdır. İçine girdiğiniz zaman, çok net olarak görürsünüz. Farklı; çünkü, kaynakları farklı, kökenler farklı... Onun için her şeye büyük bir farklılık görülüyor.

İslâm tasavvufu ana ölçülerini Kur'an'dan alıyor, Peygamber

Efendimiz'in yaşayışından alıyor. Yâni, sünnetinden alıyor. Buna uymadığı zaman tenkit görüyor, reddediliyor, kabul edilmiyor, itiraz görüyor. O bakımdan, ana kaynağı Kur'an-ı Kerim olan, Peygamber Efendimiz'in sözleri ve hareketleri, hayat sürme tarzı olan bir kurum...

İslâm dini kendisi mâhiyeti itibariyle öbür dinlerden farklı olduğu için, İslâm tasavvufu da ana yapısı itibariyle çok bâriz bir yapı farkı gösteriyor.

İslâm dininde ana mesele, bir kere Allah'ın varlığı ve birliğidir. *Vahdâniyet*... İslâm dinini öteki ilâhî dinlerden, beşerî dinlerden, dinler tarihinde bahis konusu edilen çeşitli dinlerden ayıran ana mesele odur. Vahdâniyet, Allah'ın birliği...

İslâm dini, bütün öteki ilâhî kaynaklı dinleri tasdik eden, onaylayan bir dindir. Eğer İslâm gelmeseydi, ötekilerden de bir şüphe ve tereddüt duyabilirdi bilim adamları ama, İslâm onları tasdik etmiş oluyor. Ve belki bilseler Avrupalılar şaşırırlar, biz Hazret-i İsâ'yı da seviyoruz, Hazret-i Mûsâ'yı da seviyoruz. Hattâ çocuklarımıza onların ismini koyuyoruz. İsâ, Mûsâ, İbrâhim, Dâvud, İshak, Ya'kub, Eyyûb... vs. Onların kitaplarında adı geçen şahıslara sevgi ve saygı duyuyoruz, isimlerini koyuyoruz çocuklarımıza...

Ve Kur'an-ı Kerim, bütün eski kitapların içindeki özü ihtiva ettiğini kendisi bildiriyor. Hazret-i İbrâhim AS'ın ümmetine söylediği şeylerin, Mûsâ AS'ın ümmetine söylediği şeylerin, İsâ AS'ın ümmetine söylediği şeylerin Kur'an-ı Kerim'de olduğu bildiriliyor.

Tabii, İslâm'ın en önemli özelliklerinden birisi, sağlam korunmuş olması, bilgilerinin saptırılmamış olması... Ama öteki dinlerde bu durum yok... Apokrif, güvenilmeyen rivayetler var... Güvenilecek kaynaklar az ve asıl mahiyet nedir diye tereddütler fazla...

d. Eski Kitaplarda Peygamber Efendimiz

Sonra bir başka önemli husus, bütün eski dinlerde, “İleride böyle Allah’ın çok sevgili bir kulu gelecek!” diye bir bilgi var... Hattâ, Turfan kazılarında çıkan Türkçe metinlerin içinde bile, Budizm metinlerinde bile, bir kurtarıcı, —Mehdi veya Mesih gibi— geleceğine dair haberleri görüyoruz. Kur’an-ı Kerim bunlar hakkında diyor ki: “Tevrat’ta ve İncil’de Hazret-i Muhammed’in ismiyle geleceği bildirilmiştir.”

Gerçekten de birçok papaz veya Yahudi alimi bu konuda Kur’an-ı Kerim’in söylediği gibi, “Evet böyledir!” diyerek müslüman da olmuştur. Meselâ, Abdullah ibn-i Selâm, Hazret-i Peygamber zamanının Yahudi hahamlarındandır. “Evet, haklısın, Tevrat’ta vardır. Biz zaten böyle bir peygamber bekliyorduk.” diye müslüman olmuştur.

Abdullah et-Tercüman vardır. Tunus’a geçmiş, müslüman olmuş ve “*Tuhfetü’l-Erîb, Fî Reddi Alâ Ehli’s-Sâlib*” diye eser yazmıştır.

Sonra, benim eserini neşrettiğim İbrâhim-i Mütferrika... Yâni, bizim ilk matbaacımız... O bir papazdır aslında... Romanya’nın Kolojvar şehrinden yetişmiş bir papazdır. “Kütüphanedeki eski kitapları okudum ve orada Kur’an-ı Kerim’in beyânâtının doğru olduğunu gösteren delilleri gördüğüm için müslüman oldum.” diyor. Kitabını onun için yazmış. O benim neşrettiğim eseri *Risâle-i İslâmiye*, kendisinin niçin müslüman olduğunu anlatan bir kitaptır.

Sonra, yakın zamanın bir papazı vardır. 19. Yüzyılın başında yaşamış, İstanbul’da bulunmuş. Eski ismi Abdül-Mesih iken, sonradan Abdül-Ehad Dâvud ismini almış. O, yazdığı kitapta çok net olarak bunu isbat ediyor. Kendisi İbrânice biliyor, Süryânice biliyor, Ermenice biliyor, İngilizce biliyor, Fransızca biliyor, Latince biliyor. İki doktora yapmış, İran’da profesörlük yapmış. Çok şükür ondan sonra da gelmiş müslüman olmuş, bize zahmet bırakmıyor. Biz onları inceleyeceğiz de, bir şey yazacağız. Diyecekler ki, “Bu zaten müslümandı. Müslümanlığı korumak, kollamak için işte tarafgirâne yazı yazıyor.” diyecekler. Ama,

kendisi hristiyan olan, kendisi papaz olan bir kimse bunu böyle söyleyince, daha etkili oluyor.

“İncil, müjde demektir.” diyor. “*Evangelos*, müjde demektir. Neyin müjdesi?.. Hazret-i İsâ, kendisinden sonra gelecek Hazret-i Muhammed’in müjdesi için konuşmuştur, vaaz vermiştir. Onun için müjdedir, bir peygamber gelecek mânâsına...” diyor.

Evet işte bu sebeplerden ve 20. Yüzyıl’da beğenilen ve bir çok insanın inanmasına, bağlanmasına, müslüman olmasına sebep olan bir din, bizim tasavvufumuzun kaynağıdır. İnanç bakımından sağlam, akla ve mantığa uygundur.

İslâm tasavvufu nedir kısaca?.. Bir insan Kur’an-ı Kerim’i okusa, Peygamber Efendimiz’in hadis-i şeriflerini de okusa, müslüman olsa, —öyle olanlar var zâten— mutasavvıf olanların bunlardan farkı ne?.. Bunların ötekilerden bir farkı var... İnsan kendi kendine Kur’an-ı Kerim’i öğrenebilir, ibadetini yapabilir, âbid ve zâhid olabilir. Peygamber Efendimiz’in tavsiyelerine uygun hareket edebilir. Mutasavvıf, böyle yaşayan bir insandan biraz daha farklı bir manzara gösteriyor; o fark nedir?..

Ama bu sahanın mütehasısı olarak, şunu da size altını çizerek ve kesin olarak söyleyeyim ki; bize itiraz ederler, İslâmî konularda, inanç konularında sorular sorarlar. Bazı gençler fikirlerini söylerler. Bazı konularda duydukları itirazları bize naklederler. Bazısı “Radikal müslümanım!” diyor, “Selefi müslümanım!” diyor. Yâni, “Kur’an-ı Kerim’i esas kabul ediyorum, asırların getirdiği terettübâtı, yıgıntıları silip, köke dönüp, asıl İslâm’ı öyle yaşamak istiyorum.” diyor. “Kur’an-ı Kerim’i kabul ederim ben!” diyor. İşte böyle bir insan ile bir mutasavvıf arasında bir fark var mıdır?.. Mutasavvıfın ekolüne göre değişir bu... Şeriata bağlı bir mutasavvıf ile, böyle bir insanın varacağı nokta arasında fark yoktur.

Ben onun için diyorum ki, “Buyurun, tamam, siz Kur’an-ı Kerim’e tabî olun! Ben sizi bütün kalbimle desteklerim. Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkü dükkanıdır. Nasıl olsa buraya geleceksiniz. İster istemez buraya geleceksiniz.” Çünkü şu

müessese, şu müessese... Zâten, tasavvufun esasları Kur'an-ı Kerim'dendir diye söylüyoruz.

Tasavvufun ana farkı, öteki müslümanların yaşayışından mutasavvıfın yaşayışındaki ana fark, çarpıcı fark nedir? Oralardan işe girelim, biraz anlatmağa çalışayım:

Din kitaplarının bir kısmı formeldir, şekilcidir. Namaz nasıl kılınacak, abdesti nasıl alacaksınız?.. Akşam vardı TGRT'de... Çocuk abdest alıyor. "Evlâdım üç defa ağzını yıka, üç defa burnunu yıka!.." diye annesi söylüyor. Yâni formel, şekil... Namazı nasıl kılacaksınız?.. Zekâtı nasıl vereceksiniz, ne miktarda vereceksiniz?.. Mirası nasıl taksim edeceksiniz; kaçta kaç ona düşecek, kaçta kaç buna düşecek?.. Bu formel şekli, zahirî şeklidir.

Bir bu zahirî görünümü vardır dinin, bir de bâtinî, iç yapısı vardır. Yâni elmanın bir dışı vardır, bir de içi vardır. Elmanın dışı kırmızı olabilir, içi çürük olabilir. Dışı başka içi başka olabilir. Zarf çok güzel olabilir ama, mazruf, zarfın içindeki iyi olmayabilir. Tasavvuf içe önem veriyor, için güzel olmasına önem veriyor.

Ben de bir ziyafette bir erik görmüştüm, masanın üstünde... Hiç elimi uzatmak istememiştim ona... Bir Ramazan'da, Erenköy'de, bahçede bir ziyafette... Kocaman bir masa... Masanın üstündeki her şeyden almak istedim de, köşede bir erik vardı, ondan almak istemedim. Çünkü, dışı ceviz gibi yeşil görünüyordu. Ama acıdım eriğe... "Bu kadar nimetin hepsini yiyorum, tadına bakıyorum, şu zavallı eriğin de bir hatırını sorayım, bir de onun tadına bakayım!" dedim, aldım. Bir ısırdım ki, içi bir kere şeftali gibi kırmızı... Tadı şeker gibi tatlı, fevkalâde güzel... Bana derviş hatırlattı; dış görünüşü yok ama, içi çok güzel...

Sonra araştırdım, sordum:

"—Bu eriğin cinsî nedir?.. Aman bu eriği hangi ağaçtan almışsanız bir aşısını alalım! Bizim bahçedeki eriğe de onu aşılayalım!" dedim.

Bulamadım, bulamadım, nihayet bizim Çanakkale'deki köyde

birisine, bir köylüye anlattım. Dedim:

“—Böyle bir erik biliyor musunuz?”

“—Haa, ona *Hırsız Almaz Eriği* derler.” dedi. Dış görünüşü güzel olmadığını için hırsız almıyor ama, alsa iyi ederdi; çünkü çok tatlı, çok güzel...

İşte tasavvuf işin içine bakıyor, dış şekle bakmıyor. Onun için dışı kırk tane yamalı aba olabiliyor, ama içinde büyük bir filozof, çok büyük bir hakîm, çok güzel bir ahlâkçı olabiliyor.

e. Tasavvuf Fıkıh-ı Bâtındır

Tasavvuf dinin özüne bakıyor, kalbe bakıyor. Hattâ alimlerden birisi diyor ki, “Fıkıh-ı zâhir vardır.” Yâni dışın fıkıhı vardır. Dinin ahkâmını inceleyen, şu şöyledir, bu böyledir diye ahkâm kesen ilme fıkıh ilmi diyoruz. İslâm hukuku diyebiliriz. “Tasavvuf da *fıkıh-ı bâtın*’dır.” Yâni, kalbin, gönlün fıkıhıdır. Böylece ayırt edebilirsiniz.

Birisi aklın fıkıhıdır, akla göre hükümler; ikincisi, duygulara göre, kalbe göre hükümler... Onu inceler. Yâni, dış şekil itibariyle, formel olarak bir şey güzel görünebilir. Ama içinden güzel olmayabilir. Birisi size çok saygı gösteriyor gibi yapabilir, önünüzde reverans yapar, tebessüm eder; ama azılı düşmanınız olur, arkanızı döndüğünüz zaman sizi çelmeleyecek veya hançerleyecek olabilir. Demek ki dışı güzel ama içi güzel değil...

Tasavvuf, iç güzelliğine önem veren bir ilim... Ama bu iç güzelliği, lâik bir iç güzelliği değil... Yâni inanca dayanmayan, pozitivist, yâhut bizim Cahit Tanyol’un lanse ettiği gibi Sokrates’in lâik ahlâkı değil... İnanca dayalı, Allah’a dayalı... Allah’a inanmaya ve Allah’a hesap vermeye yönelik bir samimiyet içindeki bir güzel ahlâk... Efendim, Sokrates lâik insanmış da... O da belli değil... Eski Yunanda malzeme ne kadar elimize geçmiştir ki Sokrates’in ne olduğunu iyi bilelim.

Sokrates’e soruyorlar:

“—Yâhu, sen gençleri niye aldatıyorsun?.. Niye başka bir yola

çekiyorsun?.. Niye bizim tanrılarımızdan vazgeçirmeğe çalışıyorsun?.. Niye yoldan, baştan çıkartmaya çalışıyorsun bunları?.. Bunları sana birisi mi söylüyor?” diyorlar.

“—Evet, bana ilâhî ilham geliyor.” diyor.

Sonra, tenkid ettiği hususlar güzel... Cahit Tanyol onu lâik ahlâkın kaynağı gösteriyor ama, o da belki dinci, o da belki bir peygamber... Belki o ülkeye gönderilmiş bir peygamber... Yunanlıyı çok tanrıdan, şarap tanrısından, aşk tanrısından, harp tanrısından... kurtarıp vahdaniyeti öğretmeye çalışan bir insan...

Dinî olduğu için, tasavvufun ilk meselesi Allah’a inanmak, Allah’ı bulmak, Allah’ı bilmektir. Buna kendi tabirleriyle *ma’rifetullah* diyorlar, *irfan* diyorlar. Böyle olan kimseye de *ârif* diyorlar, *ârif-i billâh* diyorlar. Yâni Allah’ı bilen, Allah’a ermiş bir kimse...

Eren diyorlar. Ermek kelimesinden gelmiş olabilir eren kelimesi... Benim de bir nazariyem var, eren kelimesinin etimolojisi hakkında... Farsça’da çoğul takısı «-ân» ekidir. *Merd*, adam demek; *merdân*, adamlar demek... *Zen*, kadın demek; *zenân*, kadınlar demek... *Dost*, ahabap olunan kimse demek; *dostân*, dostlar demek...

Aşıkpaşazâde’nin taksimatı var... Anadolu’ya gelmiş, o ilk sâfi müslüman kütlelerin içinde Gâziyân-ı Rum var... Ne demek?.. Gazâ ile meşgul olan kimseler... Rum, Anadolu... Anadolu’nun gazileri... Sonra bir de Bâciyân-ı Rum varmış. Yâni Anadolu’daki dindar hanımlar; onlar da bir takım İslâmî çalışmalar yapıyorlarmış. Sonra, Ebdalân-ı Rum; Anadolu’nun üçleri, yedileri, kırkları gibi, birisi ahirete göçtüğü zaman yerine sayı tam olsun diye yerine bedel geldiği için, *ebdal* denilen, *Ebdalân-ı Rum*’ları varmış.

İşte onun gibi, erân; yâni er kişiler... Ermekten değil de, er kelimesinin Farsça çoğulu gibi geliyor bana... Arapça’da ricâlullah, Allah eri, Allah ehli kimseler vardır. Onun Türkçesi gibi geliyor bana... Farsça takılı Türkçe kelime gibi geliyor. Bunu da bu arada, edebiyatçılığım dolayısıyla anlatmış olayım.

Çünkü, bir hadis-i şerifte şöyle buyruluyor:²⁵

إِذَا أَضَلَّ أَحَدُكُمْ شَيْئًا أَوْ أَرَادَ غَوَاً ، وَهُوَ بِأَرْضٍ لَيْسَ بِهَا أَنْيْسٌ ،
فَلْيَقُلْ : يَا عِبَادَ اللَّهِ أَغِيْثُونِي ، يَا عِبَادَ اللَّهِ أَعِينُونِي ! فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى
عِبَادًا لَا يَرَاهُمْ (طب. عن عتبة بن غزوان)

RE. 32/7 (*İzâ edalle ehadüküm şey'en, ev erâde gausen, ve hüve bi-ardın leyse bihâ enîsün*) [Sizden birisi hiçbir kimsenin olmadığı bir yerde, bir şeyini kaybeder veya bir yardıma ihtiyacı olursa, (*felyekul*) şöyle desin: (*Yâ ibâda'llah, aġîsûnî*) “Ey Allah’ın kulları bana imdat ediniz! (*Yâ ibâda'llah, eînûnî*) Ey Allah’ın kulları bana yardım ediniz!” (*Feinna'llàhe teâlâ ibâden lâ yerâhüm*) Muhakkak ki her yerde Allah’ın görünmeyen bir kısım kulları bulunur.]

“—Sizden biriniz devenize bindiniz, çölde seyahat yapıyorsunuz. İhtiyacınız oldu, deveden indiniz. Bağlayacak bir yer yok, ağaç yok... Kumların arasındasınız. Siz indiniz namaz kılmak için... Deve ürktü, kaçtı... Şimdi bu uçsuz bucaksız çölde, bu deveyi yakalayamazsanız öleceksiniz, helâk olacaksınız. Çünkü su tulumları, yiyecekler devede... Mutlaka yakalamanız lâzım... Ama, deve de kaçmış durumda... Kovalasanız, yetişemezsiniz. Kumda zaten yürümek bir afettir. Bata çıka yürümek çok yorar insanı... O zaman deyin ki, “Ey Allah’ın kulları, bana yardım edin!.. Ey Allah’ın kulları, benim imdadıma yetişin!” deyin. Çünkü Allah’ın, o kişinin görmediği bazı er kişileri vardır.” diyor.

Sanıyorum ki, bu eren kelimesi öyle olsa gerek... Öteki mânâsı da olabilir. Bir rûhî eğitimini tamamlamış, en son noktaya ulaşmış, maksûda ermiş; o mânâ da olabilir ama, dervişler öyle biraz kendilerini ermiş de saymazlar. Tevâzuları dolayısıyla, “Ben

²⁵ Taberâni, *Mu'cemü'l-Kebir*, c.XVII, s.117, no:290; Heysemi, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.188, no:17103; Utbetü'bnü Gazvan RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.706, no:17498; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.II, s.349, no:1409.

âciz” derler, “Ben günahkâr” derler. Kendilerinden dâimâ böyle tevâzu ile bahsederler. (*Ed’afü’l- ibâd*) “kulların en zayıfı” derler. (*Efkarül fukarâ*) “fakirlerin en fakiri” derler. “Allah’ın rahmetine en muhtac olan kul” derler. “Pür-günah, pür-hatâ, pür-isyan” derler kendilerine ama, hiç de öyle değildir aslında... Sabah akşam ibadette, hayırda, hasenattadırlar da tevâzuan söylerler. Onun için, eren kelimesinde böyle bir mâna, bana biraz zayıf geliyor.

Allah’ı bilmek, Allah’a ermek, ârif olmak tasavvufun ana hedeflerinden birisidir. Yunus Emre’nin güzel bir sözünü söyleyebiliriz:

*İstemegil anı ırak,
Gönüldedir ana durak.*

Yâni, “Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni uzakta, fezâda, mâverâda arama! Senin gönlündedir Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin makamı!..” diye söylüyor. O aşkla, Allah’ı bilme ve ona erme aşkıyla yanıp tutuşuyor. Onu sevmek ve her şeyi onun rızası için yapmak ve tabii ana amaç, Allah tarafından sevilen bir kul olmak...

Kulun sevgisine önem vermiyorlar... Kulun alkışlamasına önem vermiyorlar... Şöhrete önem vermiyorlar... Kulun verdiği bahşişe ve sâireye önem vermiyorlar. Allah’ın kendilerini sevmesini istiyorlar. Tabii, bu sevmenin nasıl olacağını gece gündüz düşünüp, onun yolunda da sevgiyi kazanmak için çalışıyorlar.

f. Allah’ın Sevdığı Kimseler

Yeri gelmişken söyleyelim: Allah’ın bir kimseyi sevmesi için, onların düşündükleri nelerdir?.. Neleri elde etmeğe çalışıyorlar, Allah sevgisini kazanmak için?..

Peygamber Efendimiz yahudi din adamlarını dine çağırınca demişler ki, “Biz Allah’ı seviyoruz, Allah’ın sevgili kullarıyız. Bizim dinimiz var, kendi inancımız var; ne diye senin yanına gelelim?.. Sana tabi olmağa lüzum yok, zâten biz Allah’ı tanıyoruz,

seviyoruz.” deyince, ayet-i kerime inmiş:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ
(آل عمران: ٣١)

(*Kul inküntüm tühibbûna'llàhe fe'ttebiünî yuhbibkümu'llàhu ve yağfir leküm zünûbeküm.*) “De ki ey Rasûlüm: Eğer onlar Allah’ı seviyorlarsa, —sen Allah’ın sevgili kulusun, Rasûlüsün— sana uysunlar! O zaman Allah da onları sever.” (Âl-i İmran, 3/31) buyruluyor.

Buradan, Allah’ın bir kulu sevmesinin şartı kesin olarak ortaya çıkıyor. Allah tarafından bir kulun sevilmesinin ana şartı nedir?.. Rasûlullah’ın izinden yürümek, Hazret-i Peygamber gibi olmak... Hazret-i Peygamber’in tavsiyelerini tutmak ve ona tabi olmak... Bunu uygulamışlardır.

Biliyorsunuz çok tatlı bir mutasavvıf vardır, Eşrefoğlu Rûmî derler. İznik’te çok güzel çinili camisi ve dergâhı vardır.

*Ey Allah’ım beni senden ayırma!
Beni senin cemâlinden ayırma!
Balığın cânı su içre diridir.
Îlâhi balığı gölden ayırma!..*

diyen, balık gölde nasıl olursa, o da Allah’ın sevgisi içinde, cemâlullah içinde sağ ve sağlam olacağını söyleyen şahıs... Diyor ki:

“İki vazifesi vardır müşşidlerin:

1. Kulları Allah’a sevdirmek.
2. Allah’ı kullara sevdirmek.”

Tabii, kullara Allah’ı sevdirmek güzeldir. Çocuğa baklavadan, börekten, elma şekerinden, horoz şekerinden, çukulatadan bahsedersiniz, verirsiniz; tadar, sever. Kullara Allah’ı sevdirmek

kolay... Allah, kendisine tesir edilebilen bir varlık değil ki, Allah’a kulları nasıl sevdireceksiniz?..

Onu şöyle cevaplandırıyor Eşrefoğlu Rûmî: “Müridleri Rasûlüllah’a uydururum, Rasûlüllah’ın sünnetine tabi ederim, sünnet-i seniyyeye göre yetiştiririm. Onlar öyle olunca, Allah onları sever.” Çünkü bu ayet-i kerime zâten bunu bildiriyor.

Onun için, tasavvufta, tarikatta Allah’ın sevgisini kazanmak için birinci esas, Rasûlüllah’a ittibâ etmektir. Böylece, bid’atlardan uzak yaşamak, sünnete uygun yaşamak esas oluyor. Bid’at, —biliyorsunuz— dinde sonradan uydurma olarak ortaya çıkmış şeylere deniliyor.

Meselâ, tarikatların en meşhurlarından Nakşî Tarikatı’nın ilk sayfada ana cümlesi budur: Sünnet-i seniyyeye ittibâ etmek, bid’atlardan ictinâb etmek... Kadirî Tarikatı da öyledir, Halvetî Tarikatı da öyledir, Mevlevî Tarikatı da öyledir. Açarsanız, ana kitaplarında bu esası görürsünüz.

Ama, şimdi bir kardeşimiz diyebilir ki:

“—Bazı tasavvuf erbabını biliyoruz, böyle değil!..”

Tamam, ben de biliyorum. Meselâ, on sene kadar önce, Cumhuriyet gazetesinin bir röportajcısı gazeteci Arnavutluğa gitmişti. Arnavutluk’ta Bektâşî tekkelerini gezmiş. Orada tekkede kendisine rakı ikram etmişler. E şimdi tabii bunu duyan bir insan, Cumhuriyet gazetesinde bunu okuyan —tamam misafir gitmiş, ikisinin de resmi var; oranın başkanı da buna rakı ikram etmiş— tabii diyecek ki:

“—Hani İslâm’da içki yasaktı? Niye böyle yapıyor?..”

Bunun cevabı şudur: Tasavvuf çeşitli tarikatlar halinde gelişmiştir ve çeşitli ülkelerde farklılık gösteriyor ve bulunduğu bölgeden bazı tesirler alıyor. Hani beyaz boya bazı yerde filizî yeşil olur, bazı yerde pembe olur, bazı yerde gök mavisi olur dedik ya... Altı biraz ıslaksa, oradan tesir alıyorsa...

Şimdi orada da —Balkanlar’da— tabii hristiyanlar var... Bölge kültür bakımından tam safî İslâmî bir bölge değil; oradan tesir almış.

“—Peki Doğu Anadolu’da da, Orta Asya’nın falan yerinde de böyleleri var... Veya İran’da da var...”

İran’da da Zerdüştilik var daha önceden... Öbür tarafta da Şamanizm var... Onlardan tesir almışsa, elbet buna benzer durumlar olacaktır.

Onun için, tarikatları inceleyen kitaplar ikiye ayırırlar zâten:

1. Sünnî tarikatlar.

2. Rafizî tarikatlar, yâni sünnî olmayan tarikatlar.

Bunları merhum Fuat Köprülü başladı ilkönce kullanmağa; ortodoks tarikatlar, heterodoks tarikatlar filân diye... Ortodoks, muhafazakâr demek... Tabii bu tatlı olmuyor. Ortodoks deyince, hristiyanlık hatıra geliyor. Öyle değil, sünnî tarikatlar demek lâzım! O kelimeyi kullanmamak gerek...

Allah’ın sevgisini kazanmak için buldukları mantıkî şey güzel... Ayet-i kerimede bildirildiği gibi, Rasûlüllah’a, yâni Allah’ın sevgili kuluna uygun hareket edecek; Allah o sevgili kulunu sevdiği gibi, elbet ona uyan kimseyi, kendisini ona uyduran, benzeten kimseyi de sevecek. Akıl mantık kabul ediyor, ayet ve hadis bunu gösteriyor; bir...

İkincisi: Allah kendisine kafa tutanı mı sever, itaat edeni mi sever?.. Asî olanı mı sever, ibadet edeni mi sever?.. İyilik yapanı mı sever, yasakladığı zulmü, kötülüğü yapanı mı sever?.. Çok net, bunun cevabı da gayet aşikâr... İtaat edeni sever, iyilik yapanı sever, muhsin kullarını sever. Zâten ayet-i kerimede de bildiriliyor:

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ (البقرة: ١٩٥)

(İnna’llahe yuhibbü’l-muhsinîn.) “Allah, ibadetini cân ü gönülden güzel yapan kullarını sever.” (Bakara, 2/195) buyruluyor.

Elbette bunu da anlıyoruz. Bir genel müdüre bir memur kendisini sevdirmek istiyorsa, yükselmek istiyorsa, elbette sözünü

dinleyecek... Bir öğrenci sınıfı geçmek istiyorsa, elbette hocasının dediğini yapacak... Derslere çalışacak, onun imtihanında istediği başarıyı gösterecek. Bunun gibi bir şey...

Onun için, vazifelerini yapması lâzım!.. “Namaz kıl!” Kılmıyor. “Abdest al!” Almıyor. “Oruç tut!” Tutmuyor. “Zekât ver!” Vermiyor. “İyilik yap!” Yapmıyor. “Zulmü bırak!” Bırakmıyor. “Tembelliği bırak!” Bırakmıyor. E tabii, böyle bir insan sevilmez. Öteki insan sevilir. İyilik yapan, fedâkârlık yapan, ibâdetle tâatte olan insan sevilir.

Üçüncüsü: Karşılıklı sevgi esasını kullanmışlardır. O da şundan kaynaklanıyor, mantıklı bir şey olarak bunu görüyoruz. Hadis-i şeriflerde Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:²⁶

قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ تَعَالَى: حَقَّتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ، وَحَقَّتْ مَحَبَّتِي
لِلْمُتَوَاصِلِينَ فِيَّ، وَحَقَّتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَنَاصِحِينَ فِيَّ، وَحَقَّتْ مَحَبَّتِي
لِلْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ، وَحَقَّتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ. الْمُتَحَابُّونَ فِيَّ عَلَى
مَنَابِرٍ مِنْ نُورٍ، يَغْبِطُهُمْ بِمَكَانِهِمُ النَّبِيُّونَ، وَالصَّدِيقُونَ، وَالشَّهَدَاءُ
(ط. حم. حب. طب. ك. ض. عن عبادة)

²⁶ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.236, no:22117, 22133; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.338, no:577; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.187, no:7316; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.78, no:572; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XX, s.81, no:154; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VII, s.45, no:34100; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.416, no:2697; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.233, no:20857; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.II, s.131; Heysemî, *Müsnedü'l-Hâris*, c.II, s.991, no:1108; Taberânî, *Müsnedü's-Sâmiyyîn*, c.II, s.265, no:2225; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LVIII, s.426; Ubâde ibn-i Sâmit RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.14, no:24671; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.XV, s.59, no:14972.



RE. 328/5 (*Kàle'llàhu tebâreke ve teâlâ*) Ubâdetü'bnü's-Sâmit RA'dan rivâyet edilmiş bu hadis-i şerif. Sonuna kadar okumayayım da kelime kelime okuyarak ilerleyeyim. Peygamber Efendimiz SAS buyurmuş ki:

(*Kàle'llahu tebâreke ve teâlâ*) “Allah-u Tebâreke ve Teâlâ şöyle buyurdu:

1. (*Hakkat mahabbetî li'l-mütehâbbîne fîyye*) “Benim için birbirlerini seven kullarıma benim muhabbetim vâcib oldu.” Yâni, “Birbirlerini seven müslümanları Allah sever.” O halde Allah'ın sevmesi için müslümanların birbirlerini sevmesi lâzım!

2. (*Ve hakkat mahabbetî li'l-mütevâsılîne fîyye*) “Birbirleriyle irtibatını benim için devam ettirenlere, benim muhabbetim vacip oldu.”

3. (*Ve hakkat mahabbetî li'l-mütenâsîhîne fîyye*) “Birbirlerine hâlisâne, muhlisâne davranan, ihlâslı davranan, öğüt, nasihat eden kimselere benim muhabbetim hakikat oldu, vacip oldu, gerekli oldu.” Birbirine karşı samîmî olup, güzel, açık kalple

hareket edenleri Allah sever.

4. (*Ve hakkat mahabbetî li'l-mütezâvirîne fiyye*) “Benim için birbirlerini ziyaret edenlere, benim muhabbetim gerekli oldu, vâcib oldu.” O halde Müslümanların birbirlerini ziyaret etmesi, araması, yoklaması, soruşturması, nasılsın demesi lâzım!

5. (*Ve hakkat mahabbetî li'l-mütebâzilîne fiyye*) “Benim sevgim, muhabbetim birbirlerine benim uğrumda, benim rızam için, benim izzim, celâlim için bezl ü ihsânda bulunanlar üzerine vâcib oldu, şart ve gerekli oldu.” buyruluyor. O halde, insanın dostuna hediyeler vermesi, ikramlarda bulunması lâzım!..

Hadis-i şerifin son kısmında da:

(*El-mütehâbbûne fiyye alâ menâbirin min nûrin*) “Benim uğrumda birbirlerine böyle muamele eden, birbirleriyle böyle muhabbetleşen müslümanlar, kıyamet gününde nurdan minberler üzerindedirler. (*Yuğbituhüm bimekânihimî'n-nebiyyûne ve's-sıddîkûne ve's-şühedâ*) Onların o menzilesine, o makamına, o itibarına peygamberler, sıddîkler, şehidler gıpta ederler.” diye bildiriliyor.

İşte bu ayetlerden, hadis-i şeriflerden çıkan bir mânâ da müslümanın müslümanı sevmesidir. Başka bir hadis-i şerifi, maksadı iyi ifade etsin diye belge olarak, delil olarak söyleyeyim:

Allah-u Teâlâ Hazretleri, meselâ Kadir gecelerinde günahkâr kulları affediyor. Affediyor ama, affetmediği insanlar var... Birbirleriyle dargın olanları, birbirleriyle düşmanlık yapanları affetmiyor. Melekler, “Bunu da affet yâ Rabbi!” diye teklifi götürünce huzuruna; diyor ki, “Onlar birbirleriyle aralarını düzeltsinler, ondan sonra...”

Demek ki, müslümanın müslümanla iyi geçinmesi lâzım!..

Sonra bir başka delil: Müslüman müslümana üç günden fazla dargın kalamaz! Dargın kalması haramdır. İçki haram, adam öldürmek haram, hırsızlık yapmak haram, dargın durmak da haram...

Demek ki, müslümanın müslümanı sevmesi lâzım! Böylece Allah'ın sevgisini kazanacak.

g. Ahiret Kardeşliği

Onun için, tasavvufta ve tarikat içinde bir tarikat kardeşliği, bir muhabbet, bir ahiret kardeşliği kuvvetle vardır. Hattâ köylümüzde —köylerde yaşayan, köylerle ilgisi olan dinleyici kardeşlerimiz bilirler ki— bazı kimseler bazılarını ahiret kardeşi edinirler. Ve hattâ bazısı bazısına samîmî hitab etmek istiyorsa, “Nasılsın ahiretlik?” der. Yâni, “Ey benim ahiret yönünden kendisini kardeş seçtiğim kimse, nasılsın?” demiş oluyor.

Onun için bu sevgi ve muhabbet, dostluk ve kardeşlik, Allah’ın sevgisini kazanmak için fevkalâde önemli bir husus olmuş oluyor.

Sonra hadis-i şerif var:²⁷

²⁷ Buhârî, *Sahîh*, c.V, s.2235, no:5651; Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.1808, no:2318; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.IV, s.355, no:5218; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.318, no:1911; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.228, no:7121; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.202, no:457; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.X, s.296, no:5892; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.391, no:7855; Abdü’r-Rezzâk, *Musannef*, c.XI, s.298, no:20589; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.VII, s.100, no:13960; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.VIII, s.64, no:7974; Temmâmü’r-Râzî, *el-Fevâid*, c.II, s.15, no:516; ; Hatib-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.X, s.177, no:5316; İbn-i Esir, *Üsdü’l-Gâbe*, c.I, s.68; İbn-i Hibbân, *Sikât*, c.III, s.18, no:62; Ebû Hüreyre RA’dan.

Buhârî, *Sahîh*, c.V, s.2239, no:5667; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.365, no:19264; Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.II, s.333, no:2388; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-Evliyâ*, c.VIII, no:211; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XXVII, s.246, no:5803; Hatib-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XII, s.3, no:6351; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.I, s.278, no:893; İbn-i Adiy, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.VI, s.409; İbn-i Hacer, *Lisânü’l-Mizân*, c.VI, s.80, no:291; Cerîr ibn-i Abdullah RA’dan.

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.777, no:5218; Akra’ ibn-i Hâbis RA’dan.

Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.43, no:6825; Abdü’r-Rezzâk, *Musannef*, c.III, s.552, no:6672; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.III, s.62, no:12124; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.VII, s.241, no:10163; Taberânî, *Müsnedü’ş-Şâmiyyîn*, c.IV, s.177, no:3047; Abdurrahman ibn-i Avf RA’dan.

Buhârî, *Edebü’l-Müfred*, c.I, s.47, no:95; Ebû Saîd el-Hudrî RA’dan.

Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.XII, s.403, no:13488; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.221, no:5400; Abdullah ibn-i Ömer RA’dan.

İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.215, no:25367; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.VII, s.241, no:10164; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.IV, s.69, no:6943; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.309, no:1006; Buhârî, *Edebü’l-Müfred*, c.I, s.136, no:371; Begavî, *Şerhü’s-Sünneh*, c.III, s.91; İbn-i Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, c.I, s.138; İbn-i Hibbân, *Mecrûhin*, c.II, s.246; Câbir ibn-i Abdullah RA’dan.

Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.28, no:3562; İmrân ibn-i Husayn RA’dan.

مَنْ لَا يَرْحَمُ، لَا يَرْحَمُ (خ. م. طب. عن جابر؛ حم. خ.
م. د. ت. حب. عن أبي هريرة؛ طب. عن ابن عمر؛ أبو
نعيم عن الأقرع بن حابس)

RE. 446/11 (*Men lâ yerham, lâ yürham*) “Başkalarına merhamet etmeyen merhamet bulamaz, merhamete mazhar olamaz.”

Hattâ bir hadis-i şerif var: Kadının birisi zalimlik yapmış. Kızmış kedinin birisine, —kendisini mi tırmaladı, ortalığı mı pisletti, ne yaptıysa— kediye hapsediyor. Yiyecek vermiyor, dışarıya da çıkartmıyor. Hapsedilen yerde kedi ölüyor. Hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz buyuruyor ki: “Bu kediye öldürdüğü için, bu kadın cehennemlik oldu.” Yâni, bir basit mahlûka bile zulmettiği için, bu cezâyâ uğruyor.

Sonra bir kadından bahsediliyor ki, kendisi çölde, su olan bir kuyuya tutunarak inmiş, suyu içmiş. Dışarı çıkmış bakmış ki, bir susamış köpek, dili sarkmış, baygın, bitkin... Acımış ona... Demiş ki, “Ben susuzdum, içtim, suya kandım. Şuna da bir su alayım!” Aşağı inmiş tekrar... Maşrapa yok, kap yok, naylon yok o zaman... Pabucunu suyun içine daldırmış, yukarıya çıkarmış, köpeği sulamış. “Bu davranışından dolayı, o kimsenin bütün eski günahlarını Allah affetti. Onu cennetlik eyledi.” diye de hadis-i şerif var...

Demek ki, merhamet ve mahlûkata sevgi var...

h. Hizmet Etmek Önemli

Benim tesbit ettiğim şeylerden sonuncusu hizmet var... Neyi sayıyoruz, nedir bu saydıklarımız?.. Kul Allah'ın sevgisini

Ebü Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.341; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.93; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.166, no:5986; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXI, s.376, no:23762.

kazanmak için bir yol izleyecek, bir şeyler yapacak; nedir yaptıkları?.. Rasûlüllah’a uymak, ibadetlerin taatlerini yapmak, öteki müslümanları sevmek, bütün mahlûkata karşı şefkatli olmak... Ve beşincisi hizmet!.. Yâni, hizmet edecek.

E mecbur mu bu, hizmetçi mi, müstahdem mi? Niye hizmet edecek?.. Allah rızası için... İyilik yapacak, hizmet edecek, hizmet götürecektir... Çeşme yapacak, köprü yapacak... Yükünü taşıyabilecek... filân. Hizmetin sonsuz türleri olabilir. Hizmet edecek!.. Hizmet eden ilerliyor ve Allah’ın sevgisini kazanıyor ve yükseliyor.

İşte bir mutasavvıfın ana mantığı, Allah’a kendisini sevdirmek... Sevdirecek şeyleri yapmak sûretiyle Allah’ın sevdiği kulu haline gelmek... Bu hale gelmek için, bu sayılan şeyleri yapmak için de, bir takım metodlar geliştirilmiş, uygulanmış. İşte bu metodlara tarikat deniliyor.

Şöyle bir söz bütün tarikat kitaplarında yazılır, baş taraflarına:

الطُّرُقُ إِلَى اللَّهِ بِعَدَدِ أَنْفَاسِ الْخَلَائِقِ

(*Et-turûku ila’llâhi bi-adedi enfâsi’l-halâik.*) “Allah’a giden yollar çoktur. O kadar çoktur ki, mahlûkatın nefesleri sayısınca çoktur.”

Yâni, ben bir tek varlığım ama, bu yaşıma gelinceye kaç tane nefes aldım!.. “Mahlûkatın sayısınca” demiyor, “Mahlûkatın nefesleri sayısınca” diyor. O kadar çok... Yâni, insan çeşitli yollarla Allah’ın sevgisini kazanabilir, Allah’a ulaşabilir. Ama yine de birtakım metodlar ortaya koymak lâzım, bu insanları yetiştirmek lâzım!.. Tasavvuf bunu üstlenmiş bir yoldur.

İslâmî ilimleri ele aldığımız zaman her birinin konusunu görüyoruz: Tefsir ilmi, Kur’an-ı Kerim’i anlamayı, anlatmayı esas alıyor. Akaid ilmi, doğru bir inancı tarif ediyor, öğretiyor. Fıkıh

ilmi, muamelat dediğimiz insanlar arası hukuku tanzim ediyor. Hadis ilmi, Peygamber Efendimizden gelen rivayetlerin ilmini yapıyor; doğrusunu eğrisini, açıklamasını ortaya koyuyor. Tasavvuf ilmi de insanın ahlâkî olgunlaşmasını, kemâle ermesini sağlayan bir ilim...

E tabii, gaye bu olunca, bu sağlamayı nasıl yapacak diye birtakım metodlar geliştirmişlerdir. Bu metodlar, birisinde ötekisinden farklı olduğu için çeşitli yollar, usüller, metodlar gelişmiş; onun için, çeşitli tarikatlar ortaya çıkmıştır. Hak tarikattır, doğrudur, ama metodu farklıdır. Neye benzetebiliriz bunu?.. Çeşitli otomobiller vardır: BMV vardır, Mercedes vardır, Ford vardır, Rolly Roise vardır, Chavrole vardır... Hepsi otomobildir ama, metodları farklıdır. Birinin parçası ötekisinden farklı olabilir.

İnsanın yetişmesi için tasavvufun uyguladığı iki ana yol var:

1. İnsanın kendisini, iradesini, nefis dediğimiz varlığını yola getirmek için, bir sıkı eğitim, askerî disiplin içinde bir eğitim... Bu disipline riyâzet diyorlar. Rûhî bir riyâzet, rûhî bir idman... Jimnastiğin eski dildeki adı *riyâzetü'l-beden*, bedenın eğitimi... Bir de ruhun riyâzeti var; o da işte tasavvuf... Yâni ahlâken gelişmesini sağlayacak.

2. Bir de aşk, sevgi ve muhabbet yolu var... Birisi, askerî disiplin içinde bir takım meşakkatli eğitimler geçirerek yetiştiriyor; ötekisi, ona sevgi aşıl原因arak seven insan, aşık insan haline getirerek onu iyi işleri yapmağa güçlü hale getiriyor.

Bu iki ana yoldan bizim kültürümüz, Osmanlı kültürü, Orta Asya kültürü, bizim mazimizle, tarihımızle ilgili olan eğitim yolu aşk yoludur. Sevgi, aşk, coşkunluk yoludur. Onun için, Ahmed Yesevî'yi ele alın, şiirlerini, hikmetlerini okuyun; Yunus Emre'yi ele alın, divanını okuyun; Mevlânâ'yı ele alın, şiirlerini okuyun, baştan sona işlediği konuların istatistiğini yapın çok büyük ölçüde sevgi temasının, ilâhî aşk temasının işlendiğini göreceksiniz. Coşkunluk göreceksiniz.

Meselâ, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'de muazzam bir rûhî

coşkunluk, sevgi, asırlar ötesinden hissediyoruz, görüyoruz. Yunus'ta o insan sevgisini çok net olarak görüyoruz. Eşrefoğlu Rûmî'de çok net olarak görüyoruz:

*Seni sevmek benim dinim, imânım;
İlâhi din ü imandan ayırma!*

*Balığın canı su içre diridir;
İlâhi balığı gölden ayırma!*

Sevgi ile yanıp yakılıyor. “Balık suyun içinde canlıdır, çıkınca ölür. Beni de senin aşkın deryasından dışarıya çıkarma yâ Rabbi! O deryanın içinde olayım.” diyor.

Orhan Veli'nin dediğinin biraz farklısını söylüyor. Orhan Veli, “*Bir de rakı şişesinde balık olsam!*” demiş. Ondan asırlarca önce Eşrefoğlu Rûmî, “Beni aşkının deryasından dışarı çıkartma yâ Rabbi!” diyor. Kültürler farklı, dünyalar farklı, edepler farklı...

Bizim ana yolumuz aşk yoludur. O bakımdan tarihimizde büyük mutasavvıf olarak gördüğümüz şahısların hepsinde bu ana fikri görüyoruz, sevgi halini görüyoruz. Şiirlerinde bunu okuyoruz.

Fuzûlî de aynı ekoldendir. Fuzûlî, Mevlânâ, Hacı Bektâş-ı Velî, Yunus Emre, Ahmed Yesevî... Bunlar Horasan'ın aşk ve sevgi ekolünün mümessilleridir. Fuzûlî'yi biliyorsunuz, neler söylüyor:

*Aşk derdiyle hoşem, el çek ilâcımdan tabîb;
Kılma derman kim, helâkim zehri dermanımdadır.*

“Ben bu aşk derdiyle çok mutluyum, memnûnum bu halimden. Sen beni tedâvi etmekten vaz geç!.. Doktor, beni tedâvi etme, bırak şu ilâcî!.. Ben tedâvi edilirse, mahvolurum. Bırak böyle aşık kalayım, böyle hasta kalayım!..”

Şeyh Galib öyle, *Hüsn-ü Aşk*'ı yazmış. Mevlânâ ve bütün taraftarları... Hakîkaten de aşık adamlar... Hayatları böyle, sevgi içinde... Seven bir insanın artık, sevdiği için yapmayacağı fedâkârlık kalmıyor. Yunus Emre'nin sözü hepimizin bildiği bir

sözdür:

Yaradılanı hoş gör, Yaradan'dan ötürü!..

Yine Yunus Emre'den:

*Yunus sen bu dünyaya niye geldin?
Gece gündüz hakkı zikretsin dilin,
Evliyâya uğramaz ise yolun,
Göçtü kervan, kaldın dağlar başında!*

Bizim kendi kültür çevremizde, kendi tasavvuf alanımızda, “Mutasavvıf nasıl insandır?” diye baktığımız zaman, dögene elsiz, sögene dilsiz, mütevâzi, gönülsüz, kibirlenmeyen bir insan karşımıza çıkıyor. Tatlı dilli, güleç yüzlü, hizmet ehli, fedâkâr, iyilik yapan; etrafa, ufak tefek işlere aldırmayan, ufak tefek haksızlıklara önem vermeyen ama çok aktif bir insan karşımıza çıkıyor.

Diyorlar ki:

“—Dervişlik miskinliktir, geri kalmamızın sebebi dervişlerdir.”

Böyle söyleniyor. Bazan aşağı mahallede birisi bir yalan söyler, yukarı mahalleye gelince kendisi de inanır derlerler. Doğru olduğu düşünülebilir. Ama, misaller üzerinde düşündüğümüz zaman, doğru değil!.. Çünkü bakıyorsunuz ki, Horasan erenleri, Ahmed Yesevî'nin dervişleri hiç de öyle oturmamışlar bir yerde; Anadolu'ya kadar gelmişler, burayı İslâmlaştırmışlar. Burada da durmamışlar, Balkanlar'a kadar gitmişler.

Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan'ın nefis bir makalesi vardır bu konuda: “*Kolonizatör Türk Dervişleri*” diye... Balkanlar'ı nasıl müslüman etmişler, onu anlatır.

Derviş gidiyor, ölmeğe razı, ölümden korkmuyor. Yoksulluğa alışkın, yoksulluktan korkmuyor. Yabancı bir diyara gidiyor. Mütevâzi, kendi halinde bir insan... Kervanların geçtiği bir dağ belinde, bir geçitte, bir derbentte yerleşiyor adamcağız... Herkese iyilik yapıyor. Gelene geçene ikramda bulunuyor, akşam evinde

misafir ediyor. Misafirler çoğalmışsa, binayı büyütüyor, bir tekke haline getiriyor. Nihâyet, orası bir yerleşme alanı oluyor. Kervanların gidip gelip durduğu bir yer oluyor. Sonra bir şehir haline geliyor. Bir gayrimüslim ülkede, bir koloni meydana getiriyor. Sonra oradan etrafa yayılıyor.

Hristiyanlar da bakıyorlar, seviyorlar adamı... Ahali bakıyor ki, dürüst, tatlı dilli, güleç yüzlü şair ruhlu, iyiliksever bir insan... Hizmet ehli bir insan...

Tabii bu sadece insana yönelik ve insandan bir menfaat gelsin diye, materyalist bir anlayışla değil!.. Buraya özellikle dikkatinizi çekerim. “Ben Yugoslavya’ya gideyim, bir koloni kurayım. Sonra, orayı genişleteyim; Yugoslavya benim olsun!” dese, bu nedir?.. Materyalist bir hesaptır. Böyle yapmış değil bunlar...

Bunlar sadece insana hizmet etmemiş, hayvana da hizmet etmiş. Uyuz bir köpeği görüyor, acıyor. Alıyor, tedâvi ediyor. Neden?.. Yaratılanı Yaratan’dan dolayı hoş tutmağa çalışıyor. Köpeğe bile yapılan iyiliğin, kendisine fayda vereceğini biliyor.

Peygamber Efendimiz’e bir sahabi geliyor diyor ki:

“—Yâ Rasûlallah! Binbir zahmetle bir kuyu kazdım. Kendi develerim su içsin diye, kuyudan su çekiyorum, hazneye boşaltıyorum. İpler elimi yara yapıyor. Uyuz, yaşlı, sahibinin artık bakmadığı, ot vermediği, salıverdiği, başıboş develer de geliyor, bu sudan onlar da içiyorlar. Ben çok zahmet çekiyorum, kuyudan suyu çıkartırken; ne yapayım?..”

Diyor ki, Peygamber Efendimiz:

“—Bırak onlar da içsin!.. Onun da ciğeri var, onun da ciğeri yanar; o da hayırdır.” diyor.

Derviş iyiliği yaparken Allah’tan bekliyor. O deveden bir fayda yok... Faydası olsa, sahibi bırakmazdı. Belli bir yaştan sonra, merkepleri salıveriyorlar. Hattâ adalara, su olmayan adaya bırakıyorlar. Affedersiniz, “Eşek Adası” niye o ismi almış?.. Çünkü oraya bırakıveriyor. Zavallı hayvan denizin tuzlu suyunu içerek yaşarsa yaşıyor, ölürse ölüyor.

İyiliği Allah için yapıyor. Vakıf kurabiliyor. “Ev sahibinin bulaşıklarını yıkarken tabak kıran hizmetçi dayak yemesin, azar çekmesin!” diye, hizmetçilerin kırdığı tabakları telâfi eden vakıf kuruyor. Kanadı kırık, bacağı kırık olduğu için uçamayan leyleklere baksınlar diye vakıf kuruyor. Evini inşâ ettiği zaman, sağ üst köşesine kuş köşkü yapıyor; serçeler gelsin, orda yuva yapsın diye... Çünkü, onun cıvıldaşması da Allah’a bir niyaz, bir zikir olarak düşünülüyor.

Çiçeğe bile baktığı zaman onun haliyle halleniyor, konuşuyor:

*Sordum sarı çiçeğe, niye benzin sarıdır?
Çiçek eydür derviş baba, ahım dağlar eridir.*

*Sordum sarı çiçeğe, neden boynun eğridir?
Çiçek eydür derviş baba, özüm Hakk’a doğrudur.*

“Niye sen sararmışsın, solmuşsun?” diye soruyor. Haaa, ölüm varmış da, ölümden korkuyormuş da ondan sararmış. “Neden boynun eğridir o halde, ey çiçek?” diye soruyor. Sarı çiçek, böyle boynu bükük... “Evet, boynum eğri ama, özüm Hakk’a doğrudur.” diyor. “Kardeşin var mı?” vs. Bakarsın, Yunus Emre sarı çiçekle konuşur... Bakarsın, Yunus Emre gıcır gıcır dönüp su çeken dolapla konuşur. Kuşları sever, ağaçları sever, çiçekleri sever.

Bizde, bizim kültür tarihimizde çiçek sevgisi muazzam bir şeydir. Baron de Büsbek, Hollanda’dan kalkmış pâyitahta, İstanbul’a elçilik için geliyor. Yedikule’den kervanı İstanbul’a doğru yaklaşıırken, gördüğü lâle, sümbül bahçelerinden, gül bahçelerinden hayran kalıyor, hayretlere düşüyor. Kitabına şöyle yazmış:

“—Bu Osmanlıların çiçek sevgisine akıl ermez, bunlar çiçek aşıklısıdır. Bir çiçeğe dünyanın parasını verirler.”

Lâle soğanını alıp Hollanda’ya götürmüş olan adam, o adam... Lâleyi bizden alıp oraya götürmüşler.

Bir çiçek sevgisi, bir kuş sevgisi, bir bülbül sevgisi, mahlûkata acıma duygusu, bir insana hizmet etme aşkı; birisinin duasını



almak, hiç kimseyi hor görmemek, toprak gibi mütevâzi olmak, gündüz kazanıp akşam kazandığıyla başkalarına hayır hasenat yapmak... Bu eğitimle yetişiyorlar.

İbn-i Batuta meşhur seyyah, Arap seyyahı... kervanıyla, atlarıyla Anadolu'yu geziyor. Denizli şehrine geldiği zaman, atının yularını palabıyıklı bir adam yakalıyor. “Yürü!” diyor. Tabii o adam Türkçe bilmiyor. Bu da Türk, Arapça bilmiyor. Palabıyıklı bir adam... Belinde de kocaman bir yatağan var... Kuşaklı, şalvarlı, babayiğit, kırmızı yanaklı bir insan... Arap seyyahın ödö pathyor. “Eyvah!..” diyor. Kendi devesi var, atı var... Arkasında katırlarda kendisine hediye verilmiş halılar var, hediyeler var... Sevilen, padişahlara misafir olan bir kimse... Malı mülkü dolu... “Eyvah, benim mallar gidiyor galiba?..” diye korkuyor.

Tam o korku içindeyken, bir palabıyıklı daha geliyor. O da öbür tarafından tutuyor atının... Birisi bir tarafa götürmek istiyor, birisi öbür tarafa götürmek istiyor. Aralarında bir tatlı

münâkaşa... Anlayamıyor ne olduğunu...

Münâkaşanın sebebi şu: İlk yakalayan şahıs diyor ki:

“—Bu tanrı misafirini ilk defa ben gördüm. Onun için, bunu bizim tekkeye götürmem lâzım; orada yedirip içirip ağırlamamız lâzım!”

Onun için yakalamış. İkinci gelen şahıs da diyor ki:

“—İyi ama kardeşim, ayıp değil mi? Bu mıntık bizim mıntıkamız... Bizim mıntıkamızdan sen misafiri al, öbür mıntıkaya götür; olur mu? Kısmet bize gelmiş, biz ağırlayacağız bunu... Yedireceğiz, içireceğiz, yatma yeri göstereceğiz ve bunun duasını, sevabını biz kazanacağız. Olur mu şimdi senin bunu öbür mıntıkaya götürmen?..”

Kavga bu... Osmanlının, dervişin, Yunus’un, Mevlânâ’nın, Eşrefoğlu Rûmî’nin, Erzurumlu İbrâhim Hakkî’nin vs. erbâb-ı tasavvufun ana yapısı bu...

İşte bu güzelliklerden dolayı, bu tecrübelerden dolayı ve ortaya çıkan insan tipinin, Mevlânâ gibi bir insan olması; şarkın garbın beğendiği güzel fikirleri söyleyen, insancıl fikirler, insan haklarına uygun fikirler söyleyen kimseler olması, son derece zarif ve edip kimseler olması herkesi hayran bırakıyor.

Mevlânâ Hazretleri’ne birisi gelmiş, fukara... Bir yazı yazıyor, vezire gönderiyor, “Bu fukaranın işini yap!” diye... Vezir de cevap gönderiyor Mevlânâ Hazretleri’ne, diyor ki: “Divan mevzuatına uygun değildir isteğiniz!” Yâni, resmi devletin kanunlarına isteğiniz uygun değildir. “Divan mevzûatına uygun olmadığından, isteğiniz yerine getirilememiştir efendim!” diye mektup yazıyor.

O mektubun altına tekrar yazıyor, diyor ki:

“—Vezir hazretleri divânın sahibidir. Divan vezire sâhib değildir.” diyor ama, divan Farsça’da iki mânâyâ geliyor. Bir, bizim bildiğimiz devlet dairesi mânâsına geliyor. Bir de, *div* kelimesinin çoğulu oluyor; *divân*, devler mânâsına geliyor. Dev de Türkçe’deki büyük adam mânâsına değil, şeytan mânâsına Farsça’da... *Divan*, şeytanlar demek... Yâni, Mevlânâ yazdığı cevapta demiş ki: “Vezir hazretleri divanın sahibidir, istediğini



yaptırabilir. Şeytanlar vezire ters şey göstermesinler.” demiş gibi oluyor. Fakirin işini yapmayanları da şeytana benzetiyor. Tabii, bu nükteden gülmüş vezir... Hoşuna gitmiş bu nükte...

Zarif insanlar, tatlı insanlar, ölümden korkmayan insanlar... Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *şeb-i arus* (düğün gecesi) diyor ölümüne... “Ben öldüğüm zaman, benim arkamdan ağlamayın!” diyor. “Elvedâ demeyin, ayrılığa değil kavuşmağa gidiyorum.” diyor. İnanmış insan...

Tasavvuf onun için yaşıyor. Tasavvuf büyükleri onun için seviliyor. Bu eğitim aynen bugün de devam ettiği için, Avrupalısı, Amerikalısı mutasavvıf oluyor. Bizde kanunen yasak olduğu için pek çok kimse olmamış ama, Avrupa’da böyle bir yasak olmadığından, onlar Mevlevî, veyahut Kadirî, veya Nakşî, veya Kuzey Afrika’daki filânca şeyhten feyz almış olabiliyor.

Toplum arasındaki münâsebetleri düzenleyen konuya ahlâk diyoruz. Ahlâk, toplumun bir kurumudur, insanlar arasındaki münâsebetleri düzenler. İşte tasavvuf, o toplum münâsebetlerini en güzel, en fedâkâr, en hasbî, en menfaat duygusundan uzak

şekilde düzenleyen bir eğitim verdiğinden, bugün de seviliyor. Bugün de hayatla candan ilişkili... Bugün de bu eğitimi görmek zorundayız.

Biliyorsunuz öğretim görmek için müesseselerimiz var: İlkokul, ortaokul, lise, üniversite, mastır, doktora, doçentlik, profesörlük var... Öğretim var, bilgi öğreniyoruz ama, bu ahlâk eğitimini nerede göreceğiz?.. Yâni, sevgiyi nerden öğreneceğiz, merhameti nerden öğreneceğiz?.. Menfaatimizi ayaklar altına alarak bir insanı sevindirmeye nasıl alışacağız?.. Birbirimizi sevmeyi, birbirimizi saymayı nasıl öğreneceğiz?.. Bunun da eğitimi lâzım!..

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî diyor ki:

چند خوانی حکمت یونانیان
حکمت ایمانیان را هم بدان

*Çend havâni hikmet-i yunâniyân,
Hikmet-i îmâniyân ra hem bidân.*

“Madem ki Yunanlıların felsefesini öğreniyorsun, imanlıların felsefesini de bir öğren! O da lâzım!..”

İşte Boğaziçi Üniversitesi, işte Bilkent Üniversitesi, işte İngilizce eğitim... İşte sosyoloji, psikoloji, işletme, çeşitli ilim dalları... Hani ahlâkın insana kazandırılması?.. Öğretimi demiyorum. Öğretim, bilgi vermek... Bilgili olur ama, bir şey olmaz!.. Eğiteceksin. Eğittiğin zaman, centilmen bir insan olduğu zaman kıymeti var...

“—Şimdi buralardan yetişen modern bir insan centilmen insan olmuyor mu?.. Amerika’dan yetişen insan centilmen olmuyor mu?..”

Amerika’nın centilmeni, bizim Yunus’umuz gibi olamaz!.. Onların centilmenliği, bizim Yunus’umuzun centilmenliği gibi, Mevlâna’mızın centilmenliği gibi olamaz!..

Mevlâna Hazretleri yolda bir papazla karşılaşmış. Papaz

bakmış ki, karşıdan nurlu, mübarek bir şahıs geliyor... Eğilmiş önünde... Mevlânâ Hazretleri de ona eğilmiş. Papaz kalkmış bakmış ki, bu büyük zât, müslümanların itibarlı büyük alimi ona eğiliyor. Kendisi fukara, o devirde şehrin kenar mahallesinde oturan bir kimse... Bu sefer o tekrar eğilmiş, Mevlânâ da tekrar eğilmiş. Kalkmış bakmış yine eğiliyor. Bir daha eğilmiş, bir daha eğilmiş. Mevlânâ da ondan aşağı kalmamış eğilmekte... O da ona eğilmiş. Sonunda papaz müslüman olmuş.

Benim hoşuma giden tarafı şu bu fıkrada: Sonra Mevlânâ Hazretleri olayı anlatırken birisine, diyor ki:

“—Papazın birisi tevâzû vazifesini bizim elimizden alıp, bizimle tevâzûda yarışmağa kalktı; hiç ona verir miyiz?..”

İşte bu anlayışta olduğu için, bu eğitimin Amerika’da yapılması mümkün değil... Avrupa’da yapılması mümkün değil... Cambridge Üniversitesi’nde yapılması mümkün değil... Yale Üniversitesi’nde görülmesi mümkün değil... Boğaziçi’nde de mümkün değil... Bu eğitimin görülmesi lâzım!..

Allah bizi hem dünyevî bilgilerle, hem zâhirî bilgilerle öğrenimini tamamlamış; hem de kalb ve gönül eğitimini bâtinî bilgilerle, derûnî, transandantal birtakım güzel hisler ve duygularla, beşerî insânî duygularla, iç eğitimini, kalb eğitimini yapmış insanlardan eylesin...

i. Sorular - Cevaplar

Soru:

“—*Tasavvufu, ‘Nafîle ibadetlerin organize edilmiş bir şeklidir.’ diye tanımlayabilir miyiz?*”

Hayır! Tasavvuf, nafîle ibadetlerin organize edilmiş bir şekli değildir. Bazan nafîle ibadeti bile bırakır mutasavvıf... Bizim büyüklerimiz diyor ki: “İnsana hizmet bahis konusu olduğu zaman, nafîle ibadeti terk ederiz. Çünkü, nafîle ibadet insanın ferdî kazancıdır. Ama, başkasına hizmet topluma kazançtır;

bunun sevabı çoktur.”

İbrâhim AS Kâbe’yi binâ ettiği zaman, dört köşesinde biner rekât namaz kılmış. Demiş ki:

“—İbadet ettim. Bunu beğendin mi yâ Rabbi?.. Sana yapabileceğim bundan daha sevgili bir ibadet var mı?..”

“—Evet yâ İbrâhim! Bir fakirin kursağında bir lokma ekmek...” buyurmuş.

Demek ki, şahsen sen ibadet ediyorsun, faydası sana... Ama başkasına faydalı bir şey yaptığın zaman, onun kıymeti daha yüksek oluyor, nafile ibadetten önce geliyor.

Onun için, tasavvufta hizmet esas olduğundan, hürmet esas olduğundan, böyle bir nafile ibadetlerin organize edilmiş şekli diyemeyiz. Aksine, gece gündüz çok nafile ibadet eden insanlar vardır, onlara *âbid* diyor mutasavvıflar... Ama *âbidlik*, tasavvufun aşağı mertebesidir. En aşağı mertebesi âbidlik mertebesi... Ondan sonra, *zâhidlik* mertebesi geliyor, ondan sonra *âriflik* mertebesi geliyor, ondan sonra *âşık-ı sâdıkların* mertebesi geliyor. Allah’ı seven, Allah tarafından sevilenlerin mertebesi... Yüksek mertebe bu oluyor.

Soru:

“—*Înâbe ve biat nedir, aralarındaki fark nedir? Dindeki konumları nedir?*”

Înâbe, Allah’a dönmek demek... *Münîb*, derler, *inâbe* eden kimseye... *Tevbe* de dönmek demek... *Tevbe* ve *inâbe*, yanlış yolu bırakıp Allah’ın sevdiği yola yönelmek demektir.

Înâbe, bir insandaki iç değişikliğini sembolize ediyor, onu gösteriyor. *Bey’at* ise; bir mürşide, bir şeyhe gidip onun eğitimini kabul ettiğini, onun ustalığını, hocalığını kabul ettiğini bildirip, “Ben sana tâbiyim!” demektir. *Bey’at* bir anlaşmadır, sözleşmedir. Hattâ el tutularak yapılır.

Peygamber Efendimiz’in sahâbesi (*Rıdvânu’llâhi aleyhim ecmaîn*), Peygamber Efendimiz’in yanına gitmiş, elini sıkarak sözleşmişlerdi.

“—Nerede?..”

Birinci Akabe Bey’ati, İkinci Akabe Bey’ati, Hudeybiye Bey’ati gibi umûmî bey’atlar var... Şahsî bey’atlar var, grup bey’atleri var... El tutarak söz vermek sûretiyle... Kadınların bey’ati var, erkeklerin bey’ati var...

Bey’at demek, sözleşme demek... Yâni, hukûkî bir form kazandırıyor inâbesine, dönüşüne... Ve birisine bağlandığını ifade ediyor. Fark budur aralarında...

Dindeki konuları: Peygamber Efendimiz SAS’e bey’at etmeyi ayet-i kerimeler bildiriyor:

إِنَّ الَّذِينَ يَبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يَبَايِعُونَ اللَّهَ (الفتح: ١٠)

(*Inne’llezîne yübâyiûneke innemâ yübâyiûna’llâh*) [Muhakkak ki sana bey’at edenler, gerçekte Allah-u Teâlâ’ya bey’at etmişlerdir.] (Fetih, 48/10)

إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يَبَايِعُكَ عَلَى أَنْ لَا يَشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا
(الممتحنة: ١٢)

(*Îzâ câke’l-mü’minâtü yübâyi’neke alâ en lâ yüşrikne bi’llâhi şey’en*) [Mü’min hanımlar, Allah’a hiç bir ortak koşmamak üzere bey’at etmek için sana geldikleri zaman...] (Mümtahine, 60/12) gibi ayet-i kerimelerde mübâyaa vardır.

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يَبَايَعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ
(الفتح: ١٨)

(*Lekad radiya’llâhu ani’l-mü’minîne iz yübâyiûneke tahte’s-secereti*) [Allah, ağaç altında baş eğerek sana bey’at eden mü’minlerden râzı olmuştur.] (Fetih, 48/17) ayet-i kerimesi gibi

ayet-i kerimeler vardır. Yâni, Kur'an-ı Kerim'den bir hakikattir. Elbette o devrin insanının Peygamber Efendimiz'e bağlanması gerekli idi. Kur'an'dandır, dinin esaslarındandır.

Bu zamanın insanı ne yapacak?.. Peygamber Efendimiz var iken, bir müslümanın Peygamber Efendimiz'e bağlanması gerektiğini hepimiz kabul ediyoruz, itiraz duygusu gelmiyor içimizden... Peygamber Efendimiz'den sonra ne olacak?..

Ne olduğuna bir bakalım: Peygamber Efendimiz'den sonra Ebûbekir Sıddîk Efendimiz'e bağlanılmıştır. Ondan sonra, Hulefâ-yı Râşidîn'e bağlanılmıştır. Ondan sonra, bir zorbalık devri gelmiştir. Zorla, Medine-i Münevvere'nin mescidinin kapılarında silâhlı askerlerin durup, "İlle Emevî hükümdarına bey'at edeceksiniz! Etmezseniz kafanızı keserim!.." diye zorbalıkla, zorla tâbî kılma... Tabii, bu esas bey'at değildir.

Bu bakımdan, alimler ile yöneticiler arasında zaman zaman çeşitli ihtilâflar çıkmıştır. Haccâc-ı Zâlim Mekke-i Mükerrreme'yi muhasara edip, Abdullah ibn-i Zübeyr'i şehid etmiştir. Yezid ibn-i Muâviye zamanında, Peygamber Efendimiz'in torunu Hazret-i Hüseyin Irak'a çağrılmışken, çoluk çocuğu ile beraber katliama uğratılmıştır.

Tabii, o zaman onlara yapılan bey'at, sağlam, hakikî ve kalbi rahatlatan bir bey'at olmuyor. O zamandan itibâren evliyâullah, din alimlerine bey'at etmişlerdir ve edilmesi gerekir.

Soru:

"—Said-i Nursî (Rh.A), devrin tasavvuf devri değil de imanı muhafaza ve kurtarma devri olduğunu müteaddit defalar zikretmiş; bunu yorumlar mısınız?"

Said-i Nursî merhumun, bizim Gümüşhâneli Ahmed Ziyâeddîn Hazretleri'ne üstadım dediğinin şahitleri var: Samsun'da Mustafa Bağışlayıcı, Eskişehir'de Abdülvahab'ın babası... Bizzat Said-i Nursî'yle görüşüp anlattıkları şeyler var...



Meselâ, Gümüşhânelidir söylediğim şahıs... “Nerelisin evlât?” demiş Said-i Nursî merhum kendisine... “Gümüşhâneliyim!” deyince, “Hocamın memleketindensin...” diyerek açıkça Gümüşhâneli Hocamız’a bağlı olduğunu söylemiş.

Benim hocam Mehmed Zâhid-i Bursevî’ye de, bir muhakemesi olduğu zaman gelmiş olduğunu, hocam bana nakletmişti:

“—Hocam ben de Evrâd-ı Bahâiyye’yi, Bahâeddîn-i Nakşibend Hazretleri’nin evradını okuyorum.” dediğini; “Bana dua edin, bugün mahkememiz var!” dediğini söylüyorlar.

Ayrıca Mustafa Bağışlayıcı’nın da, bağlı olduğuna dair hatıraları var... Kendisinin tasavvufa bağlılığı vardır; bir... İkincisi imanı kurtarma ve muhafaza, ma’rifetullah’a ermek, mü’min-i kâmil olmak, zâten tasavvufun işidir.

O bakımdan ya bu sözü söylemedi üstâd; ya da söylediye, “Şu sırada böyle bir şeyhe bağlanmayın da, benim tavsiyelerimi tutun! Çok acil bir durum içindeyiz. Şu risâleleri okuyun, yazın; böyle bir çalışma yapalım!” demiş olabilir.

Soru:

“—Tasavvufun modernizasyondan etkilenmesi ne derecededir? Sizin tasavvufu modern dünyaya adapte ettiğiniz söyleniyor; bu ne derecede doğrudur?”

Tasavvufta modernizasyonu diye bir şey sezmiyorum ben, tasavvufun içinde... Tasavvufun kendisi ter ü tâzedir, bayatlamamıştır, bozuk değildir ki, modernizasyonu olsun.

Yalnız, biz daha ziyâde Nakşî, Kadirî, Çeştî, Sühreverdî, Kübrevî Tarikatları yoluyla gelmiş bir an'aneye bağlıyız. Bizim yolumuzda, Kur'an-ı Kerim'e ve sünnet-i seniyyeye bağlılık çok önemlidir. Biz tasavvuf içinde sünnet-i seniyyeye bağlılığı etkili hale getirmeye çalışıyoruz. Bid'atlara karşı, sünnet-i seniyye'ye gelmeye yönelik çalışmalara önem veriyoruz.

Bazıları da bizi bu yönden suçluyor. Meselâ, Hürriyet Gazetesi'nin çıkardığı tarikatlar ve tasavvufla ilgili küçük bir kitap var; herhalde Yaşar Nûrî Öztürk yazmış. Orada Bektâşîliği medhediyor: “Güzeldir, kadın erkek bir aradadır. İçki hususunda ve sâirede de müsamahası vardır... Mevlevîlik güzeldir, mûsikîye müsaade etmiştir. Dönüyorlar, bir çeşit dans yapıyorlar. Raks vs. câiz gibi oluyor. Ney var, çalgı var...” filân diye. Ama bizim Nakşîliğe biraz çatmış: “Bunlar yobazdır, gericidir. İnkılaplara karşı çıkan falan şahıs, filânca şahıs bunlardandır.” gibi sözler söylüyor.

Onların da bir çeşit şahitliğidir bu sözleri ki, biz sünnet-i seniyyeye uygun hareket etmek istiyoruz. Yapmak istediğimiz budur. Yoksa, İslâm'dan gayri bir tesiri tasavvufun içine getirmekten, modernizasyon veya reform adı altında böyle bir şey yapmaktan Allah'a sığınırız. Biz Rasûlüllah'ın (SAS) hayatının ana esaslarına göre yaşamayı istiyoruz, onu uygun görüyoruz. Kur'an'a göre yaşamayı uygun görüyoruz.

Soru:

“—Tasavvufta Yunan ve Hint etkisi hakkında ne dersiniz?”



Felsefî tasavvufta, işin sözünün edilmesinde, kitaplarda yazılmasında bunlardan bahsediliyor. Olabilir. Hindistan'daki bazı tarikatlar, Türkistan'daki bazı tarikatlar Şamanizm'den, Brahmanizm'den, Budizm'den etkilenmiş olabilirler. Başka yerlerdeki bazı tarikatlar hristiyanlardan filân bazı etkiler almış olabilirler, mümkündür. Ama bunlar mevziîdir, münferit olaylar tarzındadır.

Almışsa bile mahzuru olmayan şeyleri almıştır. Çünkü o da tepeden tırnağa batıl değildir. Belki hristiyanlığın aslî tarafındandır veya yahudiliğin aslî tarafındandır. İnsanlara şefkattir veya nefsi terbiye etmek için bir metoddur. Metod kullanılabilir. İlim Çin'de bile olsa alınacağı için, nefsin terbiyesi için bir metod belki kullanılmış olabilir. Bizde yoktur. Bizim yürüdüğümüz yolda, biz hadis-i şerife uygun, Kur'an-ı Kerim'e uygun olan şeyi yapmağa, onun dışındaki şeyleri yapmamağa ve böyle bir etki varsa onu ayıklamağa çalışıyoruz.

Bu Hint etkisi meselâ Kalenderîlik'te vardır. Kalenderîler dört şeyi kesiyor: Saçı kesiyor, cascavlak kalıyor. Kaşı kesiyor, bıyığı kesiyor, sakalı kesiyor. Diyorlar ki: "İşte bu Kalenderîler Hindistan'dan etkilenmiş, oradan gelmiş." Olabilir. Peygamber Efendimiz'in böyle bir şey yapması yok... O halde bir etkilenme olabilir.

Alevî-Bektâşî gruplarının içinde tırnak uzatmak, saç, bıyığı uzatmak görülüyor. Adetâ bir tasavvufî bir şey verilmiş ona... İlle kâsenin içine girecek, içerken yüzecek filân diye... Bunlar tabii İslâmî görünmüyor. Belki, Şamanizm'den gelmiş bazı şeyler...

Veya giyim kıyafette boynuna bağladığı bir takım şangur şungur malzeme ve sâire bazı Şamanist etkileri anlatır. Ama bunlar küçük, mevziî olaylar...

Soru:

"—Bir alimimiz, 'Bu zaman tarikat zamanı değil, hakikat zamanıdır.' demiş; ne dersiniz?"

Tarikat, bir eğitim sonunda hakîkate ulaştırıyor insanı... İnsan nefisini yeniyor, iradesini kontrol ediyor, Allah'ın sevdiği işleri yapıyor; Allah'ın sevgili kulu oluyor, hakîkate ulaşıyor, ermiş kimse oluyor. Tarikattır yolu onun, başka türlü olmuyor o...

Kitap okumakla olsaydı, Allah gökten kitabı indirirdi, "Okuyun bunu!" derdi. Böyle olmuyor. Sohbet yoluyla oluyor.

Peygamber Efendimiz gelmiş, 23 senede insanları İslâm'ın hakikatlerine alıştırmış ve eğitmiştir. Eğitim yoluyla olduğu için, kitap yoluyla, okumak yoluyla olmaz! Eğitimin içinde kitap olabilir ama, mutlaka bir eğiticinin olması şarttır ve öyle olmuş.

Sonra bazı insanları öğretebilirsiniz, şunu oku, şunu ezberle filân diyebilirsiniz ama; fiilen göstererek şunu şöyle yap demek, çok yaygın bir eğitim tarzıdır. Cırak usta yetiştirme usûlüdür. Gayet kolaydır. Görerek ve uygulamalıdır. Tasavvuf bunu yapıyor. Onun için, böyle olması şarttır.

Soru:

“—Günümüz toplumu tarikata uygun değildir. Bir yere kapanıp zikir yapmaktansa, dışarıda insanlara İslâm için hizmet yapmak gereklidir. Bunun için tarikat gereksizdir.’ deniliyor. Ne dersiniz?”

“—Günümüz toplumu tarikata uygun değildir.” diyemiyoruz. Olaylar da öyle göstermiyor. Amerikalı bile, yahudi bile, Fransız, İngiliz, Alman bile müslüman olup tarikata girebiliyor. Hattâ Abdülkadir es-Sûfî’nin Londra yakınında ayrı bir yer aldığı, ayrı okullar açtığı, helâl gıda satılan ayrı bir süpermarket açtığı, İslâmî bir topluluk meydana getirmeğe çalıştığını biliyoruz.

Toplum tarikata uygun değilse, İslâm’a uygun değilse; o zaman, müslüman olan insan topluma uymuyor, toplum içinde kendi varlığını sürdürmeğe çalışıyor. Biz de öyle yapıyoruz. Biz de Türkiye’deki çevre içinde, ortam içinde, çeşitli gayr-i İslâmî tesirlerin karşısında hanımlar giyim bakımından; erkekler sakal, namaz vs. konularda herkes, “Öz inancıma uygun yaşayayım!” diye bir direnç gösteriyor. İnsan ille topluma tâbî olmuyor, bazan da topluma karşı çıkarak, direnç göstererek bazı haksızlıkları engellemeğe çalışıyor.

O bakımdan, toplum tarikata uygun değilse, tarikat da gerekli bir eğitimi —iç eğitimi, ahlâk eğitimi— veriyorsa; o zaman, toplumun ihtiyacı var buna... Toplumun değişmesi lâzım!.. Bu inadından vazgeçsin, şu ahlâk eğitimi yapılsın da, hayâlî ihracatlar, arsızlıklar, yüzsüzlükler vs. bitsin!.. Ahlâk toplum için gerekli olduğu için, ahlâk eğitiminin yapılması gerekli olduğuna göre, bu taraftan da bakabiliriz bu konuya...

“—Bir yere kapanıp zikir yapmak” sözüyle tarikata bir sataşma oluyor. Bir iddia, bir kötüleme oluyor. Tarikat sanıldığı gibi böyle değildir. Belki, böyle yapanlar hristiyan rahiblerdir. İslâm’dan önceki mistikler böyle yapmışlar. Uludağ’a çekilmiş, — onun için keşiş dağı denmiş— orda ibadet etmiş. Mağaraya çekilmişler veya Niğde Aksaray’daki peribacalarının olduğu yerlerde, vs. böyle dünyayı terk ederek, târik-i dünya olarak,

ruhbanlıkla evlenmeyerek, ibadetle meşgul olmuşlar.

İslâm böyle değildir. İslâm'da mutasavvıfların hepsi bir meslek sahibidir. Meselâ, okuyun *Tezkiretü'l-Evliyâ'yı*: Ya attârdır, ya kassâbdır, ya nessâcdır, dokumacıdır... Çünkü, elinin emeğiyle kazanmak sevap olduğundan çalışmışlardır. İbadetini çalışırken yapmışlardır. Çalışıp da sevap kazanmayı düşünmüşlerdir. Çalışıp kazandıklarıyla hayır yapmayı düşünmüşlerdir.

İslâm tasavvufunda böyle bir kenara çekilip de, toplumdan kaçmak yoktur. Bazı zamanlar yapılan bir *halvet* var; o da eğitim içindir. Hiçbir kimse üniversitenin son sınıfına gelmiş bir öğrenci, tam proje devresinde evinden üç gün dışarı çıkmadı, projeyi yetiştirmek için gece gündüz çalıştı diye onu suçlayamaz. Çünkü, nihâyet bir proje hazırlayacak, imtihanlara hazırlanıyor. Bu normal bir şey...

Tarikatta da eğitim için bir şey vardır. Bazı eğitim şekilleri vardır. Kırk gün halvete girecek, zikir yapacak; gönül gözü açılacak, ma'rifetullahı erecek, Allah'ın sevgili kulu olacak. Kırk gün orda bir ibadet vardır amma, ondan sonra da çıkıp hizmet vardır. Meselâ, Eşrefoğlu Rûmî Hama'ya gitmiş. Hama'daki Saâdeddîn-i Hamevî Hazretleri'nden üç defa halvet, erbaîn, çile çekmiş. Yüz yirmi gün, dört ay yâni... Dört ay devamlı ibadetle meşgul olmuş ama, ondan sonra gelmiş İznik'te, halkın eğitimiyle, irşadıyla, dervişlerin yetiştirilmesiyle, dînî ilimlerin öğretilmesiyle meşgul olmuş.

Ayrıca, kendileri de yine kazançlarını kendileri sağlamaya dikkat etmişler. Ahmed-i Yesevî Hazretleri'nin nasıl geçindiğini biliyorsunuz. Kaşık yontarmış, kaşıklarını pazara gönderir, sattırırmış. Hattâ kendisi gitmezmiş. Hayvanın iki tarafındaki küfeye koyarmış, dehlermiş hayvanı... Hayvan gider orda pazarda dolaşırken, herkes kaşıkları almış parayı içine bırakırmış. Eğer adam parayı vermezse, parayı verinceye kadar hayvan onun önünden ayrılmazmış.

Böyle şeyler anlatılıyor ama, şunu çok net olarak biliyoruz ki, çalışıyorlar. Kimseye yük olmadan, alının teriyle geçiniyorlar.



Cihad ederek geçiniyorlar. Ticaret var, cihad var, hizmet var... Zikir de var ama, müsaade et de geceleyin saat iki ile üç arasında yarım saat zikretsin, Allah Allah desin, gözyaşı döksün!.. O da var çünkü hadis-i şerifte...

Soru:

“—Tasavvufta tebliğ bakış açısı nedir; misallerle açıklar mısınız?”

Tebliğ demek; İslâmiyet’i birisine anlatmak, onun müslüman olmasını sağlamak... Tasavvufun en mühim faaliyetlerinden birisi budur. İrşâd ve tebliğ... Zâten tasavvufun büyüğü olan şeyhe, mürşid derler. Yâni, irşâd eden kimse...

Misâl istiyorsanız Yesevî dervişleridir, Horasan erenleridir. Horasan’ı bırakmışlar, bu diyarları müslüman etmişler. İslâm’ı bu diyarlara yaymışlar. Savaşmak gerektiği zaman savaşmışlar, anlatmak gerektiği zaman anlatmışlar, öğretmek gerektiği zaman öğretmişler.

Bizimkilerin prensibi şudur: Gündüz çalışmak, kazanmak,

hizmet, vs. Gece ibadet... Bu tarzda gayret göstermişlerdir. Biliyorsunuz İmam-ı Gazâlî tasavvufun meşhurlarından birisidir. Bir medresesi vardı; orada profesörlük yapıyordu, talebe yetiştiriyordu. Medresesinin karşısında da tekke vardı; orda da tasavvufî eğitim yapıyordu. Böyle olmuştur.

Bizim tasavvuf büyüklerinin çoğu, aynı zamanda büyük müderristir, profesördür. Meselâ, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî müderristi. İmam-ı Gazâlî müderristi. Sonra, Ankaralı Hacı Bayrâm-ı Velî müderristi; şimdi müze olarak kullanılan medresede müderrislik yapıyordu. Ondan sonra tasavvufa intisab etti. Hepsî aynı zamanda öğretmendir, profesördür, ilimle meşgul olan insandır. Kur'an tefsiri yazmıştır, hadis kitabı yazmıştır, fıkıh kitabı yazmıştır. Dinde bilgili insanlardır, üstad insanlardır. Gerçekten deryâ gibi bilgisi olan insanlardır.

Yusuf-u Hemedânî Hazretleri —rivâyet ediliyor ki— doksan bin mecûsiyi müslüman etmiş. Kapı kapı gidermiş, İslâm'ı anlatırmış; mecûsiyi, ateşperesti İslâm'a çekermiş. Fuat Köprülü'nün *İlk Mutasavvıflar* isimli eserinde vardır Yusuf-u Hemedânî... Ahmed-i Yesevî Hazretleri'nin hocası oluyor.

Ahmed-i Yesevî Hazretleri de tarikatı ondan aldıktan sonra bütün Türkistan ve Sibiryâ bozkırlarındaki göçebelere, Türkçe konuşan kavimlere İslâm'ı yaymıştır.

Sonra, Çeştî Tarikatı Hindistan'a yaymıştır İslâmiyet'i... Hinduların müslüman olmasına sebep olmuştur. Sunûsî Tarikatı Afrika'da, Sudan'da yaymıştır. Birçok gayrimüslimin İslâm'a gelmesinde en büyük emeği olan, en büyük katkıyı sağlayan mutasavvıflardır.

Hepinize çok teşekkür ederim. Dünya ve ahiret mutluluklarını temenni ederim.

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâh!

11. 05. 1993 - Boğaziçi Üniversitesi

06. İSLÂM'DA İNSÂNÎ İLİŞKİLER

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Kemâ yenbağî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayri halkihî seyyidînâ ve senedinâ ve tâci ruusinâ ve üsvetüne'l-haseneti muhammedini'l-mustafâ...

Muhterem kardeşlerim!..

Konuşmayı takip etmek üzere teşrif ettiğiniz için hepinize teşekkür ederim. Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun...

Allah'a hamd ü senâlar olsun. Rasûlüne salât ü selâm ederiz. Allah bizi sevdiği kullarından eylesin... Peygamber Efendimiz'in şefaatine nail eylesin...

a. İnsânî İlişkiler

İnsânî ilişkiler sözleri çok geniş bir alanı kaplıyor. Yâni insanın insanla olan bütün ilişkileri, bu sözlerin içine giriyor, içeriğine, muhtevâsına dahil oluyor.

İnsânî ilişkiler insanın doğduğu aile ortamından başlıyor. Kendisinin anne ve babasıyla ilişkileri, anne ve babanın birbirleriyle ilişkileri ve çocuklarıyla ilişkileri, kardeşlerin birbirleriyle ilişkileri bu işin içine giriyor. En küçük sosyal birim olan, insan topluluklarının en küçüğü olan aile biriminde bu ilişkiler var ve bunlarla ilgili İslâm'ın çok önemli emirleri var... Peygamber SAS Efendimiz'in çok dikkat çekici tavsiyeleri ve davranışları var...

Sonra, anne ve babadan veya evlilikten dolayı ilgi kurulan insanlar var... Anne babadan dolayı olan ilişkilere İslâm'da *karâbet* denilir. Yâni, kan bağı var aralarında... Evlilikten dolayı olan tanışıklıklara da *sıhriyyet* deniliyor. Arada kan bağı yok, birisiyle birisi evleniyor. Başka şehirden olabilir, başka ülkeden

olabilir, başka milletten olabilir. Ama aralarında bir sıhriyyet, yakınlık meydana geliyor. Hani evlilikten, damatlıktan, gelinlikten doğan bir ilişki... Bunlarla ilgili ve insanın anne babasının dışındaki akrabalarıyla ilişkileriyle ilgili hükümleri var İslâm'ın... Peygamber SAS Efendimiz'in bu konudaki davranışları bahis konusu...

Sonra, müslümanların müslüman olarak birbirleriyle, sizlerin birbirinizle ilişkileriniz gibi ilişkiler var, bunların âdâbı var... Büyüklerin küçüklerle, küçüklerin büyüklerle ilişkileri var...

Sonra, aynı yerde oturmaktan kaynaklanan ilişkiler var... Buna komşuluk ilişkileri diyoruz. Yâni, sizin yanınızda komşu aile duruyor. Aynı katta, karşı kapı bir Alman meselâ... Onlarla ilişkiler... Komşuluk âdâbıyla ilgili var...

Sonra, toplumdaki faaliyetler dolayısıyla meydana gelen ilişkiler var... Meselâ, çalışma hayatı ilişkileri, ticaret ilişkileri, sanat ilişkileri, iş âdâbı, patron işçi ilişkileri var... Bunların her birisi ayrı birer alem... Her birisi için kitap yazılabilir ve çok da iyi olur yazıldığı zaman...

Toplu yaşanan yerlere ait âdâb var... O yerlerin temizliği, oradaki insanların birbirleriyle münasebetleri... Dünya hayatına bakış, insanların birbirleriyle geçinmelerinin âdâbı... Buna muâşeret âdâbı diyoruz.

Sonra, düşmanlık gösteren topluluklarla ilişkiler var... Sulh veya harb... Görüyorsunuz öyle bir başlıkla, bizi öyle bir konuya itti ki, bu konferansı tertip eden sevgili kardeşlerimiz, sizlerle yıllarca konuşabiliriz bu konularla ilgili olarak... Tabii, kompozisyon ilmi bakımından, yâni konuşma tekniği, yazma tekniği bakımından konuların genişliği, işlenmesini âfâkileştirir. Yukarıdan bakıyorsunuz çünkü, detayına inemezsiniz. Teknik yönden birtakım sakıncaları vardır geniş konuların... Ama buna rağmen, tabii güzel bir konu seçilmiştir.

Çünkü, bizim Peygamber SAS Efendimiz'in davranışından, hayatından, ahlâkından bugünkü hayatımıza köprü kurulması

lâzım ve bizim ondan öğreneceğimiz çok şeyler var... Her şeyi ondan öğreniyoruz. Onun için güzel bir bağlantı kurulmuştur. Peygamber SAS Efendimiz'in ahlâkı ve insânî ilişkilerimiz diye iki şey arasında alâka kurulmuştur. Güzel bir konu seçilmiş oluyor. Bu bakımdan konuyu tesbit etmiş kardeşlerimize teşekkür ediyorum.

b. İslâm Topluluk Dini

İslâm'ın genel yapısına eğilecek olursak; incelemek maksadıyla, mikroskopla inceler gibi, bir bilim adamı titizliğiyle eğildiğimiz zaman, İslâm'ın sosyal meselelere, toplumsal meselelere çok büyük, hayret edilecek kadar büyük önem veren bir din olduğunu görürüz. Bu bakımdan bütün öbür inanç sistemlerinden çok büyük bir farklılık arz eder İslâm dini... Âdetâ İslâm topluluk için, topluluk dini gibidir bir bakıma... Toplu yaşamayı bir kere teşvik etmiştir İslâm...

“—Acaba ben dağ başında mı yaşayayım, münzevî bir hayat mı süreyim; uzlet hayatı mı yaşayayım, yoksa toplumun içinde mi yaşayayım?”

Toplumun içinde yaşamayı tercih etmiştir İslâm ve teşvik etmiştir; “Toplum içinde yaşayın!” demiştir. Halbuki eski ümmetlerde toplumdan kaçış vardır, toplumdan kaçışı teşvik vardır. Onun için, dağ başlarında adamlar ibadethaneler yapmışlardır. Toplumdan kaçarak yaşayıp ferdî olgunluklarını sağlamaya çalışmışlardır. Bunlara ruhbanlık deniliyor.

Hadis-i şerifte buyrulmuş ki:²⁸

لَا رَهْبَانِيَّةَ فِي الْإِسْلَامِ

(*Lâ rahbâniyyete fi'l-islâm*) “İslâm'da ruhbanlık yoktur.”

İslâm'da öyle toplum kaçkınılığı yasaklanmıştır.

Toplum içine girdiği zaman da bir insanın birtakım dertlere,

²⁸ *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.377, no:3154.

belâlara bulaşması, sataşması var ama, “Toplumun içine girip orada bunlara sabretmek, toplumun dışında kalmaktan daha iyidir.” prensibi var İslâm’da... Tabii, sevimli bazı şeyler...

—“Şehirde yaşayan insanlar, aynı kalitede köyde yaşayan veya uzlette yaşayan insanlara göre beş yüz yıl önce cennete girecek.” diye hadis-i şerifler var...

Bunun sebebi, şehirde ilim var, cemaat var, dostluk var... Onun için şehirdeki amele daha fazla prim veriyor Allah-u Teâlâ Hazretleri, şehrin sevabı fazla... Bu insanları bedevîyetten, bedevîlikten, toplum dışılıktan medeniyete, medineliliğe, şehirliliğe teşvik etmiştir. İslâm’ın önemli bir farklı yönüdür. Daha önceki inanç sistemlerinden bir hayli farklı bir mantığı var İslâm’ın...

Sonra, İslâm’ın sevap, günah ahkâmı incelendiği zaman, net olarak görülür ki, İslâm toplum yaşamını güzelleştiren, insanların topluca rahat ve huzurlu yaşamalarını sağlayan her türlü detay işi, küçük işi, teferruatı sevapla mükâfatlandırmıştır. Çok büyük sevap vermiştir, şaşılacak kadar büyük sevap vermiştir. Toplumu fesada uğratacak, toplumun huzurunu, rahatını kaçtıracak şeyleri de çok büyük günah saymıştır. yapılmamasını sağlamağa çalışmıştır.

Misâl: Selâm... Nihâyet “*Es-selâmü aleyküm!*” diyorsunuz, selâmlaşıyorsunuz. Selâm çok sevaplı bir şeydir. Hayret edilecek kadar önem vermiştir Efendimiz, teşvik etmiştir, “Bildiginize, bilmediğinize selâm verin!” buyurmuştur.

Birisi topluluğa girdiği zaman, “*Es-selâmü aleyküm!*” deyince; “On sevap kazandı.” demiştir. Arkasından birisi gelmiştir, “*Es-selâmü aleyküm ve rahmetu’llah!*” demiştir; “Yirmi sevap kazandı.” demiştir. Arkasından birisi daha gelip, “*Es-selâmü aleyküm ve rahmetu’llahi ve berekâtühû!*” deyince; “Otuz sevap kazandı.” demiştir.

Topluma girerken de selâm verilir, toplumdan kalkarken de selâm verilir. Kalkarken selâmı millet bilmiyor veya yadırgıyor alışmadığı için... Halbuki kalkarken de, “*Es-selâmü aleyküm!*”



deyip kalkıp gitmek vardır.

Selâm sözü ne “Gutun abınt”a benzer, ne “Gutun morgın”a benzer, ne “Gutun tak”a benzer; çünkü, selâmın inançla ilgili bir mânâsı vardır. Yâni, “*Es-selâmü aleyküm!*” dediğimiz zaman biz bir insana, “Sen cennetlik ol!” demiş oluyoruz. Oraya kadar gidiyor. “Hem dünyada esen kal, başın dert görmesin, vücudun elem, keder, hastalık görmesin; hem de Allah seni dârüs selâm olan cennete soksun!” diye ahirete kadar uzanan bir mânâsı vardır.

İslâm, insanların nasıl eğitileceğini biliyor. Sözlerden öze geçildiğini, şekilden ruha doğru, dıştan içe doğru gelindiğini biliyor. Onun için İslâm şekle önem vermiştir. O şekli yapa yapa otomatikman o şeklin sonucu olan güzel şeyler sağlanır. Selâm verile verile muhabbet olur. Muhabbeti teşvik ediyor, muhabbetin çok sevabı vardır. Kardeşliğin çok büyük sevabı vardır.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki —İmam Gazâlî *İhyâ*’sında yazmıştır: “Bazı işler ibadet şeklinde değildir ama, çok

büyük sevabı vardır.” Meselâ, namaz form olarak bir ibadet tarzıdır. Abdest alıp kibleye dönüyorsunuz, “*Allahu ekber*” diyorsunuz. Rukûsu var, secdesi var... vs. Ama bazı şeyler var ki, böyle bir ibadet formu göstermiyor, dışardan bakan bir insan böyle bir şey düşünmez. Fakat ibadettir, sevaptır. Meselâ bunlardan birisi, toplumda kişinin öteki kişilerle dostluk, arkadaşlık yapması, —uhuvvet diyoruz bunu, din kardeşliği diyoruz— kardeş olması çok sevaptır. Muazzam sevaptır, en büyük sevaplardan birisidir ve büyük bir ibadettir.

“İnsan yeni bir dost kazandıkça, —meselâ, bugün birisiyle tanıştınız; merhaba, nerelisin, vs.— Allah yeni bir dost kazanan müslümanın cennette derecesini, bir derece daha yükseltecek.” diye buyruluyor. Böylece dost kazanmağa, dostluk yapmaya teşvik vardır. Dostluğu sağlamlaştıracak şeylere teşvik vardır. Meselâ; ziyafet çekmek, hediye vermek, ziyaret etmek... Hasta iken iyâdette bulunmak, yâni hasta ziyareti yapmak... vs. Bunların hepsini geniş geniş Peygamber SAS Efendimiz teşvik etmiştir ve sevaplarından bahsetmiştir.

c. İnsan Olma Değeri

Şimdi, sizi ilgilendiren bir hatırayı, canlı, olmuş bir olayı size nakletmek istiyorum: Kazzâfî propaganda maksadıyla, çok çeşitli ülkelerden gazetecileri Libya’ya, Trablus’a çağırılmış. Bizim Türkiye’den de solcu, sağcı, tanınmış gazetecileri çağırılmış. Trablus’ta lüks bir otele yerleştirmiş. Abdurrahman Dilipak anlattı bunu bana, o da sağcı bir gazeteci olarak oraya gitmiş. Otelin aşağısındaki lobisinde demiş ki:

“—Biliyor musunuz, Fransız filozofu Roce Garudi müslüman oldu?”

Tabii, ciddiye almamışlar. Bizim öteki solcu gazeteciler:

“—Yâhu, artık herkes müslüman oldu diyorsunuz! Astronot Neil Armstrong müslüman oldu, Kaptan Güsto müslüman oldu, şu müslüman oldu, bu müslüman oldu... Roce Garudi müslüman olmaz!” demişler. “Herkesi müslüman oldu diye iddia ediyorsunuz

ama, o adam büyük filozof, solcu, çok büyük adam... Kitaplar yazmış, kitapları Moskova'da ders kitabı olarak okunuyor. Müslüman olmaz o!.." demişler.

Allah'ın işine bakın ki, ertesi gün Roce Garudi de gelmiş oraya... Davet edilmiş, o da gelmiş ertesi gün, aynı otelde... Tabii, herkes merakta, "Acaba, hakikaten Roce Garudi müslüman mı?" filân diye... Sormuşlar:

"—Müslüman mısınız?"

"—Evet müslümanım, müslüman oldum!"

"—Üstad, ne diye müslüman oldun?.." demiş bizim solcu gazetecilerden bir tanesi...

Anlamış onun sitemini, edasını, kafasındaki sözünü... Demiş ki —çok hoşuma gidiyor da bunu her yerde söylüyorum:

"—Bak evlât! Kapitalizm insanı sermayeye ve patrona esir etti."

Vahşi kapitalizm sonunda komünizmi doğurdu biliyorsunuz. Kapitalizmin sert uygulamaları reaksiyonlar meydana getirdi, komünizm meydana geldi.

"—Komünizm ise insanı topluma fedâ etmiştir."

Orda da insanın hiç değeri yok... Hapse atılır, öldürülür... vs. Mühim olan toplumdur. Orda da toplum öne geçirilmiş, insan fert olarak ihmal edilmiş. Kapitalizmde de insan eziliyor, istismar ediliyor, çalıştırılıyor, işçinin emeği sömürülüyor. Sermayedarlar gittikçe daha zengin oluyor... vs. Emperyalizm ve sömürü... Kapitalizm patrona esir etmiştir insanı... Komünizm cemiyete feda etmiştir.

"—İnsana insan olma değerini veren İslâm'dır. Onun için



müslüman oldum.” demiş.

Çok kısa bir özet tabii bu... Ama bütün ekonomik sistemleri gayet güzel bitirmiş oluyor, bu işleri çok iyi bilen bir insan olarak...

İslâm her konuda çok muhteşem, çok hayret edilecek, hayran kalınacak dengeler kuruyor. Aşırılıkları bertaraf ediyor, denge kuruyor. Hem ferde önem veriyor İslâm, hem de topluma önem veriyor. Hiç birisini ötekisine ezdirtmiyor. İslâm’da fert de çok mutlu, toplum da çok düzenli... Başka sistemlerde bu yok...

Onun için, İslâm hakkıyla yaşandığı zaman insan rûhen mutlu oluyor, çok rahat oluyor, içi huzurlu oluyor. Bedenen sıhhatli oluyor. Aklen de sıhhatli oluyor; çünkü İslâm akli da korumayı esas almış. Ailevî yönden düzenli oluyor; çünkü kocaya da bazı şeyleri emretmiş, hanıma da emretmiş. Cinsel yönden de düzen koymuş. İctimâî düzeni ve saadeti de sağlamış. Bunların hepsi İslâm’da bir düzene girmiş oluyor ve İslâm’da tahakkuk ediyor. Şeksiz şüphesiz en güzel nizam, Garudî’nin dediği gibi İslâm olmuş oluyor.

Biliyorsunuz, ibadetler bile ferdîdir. Netice itibariyle kulla rabbi arasındadır. Ama onların bile toplumsal olanlarının sevabı çoktur. Meselâ insan evde bir namaz kılar, bir birim sevap alır. Ama camide kıldığı zaman yirmi yedi kat sevap alır. Cuma namazı kılınan büyük camide kıldığı zaman elli kat büyük sevap alır. Yirmi yedi kat da az değil...

Dikkati çeken, zihne takılan bir husus... Tamam namaz bir ibadettir. Allah’ın huzurunda duruyoruz, bir şeyler okuyoruz — mânasını bilerek, bilmeyerek— rükû ediyoruz, secde ediyoruz. Oruç da bir ibadet... Tamam, Allah için kendini tutuyorsun, sabrediyorsun; o da bir ibadet... Ama, zekâtı da bir ibadet yapmış İslâm... Zekât, sonuç itibariyle iktisâdî bir olaydır, ictimâî bir olaydır, ahlâkî bir olaydır. Ama ona büyük önem vermiş ve Peygamber Efendimiz zamanında çok önemli uygulamalar var... Meselâ, Ebû Bekr-i Sıddık RA Efendimiz halife olunca, bazıları

demişler ki:

“—Yâ Ebû Bekir! Tamam namaz kılacağız, kelime-i şehâdet getireceğiz, ramazanda oruç tutacağız; ama bizden zekâtı isteme!..”

Demiş ki:

“—Rasûlüllah zamanında verdiğiniz zekâtları ya aynen verirsiniz, ya da sizinle savaşırm! Çünkü siz, Allah’ın bir emrini yapmamak istiyorsunuz. Harb ederim sizinle!” demiş.

Halbuki aynı Ebû Bekir, Rasûlüllah’ın darılıp da zekât almadığı bir kimse, Peygamber Efendimiz vefat ettikten sonra getiriyor zekâtını:

“—Al yâ Ebû Bekir, zekât veriyorum!” diyor.

“—Rasûlüllah’ın almadığı bir zekâtı ben senden nasıl alırım; almam!” diyor.

O olay da çok enteresan... Peygamber SAS Efendimiz’e zekât ayeti indiği zaman, bu şahsa da tebliğ etmişler:

“—Zekât ayeti indi. Şu kadar koyundan bir tanesini zekât olarak vereceksin! Şu kadar deveden şu kadarını zekât olarak vereceksin!” demişler.

Bu kabul etmemiş. Kabul etmeyince, Peygamber Efendimiz de:

“—Bir daha onun yanına gitmeyin, istemeyin!” demiş.

Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz’e geldiği zaman, vermek istediği zaman:

“—Yok! Rasûlüllah senden almadı, ben de almam!” diyor.

Yâni, maksat aç gözlülük, para meselesi değil; Rasûlüllah’ın almadığından almıyor, Rasûlüllah zamanında verilenin de verilmesini istiyor. “Verilmediği zaman, çarpışırım!” diyor.

Biz onların hepsini bir tarafa bırakalım, zekât gibi parasal bir olay, ictimâî fonksiyonu olan bir olay önemli bir farz oluyor ve savaşa sebep olabiliyor. O kadar önemli yâni... “Basit bir şey, canım işte kendisi kazanmış, ne yaparsa yapsın?.. Verirse verir, vermezse Allah’a hesabını kendisi versin.” demiyor yâni... Onu bir sisteme bağlamış, katsayısını koymuş. Bu da İslâm’ın ne kadar

mükemmel olduğunu gösteriyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizleri de Peygamber SAS Efendimiz'in ahlâkıyla ahlâklanmaya muvaffak eylesin... Hem aile hayatında, hem akrabalarımızla münasebetlerimizde, hem diğer müslüman kardeşlerimizle ilişkilerimizde, komşularımızla ilişkilerimizde; hem ticaretimizde, hem ictimâî hayatımızda, iş hayatımızda bu kaidelere uygun hareket etmemizi, Allah-u Teâlâ Hazretleri bizlere nasib eylesin...

Böylece rızasını kazanmayı, hem dünyada mutlu olmayı, mutlu bir düzen kurmayı, mutlu bir toplum meydana getirmeyi; hem de ahirette sevap kazanmış olarak varıp, Allah'ın rızasına erip, cennetiyle cemâliyle müşerref olmayı cümlenize, cümlemize nasib eylesin...

Allah hepinizden razı olsun...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtüh!

24. 10. 1995 - Hannover / ALMANYA

07. PEYGAMBER EFENDİMİZ'İN AHLÂKI

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Kemâ yenbağî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayri halkihî seyyidînâ ve senedinâ ve tâci ruusinâ ve üsvetüne'l-haseneti muhammedini'l-mustafâ...

Muhterem kardeşlerim!..

Konuşmayı takip etmek üzere teşrif ettiğiniz için hepinize teşekkür ederim. Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun...

Allah'a hamd ü senâlar olsun. Rasûlüne salât ü selâm ederiz.

Allah-u Teâlâ bizi sevdiği kullarından eylesin... Peygamber Efendimiz'in şefaatine nail eylesin...

Peygamber SAS Efendimiz'i lâıyıkı vech ile, gerçek cephesi ile, tam anlatabilmek herhalde bir kul için çok zor olan bir şey veya imkânsız bir şey... Allah'ın sevdiği, seçtiği ve Hazret-i Adem'den kıyamet kopuncaya kadar dünya üzerinden gelmiş geçmiş ve gelip geçecek insanların en üstünü olan bir şahsı anlatmak herhalde kolay bir şey değil...

Peygamber SAS Efendimiz'in ahlâkının bizler için çarpıcı, siz gençler için enteresan, bugünkü kültürle yetişmiş insanlar için şâyân-ı taaccüb kısımlarını anlatmağa çalışacağım.

Rasûlüllah SAS Efendimiz'in ahlâkı bahis konusu olduğu zaman, ahlâk konusunda bir iki söz söylemek lâzım!.. Ahlâkın felsefesi yapılabilir, çok şeyler söylenebilir. Ahlâk toplumsal bir olaydır. Ancak toplumsal ilişkilerde beliriyor, ortaya çıkıyor. İnsan kendi kendine olduğu zaman olan şey değil... Başkalarıyla olan ilişkilerinde, hani insânî ilişkiler diyoruz ya, o ilişkilerde ortaya çıkan bir olay...

O halde Peygamber SAS Efendimiz'in ahlâkını incelediğimiz

zaman, Peygamber Efendimiz'in çevresindeki insanlarla ilişkilerini de görmüş olacağız. Bu da bizim için önemli... Hayatımızdaki hareketlere ışık tutacak, kaynak olacak.

a. Ahlâkî Kur'an İdi

Peygamber SAS Efendimiz'in ahlâkî ne idi?.. Hazret-i Aişe Vâlidemiz'e sordular, dediler ki:²⁹

“—Nasıldı Rasûlüllah Efendimiz'in ahlâkî?..”

Çok kısa bir cevap verdi ama, çok güzel bir cevap verdi:

كَانَ خُلُقُهُ الْقُرْآنَ (م. حم. طس. هب. عن عائشة)

RE. 543/6 (*Kâne hulûkuhü'l-kur'ân*) “Rasûlüllah Efendimiz'in ahlâkî Kur'an-ı Kerim idi.” buyurdu.

Hazret-i Aişe Vâlidemiz alim bir insandı. Kadınların hayret edilecek kadar bilgilerinden bir kimse idi. Hattâ ashabdan yaşlı sahabeler, gelip kendisine çok meseleler sorarlardı, hepsini gayet güzel cevaplandırırdu. Fakih bir kimse idi, alime bir kimse idi.

Yeğeni Urve ibn-i Zübeyr bir gün merakla sordu:

“—Teyzeciğim! Ben senin tefsir bilmene şaşmıyorum, hadis bilmene şaşmıyorum, fıkıh bilmene şaşmıyorum; ama şu tıp bilgisini nereden elde ettin?” dedi.

Hz. Aişe gülümseyerek şu cevabı verdi:

“—Ey kardeşimin oğlu Urvecik! Allah Rasulü ömürlerinin sonlarında sık sık hastalanır, kendisine Arap heyetleri gelir dururdu. Her biri bir şey tarif ederdi. Ben de o tariflere göre

²⁹ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.163, no:25341; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.115, no:308; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.30, no:72; Beyhakî, *Suabü'l-İman*, c.II, s.154, no:1428; Hz. Aişe RA'dan.

Lafız farkıyla: Müslim, *Sahih*, c.I, s.512, no:746; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.426, no:1342; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.410, no:1475; İbn-i Huzeyme, *Sahih*, c.II, s.171, no:1127; İbn-i Hibbân, *Sahih*, c.VI, s.292, no:2551; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.499, no:4413; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.168, no:425;

İbn-i Sa'd, *Tabakât*, c.I, s.364; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*; c.III, s.382; Hz. Aişe RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.255, no:18378 ve s.380, no:18718.

otlardan ilaç yapardım. Böylece onlardan aldığım her tarifi öğrendim ve bu ilme vasıl oldum.”

Yâni meraklı bir zihni vardı, tıpta da çok ileri bir durumu vardı.

b. Çok Merhametli İdi

Peygamber SAS Efendimiz’in ahlâkı çok emsalsizdi. Eşsiz, emsalsiz güzellikte idi. Bunun için Kur’an-ı Kerim’de de ayet-i kerimeler var... Meselâ şu ayet-i kerime, Peygamber SAS’le ilgidir. Tevbe Sûresi’nin sonunda, duymuşsunuzdur. *Bi’smi’llâhi’r-rahmâni’r-rahîm:*

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ، عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ

عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَّحِيمٌ (التوبة: ١٢٨)

(*Lekad câeküm rasûlün min enfüsiküm*) “Size sizin içinizden bir peygamber gelmiştir.” Bu *enfüsiküm* sözünü *enfesiküm* okuyan alimler de var... Yâni, “Sizin en enfesiniz, enfes bir insan olarak gelmiştir.” mânâsıyla okuyanlar da var... O da doğrudur. Tabii, enfes bir şahsiyeti vardı Peygamber Efendimiz’in ama, bizim içimizden, bizim gibi bir beşerdi.

“—Allah niye bir melek peygamber göndermedi?” diye müşrikler zaman zaman sormuşlar. Yâni, “Niye böyle beşerden, insanoğlundan, Ademoğlundan bir peygamber geldi. Niye melekten bir peygamber gelmedi. Gökten kanatlarıyla inseydi, gelseydi...”

Yeryüzünde insanlar yaşadığı için ve ahkâm insanlara indirilmiş olduğu için; örnek insan onlardan olacak ki, ötekiler onun hayatına bakarak kendi hayatlarını tanzim etsinler diye beşerden bir peygamber göndermiştir Allah-u Teâlâ Hazretleri... Bir nefsi olan, bizim gibi gözü kaşı olan, bizim gibi kalbi olan, bizim gibi duyguları olan, sevinmesi üzülmeye olan; bizim gibi yemesi, içmesi, uyuması, yorulması olan bir olan bir kimse... Ama

bu şartlarla Allah’a en güzel kulluk nasıl yapılabilir; onu gösteren bir peygamber gelmiştir.

Birçok insan bu beşerden peygamber gelmesini anlayamamışlardır. Hep olağanüstü şeyler istemişlerdir. Demişler ki:

“—İki yanında iki melek gezmeli değil miydi? Sihirli bir bahçesi olmalı değil miydi? Oradan çeşit çeşit meyvaları koparıp yemeli değil miydi?”

Yâhu, beşer peygamber gönderiyor Allah size, sizin gibi... Bu beşer peygamberi, yâni tabiiilik içindeki mükemmelliği birçok kimse anlayamamış. Anlayan anlamıştır, anlamayan anlayamamıştır.

Bir insanın da kıymeti... Meselâ bazı insanların Allah’a iyi kulluk edeceğim derken, seçtikleri yollar var... Cemiyeti terk ediyor. Cemiyeti terk etmekte midir, inzivâyâ çekilmekte midir iyi insan olmak?.. O zaman herkes toplumu terk ederse, toplum düzeni yıkılır. Herkes tek başına bütün ihtiyaçlarını kendisi görme durumunda kalır. Beşerin gelişmesi, insanoğlunun gelişmesi sıfıra iner. Doğru değil!..

İşte ibadet olarak akılları sıra çeşit çeşit formlar koymuşlar ortaya... Ama tabii, onların hiç birisinin bir hikmeti yok... Beşer olarak, insanın tabii yaşamı içinde, Allah’ın kendisine verdiği bütün şeyleri kullanarak Allah’ın rızâsını kazanmak; mesele budur ve bunu anlayamamışlardır birçok kimse... Bizim iyice anlamamız lâzım!..

(*Min enfüsiküm*) “Sizin içinizden, sizlerden biri olarak rasul gelmiştir. (*azîzün*) *Azîz*; izzetli, kıymetli mânâsına geliyor. Ya burda (*azîzün*) deyince bir virgöl var, (*aleyhi mâ anittüm*) ikinci sıfattır. Yâni, “Sizi üzen şeyler ona ağırlık verir, sizin üzülmeyi istemez.” Veyâhut virgöl yoktur, duraklama yoktur, hepsi birden aynı mânâyı ifade ediyor: (*azîzün aleyhi mâ anittüm*) “Sizi üzen şeyler ona fevkalâde üzücü ve ağır gelir.” mânası var...

Her iki mânâda da Rasûlüllah’ın sosyal ahlâkının ne kadar yüksek olduğu görülüyor. Yâni Rasûlüllah bencil değil,

başkalarının üzüntülerini kendisine yük edinen, başkalarının üzüntülerinden dolayı üzülen bir insan... Bu çok önemli bir vasıf; yâni, toplumsal terbiyesinin yüksekliğinin Allah tarafından medhedilmesi...

(*Harîsun aleyküm*) Bu da öyle: “Size karşı son derece haris...” Yâni, bir annenin çocuğuna hırsı, koruma arzusu gibi, bir tavuğun civcivini koruması gibi size karşı himâye duyguları ile dolu, şefkatle dolu; size karşı haris...

(*Bil mü'minîne raûfun rahîm*) “Mü'minlere karşı çok yumuşak kalpli, çok merhametli... Bunların hepsi Rasûlüllah'ın sosyal medihleridir. Allah-u Teâlâ Hazretleri bu vasıflarıyla medhediyor. Bu rauf ve rahim kelimeleri beşere verilebilen sıfatlar olmadığı halde, —Allah'ın sıfatlarıdır bunlar— Peygamber Efendimiz'e Allah kendisi veriyor. Bu da önemli...

Raûf sıfatı aslında Allah'ındır, rahîm sıfatı Allah'ındır. O sıfatları lütfen veriyor Peygamber Efendimiz'e, onun ne kadar yüksek olduğunu görmemiz için...

c. Bizim İçin Örnek Bir Kimse

Başka bir ayet-i kerimede;

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خَلْقٍ عَظِيمٍ (القلم: ٤)

(*Ve inneke lealâ hulukın azîm*) “Sen çok büyük bir ahlâk üzeresin ey Rasûlüm!” (Kalem, 68/4) diye bildiriliyor.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ
وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا (الاحزاب: ٢١)

(*Lekad kâne leküm fî rasûli'llâhi üsvetün hasenetün li-men*

kâne yercu'llàhe ve'l-yeume'l-ahireh, ve zekera'llàhe kesîrâ
[Andolsun ki, Rasûlullah'ta sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örneklik vardır.] (Ahzab, 33/21) ayet-i kerimleri var...

لَعَمْرُكَ (الحجر: ٧٢)

(*Leamruke*) “Hayatına yemin olsun ki...” (Hicr, 15/72) diye, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin Rasûlullah'ın ömrüne, hayatına yemin etmesi var...

Allah-u Teâlâ Hazretleri Kur'an-ı Kerim'de bazı ayetleri yeminle başlatır. Meselâ:

وَالْعَصْرِ (العصر: ١)

(*Ve'l-asri*) “Asra yemin olsun ki...” (Asr, 103/1)

وَالَّتَيْنِ وَالزَّيْتُونِ . وَطُورِ سِينِينَ (التين: ١-٢)

(*Ve't-tîni ve'z-zeytûni. Ve tûri sînîne*) “İncire, zeytine ve Tûr-i Sînâ dağına and olsun ki...” (Tîn, 95/1-2)

Bunun gibi (*Leamruke*) “Senin ömrüne yemin olsun ki...” diyor. Bunlar Kur'an-ı Kerim'de, Peygamber Efendimiz'in Allah tarafından ne kadar sevildiğini gösteren misâllerdir.

Fetih Sûresi vardır:

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا . لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا
تَأَخَّرَ وَيَتِمَّ نِعْمَتُهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا (الفتح: ١-٢)

(*İnnâ fetahnâ leke fethan mübînâ. Liyağfira lekellâhu mâ*

tekaddeme min zenbike ve mâ teahhara...) [Biz sana doğrusu apaçık bir fetih ihsan ettik. Böylece Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlar, sana olan nimetini tamamlar ve seni doğru yola iletir.] diye başlayan, sonunda;

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ، وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رَحِمَاءُ بَيْنَهُمْ

تَرِيَهُمْ رُكْعًا سَجْدًا (الفتح: ٢٩)

(*Muhammedün rasûlü'llâh, ve'llezîne meahû eşiddâu ale'l-küffâri ruhamâu beynehüm, terâhüm rükkean süccedâ...*) [Muhammed Allah'ın elçisidir. Beraberinde bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükûa varırken, secde ederken görürsün...] (Fetih, 48/29) ayet-i kerimesiyle biten bir sûredir.

Hepsi Rasûlüllah Efendimiz'i medheden ayetlerdir. Ona olan bağlılığın Allah'a yapılmış bağlılık olduğunu bildiren, tescil eden ayetlerdir.

Tabîî, Kur'an-ı Kerim Peygamber Efendimiz'in medhedicisi... Çok önemli!

d. Beni Rabbim Terbiye Etti

Peygamber Efendimiz bir hadis-i şerifte buyurmuş ki:³⁰

أَدَّبَنِي رَبِّي فَأَحْسَنَ تَأْدِيبِي (ابن السَّمْعَانِي فِي أَدَبِ الْإِمْلَاءِ
عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ)

(*Eddebenî rabbî feahsene te'd^sbî*) “Beni Rabbim terbiye etti ve terbiyemi güzel eyledi.”

³⁰ *Kenzü'l-Ummâl*, c.XI, s.406, no:31895; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.70, no:164; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.II, s.88, no:959.

Onu yetiştiren, âdâbı öğreten, veren Allah-u Teâlâ Hazretleri'dir. Çünkü, babası öldü, annesi öldü, yetim kaldı, Ebû Tâlib'in yanına gitti. Ebû Tâlib de müslüman olmadı. Ailesinden kendisine edep, ahlâk empoze edecek hiç kimse yoktu etrafında... Allah-u Teâlâ Hazretleri onu özellikle, —hepsinde hikmetler var, sebepler var— etrafından soyutlayarak kendisi hakikaten onun ahlâkını, terbiyesini verdi.

Önemli olan şu: Daha peygamber olmadan halkının arasında güvenilir insan olarak tanındı. Değişik bir tabiatı vardı. Çok değişik bir insandı ve herkes kendisine hürmet ediyordu.

Biliyorsunuz Kâbe'nin tamiri bahis konusu oldu. Yıkıldılar çatlamış olan, yıkılmaya meyilli duvarları, yapmağa başladılar. Tam *Hacerü'l-Esved* yerine gelince, ihtilâf çıktı. Hacerü'l-Esved'i alacaklar, yerine koyacaklar, üstüne devam edecekler duvarı...

Birisi dedi ki:

“—Ben Kureş'in falanca kabilesindenim, şöyle soyluyum, böyle şerefliyim. Binâen aleyh, benim kabilem adına bu taşı buraya benim koymam lâzım!..”

Ötekisi çıktı karşısına:

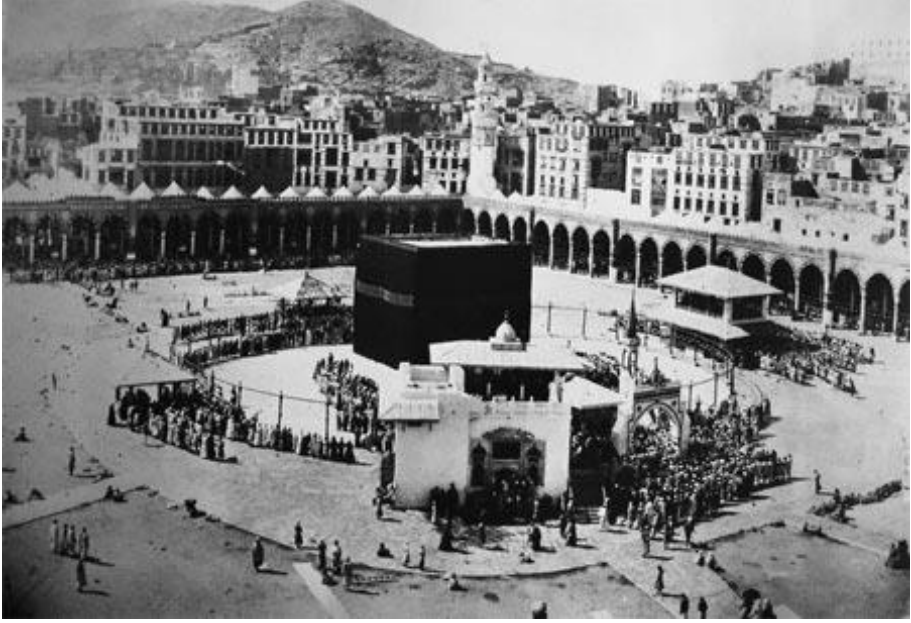
“—Ne münâsebet? Benim kabilem seninkinden daha şerefli, ben söyleyim, bizim kabilemiz böyle...”

İş büyüdü, neredeyse kavga etme, kılıçları çekme durumuna geldi. Sonunda bir tanesi dedi ki:

“—Durun yâhu, Mescid-i Haram'da kavga edilmez, kavga etmeyelim! Kapıdan hemen giren kim ise, ilk giren kim ise onu hakem tayin edelim; kimi seçerse, o koysun!”

Kur'a gibi bir şey... Kapıdan kimin gireceği belli değil, onun kimi seçeceği belli değil; iki bilinmeyenli bir durum... O sırada kapıdan Peygamber SAS Efendimiz girdi.

Kapı dediğimiz; Kâbe'nin kendisi var, bir de etrafında tavaf edilen alan var... Onun etrafı duvarla çevrili... Orada bir kapı var, *Bâbü's-Selâm* deniliyor, oradan giriliyor avluya... Sonra şimdiki durumda bunlar kalkmıştır, içi çok genişlemiştir. O kapı çok gerilere gitmiştir.



O kapıdan Peygamber Efendimiz girince;
“—Aaa, Muhammed el-Emîn geldi, tamam, razıyız! Bunun hakemliği iyi oldu.” dediler.

Hepsi memnun oldular, adaletli, akıllı başında bir insan geldi diye sevindiler. Daha peygamber değil o zaman, Kureys’in öksüz bir çocuğu... Zengin değil, mevkii makamı yok ama, herkes parasını ona getirip ona verirdi, emanetini ona verirdi. Güvenilir insan, öyle yetişmiş, Allah öyle yetiştirmiş.

Durumu anlattılar Peygamber Efendimiz’e... Dediler ki:

“—Yâ Muhammed! İşte bizim böyle bir meselemiz var, ihtilâf ettik, kavga çıkabilir. Bu taşı hangimiz koysun? Söyle, razıyız senin hükmüne!..”

Dedi ki:

“—Bir örtü getirin!”

Örtü getirdiler. Sağlam bir örtü, sofranın örtüsü gibi... Taşı üstüne koydu.

“—Hepiniz bir tarafından tutun!” dedi.

Hepsi bir tarafından tuttular örtüyü...



“—Kaldırın!” dedi.

Hepsi birden kaldırdılar. Taşı da aldı kendisi, kendi eliyle yerine koydu. Taş hem en iyi insan tarafından konulmuş oldu, hem de hiç kimse hiç kimse darılmamış oldu. Çözümü de güzel!..

Peygamber Efendimiz'in peygamberlikten önce toplumundaki mevki bakımından durumunu, hem de sosyal mesellerdeki çözüm bulma kabiliyetini gösteriyor bu misal... Böyle bir şahsiyeti var.

Peygamber olmadan önce Efendimiz merhametiyle tanınmıştı. Peygamber olmadan önce kötü hiçbir şeye bulaşmamakla tanınmıştı. Kâbe'nin içinde 360 tane put olduğu söylenir; putlara tapınmasıyla tanınmıştı. Sakin bir insandı. Bütün toplum bir şeye tapınıyor, ama bu tapınmıyor. Yâni mâzisinde hiç bir gölge yok Paeygamber Efendimiz'in... Sonra kendisine peygamberlik gelince çeşitli olayları biliyorsunuz.

e. Peygamber SAS Çok Güzeldi

Peygamber SAS Efendimiz'in yüzü ve bedeni de çok güzeldi. Ölçülüydü yâni, mütenâsib vücutluydu. Biliyorsunuz, peygamberler içinde en güzelliğiyle tanınmış olan Yusuf AS'dı. Ken'an ilinde doğmuş, Ya'kub AS'ın oğlu... Sonra, kardeşlerinin birtakım entrikalarıyla esir olarak satılmış, Mısır'a gelmiş; ama Mısır'da yükselmiş, bakan olmuş. Mısır'ın azizinin evine köle olarak satın alınmış, ama çok güzel bir insan... O kadar güzel ki, evin sahibesi, azizin hanımı Mısır'ın kadınlarını çağırıyor salona; hepsine elma veriyor, bıçak veriyor, elmayı soysunlar diye...

وَقَالَتِ اُخْرَجِ عَلَیْهِنَّ (یوسف: ۳۱)

(*Ve kâletihrucne aleyhinne*) Yusuf AS'a diyor ki:

“—Gel içeriye! Çıkıver şunların önüne!” (Yusuf, 12-31)

Yusuf AS kadınların olduğu salona girince:

فَلَمَّا رَأَتْهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ (یوسف: ۳۱)

(*Felemmâ raeynehû ekbernehû ve katta'ne eydiyehünne*) “Kadınlar Yusuf'u görünce, onu pek büyüttüler ve şaşkınlıkla ellerini kestiler.” (Yusuf, 12/31)

Kadınların ellerinde elma vardı, bıçak vardı, soyacaklardı. Şaşkınlıklarından “*Allahu ekber!*” deyip ellerini kestiler. *Kataa* kesmek, çok kesmek demek... Parçaladılar ellerini...

Bu olay gerçekten olmuştur, çünkü Kur'an-ı Kerim'de böyle bildiriliyor. Yusuf AS'ın ne kadar etkili ve çarpıcı güzel olduğu görülüyor buradan...

Peygamber SAS Efendimiz Yusuf AS'dan daha güzeldi.

Bedevilerden bir tanesi diyor ki:

“—Yüzü kılıç gibi parlıyordu.” Metalik bir parlaklık yâni, kılıç gibi... Bir tanesi itiraz ediyor, diyor ki:

“—Ne kılıç gibisi; ay gibi idi, güneş gibi idi!” diyor.

Rasûlullah'ın nasıl bir insan olduğu, boyu posu, saçlarının dalgalı mı düz mü olduğu, gözünün rengi, sakalı ve sairesi hakkında rivayetler var tabî... Görmeyenler sormuştur görenlere, "Rasûlullah'ın siması nasıldı?" diye... Anlatanların içinde bir meşhur rivayet var, diyor ki o rivayette:³¹

مَنْ رَأَاهُ بِدِيْهَةٍ هَابَةٍ ، وَمَنْ خَالَطَهُ مَعْرِفَةً أَحَبَّهُ ، يَقُولُ نَاعَتُهُ :

لَمْ أَرْ قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ مِثْلَهُ (ت. ش. هب. عن علي)

(*Men raâhû bedîheten hâbehû*) "Hiç görmemiş bir kimse, Rasûlullah'ı birdenbire görürse, Rasûlullah'ın mânevî makamının ve görünümündeki heybetin tesirinden müthiş bir duygu içine düşer, titremeye başlardı. Heybetinin altında ezilirdi.

Bir keresinde bedevînin birisi geldi Peygamber Efendimiz'in yanına... Kapıdan girdi, titremeğe başladı eli ayağı... Böyle bir heybeti vardı.

(*Ve men hâletahû ma'rifeten ehabbehû*) "Ama onu tanıyan, sohbetine devam edip sözünü dinleyen, mübarek cemâline baktı mı, severdi ve artık âşık olurdu." Güzelliği yakından tanıyınca, o zaman seviyor, âşık oluyor. Aşkı da çok yüksek noktalara çıkıyor.

(*Ve yekülû nâitühû*) Onu vafeden, başkasına anlatmak için ancak şu sözü söyleyebilirdi: (*Lem era kablehû ve lâ ba'dehû mislehû.*) "Ben ondan önce de, ondan sonra da onun gibisini asla görmedim!" derdi. Hakîkaten emsalsiz bir güzelliği vardı.

Şimdi burada, günün yorgunluğundan sonra bir konuşma yapıyoruz. Bazı şiirleri okumak isterdim Yunus'tan, Süleyman Çelebi'den... Peygamber SAS Efendimiz'le ilgili çok şiirler yazıl-

³¹ Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.599, no:3638; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.328, no:31805; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.148, no:1415; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.15; İbn-i Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, c.I, s.412; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XI, s.30, no:5699; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.III, s.262; Ebü's-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebîy*, C.I, s.90, no:84; Hz. Ali RA'dan.

mıdır. İslâm tarihi boyunca Peygamber Efendimiz'e aşık olan insanlar, onun hayranı olan insanlar, onun için şâheserler meydana getirmişlerdir. Bir tanesi diyor ki:

*Mâ in medahtü muhammeden bimakâletî,
Velâkin medahtü makâletî bi muhammedin.*

“Ben Muhammed'i öğmüyorum; Muhammed'den bahsederek sözlerimi şereflendiriyorum, sözlerimi öğmüş oluyorum.” diyor.

*Yüzüne müştâkdurur ins ü melek,
Arş ü ferş ü ay ü gün hem nüh felek.*

“Rasûlüllah'ın cemâlini görmeğe insanlar ve melekler; Arş, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin Arş-ı A'zam'ı; ferş, bu yeryüzü, ay ve güneş; nüh felek, dokuz kat gökyüzü müştaktır.”

*Canım kurban olsun senin yoluna,
Adı güzel kendi güzel Muhammed!
Sen şefaât eyle gel kemter kuluna,
Adı güzel kendi güzel Muhammed!*

diye şiirleri Yunus'tan biliyorsunuz.

f. İnsanların En Büyüğü

Şimdi Peygamber SAS Efendimiz'in ahlâkından bazı hususları size kısaca anlatmak istiyorum:

Peygamber SAS Efendimiz, insanların en yükseği olduğu halde... Tabii, bu yüksekliği sübjektif sayabilir bazı insanlar... “Sen yüksek diyorsun ama, başkası da başka insanları yüksek sayıyor.” diyebilir bazı insanlar... Ama Batı'lı bir filozof diyor ki:

“—Bir insanın büyüklüğü yaptığı işten ölçülürse ve yaptığı işin başarısının derecesi de, kullandığı aletlerin azlığına rağmen, karşısındaki müşkillerin çokluğuna rağmen sonucun büyük-

lûğüyle ölçülürse; bu mânâda Muhammed insanların en büyüğüdür.”

Çünkü elinde hiç imkân yokken, hattâ kavmi bile kendisine düşmanken, kendisini öldürmek isterken işe başladı. Son derece cahil bir topluma, cahiliyet devresini yaşayan bir topluma peygamber gönderildi. Öyle bir toplum ki, kız çocuklarını istemiyorlar, gömüyorlar. Hazret-i Ömer bile gömmüş.

Hazret-i Ömer bir keresinde ağladı, geçmiş günleri anlatırken... Mezarı kazıyormuş, toprak sakalına geldi diye kızcağızı da sakalından toprakları temizliyormuş.

Kız çocuğunun gömülmesinin ne kadar fecî bir şey olduğunu düşünün. Bu insanların vahşiliğini düşünün!.. Elleriyle yaptıkları putlara taptıklarını düşünün!.. Böyle bir topluma geldi. O insanları öyle bir sosyal değişime uğrattı ki, çok kısa bir zaman sonra çok büyük bir değişiklik oldu insanlarda...

Meselâ, nasıl değişiklik oldu: Hazret-i Ömer Mekke-i Mükerreme'ye gidiyor Medine'den... Yanında bir kişi var... Halife, devletin başkanı... O zaman ordular İran'ı filân fethetmiş durumda... Devlet başkanı bir kişiyle gidiyor, öyle muhafızlı filan değil...

Bir yerde durakladılar, baktılar orada koyunlar, keçiler otluyor. Çobanı çağırdı, dedi ki:

“—Şunlardan bir tane bize ver...”

“—Veremem, patron değilim ben!” dedi.

“—Canım kes, ben sana parayı vereyim.”

Kesecek, yiyecekler, parasını da verecekler.

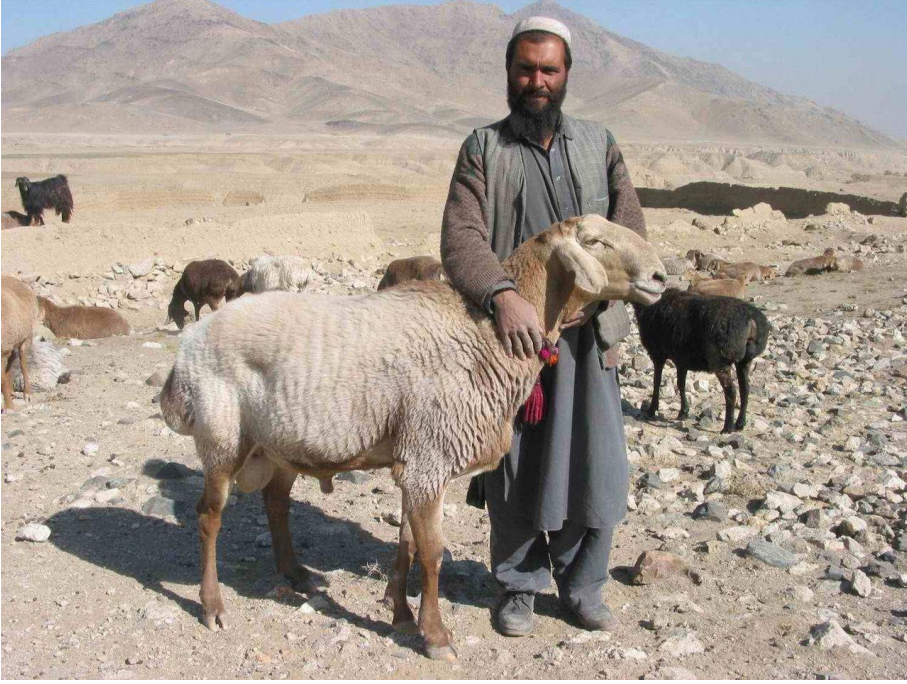
“—Koyunlar benim değil... Ben sadece çobanım, sahibi değilim; satamam!” dedi çoban...

“—Sat da, kurt yedi dersin, ne olacak?..”

Dedi ki:

“—Haydi koyunların sahibini aldattık, Allah'ı aldatabilir miyiz?..”

Bu neyi gösteriyor?.. Hazret-i Ömer zamanında, dağdaki çobanın bile sapasağlam ahlâka sahip olduğunu gösteriyor.



Hazret-i Ömer bir gece Medine'nin sokaklarında dolaşırken, bir evden bir ses geldi. Kadın kızına sağıyor evin içinden:

“—Kızım, sütün içine biraz su koy!”

“—E halife gündüz tellâl çağdırtmadı mı, sütünüze su katmayın demedi mi anne?..”

“—Kızım şimdi, bırak sen de Allah aşkına!.. Nerden bilecek halife sütün içine su kattığımızı?..”

“—Peki, halife bilmiyor ama, Allah görmüyor mu? Nasıl yaparız bunu?..” diyor kız...

Yâni kız, halifenin emrinin tutulması şuuruna ermiş. Otoriteye itaat edilmesi, vatandaşlık şuurunu diyelim biz buna şimdi; evin içinde annesine karşı şuuruna bak!..

Hazret-i Ömer o evi belliyor, işaretliyor. Ertesi gün geliyor, o evin kapısını çalıyor. Diyor ki:

“—Kızınızı oğluma istiyorum!”

Kızı hiç görmeden... Ve alıyor, onun torunu Ömer ibnil

Abdül'aziz, Emevîlerin en adaletli halifesi oluyor. O anne tarafından Hazret-i Ömer'in torununun çocuğu oluyor.

Yâni toplum şuuru, insanlardaki ahlâkî gelişme ve değişme, Allah inancı ve her şeyi ihlâsla yapmak...

g. İnsanların Efendisi

Peygamber SAS Efendimiz, kendisinin insanların en şerefli olduğu olduğunu biliyordu. Diyor ki:³²

أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَلَا فَخْرَ (حم. ت. ه. عن أبي سعيد)

(*Ene seyyidü veledi âdeme yevme'l-kıyâmeti ve lâ fahra*) “Ben benî Adem'in efendisiyim; öğünmek yok, Allah'ın emri bu...”

“—Peygamber Adem AS'dan bana gelinceye kadar, benim sülâlem hep asil ailelerden gelmiştir, hiç zinâ çocuğu yoktur; öğünmek yok... Ahirette de bana şunlar şunlar verilecektir; öğünmek yok...” buyuruyor.

Yâni, her çeşit öğünmeye ait şeylerin tahakkuk ettiğini biliyor, öğünmek yok diyor. Mütevâzî bir hayat yaşamıştır. Nasıl mütevâzî yaşadığının misallerini anlatacağım:

Kendisi çok basit elbiseler giyerdi, sof giyerdi. Pabuçlarını, elbiselerini yamardı. Merkebe binerdi. Hani deve varken, at varken, soylu insanlar biraz tantanalı şeyler yaparken, merkebe binerdi. Arkasına icabında birisini alırdı. Abdullah ibn-i Abbas gibi kimselerin bindiğini, konuşmalarını biliyoruz.

Koyun sağardı kendisi... Hizmetçisi ile birlikte yemek yerdi.

³² Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.308, no:3148; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1440, no:4308; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.2, no:11000; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

İbn-i Hibbân, *Sahih*, c.XIV, s.398, no:6478; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XIII, s.401, no:7493; Abdullah ibn-i Selâm RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XI, s.530, no:31882; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.15, no:11; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.VII, s.25, no:5712.

Kölelere iyi bakmak hususunda devrim yapmıştı sözleri... Kölelerle beraber yemek yemek, onları azad etmek konusunda muazzam tavsiyeleri var...

Zengin fakir herkesle musafaha ederdi. Önce kendisi selâm verirdi. Davet edilirse, davete mutlaka icabet ederdi. Hatta diyor ki:

“—Bir deve paçasına bile çağırılısam, gelirim.”

Tabii, o zaman deve paçası en basit yemek, herkesin bulabildiği bir şey... Kazana konulacak, fokur fokur kaynayacak, biraz yağı çıkacak; işte o kadar bir şey, lüks bir yemek değil... “Ona bile çağırılısam, gelirim.” derdi.

Bir keresinde gittiği evde kendisine sirke ikram ettiler. Ekmeği sirkeye banıp yedi. “Sirke ne güzel gıdadır.” diye onu öğdü. Hiç bir yemeği beğenmezlik yapmazdı.

Kahkaha ile güldüğü görülmemiştir, tebessümü vardır. Bizim sabahları okuduğumuz *Evrad*’da *Kasîde-i Bür’e*’de geçiyor:³³

كَأَنَّمَا اللَّوْلُؤُ الْمَكْنُونُ فِي صَدَفٍ
مِنْ مَعْدِنِي مَنْطِقٍ مِنْهُ وَمِبْتَسَمٍ

*Keenneme’l-lü’lüü’l-meknûnü fî sade fin
Min ma’diniy mantıkın ve mübtesemin*

*[Sanki sedefte saklı inci gibidir;
Onun konuşması ve tebessümü...]*

“Rasûlüllah, güzel konuşma ve tebessüm mâdeniydi.” diye geçiyor. Mütebessimdi, cömert ve güleç yüzlü idi. Cömertliği emsalsiz bir cömertlikti. Kendisine ne gelirse, —ganimetten kendi hissesine isabet eden vs.— hepsini geldiği zaman akşama kadar

³³ İmam Busîrî, *Kaside-i Bür’e*, 57. beyit.



dağıtırdı. Akşam gelmişse, sabaha kadar evde bekletmezdi, dağıtırdı. Vefat edeceği zaman, evde üç dirhem mi ne bir şey kaldığını hissetmiş, hemen onun tasadduk edilmesini söyledi.

“—Peygamberler miras bırakmazlar.” diyordu.

Yâni, mal mülk edinmemiştir, malı depo etmemiştir, malın depo edilmesini uygun görmemiştir.

Hizmetçisi bir gün bir yemek getirdi, bir gün önceki yemektir.

“—Niye bugüne beklettin? O gün verseydin fukaraya, Allah her günün rızkını yeni verir.” dedi.

Yemek depo etmeyi uygun görmezdi. Üzüldüğü zaman somurtmazdı. Çok konuşmazdı, tefekkür ederdi.

Bir keresinde birisi Rasûlüllah'ın yanındaki koyunları gördü; böyle bir güzel sürü...

“—Ne kadar güzel bir sürü yâ Rasûlallah!” dedi.

Peygamber Efendimiz:

“—Çok mu beğendin?” diye sordu.

“—Çok güzel koyunlar, çok güzel yâ Rasûlallah!” dedi.

“—Al öyleyse senin olsun!” dedi.

“—Hepsi mi yâ Rasûlallah?..”

“—Hepsi senin olsun!” dedi.

Adam sürüyü aldı, muazzam bir sevinç içinde sürüyle beraber kabilesine döndü. Sordular:

“—Yâhu sen çaldın mı bu sürüyü?.. Sabahleyin kabileden nasıl çıktın, akşam nasıl geliyorsun?..”

Dedi ki:

“—Hazret-i Muhammed-i Mustafâ veriyor ve öyle bir verişle veriyor ki, emsâli yok! Fakirlikten korkmayan insanın verişiyle veriyor.”

Yarına bir şey depo etmezdi evinde... Günlerce evinde sıcak yemek pişirilmediğini biliyorsunuz. Sahabesi dediler ki:

“—Yâ Rasûlallah! Hurma yemekten içimiz yandı. Hep tatlı hurma, sadece meyva...”

“—Ben de sizin gibiyim, iki aydır evde yemek yok!.. Ben de sizin gibi yapıyorum.” dedi.

Birisi açlıktan karnına taş bağlamış. Sıcak taşı bağlayınca biraz midesi rahat ediyor galiba... Karnını gösterince, Peygamber Efendimiz de açtı; o iki taş bağlamış. Yâni, toplumundan hiç farklı bir hayat sürmüyor.

Bunlar eline bir şey geçmediğinden değildi veyahut zengin olamayacağından değildi. Bir kere, Allah kendisine her türlü zenginliği vermeyi vaad ettiği halde, isterse zengin bir peygamber olmasını Cebrâil AS da teklif ettiği halde, onu tercih etmemiştir. Kendisi tercih etmedi.

Hiçbir şey biriktirmezdi. İsteseydi mal mülk sahibi olabileceği halde, onu kendisi isteyerek tercih ediyordu. Eline bir şey geçmediğinden değil...

Kendisine bir keresinde çok rahat bir yatak hediye etmişlerdi. O gece teheccüde kalkamadı. Derin derin dalmış, uyumuş. “Bunu alın, geriye götürün, beni bu gece teheccüd namazına kalkmaktan alıkoydu.” dedi. Yâni rahatı kendisi istemiyor, zenginliği kendisi istemiyor; tevazuu tercih ediyor.



Dulları çok kollardı, yetimlere çok merhametli idi.

Nefsi için kızmaz ve intikam almazdı ama, Allah'ın emri çiğnendiği zaman muazzam kızardı. Mekke fethedildiği zaman, her türlü intikamı alacak hale geldiği halde, hepsini affetmişti. Müslümanlara çok zarar vermiş olan kimseler için İslâm ordusundan bazıları, “Şimdi biz onları elimize geçirince çiğ çiğ yiyeceğiz, neler yapacağız!” demişlerdi. Öyle diyenleri, aşırı bir şeyler yapmasınlar diye komutanlıktan aldı, arka hizmetlere verdi.

Sonra, karşısında tir tir titreyip hükmünü bekleyen Mekkelilere: “Benden ne umuyorsunuz siz?..” dedi. Yâni, “Yıllarca benimle uğraştınız, ordu gönderdiniz, çarpıştınız, bu kadar şey oldu.” demek istedi. Hepsini affetti.

Efendimiz'in genel davranışı böyle...

Kendisine Taifte hücum edildi, topukları yaralandı. Taşladılar, şehirden dışarı çıkarttılar ve çıkarken peşine takıldılar. Taş attılar, topukları yaralandı. Bir bağ evinde, o bağda

bulunan bir adam çağırđı da, orada öyle istirahat etti. Cebrâil AS geldi o zaman:

“—Yâ Rasûlallah! Emredersen bu şehri mahvedeyim, yok edeyim?” dedi.

Kendisi bu gibi şeylere hiç razı olmazdı.

“—Yâ Rasûlallah, çok sıkıntı çekiyoruz. Bu müşriklere lânet etseniz!” dediler.

“—Ben lânet edici bir peygamber olarak gelmedim, rahmet peygamberi olarak geldim. Sabredin, sizden önceki ümmetler çok daha fazla meşakkatlere uğramışlardı. Siz de sabredin!” diye sabrı tavsiye etti.

Kimseye beddua etmemişti. Önemli olan şeylerden birisi...

Zeyd RA diyor ki:

“—Rasûlullah’a yirmi sene hizmet ettim. Ne beni döğdü, ne de yaptığım bir şeyden dolayı niçin böyle yaptın veya yapmadın diye sordu.”

Yâni hizmetçisine karşı bile gayet centilmen, gayet yumuşak...

Köle hediye etmişlerdi kendisine bu zatı... Babası geldi, buldu:

“—Gel oğlum!” dedi.

Fidye-i necat verip alacak, kabilesine geri götürecekt. Rasûlullah’tan istedi. Rasûlullah dedi ki:

“—Kendisine sorun, nasıl istiyorsa öyle yapsın! Kendisi istiyorsa gitsin seninle, fidye-i necat da istemem.” dedi.

O da:

“—Yâ Rasûlallah, ben senin yanında kalmak istiyorum.” dedi.

Babası kızdı. Rasûlullah’a tekrar ısrar edince, dedi ki:

“—Beni tercih eden bir insanı ben dışlayamam, git diyemem!” dedi.

Tabii, Zeyd RA çok isabetli bir tercih yapmış oldu, Rasûlullah’ın yanında kaldı. Durumu böyleydi Rasûlullah Efendimiz’in...

h. Çok Mütevazi İdi

Bir palas üzerinde, biz bez parçası üzerinde uyurdu. O kadar sade ve mütevazî bir hayat yaşardı ki, hanımları dayanamadılar bu sadeliğe... Peygamber SAS Efendimiz'in mescidinin yanında, hücre-i saadet dediğimiz hanımlarının da odaları vardı. Mescid genişletileceği zaman onlar yıkılmış, sahabe-i kiram ağlamışlar. O zamanki Emevî hükümeti zamanında oluyor, valilik yapıyor. Demişler ki:

“—Keşke yıkılmasa, kalsa da millet görseydi bu odaları!..”

Üç arşın boyunda, bir arşın eninde odalar... Yâni, bir somya kadar... Yâni bir insan rahat yatar, iki insan zor yatar. Odalar böyleydi. Peygamber SAS'in bu sade hayatına dayanamadılar.

Peygamber SAS'in yanına bir kere Hazret-i Ömer geldi. Baktı ki hasır üzerinde yatmış, eline yüzüne hasır iz yapmış. Erzak olarak içinde su bulunan bir çömleği vardı, bir avuç arpası vardı. Onunla yaşıyordu Peygamber Efendimiz... O manzarayı görünce ağladı Hazret-i Ömer... O da nihayet o toplumun insanı ama, toplumun genel seviyesinden bile daha sade yaşıyor ki, Hazret-i Ömer ağlamak zorunda kalıyor.

Kurduğu devlet tuttuğu halde, kendisi devlet başkanı olduğu halde, elçiler kabul ettiği halde, elçiler gönderdiği halde yaşayışında bir değişiklik yapmadı. Elinde artık her türlü imkânlar olabilirdi, çünkü ülkeler fethediliyordu, çok büyük maddî imkânlar geliyordu.

Kul gibi, köle gibi yaşardı. Kimseyi incitmemişti, kimseyi döğmemişti. Bir yere dayanarak yemek yemezdi. “Uhud Dağı kadar altınım olsa, hepsini Allah yolunda sarfederim!” dediğini rivayet ediyorlar.

Ashabını da infak etmeye teşvik ederdi. Bir keresinde Hazret-i Ali Efendimiz'in Fatıma anamızın evine ziyarete gitmiş. Birisi kızı, birisi evlâtlığı; yanında büyüttü çünkü Hazret-i Ali'yi de... Damadı va amcasının oğlu olduğu için yeğeni... Bir perde gördü, geri döndü. Dört dirhem değerindeymiş. Yâni, birkaç salkım üzüm fiatına... Hazret-i Ali Efendimiz peşinden koştu, dedi ki:

“—Yâ Rasûlallah! Niye geri döndünüz, perdeye mi kızdınız?”

Dedi ki:

“—Onu satıp, parasını fakirlere verebilirdiniz!” dedi.

Kendi kızı, nihâyet bir perde...

Kendi kızı ve damadı ellerini gösterdiler:

“—Yâ Rasûlallah! Kuyudan su çekmekten, değirmeni döndürmekten ellerimiz yara oldu. Bize bir köle ver de, bu işleri o görsün!” dediler.

Onlara vermedi.

“—Ben size bir şey öğreteyim Her namazdan sonra 33 “*Sübhâna'llah*” deyin, 33 “*Elhamdü lillâh*” deyin, 33 “*Allahu ekber*” deyin; Allah size kolaylık verir, köle kullanmanızdan daha iyi olur.” dedi.

i. Ana Baba Hakkı

Peygamber SAS Efendimiz’in kendisinin hayata yaşayışı, dünyaya bakışı böyle... Çeşitli ictimâî münasebetlerdeki tavsiyelerine gelince:

Anne ve babaya karşı hürmeti hadis-i şeriflerinde ısrarla tavsiye etmiştir. Hattâ vefatlarından sonra anne ve babaya saygılarının ve dualarının devam etmesini emretmiştir.

Bir keresinde minbere çıkarken üç defa “Âmîn...” dedi. Bir adım attı “Âmîn...” dedi; bir adım daha attı, “Âmîn...” dedi; bir adım daha attı, “Âmîn...” dedi. İnince sordular:

“—Yâ Rasûlallah, hutbe okumak için minbere çıkarken ‘Âmîn...’ dediniz; niye?..”

“—Anne ve babasına veya bunlardan sadece bir tanesine erişip de, onların sağlığında onunla bir arada bulunmak imkânına kavuşup da, cenneti kazanamayanın burnu yerde sürtsün!” dedi Cebrâil; ben de ‘Âmîn...’ dedim.”

“—Bir çocuğun annesi veya anne-babası sağ da, onların duasını alıp cenneti kazanamamışsa, yazıklar olsun!” diyor yâni... Anne babaya bu kadar hürmet etmek gerekiyor.

Bir hadis-i şeriflerinde:

“—Bir evlât, anne babasına kendisine böyle sevgiyle baktırtabilirse; annesinin/babasının kendisine bir bakışından, bir köle azad etmiş kadar sevap kazanır.” buyuruyor.

Diyorlar ki:

“—Yâ Rasûlallah! Çok bakar, 360 defa bakar...”

“—*Allahu ekber!* 360 defa bakarsa, 360 köle azad etmiş gibi Allah sevap verir çocuğa...”

Yâni burada, anne babaya çocukların hürmet etmesini tavsiye ediyor.

Buna karşılık, anne ve babanın da çocuklara karşı görevleri olduğunu vurguluyor:

“—Çocuklarınıza güzel isim koyun, edebini güzel edin!.. Kur'an-ı Kerim terbiyesiyle, Rasûlüllah sevgisiyle büyütün!” diyor.

Yine buyuruyor ki:³⁴

حَقُّ الْوَلَدِ عَلَى الْوَالِدِ : أَنْ يَعْلَمَهُ الْكِتَابَةَ ، وَالسَّبَّاحَةَ ، وَالرِّمَاطَةَ ، وَأَنْ لَا يَرْزُقَهُ إِلَّا طَيِّبًا (الحكيم ، وأبو الشيخ ، هب. ق. عن أبي رافع)

RE. 276/6 (*Hakku'l-veledi ale'l-vâliidi en yuallimehü'l-kitâbete, ve's-sibâhate, ve'r-rimâyetete, ve en lâ yerzukahû illâ tayyibâ.*)

(*Hakku'l-veledi ale'l-vâliidi*) “Evlâdın baba üzerindeki hakkı; (*en yuallimehü'l-kitâbete*) babasının kendisine yazı yazmayı öğretmesidir; (*ve's-sibâhate*) yüzmeyi, (*ve'r-rimâyetete*) ok atmayı öğretmesidir. (*Ve en lâ yerzukahû illâ tayyibâ*) Ona helâlden başka bir lokma yedirmemesidir.”

³⁴ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.401, no:8665; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.15, no:19526; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.184; İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, c.II, s.99, no:44; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.131, no:2669; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.I, s.219; Ebû Râfî' RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XVI, s.598, no:45340; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.98, no:255; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XII, s.134, no:11619.

Anne baba eğer vazifelerini yapmazlarsa, çocukların ahirette onlardan davâcî olacaklarını bildiriyor. Binâen aleyh, ebeveyne çocuklarına hizmet etmeyi sağlık veriyor; çocuklara da anne babalarına hürmet ve hizmet etmeyi sağlık veriyor. Karşılıklı münâsebetleri düzenliyor.

j. Aile Hayatı

Kadının kocasına karşı itaatini emrediyor ve bu itaati mutlak bir itaat olarak tarif ediyor. Şimdi burada hanım dinleyiciler yok, belki daha sonra videodan izlerler. “Bir insanın bir insana secde etmesi yoktur!” diyor Peygamber Efendimiz...

Bir grup insan gelmiş, demişler ki:

“—Yâ Rasûlallah! Müsaade buyurun, secde edelim!”

“—Hayır! Bir insanın bir insana secde etmesi yok bizim dinimizde...” diyor.

Halbuki eski milletlerde vardı. Hürmet ifade etmek için, meselâ babasına secde edebilirdi. Tapınmak mânâsına değil de, saygının emaresi olarak... Nitekim, Mısır’a babasıyla anasını ve kardeşlerini getirince, Yusuf AS’ın huzuruna girince, kardeşlerin hepsi birden secde ettiler. Yusuf AS’a saygılarını belirtmek için, hürmetlerini göstermek için, özür dilemek babında, evvelce yaptıkları affolsun diye...

“—İslâm’da secde yok ama, bir insanın bir insana secde etmesi bahis konusu olsaydı, yapılabilecek olsaydı, kadının kocasına secde etmesini emrederdim.” diyor.

Kocasını ne zaman emrederse, “Yanıma gel!” diye; hanımın efendisinin yanına gitmesini sağlık veriyor. Buna karşılık da kocanın hanıma karşı görevleri olduğunu beyan ediyor. O zaman için çok mühim bir şey!.. O zaman kadının kıymeti yok, erkeklerin sonsuz bir sultanı var, gücü kuvveti var...

Kadının yemesi, içmesi, giyimi, barınması erkeğin üzerinde... Bakın Alman toplumunda bile böyle değil şimdi... Erkek yükümlü aileyi geçindirmekle... Hattâ bu sebepten dolayı, kadın evlâdını

emzirmek istemese, süt anne bulup çocuğu bakıp büyötmek babanın vazifesi...

Böylece bir dengeleme koyuyor ailede... Karı kocanın birbirlerine karşı görevlerini çiziyor. Yâni, erkek kuvvetli diye erkeğı kadına ezdirtmiyor; erkeğı çok fazla yük yükleyip de kadını şımartmıyor.

Bugünkü toplumlarda da bunları görüyoruz. Sanıyorum, bugün Almanya’da kadın fazla şımartılmıştır. Erkeğın karşısında böyle, hürriyetini sağlamak babından... İslâm böyle değil, bunları gayet güzel dengeliyor.

Tabii, kardeşlerin birbirleriyle münasebetleri hakkında emirleri var Peygamber Efendimiz’in... Meselâ, “Büyöğ ağabey baba gibidir.” diye hadis-i şerif var... büyük ağabey baba kadar hürmetlidir. Onun için, şimdi ben burada bakıyorum, görüyorum kardeşlerin birbirlerine hitaplarını, hattâ evlâdın babasına hitabını... İsmiyle hitab ediyorlar. Nerede İslâm, nerde burdaki yaşayış?..

Peygamber Efendimiz —biraz hayret edilecek bir durum— evde şakacı idi, latîfeci idi, latîfe yapardı. Evde tatlı ve güleç yüzlü bir hava vardı. Çatık kaşlı, mistik, devamlı mahzun bir hava değil yâni... Latîfeci idi Peygamber SAS Efendimiz...

Aile meselesinden başka konuya geçmeden önce bir şeyi söylemek lâzım: İslâm’ın cinsel konularda son derece ma’kul, son derece güzel yaklaşımları var... Bir kere nikâh sünnet ve sevap; nikâhlı insanın sevabı artıyor. İnsanın ailesine getirdiğı yiyecek, içecek bire yedi yüz misli mükâfatlandırılıyor. Yâni sevabı o kadar yüksek...

Sonra evlilik münasebetleri sevap... Cinsel münasebetin sevap olduğunu söylüyor bir keresinde Peygamber SAS... Şaşıyor ashab, diyorlar ki:

“—Yâ Rasûlallah! Biz nefsimizin, şehvetimizin arzusunu yerine getiriyoruz; bundan sevap mı oluyor?..”

“—Elbette! Öyle yapmasanız günahla onu sağlayacağınız için,

bu sevaptır.” diye bildiriyor.

Son derece tabiata, fitrata, yaratılışa uygun bir tavır var...

Bir hadis-i şerifi geçen akşam da söyledim: “Bir adamın eşi veya cariyesi olup da kırk gün yanına varmazsa veyahut yatağına davet etmezse, günahkâr olur.” diyor. Onun da cinsel arzuları vardır, tatmin olunsun mânâsına yâni... Bu kadar böyle realist bir hal var...

Onun için İslâm toplumunda, ashab-ı kirâmın yaşantısında cinsel problem yok, cinsel suç yok... Çünkü, gayet iyi tatmin edilme müessesesi var ve sevap olduğu teşvik edilmiş. “Sizden biriniz cuma günü hanımıyla münasebette bulunup, kendisi yıkanıp onu da yıkandırmaktan aciz midir?” diyor. Hiç olmazsa haftada bir boy abdesti almayı teşvik edişi, toplumu rahatlatıyor. Toplumdaki bugünkü suçların çoğu cinsel konularda olduğu için, bunu deşarj ediyor.

Ama bunun yanında, yabancı, nâ-mahrem bir kadına bakmak dahi günah... Birinci bakış, yolda gidiyorsun, gözün takıldı; tamam, normal.. İkinci bakış suçtur. Gözler de zina eder, eller de zina eder. Gözün zinası yabancıya bakmaktır, elin zinası yabancıyı tutmaktır veya yabancıyla musafahadır.

Peygamber Efendimiz hanımlarla el sıkışmamıştır, musafaha etmemiştir. Bey’at ederken, onlarla el tutarak tokalaşmamıştır. Bunlar İslâm’ın bu konulardaki enteresan şeyleri...

Hazret-i Osman RA’ın yanına birisi geliyor, halife iken... Hazret-i Osman onun yüzüne bakıyor:

“—Senin gözlerinde zina izleri görüyorum!” diyor.

Yanına gelen şahıs şöyle sarsılıyor, afallıyor ve kızarıyor:

“—Yâ emîre’l-mü’mînîn! Yoksa peygamberlik kesilmedi de sende devam mı ediyor?” diyor.

Çünkü, bildi kendisinin durumun... Gelirken yolda sokakta bir evin kapısından bakmış. İçerideki kadın yıkanıyormuş, açık saçılmış; ona bakmış. Hazret-i Osman’ın yanına geldiği zaman, Hazret-i Osman:

“—Senin gözünde zina izleri görüyorum!” diyor.

Yâni gözle zina oluyor. Bir insanın bir başka evin penceresinden veya kapısından bakması, o eve girmek gibi suçtur diyor Peygamber Efendimiz... Namusu koruyucu bu kadar da tedbir var yâni... Tabii hepsini hatırlayamıyorum, kısmen söylüyorum. Ama, dengeleme var... Evlilik sevap ama, öbür tarafta hiç bakmak bile yok...

Akrabaların arasındaki bağlara ve hukuka çok önem veriyor. Buna sıla-i rahim diyoruz biliyorsunuz. Yâni akrabaları ziyaret etmek, bir; sadece kuru ziyaret değil, gerekirse maddeten desteklemek, iki... Sıla-i rahimi sadece ziyaret diye anlamak doğru değil... Bu konudaki rivayetleri dikkatle incelersek, sıla-i rahimin biraz da maddî bakımdan destek olmak mânâsı taşıdığı anlaşılıyor.

Peygamber Efendimiz, sıla-i rahimin insanın ömrünü arttırdığını, beldeleri ma'mur hale getirdiğini beyan ediyor. Mânevî bakımdan günahları siliyor, insanın ömrünü uzatıyor, beldeleri ma'mur, şen hale getiriyor. Bunu teşvik ediyor.

Kendisi de öyle idi. Kendisiyle uzaktan yakından ilişkisi olan her insanla, ömrünün sonuna kadar en tatlı ilişkileri devam ettirmiştir. Hicret ederken yolda birisi bir şey sunmuş; o kadına her zaman hediye gönderiyor, geldiği zaman iltifat ediyor, ziyaret ediyor... Medine'ye geldiği zaman Kuba köyünde biraz kalmışlar; her cumartesi günü Kuba köyüne giderdi. Mekâna ve şahıslara muazzam bir vefası var, hiç ihmal etmiyor.

k. Çok Şefkatli İdi

Sonra, müslümanların birbirleriyle kardeşliğine çok büyük teşviklerde bulunmuştur Peygamber Efendimiz... Kendisi de aynen öyle davranmıştır. Büyüklerin küçüklere, küçüklerin büyüklere karşı davranışlarını tanzim etmiştir.

Kendisi küçüklere karşı çok şefkatli davranırdı. Bir keresinde Hazret-i Hasan veya Hüseyin, birisi:



“—Dede, komşunun devesi var, o bindi. Bizim devemiz yok, o deveye biniyor, biz binemiyoruz!” diye sızıldanınca;

“—Gel, ben de seni omuzuma bindireyim!” diyor, omuzuna alıyor.

“—Ama onların devesi şöyle bağıyordu, böyle bağıyordu.” diyor.

Peygamber Efendimiz bir o tarafa bağıyor, bir bu tarafa bağıyor. “Oldu mu?” diye indiriyor.

Daha sonra, o dışarıya gitmiş; “Dedem beni omuzuna bindirdi, şöyle bağırdı, böyle bağırdı.” diye mahallede söylemiş. Camiye giderken çocuklar yolunu kesiyorlar, diyorlar ki:

“—Bizi de bindir omuzuna!..”

Peygamber Efendimiz yanındaki sahabesine diyor ki:

“—Git evden bir şeyler al gel!”

Çocukları memnun edecek. Gidiyorlar evden bir şeyler alıyorlar, çocuklara onları veriyor, gönüllerini hoş ediyor. Çocuklarla bile davranışı böyle...

Bir çocuk varmış, bir kuş tutmuş, o öldü diye ağlamış. Onun yanından geçerken; “Senin kuşçuğun ne oldu bakalım?” filân diye halini hatırlarını soruyor. Kendisinin davranışı böyle ve tavsiyesi bu tarzda...

İki müslüman birbiriyle dost olduğu zaman, kardeş olduğu zaman, —buna ahiret kardeşi demiş bizim dedelerimiz— Arş-ı A'lâ'nın gölgesi altında gölgeleneceğini ve çok büyük sevaplara nail olacağını bildiriyor.

Mahşer gününde —biliyorsunuz— insanlar mahşer yerinde toplanmış olacaklar ve hepsi çıplak olacak. Hazret-i Aişe Vâlidemiz diyor ki:

“—Yâ Rasûlallah, hep çıplak mı olacaklar?..”

Yâni hem izdihamlı, hem çıplak; olur mu?..

“—Yâ Aişe! O gün öyle bir korku ve telaş içinde olacak ki millet, birbirinin çıplaklığını düşünecek durumda olmayacak.”

Büyük izdiham, büyük ter içinde, büyük korkular içinde olacaklar. Ama bazı insanlar o gün, Arş-ı A'lâ'nın gölgesinde, yerden bizim yıldızlara baktığımız gibi yukarda, nurdan minberlere oturmuş, yüzleri nur, elbiseleri nur, koltukları nur... Ama bunlar peygamber değildir, şehid değildir.

“—Kimdir onlar yâ Rasûlallah?” diye soruyorlar.

Diyor ki:

(*Hümü'l-mütehabbîne fi'llâh*) “Onlar birbirlerini Allah için seven kimselerdir.”

Teşvik ediyor. Bu gibi şeyler müslümanların birbirleriyle has kardeş olmasını teşvik eden haberlerdir. Kendisinin de davranışı bu tarzda...

1. Komşu Hakkı Önemli

Sonra, komşuluk âdâbına çok önem veriyor. Buyuruyor ki:³⁵

³⁵ Buhârî, *Sahîh*, c.V, s.2239, no:5669; Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.2025, no:2625; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XII, s.360, no:13340; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.2025, no:2624; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.760, no:5151; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.332, no:1942; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1211, no:3673;

مَا زَالَ جِبْرِيلُ ، يُوصِينِي بِالْجَارِ ، حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورِثُهُ

(م. د. ت. حم. ق. عن ابن عمر؛ حم. ق. عن عائشة)

RE. 375/1 (*Mâ zâle cibril, yûsinî bi'l-câr, hattâ zanentü ennehû seyüverrisehû*) “Cebrâil AS bana geldi geldi, komşuluk üzerinde o kadar durdu, o kadar söyledi ki; Allah komşuyu komşuya varis kılacak, mirasını komşuya bıraktıracak sandım.” diyor.

Komşuluk üç kademede oluyor:

1. Komşuysa, ona karşı komşuluk vazifelerini yapacaksınız.

“Komşunuzun binasından kendi binanızı daha yüksek yapıp, onun havasını ve rüzgârını engellemeyin!” diyor. Onu kollayacak ve binalar eşit olacak. Birisi yukarıda, ötekisi aşağıda; onu istemiyor. Yediğinden, pişirdiğinden, kokusu yayılan şeyden komşuya verilmesini söylüyor.

2. Komşu müslümansa; hem komşuluk hakkı var, hem müslüman kardeşliği hakkı var...

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.187, no:25580; İbn-i Hibbân, *Sahih*, c.II, s.265, no:511; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.202, no:647; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VIII, s.65, no:4590; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.220, no:25416; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.84, no:9562; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.275, no:12389; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.III, s.1005, no:1745; ; İbnü'l-Ca'd, *Müsned*, c.I, s.396, no:2707; İbn-i Ebî'd-Dünyâ, *Mekârim-i Ahlâk*, c.I, s.101, no:320; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.II, s.190, no:1496; Hz. Aişe RA'dan.

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.760, no:5152; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.332, no:1943; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III, s.38, no:2403; Bezzâr, *Müsned*, c.VI, s.371, no:2388; Dâra Kutnî, *İlel*, c.VIII, s.231, no:1538; Abdullah ibn-i Amr ibnül-As RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.445, no:9744; İbn-i Hibbân, *Sahih*, c.II, s.265, no:512; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.190, no:141; İbnü'l-Ca'd, *Müsned*, c.I, s.241, no:1586; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.81, no:624; Dâra Kutnî, *İlel*, c.VIII, s.230, no:1538; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XVII, s.109; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.VIII, s.822; Ebû Ümâme RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.VIII, s.302, no:13541, 13542; *Kenzü'l-Ummâl*, c.IX, s.86, no:24878; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.1212, no:2215.

3. Bir de akraba ise; hem müslüman olduğu için, hem komşu olduğu için, hem de akraba olduğu için takviyeli hakları var... Artık onların birbirleriyle ne kadar güzel geçinmesi gerektiği ortaya çıkıyor.

Bunlarla ilgili kendisinin pek çok tavsiyeleri ve davranışları var...

m. Ticaret Hayatı

Sonra, ticârî hayatta Rasûlüllah SAS'in önemli tavsiyeleri var... Ticareti bir kere teşvik ediyor, çok methediyor. Doğru sözlü, güvenilir bir tüccarın, Arş-ı A'lâ'nın gölgesinde gölgeleneceğini söylüyor. Hani, birbirini Allah için dost edinen kimseler gibi...

Onun için bizim eski alimlerimiz, büyüklerimiz ticarete özellikle girmişlerdir. İmam-ı Azam aynı zamanda tüccardır. İmam-ı Azam'ın tüccar olması para aşkından değil, ticaret de sevap olduğundan...

Peygamber SAS Efendimiz:

“—Başka bir yerden bu beldenin ihtiyacı olan malları getirmek sevaptır.” diye bildiriyor.

Adam para kazanıyor ama, bir taraftan da bir sosyal görev gördüğü için, ticareti çok methediyor Peygamber Efendimiz; teşvik ediyor.

Patron ve işçi münasebetlerinde patronu frenliyor, işçiye öğütlüyor. Genel tavsiyesi şu: “İşçinin alınının teri kurumadan iş ücretini veriniz!” buyuruyor. “Ücreti işe almadan, çalıştırmağa başlamadan önce beyan ediniz!” buyuruyor. Sonradan, “Ben sana şu kadar veriyorum, git!” tarzında veya vermemek tarzında değil... Bunları gayet güzel tanzim ediyor.

Ticaretin hangi usüllerle olacağına dair tavsiyeleri var... Bir hadis-i şerif var, arkadaşlarımız onu basmıştı; şöyle bir tüccarın kazancı muhteremdir diye şartlarını bildiriyor, iyi bir ticaretin nasıl olacağını tanzim ediyor.

Kendisi çarşı pazar yerine girmiştir. Bir belediye başkanı gibi,

oralarda emirlerde bulunmuştur. Bir keresinde bir çuvalın başına geldi, elini soktu mala, çevirdi; altı ıslak, üstü kuru... Üstü düzenlenmiş, altı kötü... Buyurdu ki:³⁶

مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا (م. عن أبي هريرة)

(*Men gaşşenâ feleyse minnâ*) “Kim böyle aldatırsa, bizden değildir.” dedi. “Böyle yapmayın!” dedi.

Ticaretin, tartının düzgün olmasıyla ilgili sûre bile var... Ayet değil sûre var; Mutaaffîfîn Sûresi...

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ . الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ . وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ . إِلَّا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ . لِيَوْمٍ

عَظِيمٍ (المطففين: ١-٥)

³⁶ Müslim, *Sahîh*, c.I, s.266, no:146; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.417, no:9385; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XI, s.270, no:4905; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.11, no:2155; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VIII, s.189, no:8360; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.332, no:5305; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.411, no:8125; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.228, no:352; Ebû Hüreyre RA'dan.

İbn-i Mâce, Sünen, c.VI, s.477, no:2216; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.424, no:721; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.229, no:353; Ebû Hamrâ RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.50, no:5113; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III, s.63, no:2490; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.253, no:5971; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.323, no:2541; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.X, s.138, no:10234; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.229, no:354; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XI, s.221, no:11553; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.123, no:3773; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.281, no:4203; Berâ ibn-i Âzib RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.293, no:4238; Ebû Mûsâ el-Eş'arî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.60, no:9503; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXI, s.91, no:23032.



(*Veylün li'l-mutaffifîn. Ellezîne ize'ktâlû ale'n-nâsi yestevfûn. Ve izâ kâlûhüm ev vezenûhüm yuhsirûn.*) [İnsanlardan alırken ölçüp tarttıklarında tam, onlara vermek için ölçüp tarttıklarında ise noksan yapan hilekârlara yazıklar olsun! (*Elâ yezunnü ülâike ennehüm meb'ûsûn. Li-yeumin azîm.*) Onlar düşünmezler mi ki, büyük bir günde hesap vermek için diriltileceklerdir.] (Mutaffifîn, 83/1-5)

Hollanda'da bir hoca arkadaş bizzat görmüş, o anlattı. Bu tartı meselesinde hatırıma geldiği için nakledeyim:

“—Hocam, ölmek üzere olan bir hastamız var, lütfen yetiş; aman, imdât!” demişler.

“Beni gece üçte aldılar, hastanın başına götürdüler. Hasta kendinden geçmiş can çekişiyor, hırıltı içinde... Ben de yavaş yavaş;

‘—*Lâ ilâhe illa'llah... Lâ ilâhe illa'llah... Eşhedü en lâ ilâhe illa'llah...*’ diye diye kelime-i tevhid, kelime-i şهادet telkin etmeğe çalışıyorum. Hasta bir ara dedi ki:

‘—Ne zorluyorsun beni? Görmüyor musun, terazinin topuzunu boğazıma sokup sokup çıkartıyorlar!’ dedi, ondan sonra da öldü.”

Hanımına sormuş:

“—Bu ne haldir?..”

“—Hocaefendi sorma! Bizim herif bakkaldı. İki terazi kullanırdı; bir alımları yaptığı terazi, ikincisi satışları yaptığı terazi... Alırken eksik gösterirdi, satarken fazla gösterirdi.” demiş.

Alırken ağır olduğu halde hafif gösteriyormuş. Sattığı şeyi de, meselâ 1 kg. diye tarttığı şey aslında 800 gr. geliyormuş. Böylece iki terazi kullanmakla halkı aldatıyor.

“—Ama vefatı da vallâhi böyle oldu; gözlerimle gördüm, kulaklarımla duydum.” diyor.

İslâm bunu gayet güzel bir şekilde ortaya koyuyor, bunun kanunlarını ortaya koyuyor. Peygamber SAS Medine’ye hicret ettiği zaman bu işleri tanzim eden, sosyal işleri tanzim eden uzun maddeledir sıralamıştır. Hattâ “*Medine’de İslâm’ın İlk Anayasası*” deniliyor, okumuşsunuzdur.

n. Zulme Razi Olmazdı

İctimâî tavsiyeleri var Peygamber SAS Efendimiz’in... Meselâ, her evin sahibinin evinin önünü temizlemesi, hadis-i şeriftendir, Efendimiz’in tavsiyesidir. Toplum içindeki fakirlere zenginlerin Allah rızası için yardım etmesi, en önemli emirlerinden biridir. Bu zekâttır. Fakirlere, yetimlere, dullara yardım etmek toplumun görevidir, yöneticilerin görevidir.

Kendisinin dünyaya değer vermediğini anlattık. Sonra, tabii Rasûlullah Efendimiz’in ahlâkını söylerken bir hususu açıkça belirtmemiz lâzım: Rasûlullah Efendimiz öyle kuzu kuzu bir insan değil... Hani böyle hep yumuşak, hep yumuşak bir insan değil; sertlediği zamanlar var... Savaşta meselâ, en önde gidiyor, düşmandan hiç korkmuyor. Birisi kendisiyle güreşmiş, küt devirmiş. Olmadı bir daha, olmadı bir daha... Rasûlullah gücü kuvveti yerinde ve cesur bir insan...

Biliyorsunuz, Peygamber Efendimiz’den önce Mekke’de ahlâk çok bozuk olduğu sırada, artık Mekke ahalisi de üzölmüşler bu duruma... İki şahıs kafa kafaya vermiş, bir anlaşma yapmışlar,

demişler ki:

“—Mekke’de haksızlık olursa, biz nüfuzumuzu kullanarak bu haksızlığı engelleyelim!”

Başkaları da katılmış, bu bir antlaşma olmuş: *Hilfu’l-Fudul* antlaşması... Çalışmış bu antlaşma... Nasıl çalışmış?.. Haksızlığa uğrayan kimseler, şöyle bir haksızlık oldu diye buna müracaat etmişler. Onlar da haklarını alıvermişler.

Bir keresinde civar kabilelerden birisinden hanımı ile beraber bir bedevi geliyor. İşte mal satacak Mekke’de... Hanımı güzelmış. Mekke’nin haylaz edepsiz eşrafından birisi, bir hile ile kadını kapıp kaçırıyor evine... Adam ne yapacağını şaşırıyor. Diyorlar ki:

“—Sen bunu en iyisi Hilfu’l-Fudul sahiplerine git, söyle!”

Gidiyor, söylüyor:

“—Hanımımı yanımdan aldı filânca herif!” diyor.

Kılıçları çekip gidiyorlar adamın kapısına, zorla kapısını açtırıp, bu haksızlığı engelliyorlar.

Peygamber Efendimiz diyor ki:

“—Ben de onlara yetişseydim, onlara katılırdım.”

Efendimiz’in sosyal asayiş vs. bakımından anlayışı bu...

Tabii, İslâm Alemi’nin hudutlarında nöbet tutmanın ne kadar sevaplı olduğuna dair çok hadis-i şerifler var... Buna *ribat* veyahut *murabata* diyoruz; hudutlarda bekçilik yapmak... Bir de düşmanla çarpışmak hakkında pek çok ayetler ve hadisler var... Buna da *mücahede* veya *cihad* adını veriyoruz.

Devlet reisinin veya çeşitli yönetim kademelerinde reis durumunda bulunan insanlarla ilgili pek çok uygulamaları ve tavsiyeleri var Peygamber SAS Efendimiz’in... Tebaa durumunda olanlara tavsiyeleri var, yönetici durumunda olanlara tavsiyeleri var... Tebaaya tavsiyesi yöneticiye itaat... Yöneticiye tavsiyesi, Allah’ın emirlerine uygun davranması...

o. Kur’an Bilgisi Önemli

Bütün seferlere, seyahatlere birilerini gönderdiği zaman,



birisini başkan seçiyor, emir seçiyor. Bir keresinde enteresan bir durum: Diyelim ki elli kişi, yüz kişi bir sefere gönderecek; hepsini önünden geçiriyor, konuşuyor, kontrol ediyor. Halini hatırını soruyor, Kur'an-ı Kerim bilgisini soruyor. Nihayet bir genç geliyor karşısına...

“—Sen anlat bakalım neyin nesisin? Ne kadar biliyorsun Kur'an-ı Kerim'den?” filân diye soruyor.

“—Yâ Rasûlallah! Ben şunları şunları bilirim, bir de Bakara Sûresi'ni ezbere bilirim!” diyor.

Bakara Sûresi, biliyorsunuz 286 ayet, iki buçuk cüz, elli sayfa kadar bir büyükçe sûredir. Onu ezbere biliyorum deyince:

“—Bakara Sûresi'ni ezbere biliyor musun?” diye tekrar sordu.

“—Biliyorum!” dedi.

Bunun üzerine Peygamber Efendimiz buyurdu ki:³⁷

³⁷ Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.156, no:2876; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.III, s.5, no:1509; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.V, s.499, no:2126; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.611,

اَذْهَبْ ، فَأَنْتَ أَمِيرُهُمْ ! (ت. خز. حب. ك. ن. عن أبي هريرة)

(*İzheb feente emîruhüm*) “Git, bu grubun komutanı sensin!” dedi, onu başkan yaptı.

Genç olduğu halde, Bakara Sûresi’ni bildiği için, daha çok sûre bildiği için, ötekilere reis oluyor.

Yâni bir yerde başkan kim olacak? Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:³⁸

إِذَا سَافَرْتُمْ فَلْيُؤَمِّكُمْ أَقْرَاؤُكُمْ ، وَإِنْ كَانَ أَصْغَرُكُمْ سِنًا ؛ وَإِذَا أَمَّكُمْ ،
فَهُوَ أَمِيرُكُمْ (البزار ، والديلمي عن أبي هريرة)

RE. 49/11 (*İzâ sâfertüm felyeümmeküm akraüküm*) “Siz bir sefere çıktığınızda Kur’an’ı en güzel okuyanınız, Kur’an’ı en çok bileniniz size imam olsun; (*ve in kâne asgaraküm sinnen*) yaşça en küçüğünüz de olsa... (*Ve izâ emmeküm fehüve emîruküm*) İmam olunca da artık o sizin emirinizdir.” buyuruyor.

Yâni, “Kur’an-ı Kerim’i en iyi bilen, İslâmî bilgisi kuvvetli olan insan başkan olacak!” diye bildiriyor. Biz de onun için, radyo yayın şirketimizin adını *Akra* koyduk; Kur’an-ı en iyi bilen mânâsına... Bir taraftan *Ak-Radyo*’nın kısaltılmışı gibi, bir taraftan da asıl amacımız, Kur’an-ı Kerim’i en iyi okuyan kimse gibi bir mânâ düşündük.

Bir keresinde birisini emir tayin etti bir topluluğun başına;

no:1622; Neseî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.V, s.227, no:8749; İbn-i Adiy, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.V, s.46, no:1216; Ebû Hüreyre RA’dan.

³⁸Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.445, no:8577; Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.I, s.265, no:1027; Ebû Hüryre RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.VI, s.706, no:17501; *Mecmaü’z-Zevâid*, c.II, s.206, no:2322; *Câmiü’l-Ehâdis*, c.III, s.223, no:2091.

“—Tamam, sen bunların komutanısın!” dedi başka bir seferde.
Sonra seyahatte birtakım ihtilaflar olmuş; insanlık hali, dinlememişler komutanı... Komutan da kızmış;
“—Odun toplayın!” diyor.
Çalı çırpı topluyorlar.
“—Ateş yakın!” diyor; yakıyorlar.
“—Girin içine!..” diyor, emire itaat edilecek diye bir kaide olduğundan...
Diyorlar ki:
“—Girmeyiz ve bunu Rasûlullah’a söyleyeceğiz! Sen böyle dedin, bu bizim kafamıza takıldı.”
Gelince söylüyorlar. Diyor ki Peygamber Efendimiz:
“—Girseydiniz cehenneme giderdiniz! İtaat ancak ma’ruftadır, iyi şeylerdedir; günahıta itaat olmaz!” buyuruyor.

r. Güzel Ahlâk Nedir?

Şimdi Rasûlullah SAS Efendimiz’in ahlâkına ve bize öğrettiği şeylere bakacak olursak, tepeden bakıp genel hükümler çıkartmamız gerekirse, şunu görüyoruz: Rasûlullah SAS Efendimiz, meseleleri bir bütün olarak çok güzel buyuruyor ve o bütünün her tarafını dengeli bir şekilde tatmin edecek hüküm koyuyor. Hiçbir kimseye haddinden fazla salâhiyet vermiyor, hiç bir kimseyi de ezdirtmeyecek tedbirler alıyor. İnsânî ilişkilerin her çeşidini gayet güzel bir şekilde tanzim ediyor. Kendisi de bunu kendi hayatında bize nümûne olarak, gayet güzel bir tarzda gösteriyor.

Peygamber SAS Efendimiz’in ahlâkının genel vasıflarını toplamak gerekirse, Peygamber SAS Efendimiz şöyle anlatıyor: “Güzel ahlâk hasbî olacak, yâni karşılıksız olacak ve Allah rızası için olacak.”

Bir hadis-i şerifte soruyorlar, “Güzel huy nedir yâ Rasûlallah?” diye... Diyor ki:³⁹

³⁹ Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.I, s.329, no:236; İbn-i Adî, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.V, s.334; Enes ibn-i Mâlik RA’dan.

مَكَارِمُ أَخْلَاقٍ عِنْدَ اللَّهِ ثَلَاثَةٌ : تَعْفُو عَمَّنْ ظَلَمَكَ ، وَتُعْطِي

مَنْ حَرَمَكَ ، وَتَصِلُ مَنْ قَطَعَكَ (خط . عد . عن أنس)

(*Mekârimü ahlâkı inda'llâhi selâsetün*) “Allah indinde mekârim-i ahlâk üçtür:

1. (*Ta'fû ammen zalemeke*) Sana zulmedeni affetmendir.

2. (*Ve tu'ti men haramke*) Sana vermeyen, senden esirgeyen, seni mahrum bırakan insana; senin eline fırsat geçtiği zaman vermendir. Vermeyene vermendir.

3. (*Ve tasilü men kataake*) Seninle alâkayı kesen kimseye senin gitmen, alâkayı kesmemendir. Gelmeyene gitmendir.”

Buradan güzel huyun, yapılan bir iyiliğe mukabele tarzında olmayıp, kötülük yapılsa bile iyilik yapmak olduğu anlaşılıyor. Güzel huyun hasbîliği diyoruz biz buna... Yâni *hasbeten lillâh*, sırf Allah'tan sevap bekleyerek yapılıyor. Yoksa, “O adam bana iyilik yaptı da, ben de ona iyilik yapıyorum.” diye değil, kötülük yapsa bile insanın iyilik yapması gerekiyor. Bu bir...

Bir de, Peygamber SAS Efendimiz bir hadis-i şerifinde buyuruyor ki:

“Musîbetin, insana gelen hastalık veya üzücü bir olayın da, Allah'ın bir ikramı olduğunu anlamayan gerçek mü'min değildir.”

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.40, no:5239; RE. 394/4; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XI, s.499, no:11291.

Muhtelif lafızlarla: Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.563, no:3912; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.279, no:909; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *Mekârim-i Ahlâk*, c.I, s.23, no:21; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.235, no:20881; İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, c.III, s.83, no:297; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.277; Ebû Hüreyre RA'dan.

Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.178, no:7285; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XVII, s.269, no:739; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *Mekârim-i Ahlâk*, c.I, s.22, no:19; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.222, no:7959; Ukbe ibn-i Amir RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.364, no:5567; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.221, no:7956; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.235, no:20880; Hz. Ali RA'dan.

Yâni Peygamber Efendimiz'in olaylara bakışı, bizim baktığımız gibi değil... Hastalık gelmiş; bu da Allah'ın bir kaderi, buna sabredince sevap kazanacak... Bir musîbet gelmiş; o da Allah'ın bir kaderi...

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizleri de Peygamber SAS Efendimiz'in ahlâkıyla ahlâklanmaya muvaffak eylesin... Hem aile hayatında, hem akrabalarımızla münasebetlerimizde, hem diğer müslüman kardeşlerimizle ilişkilerimizde, komşularımızla ilişkilerimizde; hem ticaretimizde, hem ictimâî hayatımızda, iş hayatımızda bu kaidelere uygun hareket etmemizi, Allah-u Teâlâ Hazretleri bizlere nasib eylesin...

Böylece rızasını kazanmayı, hem dünyada mutlu olmayı, mutlu bir düzen kurmayı, mutlu bir toplum meydana getirmeyi; hem de ahirette sevap kazanmış olarak varıp, Allah'ın rızasına erip, cennetiyle cemâliyle müşerref olmayı cümlenize, cümlemize nasib eylesin...

Allah hepinizden razı olsun...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtüh!..

24. 10. 1995 - Hannover / ALMANYA

08. GÜZEL AHLÂKLAR VE VEFÂ

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîren tayyiben mübâreken fih... Kemâ yenbağî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidînâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîn...

Üzerimize farz olan, borç olan Rabbimiz'e hamd, Peygamber-i Zîşânımız'a salât ü selâm vazifemizden sonra, bütün ilgililere ve özellikle Rochester'de program düzenleyip bizi buraya davet eden kardeşlerime, Osman Gürdal'a, Murat Köse'ye ve konuşmama ilgi gösterip gelmiş olduğunuz için siz dinleyicilerime teşekkür ederim.

Allah konuşmamızı hayırlı, uğurlu, sevaplı ve rızâsına uygun eylesin...

a. Güzel Ahlâk ve Takvâ

Muhterem kardeşlerim!..

Güzel huylar çoktur. Bunları sayan alimler, sayılarını beş yüz küsüre kadar çıkartmışlardır. İnsanın bu güzel huyları edinmesi îcab eder. Kötü huyları da bilmesi ve onlardan arınması gerekir. İnsanın bilge bir insan olması, kâmil bir insan olması, olgun bir insan olması, faydalı bir insan olması, toplum için yararlı bir insan olması, bundan sonra mümkün olur.

Biliyorsunuz, ahlâk zâten bir toplum olayıdır. İnsanın tek başına ahlâklı olması bir şey ifade etmez. Toplumdaki münasebetleri içinde ahlâklı olması önem ifade ediyor. Bu güzel huylar arasında, ben bir tanesi üzerinde durmak istiyorum. Fakat şunu önce belirtmek istiyorum:

Dinimizin gayesi, Allah'ın emir ve yasaklarının hikmeti, insanın kötü huylardan arınmış güzel huylu bir insan olmasıdır. Onun için, insanın nefsinin, İngilizcede *self* denilen benliğinin

arınması gerekiyor. Bu arınma işi yapıldığı zaman, insanın Allah'ın sevgili bir kulu olacağı ayet-i kerimelerde bildiriliyor. Meselâ, *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*:

:

قَدَ افْلَحَ مَنْ تَزَكَّى (الاعلى: ١٤)

(*Kad efleha men tezekkâ*) “Nefsini tezkiye eden, temizlenen felâh bulmuştur.” (A'lâ, 87/14)

قَدَ افْلَحَ مَنْ زَكَّيْهَا . وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيْهَا (الشمس: ٩-١٠)

(*Kad efleha men zekkâhâ. Ve kad hâbe men dessâhâ*) “Kim egosunu, kendisini, iç benliğini arındırabilmişse, temizleyebilmişse, o felâh bulmuştur, iflâh olmuştur. Hem dünyada, hem ahirette arzu ettiği güzel sonuca kavuşmuş, tehlikelerden kurtulmuş demektir. Kim bunu başaramamışsa hem dünyada hem ahirette hâib ve hasir olmuştur. Yâni ziyana uğramıştır, zararda kalmıştır, başarıyı elde edememiştir, edemeyecektir.” (Şems, 96/9-10) deniliyor.

Peygamber SAS Efendimiz'in bir hadis-i şerifinde de bildiriliyor ki:⁴⁰

أَكْثَرُ مَا يَدْخُلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ تَقْوَى اللَّهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ (حم. خ .

⁴⁰ Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.363, no:2004; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.442, no:9694; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.224, no:476; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.108, no:289, 294; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.360, no:7919; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.324, no:2474; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.235, no:4914; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.137, no:1050; Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.IX, s.470, no:3787; İbn-i Ebî'd-Dünyâ, *el-Vera'*, c.I, s.93, no:135; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühed*, c.I, s.379, no:1073; Ramhürmüzî, *Emsâlü'l-Hadis*, c.I, s.159, no:132; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, c.VIII, s.470; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.60, no:2340; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VI, s.311; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XVI, s.141, no:44071; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.V, s.357, no:4283.

في الأدب ، ت. ه. ك. حب. هب. عن أبي هريرة)

RE. 80/3 (*Ekseru mâ yüdhilü'n-nâse'l-cenneh*) “İnsanları cennete sokan sebeplerin tahlili yapılırsa, incelenirse, bunların en başta geleni, insanları en çok cennete sokan sebep; (*takva'llâhi ve hüsnî'l-hulukî*) Allah korkusudur, takvâdır, müttakî kul olmaktır ve güzel huylu olmaktır.”

İnsan güzel huylu olduğu zaman, hem dünyadaki toplum hayatındaki çalışmaları ve münasebetleri güzel olur. Bunun sonunda kendisi de mutlu olur, hem de başkalarının mutluluğuna katkıda bulunmuş olur. Kötü huylu olursa, başkalarının üzülmeye, toplum düzeninin bozulmasına sebep olur. Çeşitli uygunsuzluklar, huzursuzluklar meydana getirir. Hem de ahirette insanı, Allah-u Teâlâ Hazretleri cennete güzel huyu sebebiyle sokacak.

Bu güzel huyları öğrenmesi lâzım bir insanın... Bunların ismen bilinmesi de güzeldir amma, ismen bilinmesi yetmez, bu güzel huyları insanın iktisâb etmesi lâzım!.. Yâni kesbetmesi, kazanması, edinmesi lâzım, kendi içine yerleştirmesi lâzım!..

Meselâ adalet; adil olmak, zalim olmamak, haksızlık yapmamak... Bu çok önemli bir güzel huydur. İnsanın bunu hayatının her safhasında, her yerinde uygulaması gerekir. Hanımına karşı, çocuklarına karşı, komşularına karşı, kendisine karşı, işinde ve diğer tüm münasebetlerinde adaletli olması gerekir. Bu güzel bir huydur. Aksi olan adaletsizlik, çok kötü bir huydur.

الْعَدْلُ أَسَاسُ الْمُلْكِ .

(*El-adlû esâsü'l-mülk*) “Adalet mülkün temelidir.” buyrulmuştur.

Mülk kelimesini herkes satılık bir arsa veya mal sanır. Öyle değildir, mülk egemenlik demektir. Yâni, (*El-adlû esâsü'l-mülk*)

demek, “Adalet egemenliğin baş şartıdır. Egemenlik olacaksa, adalet de olması lâzımdır. Egemenlik adaletle devam eder. Adaletsizlik oldu mu egemenlik de mahvolur, anarşi olur. Egemenliğin, hüküm sürmenin, mâlik olmanın, bir toplumun yönetimine hâkim olmanın şartı adalettir.” demektir.

b. Sabır ve Sebat

Sabır ve *sebat* güzel ahlâktır. İnsanın canını sıkan, hoşuna gitmeyen, istemediği bir şeyler vardır; amma, onları yapması gerekir. Meselâ öğrenci, futbol oynamakla, oyun oynamakla ders çalışmak arasında kaldığı zaman; arkadaşları oyun oynuyorsa canı çeker, dışarıya çıkıp o da oynamak ister. Ama ders çalışması lâzımdır. Bu bir kendisini tutma işidir, sabır işidir. Ders biraz zor olabilir, acı olabilir, onu çalışması lâzımdır. Başarıya ulaşmak için, faziletli, yetişmiş bir insan olmak için bu şarttır.

Sonra savaşta zafer için sabır şarttır. Kur’an-ı Kerim’de zaten zafer için iki şart ileri sürülüyor:

1. Takvâ... Cennete giriş sebebi olan takvâ, zaferin de şartıdır. İnsanın Allah’tan korkan bir insan olması lâzım!.. Çekinen, sakınan, ölçülü, günahlardan, haramlardan kaçınan bir insan olması lâzımdır.

2. Sabır... İnsanın sabırlı olması lâzım!.. İnsan sabretti mi, azmettiği şeyi elde eder. Elde edinceye kadar birtakım sıkıntılar çekecektir ama, sonunda başarının tadını tadar. Sabır acıdır fakat, hoş bir lezzeti vardır. Maras biberinin acılığı gibi, ağzı yaksa da güzel bir tadı vardır. Sonunda tabii, zaferin mutluluğu hesaba gelmeyecek kadar çoktur.

Merhamet güzel bir huydur. Merhamet, başkalarına acıma duygusu demektir. Çok güzel bir huydur ve çok önemli bir huydur. Hadis-i şerifte Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:⁴¹

⁴¹ Buhârî, *Sahih*, c.V, s.2235, no:5651; Müslim, *Sahih*, c.IV, s.1808, no:2318; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.IV, s.355, no:5218; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.318, no:1911; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.228, no:7121; İbn-i Hibbân, *Sahih*, c.II,

مَنْ لَا يَرْحَمُ، لَا يَرْحَمُ (خ. م. طب. عن جابر؛ حم. خ.
 م. د. ت. حب. عن أبي هريرة؛ طب. عن ابن عمر؛ أبو
 نعيم عن الأقرع بن حابس)

RE. 446/11 (*Men lâ yerham, lâ yürham*) “Merhamet etmeyen merhamet bulamaz, merhamete mazhar olamaz.”

Kim merhametli değilse, başkalarına merhamet etmiyorsa, o da merhamet görmeyecektir. Yâni, “Allah’ın merhametine,

s.202, no:457; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.X, s.296, no:5892; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.391, no:7855; Abdü'r-Rezzâk, *Musannef*, c.XI, s.298, no:20589; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VII, s.100, no:13960; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VIII, s.64, no:7974; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.II, s.15, no:516; ; Hatib-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.X, s.177, no:5316; İbn-i Esir, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.68; İbn-i Hibbân, *Sikât*, c.III, s.18, no:62; Ebû Hüreyre RA'dan.

Buhârî, *Sahîh*, c.V, s.2239, no:5667; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.365, no:19264; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.II, s.333, no:2388; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, no:211; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XXVII, s.246, no:5803; Hatib-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XII, s.3, no:6351; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.I, s.278, no:893; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VI, s.409; İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, c.VI, s.80, no:291; Cerîr ibn-i Abdullah RA'dan.

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.777, no:5218; Akra' ibn-i Hâbis RA'dan.

Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.43, no:6825; Abdü'r-Rezzâk, *Musannef*, c.III, s.552, no:6672; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.III, s.62, no:12124; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.241, no:10163; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.IV, s.177, no:3047; Abdurrahman ibn-i Avf RA'dan.

Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.47, no:95; Ebû Saïd el-Hudrî RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XII, s.403, no:13488; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.221, no:5400; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.215, no:25367; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.241, no:10164; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.69, no:6943; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.309, no:1006; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.136, no:371; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.III, s.91; İbn-i Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, c.I, s.138; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.246; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.28, no:3562; İmrân ibn-i Husayn RA'dan.

Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.341; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.93; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.166, no:5986; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXI, s.376, no:23762.



rahmetine ermeyecektir. O da belâsını bulacak, cezasını çekecektir.” demek oluyor. Demek ki, insanın acıyan insan olması lâzım!..

Peygamber SAS Efendimiz’in hadis-i şeriflerinin en başta gelen özelliklerinden birisi, anlaşılır olmasıdır. Herkesin anlayabileceği bir şekilde, en güzel hakikatleri, en derin gerçekleri kolay anlaşılabilir şekilde sunar Peygamber SAS Efendimiz... Bazan bunun için benzetmeler yapar, bazan olaylar zikreder.

Meselâ, diyor ki Peygamber Efendimiz:

“Bir kadın vardı. İyi bir kadın değildi ama, çölde giderken çok susadı. Orda bir kuyu gördü. Kendisi tutunarak kuyuya indi, suyu içti, susuzluğu gitti. Dışarı çıkıncı baktı ki, dışarda bir de köpek var; o da çok susamış. Sıcaktan bunalmış, dili sarkmış, yürümeğe dermanı kalmamış. Acıdı o köpeğe... Dedi:

‘—Demin ben de aynı duyguları hissediyordum. Bu güneşin altında, bu sıcaktan ben de perişan durumdaydım. Şuna su vereyim.’ dedi.”

Tutunarak tekrar aşağı inmiş. O zaman böyle su kapları ve

sâire yok... Pabucunu suya daldırmış, pabucunun içine suyu doldurmuş, yukarıya çıkartmış, öyle sunmuş. “Bu onun Allah’ın mağfiretine ermesine, affedilmesine, cennete girmesine sebep olmuştur.” buyruluyor.

İbret alınacak başka bir kıssa:

Kadının birisi bir kediye kızmış. Belki kendisini tırmaladı, belki tenceresinden yemeği çaldı. Belki bir haylazlık etti, belki ortalığı pisledi, belki bir şeyi yırttı... Neyse; kedilerin yaptığı şeylerdir, tabiatlarıdır, pençelerinin gereğidir bu...

“Kadın bu kediye hapsetti. Ne kendisi yemek verdi karnını doyurmak için; ne de salıverdi ki, kendi işini kendisi görsün, ne av lazımsa avlasın ve karnını doyursun... Kedi orada, kapalı hapsedilmiş olarak öldü. Bu merhametsizliğinden dolayı, Allah o kadını cehenneme soktu.” diyor Peygamber Efendimiz...

Demek ki merhamet insanı Allah’ın rahmetine, rızasına kavuşturabiliyor; merhametsizlik Allah’ın gazabına uğratabiliyor, cezasına çarptırabiliyor.

c. Vefa

İşte bunun gibi, güzel huylardan birisi de *vefâ* denilen huydur. Vefâlılığı bilirsiniz, vefâ güzel bir şey... Halkımızda çoktur vefâ... Tuttuğu futbol takımını bile bırakmaz. Küçükken bir takım tutmuştur, meselâ “Ben Beşiktaşlıyım!” demiştir. Kırk defa yenilse bile Beşiktaş, birinci kümeden düşse bile, ölünceye kadar Beşiktaşlıdır. Neden?.. Ahdine vefâsı var... Güzel bir vasıf...

Vefâ aslında tam terim olarak, tabir olarak ahde vefâ; insanın vermiş olduğu bir sözüne, bir ahdine, bir anlaşmasına vefâ göstermesi demektir. Ahdini çiğnememesi, sözünden dönmemesi, randevusuna gelmesi, verdiği sözü tutması demektir. “Erkeksen, er kişi isen sözünü tut; ya söz verme ya sözünü tut!” diye düşünür bizim halkımız... Ahde vefâ önemli bir vasıftır.

Şimdi ben burada hangi konuda konuşacağımı bilmeden kendi

gönlümü, kalbimi duygularımı serbest bıraktım. Kalbime ilkönce vefâ duygusu, vefâ isimli güzel huy doğdu. Çünkü, siz burada yabancı bir ülkedesiniz. Müslüman olmayan bir ülkedesiniz. Kendi kültürünüzden ayrı bir toplum içindesiniz. Ama, kendi toplumunuza vefâlısınız, kendi inancınıza bağlısınız.

Burada bir cemiyet kurmuşsunuz. Yanına bizim kültürümüzün vazgeçilmez parçası olan, imanın sembolü camiye koymuşsunuz. Bu bir vefâdır, güzel bir jesttir. Birçok kimse bu vefâyı gösteremiyor. Birçok millet entegre oluyor, eriyor, kayboluyor. Mazisini, atasını, ecdadını, tarihini unutuyor. Ama unutmamak bir vefâdır, güzel bir huydur.

Onun için, bunun üzerine konuşmak hatırıma geldi. Bir de konuşmamı kadınlar, çocuklar ve muhtelif tabakadan insanlar dinleyeceği için, bilimsel bir konuşma yapmaktan ziyade sohbet mahiyetinde zevkli bir konuşma yapmayı düşündüğüm için, bazı misaller anlatmayı ve bu arada eğlendirerek bazı bilgileri sizlere sunmayı istedim.

d. Abdullah ibn-i Mübarek

Vefâ üzerine anlatmak istediğim birtakım şeyler var... Birisi: Bizim kültürümüzde belki sizin ismini hiç duymadığınız bir büyük şahıs var: *Abdullah ibn-i Mübârek*, yâni Mübarek'in oğlu Abdullah... İmam-ı Azam Hazretleri'ne yetişmiş olan, hicretin ikinci asrında dünyaya gelmiş olan, üçüncü asrın başlarında dünyadan ayrılmış olan çok büyük bir Türk alimi... Çok büyük bir alim...

Abdullah ibn-i Mübârek bir Türk ama, ikinci hicrî asırdaki koca İslâm aleminin, Atlas Okyanusu'ndan Çin'e kadar uzanan, Hazar Denizi'nin kuzeyinden Hint Okyanusu'na kadar ve Afrika'nın bilmediğimiz aşağı hudutlarına kadar genişlemiş olan İslâm aleminin şarkının en büyük alimi... Maliki mezhebinin kurucusu olan İmam Malik ile çağdaş, onunla sohbeti de var... İlmin çok yüksek seviyede olduğu bir devirde yaşamış, Abdullah ibn-i Mübarek isminde bir alimimiz var muhterem kardeşlerim!..

Çok kesin olarak, Türk asıllı olduğu kaynaklarda kaydediliyor.

Bu Abdullah ibn-i Mübarek çok büyük bir şahsiyet... Çok büyük bir hadis alimi... Yâni muhakkik, güvenilir, sağlam ilimlerin sahibi olan ciddî bir alim. Hadis alimi demek, kritikçi bir tarihçi demek... Kendisine gelen rivayetleri son derece dikkatli bir şekilde kritize eden, tenkid eden, tahlil eden, hemen öyle kabul etmeyen ve kılı kırka yaran alim demek... Hadis alimi demek, ilimde çok yüksek bir insan demek...

Çünkü, hadis alimi Peygamber SAS Efendimiz'den gelen rivayetleri en sağlam kaynaklardan toplar. Sağlam değilse toplamaz bile, almaz bile... Sağlamlardan toplar, sonra o hadisin hem metnini kritik eder, hem de o metnin kendisine kadar gelmesinde emeği geçmiş olan kimseleri araştırır. Bunu kim duymuş Peygamber SAS Efendimiz'den?.. O kime söylemiş, o kime söylemiş; bana kadar nasıl gelmiş diye inceler.

Buna biz hadisin senedi diyoruz. Hani insan birisine borç veriyor da senet alıyor... Ev alınıyor satılıyor, senedi oluyor... Hadisin senedi de önemli bir şeydir. Bir isimler zinciridir. Her ismin üzerinde kılı kırka yarararak durulmuştur. Onun için hadis ilmi son derece ciddî bir ilimdir. Çok önemli bir ilimdir ve İslâm dininin en büyük kaynağının, bozulmadan bize kadar gelmesini sağlayan en önemli ilimlerden birisidir.

İslâm dininin iki büyük kaynağı vardır muhterem kardeşlerim:

1. Birisi Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an-ı Kerim'le ilgili çeşitli ilimler vardır: Tefsir ilmi, kıraat ilmi vs. gibi.

2. İkinci büyük kaynak, Peygamber Efendimiz'in kendisidir. Peygamber Efendimiz kendisine Allah'ın vahyettiği, Kur'an'ı indirdiği kimsedir. Kur'an-ı Kerim'i onun kadar anlayan bir başka kimse düşünülemez. Kur'an-ı Kerim'i en iyi anlayan ve Kur'an-ı Kerim'i en iyi uygulayan insandır. Kur'an-ı Kerim'in açıklanması gereken kısımlarını en salâhiyetle açıklayan insandır. Binâen aleyh, hadis ilmi İslâm dininin en önemli kaynağıdır. Hattâ ayetlerin bile iyi anlaşılması için en önemli kaynaktır.



Hadis ilmi şâheser bir ilimdir. Dünyanın başka hiçbir kültüründe, başka hiçbir dininde hadis ilmi gibi, ona benzeyen bir ilim bile yoktur. Yunanlıların tarihini, Lâtinlerin tarihini, İngilizlerin, Fransızların, Amerikalıların mazilerinden gelen vesikalarını araştırırsanız; bakarsınız bir veya iki vesikaya dayanır. Ama hadis ilmi yüzbinlerce insanın şehadetine dayanır. Son derece büyük bir emek mahsulüdür. Son derece bilimsel ve puan kazandırıcı bir ilimdir.

Abdullah ibn-i Mübarek isimli alimimiz —ben kendisinin hayranıyım, aşığıyım; Allah şefaatine erdirmiş, cennette beraber eylesin— büyük bir hadis alimi; bir... Yâni dinin en yüksek payesine çıkmış, çok ciddi bir alim... Sözü boş söylemeyen, boş sözü dinlemeyen, her türlü senedini araştıran ve söylediği zaman hesaplı konuşan insan... Çok büyük bir meziyet bu...

İkincisi: Abdullah ibn-i Mübârek büyük bir sôfidir. Yâni çok büyük bir ahlâkçıdır. Egosunu, kendisini, vicdanını çok iyi eğitmiş bir kimsedir. Eğitim konusunda uzman bir kimsedir, üstad bir

kimsedir. Çok büyük bir sôfidir. Sizin anlayacağınız kelimelerle söylemek gerekirse, bir evliyâdır. Gerçek bir evliyâ...

Sonra, alim dediğimiz adam kamburdur biraz... Biraz da parmakları incedir, biraz da zaif nahiftir. Ne yapsın işte, gece gündüz ilimle meşgul oluyor filân diye düşünürüz. Abdullah ibn-i Mübarek eşsiz bir silahşördür. Muazzam ata biner, emsalsiz kılıç kullanır ve çok büyük kahraman bir insandır. Yâni resimli romanı tertip edilecek bir insandır. Nerden belli?..

Ondan sonra da, çok güzel huylara sahip bir kimsedir. Tabii, kendisi ahlâklı olunca, sôfi olunca; hem ahlâkı güzel, hem de başkalarının ahlâkını güzelleştirmede üstad bir kimse, mürebbî, terbiye edici bir kimsedir. Ahlâkı güzeldir, cömerttir vs.

Şimdi, kahramanlığından biraz bahsetmek istiyorum: Bu zât-ı muhterem hayatında üç fonksiyonu peşpeşe yapmıştır. Çok sevaplı olduğu için, bir sene cihada gidermiş. Siz kendi hayatınızı, biz kendi hayatımızı nasıl geçirdiğimizi düşünelim, mukayese edelim! Can pazarı olduğundan, çok büyük fedâkârlık istediğinden çok sevaplı olduğu için; malını, canını, her şeyini Allah yolunda feda etmeğe hazır olduğundan, bir sene cihada gidermiş; bir... Çok sevaplı olduğundan, cihada denk olduğundan, bir sene hacca gidermiş; iki... Yine çok sevaplı olduğundan, sevap kazanmak için, bir sene de ticaret yaparmış; üç...

e. Ticarete Doğruluk

Ticaretin sevaplı olduğunu —bilmiyorum— daha önce duymuş muydunuz?.. Sürpriz olabilir sizin için...

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁴²

التَّاجِرُ الْأَمِينُ الصَّدُوقُ الْمُسْلِمُ مَعَ الشَّهَدَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

⁴² İbn-i Mâce, *Sünen*, c.VI, s.356, no:2130; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.7, no:9216; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XI, s.393, no:11045.



(هـ. ك. هب. عن ابن عمر)

RE. 197/3 (*Et-tâciru'l-emînu's-sadûku'l-müslimü mea's-şühedâi yevme'l-kıyâmeti.*) “Emin, kendisine güvenilen, doğru sözlü müslüman tüccar, kıyamet gününde şehidlerle beraber hasrolunacak.”

İkinci bir hadis-i şerif şöyle:⁴³

التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشَّهَدَاءِ (عبد بن

⁴³ Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.471, no:1130; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.7, no:2143; Taberî, *Tehzîbü'l-Âsâr*, c.IV, s.29, no:1344; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.III, s.7, no:18; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.322, no:2539; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.III, s.449; Abd ibn-i Humejd, *Müsned*, c.I, s.299, no:966; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.VI, s.16, no:1387; Ebû Saïd el-Hudrî RA'dan.

İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.230; Zehebî, *Mizânü'l-İtidâl*, c.III, s.413, no:6968; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.7, no:9217; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.294, no:941; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XI, s.394, no:11046.

حميد ، والدارمي ، ت. حسن ، قط. ك. عن أبي سعيد)

RE. 197/4 (*Et-tâcirü's-sadûku'l-emînü mea'n-nebiyyîne ve's-siddîkîne ve's-şühedâi*) “Doğru sözlü, emin, güvenilir ahlâka sahip bir tüccar, mahşer günü peygamberlerle, siddîklarla ve şehidlerle beraber haşrolacak, Arş-ı A'lâ'nın gölgesinde olacak!”

Tüccar, kazanç peşinde koşan bir insan; ama vasfı ne?.. Sadûk, çok doğru söyleyen; emîn, işinde güvenilir olan... Çünkü, biliyorsunuz sosyal hayatta mal alışverişi çok önemli bir fonksiyondur. İnsan hayatında çok önemli bir konudur. İslâm bu faaliyeti kötü görmüyor. İslâm'ı iyi anlamamız lâzım!..

f. Evlilik Sevaplı

İslâm nikâhı kötü görmüyor. Evlilik çok sevaplı bir iştir İslâm'da... Başkası anlamaz bunu... Bir başka kültürdeki insan veya İslâm kültürünü tanımamış insan bunu anlamaz. Evlilik çok sevaptır. Delilleri var... Söz sözü açtığı için fazla derine kaçmaktan korkuyorum. Ekspres yoldan tâli yollara saparım da, adresi bulamam diye korkuyorum.

Evlilik sevaptır, ticaret de sevaptır. Onun için, öyle insanlar vardır ki, sırf sevap kazanayım diye evlenmiştir. Ben günümüzden bir hatıra söyleyeyim: Tanıdığım bir yarbayın babası... Kendisini tanıyorum, çok kibar, çok vazifeşinas, çok temiz, çok ahlâklı bir yarbay idi. Onun babası şöyledir diye anlattılar, ben hayran kaldım.

Babası memleketindeki bir komşusunun kapısını çalıyor. Diyor ki:

“—Ziyaretinize geldim.”

“—Aman hocam, başımızın tacısınız, şeref verdiniz. Buyurun içeriye!” diyorlar, alıyorlar, baş köşeye oturtuyorlar.

Ciddî bir alim, büyük bir alim...

“—Hocam şeref verdiniz evimize, Allah sizden razı olsun; bir emriniz mi var?.. Emretseydiniz biz gelirdik, elinizi öperdik,

ayağınızı öperdik. Siz niye bizim fakirhaneye zahmet buyurdunuz? Bir emriniz mi var, bir arzunuz mu var?..”

“—Evet bir iş için geldim, bir arzum var: Ben Allah’ın emriyle, Peygamber Efendimiz’in kavliyle sizin kızınızla evlenmek istiyorum. Sizin kızınızı istemeğe geldim.” diyor.

Adam, başından aşığı bir kova su boşanmış gibi şaşırıyor, afallıyor. Hiç ummadığı bir şey...

“—Hocam, ne istersen iste benden; canımı iste, canımı vereyim. Ama bizim kız size lâıık değil... Bizim kız kötürüm, iki ayağı tutmaz, sakat... Biz ana babası zor bakıyoruz. Siz büyük alimsiniz, size hizmet edecek bir eş lâzım!.. Benim evlâdım hasta bir kızcağız...” diyor.

Adam diyor ki:

“—Ne olduğunu biliyorum.” diyor, ısrar ediyor, “Kızınızı istiyorum.” diyor.

O kadar ısrar ediyor ki, “Pekiıı...” diyorlar, veriyorlar. Evleniyor ve bu yarbay doğuyor.

Niçin evlenmiş onunla, kahramanlığa bakın! Şu bakımdan evlenmiş: “Bu kız kötürüm olduğundan bunu kimse almaz. Güzel olsa, herkes peşinden koşar. Kötürüm olduğu için, hasta olduğu için kimse almaz. Ben bu fukaracığı alayım, bu fukaracığın gönlünü yapayım, ordan da sevap kazanayım.” diye düşünmüş. Duyguya bak!..

Evlilik de sevap... Evlilik de sevap olduğundan, sevaba girmek için, ama sevap alırken katmerli sevap almak için, gidiyor o kızcağızı istiyor. Duygunun asaletine bakın, büyüklüğüne bakın!.. Böyle bir insana bence tarihte bir ayrı sayfa ayırmak lâzım!.. Kahramanlık bu, büyük bir kahramanlık... Amerika’da olsa muazzam reklam yaparlar, herkes duyar.

Evlilik sevaptır İslâm’da, kimse bilmez. Evlilik gönöl meselesi sanır, halbuki sevaptır. Ticaret sevaptır İslâm’da, kimse bilmez. Ticareti, kazanç hırsının tezahürü sanır, halbuki ticaret önemli bir fonksiyondur.

Diyor ki Peygamber SAS:

“—Bir beldenin ihtiyacı olan bir malı, başka bir yerden oraya getiren, ihtiyaç karşılayan bir kimse Allah’ın rahmetine mazhardır. Sevap kazanır.”

g. Ahde Vefâ

Abdullah ibn-i Mübarek’i anlatıyorduk. Hayatını üç fonksiyona adanmış: Bir sene cihad ediyor, bir sene hacca gidiyor, bir sene de ticaret yapıyor.

Haccın sevabından da bir iki kelime bahsedeyim; bazıları karşı çıkarlar, çeşitli şeyler söylerler. Muhterem kardeşlerim! “Hakkıyla yapılmış bir haccın mükâfatı cennetten başka bir şey değildir.” diyor Peygamber Efendimiz:⁴⁴

الحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة (خ. م. ت. ن. ه. حم.

عن أبي هريرة؛ حم. طس. هب. عن جابر)

⁴⁴ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.629, no:1683; Müslim, *Sahîh*, c.VII, s.71, no:2403; Tirmizî, *Sünen*, c.III, s.272, no:933; Neseî, *Sünen*, c.V, s.115, no:2629; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.964, no:2888; İmam Mâlik, *Muvatta’* (Rivâyet-i Yahyâ), c.I, s.346, no:767; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.246, no:7348; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.IV, s.131, no:2513; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.IX, s.9, no:3696; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.I, s.278, no:905; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.XII, s.11, no:6657; Abdü’r-Rezzak, *Musannef*, c.V, s.4, no:8799; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.III, s.120, no:12639; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.III, s.471, no:4091; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.IV, s.343, no:8506; Neseî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.II, s.322, no:3608; Begavî, *Şerhü’s-Sünneh*, c.III, s.317; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.477, no:8956; Hamîdî, *Müsned*, c.II, s.439, no:1002; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.318, no:2425; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.I, s.132, no:399; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.IX, s.61; İbn-i Adî, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.VI, s.223; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXIII, s.384; Ukaylî, *Duafâ*, c.II, s.124; İbn-i Asâkir, *Mu’cem*, c.I, s.309, no:630; Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.II, s.147, no:2753; Ebû Hüreyre RA’dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.325, no:14522; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.VIII, s.203, no:8405; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.III, s.480, no:4119; İbn-i Adî, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.VI, s.135; Ukaylî, *Duafâ*, c.I, s.141, no:173; Câbir ibn-i Abdullah RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.V, s.4, no:11785, 11834, 12293-12295; *Câmiü’l-Ehâdis*, c.XII, s.164, no:11687, 11688 ve c.XIV, s.369, no:14515; RE. 201/8.



RE. 201/8 (*El-haccü'l-mebrûru leyse lehû cezâün ille'l-cenneh*)
“Makbul, güzel bir haccın mükâfatı cennetten başka bir şey değildir.”

İnsan cenneti kazanmak için hacca gitmez mi?..

Bir hanımefendi var tanıdığımız, çok güzel bir söz söylemiş:

“—İnsan zevk için, nimet için umre yapsın; ibret için hac etsin!” demiş.

Umrede biraz serbestlik var, nimet var, konforunu koruyabilirsin. Ama hacda meşakkat var, hac zor... Çok zor da millet niye göze alıyor?.. Güzel hac yapabilirse, mükâfatı cennet de onun için...

Şimdi bu zât-ı muhterem de onun için, bir sene hacca gidiyor, bir sene cihad ediyor, bir sene de ticaret yapıyor. Bu üçlü periyodla devam ediyor. Hani ondalık sistemler var, ikili sistemler var, üçlü sistemler var... Kompüter sistemi ikili sisteme göreymiş... vs. Bunun hayat fonksiyonu, değişimi üçlü... Bir, iki, üç... Bir, iki, üç... Hep bunu tekrar ediyor hayatı boyunca...

Arada şaka da söyleyeyim, ama çay istiyorum mânâsına anlamayın lütfen:

“—Çayı üçlemeli, üçü beşlemeli, yediden sonra yeniden başlamalı!” derler, bilmem duydunuz mu?..

Bu Abdullah ibn-i Mübârek üçlü sistem kullanıyor: Bir sene hac, bir sene cihad, bir sene ticaret...

Şimdi hangi güzel duyguyu anlatmağa çalışıyoruz: Ahde vefâ duygusu.

Bir sene cihada gelmiş. Nereye cihada gelmiş?.. Tarsus’a cihada gelmiş. Bence Tarsus’ta bir abide dikmeli, Abdullah ibn-i Mübarek buraya geldi diye bir levha kazıtmalıyız oraya... Benim kafamda olan projelerden birisi bu... Çünkü çok büyük bir zat; herkes bilsin kimin ne olduğunu...

Tarsus’a cihada gelmiş. Biliyorsunuz Tarsus’un doğusuna ne derler?.. İçel derler. Öbür tarafına ne derler?.. Taşeli derler. Taşeli taştan mı demek?.. Hayır; *taş* dış demek. İçel, Taşel... Yâni hududun bu tarafında bizim olan iller, İçel; hududun dışında, Rumlarda olan iller, Taşel... O zaman hudut böyleymiş. Sonra el-hamdü lillâh, hepsi müslüman olmuş.

İçel’de, Tarsus’ta Abdullah ibn-i Mübarek Hazretleri... Hem sôfi, hem alim, hem güzel ahlâklı bir kimse ama, cihad da sevap olduğundan o sene cihada oraya gelmiş. Bir Rum cengâveriyle karşılaşmış. Adam cengâver; boylu poslu, güçlü kuvvetli, zırhlı kılıklı, oklu mızraklı bir cengâver... Karşılaşmışlar. Kaçacak değil ya, saldırmış; bir ceng ü cidal başlamış. Teke tekler, başka kimse yok...

Nasıl karşılaştılsa, hudut kalesinin yanında mı karşılaştılar; manzarayı artık siz kafanızda tamamlayın. Kapanmışlar ama, birbirlerini alt edememişler. O buna saldırmış, bu ona saldırmış; bu ona mızrak atmış, o buna kılıç sallamış... Biri ötekisini yenememiş, saatler ilerlemiş.

Abdullah ibn-i Mübârek başarısız bir silâhşör değil ama, yenememiş bu adamı... Bunu yenememesi, karşı tarafın da çok

güçlü kuvvetli, mâhir olduğunu gösteriyor.

Abdullah ibn-i Mübarek adetâ *time out* istemiş. Basketbol oynarken mola istendiği gibi, demiş ki: “Ben ibadet edeceğim, onun için biraz keselim bu savaşı, mola verelim!” demiş.

Ötekisi:

“— Sen ibadet edeceksen, ben de ederim; pekiyi!” demiş. Adam sert, çetin ceviz...

Abdullah ibn-i Mübarek gelmiş, atını çayırın kenarındaki ağaca bağlamış. Akan dereden abdestini almış. Öteki de öbür tarafa gitmiş. Kendi inancına göre ne yapıyorsa yapıyormuş. Mesafe var aralarında...

Çok beğendim bu hikâyeyi okuduğum zaman, çok seviyorum: Abdullah ibn-i Mübârek namazı bitip de dua ederken içinden düşünmüş: “Şu adamı atında iken kıstıramadım. Şimdi hazır atından inmişken, hücum edeyim üstüne, yerde bunu haklayayım!” demiş. Fakat hatırına birden bir ayet-i kerime gelivermiş: *Bismillâhir rahmânir rahîm*:

إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا (الاسراء: ٣٤)

(*İnnel ahde kâne mes'ûlâ*) “Ahdinden insan sorumludur.” (İsrâ, 17/34)

İnsan ahdini bozduysa, ahdini niye bozduğu insana sorulur bir gün! Hani bir söz vermiştin, sözünde durmak lâzım!.. Sözünde durmayanın yakasına yapışılır, bunun hesabı sorulur.

Şimdi bu ayet-i kerimeyi hatırladı. Muhterem kardeşlerim! Batılı filozofların filân da iştirak ettikleri bir şeydir bu... Kur'an-ı Kerim'de buyruluyor ki:

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ (الانسان: ٣٠)

(*Ve mâ teşâûne illâ en yeşâa'llâh*) [Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz.] (İnsan, 76/30)

Allah istemese siz bir şeyi isteyebilir misiniz kendiliğinizden? İstek nerden doğuyor? İstek de Allah'tan... İnsanın bir şeyi isteyebilmesi, dilemesi, gönlüne o dileğin doğması... İnsan bazan hatırlamak istediği şeyi bile hatırlayamıyor, hiç hatırına gelmiyor. (*Ve mâ teşâûne illâ en yeşâallâh*) "Allah istemese siz isteyemezsiniz. Allah dilemese, sizin dileme mekanizmanız bile çalışmaz." deniliyor.

Şimdi kulun bu ayeti hatırlaması nerden?.. Allah'ın hatırlatmasından... Neden birden aklına bu ayet geldi?.. Allah hatırlattı da ondan... Yâni, Allah-u Teâlâ Hazretleri ona bir sinyal gönderiyor:

"—Ey benim kulum, ey Abdullah ibn-i Mübârek!.. Sen benim iyi kulumdun, Ahde vefâ etme ayetini unuttun mu yoksa?.. Ahde vefâ edecektin!.." diye...

Tabii, bu mânâyı düşündüğü için, Abdullah ibn-i Mübârek, o kahraman adam başlamış ağlamağa... Gözlerinden yaşlar dökülmeğe başlamış. Karşı taraftaki adam da şaşırmış; bakmış, hüngür hüngür ağlıyor:

"—Yâhu, niye ağlıyorsun? Ölümünden mi korktun, ne oluyor?.. Aşağı inip namaz kıldıktan sonra, bu işin biteceğini anladın da, hayatın sona erecek diye mi ağlıyorsun?.." demiş.

Demiş ki:

"—Rabbim beni senin yüzünden azarladı."

"—Nasıl oldu da azarladı?"

"—Ben dua ederken, senin üstüne hücum etmeyi düşündüm. Allah da bana, Kur'an-ı Kerim'den ahdine sadakat göstermek gerekir mânâsına gelen ayeti hatırıma getirdi; yâni azarladı. Ben buralara Rabbimin rızasını kazanmak için gelmişken, bak gördün mü şu yaptığım işi?.. Sana bu düşüncüyü aklımdan geçirdiğim için azar işittim, puan kaybettim. Ona ağlıyorum." demiş.

Bu sefer karşıdaki ağlamağa başlamış:

"—Sizin dininiz hak din, ben müslüman oluyorum!" demiş. (*Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne muhammeden abdühû ve rasûlüh*) demiş, müslüman olmuş.

Muhterem kardeşlerim, bakın! Ahde vefâyı Allah sevdiği kuluna hatırlatıyor ve bu güzel ahlâk ötekisini bile fethediyor. İnsanlar ahlâkla fethedilir. Osmanlı Balkanları ahlâkla fethetmiştir. Yoksa savaşla olmuyor, görüyorsunuz. “Rumelini dest-i takvâ ile almışsın.” diye bir söz var... Yâni, takvâ ile bu işler oluyor.

Abdullah ibn-i Mübârek’in bir başka hikâyesini nakletmek istiyorum: Abdullah ibn-i Mübârek bir keresinde hacca gitmeğe niyetlenmiş. Birileri gelmişler, ricâ etmişler:

“—Ne olur, biz de seninle beraber hacca gidelim!” demişler.

“—Olur, ama keselerinizi bana vereceksiniz. Keseler bende olacak!” demiş.

“—Tamam.” demişler.

Kaç kişi katılacaksa, katılmış. Katılanlar bütün keselerini getirmişler. Meselâ on kişi, onbeş kişi, yirmi kişi... Bir sandık getirmiş Abdullah ibn-i Mübârek... “Herkes kesesine ismini yazsın!” demiş; yazmışlar. “Koyun şu kasaya!..” demiş; koymuşlar. Yola çıkmışlar Horasan’dan...

Her yerde mola parası, atların yem parası, insanların yiyecek parası vs. hep Abdullah ibn-i Mübarek veriyor, ödüyor. Medine-i Münevvere’ye gelmişler, Mekke-i Mükerrreme’ye gelmişler. Hac vazifesini yapmışlar. İşte oralardan zenzem almışlar, hurma almışlar, tesbih almışlar, hediyeler almışlar... Hep Abdullah ibn-i Mübârek masrafları yapıyor.

Sonra hac bitmiş, Horasan’a dönmüşler. Bir ziyafet çekmiş onlara... Zengin adam, tüccar... Hem zengin, hem alim, hem sôfi, her şey var... Hem şair, hem yazar... Orada ziyafet çekmiş. Hattâ ziyafette öyle nadîde yemekler sunmuş ki, Horasan’da her zaman herkesin yemediği yemekleri misafirlere ikram etmiş.

Sonunda ziyafet bitmiş. Sandığı getirmiş ortaya, kapağı açmış. Herkesin kesesini üzerinde yazılı ola isme göre herkese vermiş. Ne yapmış yâni?.. Hepsinin parasını çekmiş, hepsini hacca götürmüş getirmiş, keselerini de iade etmiş. Sandığı götürmemiş,

ama bir oyun etmiş. “Masraflar tek elden olacak!” demiş ötekilere... Yollarda, “Aman olmaz!” vs. diye çekişme yaptırtmamış.

Cömert insan, zarif insan, tatlı insan... Bir keresinde bir arkadaşıyla yolda gidiyormuş. Kalabalık bir çeşmenin yanından geçerken, “Susadım, şuradan bir su içeyim!” demiş. Kim ne bilsin onun Abdullah ibn-i Mübarek olduğunu... Halkın arasına girmiş. Çoluk var, çocuk var, kadın var... Orada itile kakıla su içmiş, gelmiş. Arkadaşına demiş ki, “İşte hayat bu!..”

Yâni mütevâzi insan, tabiiliği seviyor. Fazla ihtişamı, öğünmeyi, kendisine fazla hürmet gösterilmesini istemiyor. Hayat bu, itiliyorsun kakılıyorsun, kimse kadrini kıymetini bilmiyor, mechulsün... Espiritüel bir insan...

h. Vefalı Genç

Daha başka misaller olabilir. Zaman kısa, hayatımızdan bir misal veriyorum bu sefer:

Adapazarı’nda arabamızı tamir ettirmek istiyorduk. Yanımda bir mühendis kardeşim vardı; inşaat müteahhidi, zengin bir kimse... Biz namazın vaktini kaçırmışız; camiye girdik, cami kilitlenmiş. Orda abdest aldık, son cemaat yerinde yere bir şeyler yaydık, namazı kılarken iki kişi geldi yanımıza... Ben imam oldum, onlar arkamda, cemaat olduk.

Tabii, cami muhabbet yeridir. Namazını kıl, pabucunu kap kaç yeri değil... Camide herkes birbirini tanıyacak, birbirini sevecek. Ankara’da bizim caminin cemaatini topluyordum, komşu mahallenin camisine gidiyorduk. Şaşıyorlardı öyle bir kalabalık içeri girince... “Öteki mahalledeniz, misafir geldik.” diyorduk, “Siz de bize buyurun!” diyorduk. Başka bir sefer öbür tarafa gidiyorduk. Müslümanlık muhabbet demek...

Muhabbet ettik namazı bitirdikten sonra... Sordum:

“—Sen kimsin?”

“—Ben Rizeli bir tüccarım.” dedi birisi...

“—Eh, Allah kabul etsin... Ne iş yaparsın?”

“—Şu işi yaparım, buraya ziyarete geldim.” dedi.
Öbür tarafta bir çocuk gördüm; delikanlı, onbeş yaşında...
“—Sen kimsin, nesen evlâdım?” diye ben sordum.
“—Ben Erzurumluyam...” dedi.
“—İyi mâşâallah... Ne diye geldin buraya, anan baban burda mı?..”
“—Anam babam Erzurum’da... Çalışmaya geldim ağabey...” dedi.
“—İyi... Allah hayırlı iş versin...” filân dedik.
Biz orda konuşurken o ayrıldı. Biraz ilerden bir ayakkabı boyama sandığı aldı, omuzuna taktı, gidecek... Ben müteahhid arkadaşşıma dedim ki:
“—Bak, alacaksan bu arkadaşşı yanına işçi al! dedim.
“—Niye?” dedi.
“—Çünkü, bu çocuk Erzurum’dan kalkmış, Adapazarı’na gelmiş. Babası yok, annesi yok, tanıyan hiçbir kimse yok amma, gençliğine rağmen vefâ gösteriyor, namazını kılıyor. Bu çocuk vefâlı, bundan sana hayır gelir. Bunu sen müessesene alırsan, sen buna kasanı emanet edebilirsin, işini emanet edebilirsin. Bak, Allah’a olan vefâsını bozmamış. “Baba yok, ana yok, kimse görmüyor.” demiyor, “Üstüm eski, püskü...” demiyor, namaz kılıyor.” dedim.

Hoşuma giden bir olaydır.

Biliyorsunuz muhterem kardeşlerim, bizim en büyük vefâ borcumuz Allah’adır. Neden?.. Biz Allah’la ahdetmişiz, “Sana iyi kulluk edeceğiz!” demişiz. Bu ahdimize riayet etmezsek olmaz. Ahid bozulmuş olur, sözünde durmamak olur. En büyük sözümüz Allah’adır.

Onun için, bir tarih kitabında Osman Gâzi Hazretleri’nin oğlu Orhan gaziye vasiyetlerini görmüştüm. Orhan Gazi’ye vasiyetinde diyor ki babası Osman Gazi... Allah ikisini de cennetlik eylesin, çok sevdiğim iki büyüğümüz... Diyor ki:

“—Evlâdım! Devletinde ibadetini, taatini yapmayan insanı kullanma, istihdam etme, maiyyetine alma; çünkü sana vefâ



göstermez!.. Onun vefâsı olsaydı, Rabbine vefâ gösterirdi. Madem ki Rabbine vefâ göstermiyor, namazını kılmıyor, Allah'la yaptığı ahde riayet etmiyor; sana hiç riayet etmez. Öyle kimseden sana hayır gelmez. Allah'a vefâlı kulları istihdam et!"

Osmanlı Devleti'nin temelinde bu vasiyet vardır. Çok önemli... İbret almamız gerekir. Bir insanın vefâsı varsa, önce Allah'a göstersin vefâsını; ondan sonra ben onun işine, gücüne itimad edeyim, sözüne itimad edeyim.

i. Çocuğun Namaza Başlaması

Bir de sevgili kardeşlerim, yine olmuş bir hadiseyi nakledeceğim: Bizim ihvanımızdan bir Sâime Hanım vardı, Allah rahmet eylesin... Zarif bir hanımefendi idi, ilkokul öğretmeni idi. Kocasını yoktu; geçinmek zorunda olduğu için öğretmenlik yapıyordu. Başını örtebiliyordu. İlkokul öğretmeni idi. Çok tatlı dilli idi, çok akıllı, zeki bir kimse idi. Kendisi bizzat bana anlattı, başından geçen olayı...

İlkokul öğretmenleri çocuklara din dersini de kendileri verirdi, verebilirlerse... İşte din dersinde:

“—İslâm budur. İbadetler şunlardır. Farz ibadetler, yapmak zorunda olduğumuz ibadetlerdir, mutlaka yapmamız gereken ibadetlerdir. Haram da mutlaka yapmamamız gereken işlerdir. Namaz, farz bir ibadettir. Yâni şahsen, özel olarak, tek tek herkes kendisi bu ibadeti yapmak mecburiyetindedir, farzdır çünkü... Onun için bütün müslümanlar namaz kılarlar.” demiş.

Anti parantez ben, bir de haramın misalini vereyim, ne hatalı işler yaptığımız anlaşılсын diye... Şimdi biz kardeşiz, hatamızı da, meziyetimizi de birbirimizle dertleseyceğiz. “Bir müslümanın bir başka müslümanla üç günden fazla dargın kalması haramdır.” diyor Peygamber Efendimiz... İçki haram, dargınlık haram... Yâni, yasak...

Bakın, ne kadar asi oluyoruz kardeşlerim, ne kadar kusurluyuz!.. Allah’ın emrettiğini yapmıyoruz, namaz farz; Allah’ın haram ettiğini yapıyoruz, dargınlığa devam... Misâl olsun diye, ibret olsun diye söylüyorum.

Sâime Hanım rahmetli demiş ki:

“—Namaz her mü’minin şahsen boynunun borcu, farz, mutlaka yapılması gerekli!..”

Çocuğun biri parmak kaldırmış. “Sınıfın en zeki, en çalışkan, en terbiyeli öğrencisi... Süper zekâlı bir kız çocuğu...” diyor.

“—Öğretmenim!” demiş.

“—Buyur evlâdım!..”

“—Namaz farzsa, herkesin mutlaka yapması gerekiyorsa, o zaman bizim de her gün kılmamız gerekiyor mu?..”

“—Tabii evlâdım, sen müslüman değil misin?.. Müslümansın! O zaman senin de kılmaman gerekir.” demiş.

Biliyorsunuz, Peygamber Efendimiz’in tavsiyesi nedir?.. “Çocuklarınıza yedi yaşında namazı emredin!” buyuruyor. Siz yedi yaşındaki ilkokul çocuğunuza namazı kıldırıyor musunuz?.. Kıldırılmıyorsunuz. On dört yaşında hiç kıldırılmazsınız. Neden?..

Alışmamıştır da ondan...

Yedi yaşında kıldırmağa başlayacaksınız. Çocuğun şahsiyeti o zaman teşekkül ediyor. O zaman kılmağa alışacak, ondan sonra o Erzurumlu çocuk gibi, Erzurum'dan Adapazarı'na gelse bile bırakmayacak. On dört yaşında kıl dersen, kılmaz. “Anneciğim, hadi beni affet!” der, şapır şupur yanağından öper, fırt kaçır. Babasına, “Tamam baba, kılıyorum, kılacağım!” der, babası camiye gider, o arkadan başka yere gider.

Neden?.. Alıştırmadı. Bunları hep yaşadık, biliyoruz biz.. Biz bu hayatın içindeyiz. Çirkefini de, her şeyini de, perdenin arkasını da biliyoruz yâni...

Mevlânâ Hazretleri gibi hikâyeden hikâyeye geçiyoruz. O Mesnevî'sinde hikâyeden hikâyeye geçer. Kısa kesiyorum:

Çocuk demiş ki:

“—Tamam öğretmenim! O zaman söz veriyorum size, ben de bundan sonra namazı hep kılacağım.” demiş.

“—İyi yaparsın evlâdım, tutarlı bir müslüman olmuş olursun!” demiş.

“Ama aradan bir hafta geçti. Süslü bir hanımefendi geldi topuklu ayakkabısıyla:

‘—Sâime Hanım siz misiniz?...’ dedi.

‘—Evet benim, buyurun!’

‘—Ben filânca kızın annesiyim.’

‘—Çok memnun oldum efendim! Çok çalışkan bir kızınız var, çok akıllı; çok seviyorum.’ dedim.

‘—Ama, siz ona namaz kılın demişsiniz. O günden beri her gün namaz kılıyor.” dedi.

‘—Hanımefendi yanılıyorsunuz, ben demedim, Allah dedi.’ dedim.” diyor.

Sâime Hanım mı emretti namaz kılmayı?.. Hayır, Allah emretti. “Yedi yaşında çocuğunuza namazı emredin!” diyor Peygamber Efendimiz...

Medine-i Münevvere’de gecenin sonunda, sahur vakti bittiği

zaman, sabahın ilk vakti girdiği zaman ezan okuyorlar. Bizim hanımın halası hacca gitmiş. Onun kaldığı evdeki gelin hanım gitmiş, kundaktaki çocuğun burnunu sıkmış. Çocuk silkinerek uyanmış. Yanaklarını sıkmış, öpmüş bilmem ne...

Bizim hala da şakacı, hoş konuşur maşaallah:

“—Cadalo, ne istedin o bebekten?.. Ne diye onu tatlı tatlı, mışıl mışıl uyurken uyandırdın?..” demiş.

“—Ezan okunuyor!” demiş.

“—Ne olacak kızım? Kundakta, altı kirli, çişli, kakalı; namaz mı kılacak bu?..”

“—Olmaz! Ezan okununca kalkması lâzım!.. Yoksa, kocam çok kızar bu işe...”

“—Niye kızıyor?”

“—Çünkü çocuk bu çağda öğrenmezse, büyüyünce bu vakitte kalkamaz, kalkmağa zorlanır. Bu yaşta kalkmayı öğrenecek.” demiş.

Muhterem kardeşlerim, doktorlar diyorlar ki: “Çocukların eğitimi doğmadan, annenin karnında başlar. Annenin düzenli hayatı bebeğin ahlâkına tesir ediyor.”

Kız ya dörtte ya beşteymiş. Yâni, yedi yaşından sonra, namaz kılması gereken çağda imiş. Sâime Hanım doğru bir şey söylemiş. Peygamber Efendimiz’in emrine uygun bir şey söylemiş;

“—Namaz kıalarsan iyi olur.” demiş

Ama annesi ne diyor:

‘—Benim kızım her gün namaz kılıyor.’

‘—Kılsın hanımefendi, ne olacak?..’

‘—Olur mu?.. Soğuk var, sıcak var... Uykusunu bölüyor, sabah namazına kalkıyor. Gidiyor soğuk suyla abdest alıyor.’

‘—Suyu ısıt ne yapalım? Her evde sıcak su, soğuk su var... Allah’ın emrini tutmamak için bahane mi yâni?..’

‘—Bizi de kaldırmağa kalkıyor.” demiş bu sefer...

Ha, anlaşıldı iş... Geliyormuş annesinin, babasının başına: “Anne, baba, kalkın namaz kılın!” diyormuş, “Allah’ın emri, farz!..” diyormuş.

Çocuk tezdadı yutar mı?.. Çocuk ne öğrendiyse, onu pat diye söyler; anneye de söyler, babaya da söyler, hocaya da söyler. Çocuğun zekâsı tezdadı kaçırmaz, şıp diye yakalar. “Farz madem, mecbûrî... Anne, baba, siz de kalkın!” diyormuş.

“Tabii, kadın bir şey diyemedi. ‘Bak, Allah’ın emri...’ dedim, ‘Allah’a ısmarladık!’ demeden kalktı gitti.

Aradan bir hafta geçti, boylu poslu, levent gibi bir beyefendi geldi. Grand tuvalet, altın kravat iğneli, lâcivert elbiseli, kırmızı kravatlı, yakışıklı, sakal bıyık matruş...”

“—Öğretmen Sâime Hanım siz misiniz?” demiş.

“—Benim...”

“—Burada mı konuşalım, müdür beyin odasında mı konuşalım?”

“Tehdit ediyor beni, anladım. Müdürün odasında konuşurken, müdürün otoritesiyle beni ezmeğe çalışacak yâni...” diyor.

“—Buyurun, niye olmasın, burada konuşabiliriz.” demiş.

“—Ben falanca kızın babasıyım. Ben de dini biliyorum. Ben de küçükken Amme cüzünü okudum, ben de elifbâ derslerine gittim.” demiş.

“—E tamam, hepsi güzel...”

“—Allah gafûrur rahîmdir, rabbül âlemîndir. Kulların ibadetine ihtiyacı yoktur.” demiş.

“—Amennâ ve saddaknâ... Çok doğru, gerçekten öyle...”

“—Binâen aleyh, bizim kıza söyleyin, namazı bıraksın!” demiş. Çıkardığı sonuca bak!.. “Çünkü bîzar olduk, illallah! Namazı kılıyor, bize de kılmayı telkin ediyor.” demiş.

“—Bakın beyefendi, sizin mesleğiniz ne?..”

“—Teknik üniversitede profesörüm.” demiş.

“—Çok güzel! Münevver bir kimsesiniz, hem de dini biliyorum dediniz. Küçükken Amme cüzünü okudum dediniz. Allah’ın elbette bizim ibadetimize ihtiyacı yok ama, bizim ibadete ihtiyacımız var!..”

İbadetin muazzam faydası var. Psikologlara sorun bakalım;



haftalarca anlatsınlar size namazın faydalarını, abdestin faydalarını... Sosyologlara sorun bakalım, zekâtın faydalarını... Toplumumuzu nelerden koruduğunu, bunca sefaletle rağmen komünizme niçin düşmediğimizi... Sorun bakalım haccın sosyal faydalarını... Bizim ibadete ihtiyacımız var...

“—Allah Gafûrur-Rahîm'dir ama Azîzün zü'ntikam'dır da... İntikam da alır. Allah'ın o sıfatlarını da düşünün!” demiş. “Ben doğru bir şey yaptığım kanaatindeyim. Allah'ın emrini sizin çocuğunuza söyledim. Ben doğru bildiğim şeyden dönmem; namaz kıl dedikten sonra, kılma diyemem!..” demiş.

“—Sonunda ne yaptılar biliyor musun?” diyor bana, Sâime Hanım anlatırken...

Nereden bileyim?

“—Okuldan aldılar çocuğu!.. Benim okulumdan aldılar, başka bir okula kaydettiler. Ama aradan beş altı ay geçti. O güzel kızımından bir mektup aldım:

‘—Canım Hocam! Namaz kıldığım için beni senden ayırdılar ama, ben sana verdiğim sözüme hâlâ devam ediyorum, namazımı

hâlâ kılıyorum!’ diyordu.”

Buyurun, bu da bir vefâ...

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi vefâlî kullarından eylesin... Allah’la olan ahdine vefâlî kullarından eylesin... Her türlü güzel ahlâk ile içimizi tezyin eylemeyi nasib eylesin... Her türlü kötü huydan temizlenmeyi, arınmayı, pak olmayı, insan-ı kâmil olmayı nasib eylesin...

Olgun, bilge, faziletli, faydalı bir insan olmayı nasib eylesin... Ömrümüzü toplumumuz için, kendimiz için, ailemiz için, vatanımız için, bayrağımız için, her türlü mukaddesatımız için faydalı çalışmalar yaparak geçirmemizi, değerlendirmekle sürmeyi nasib eylesin...

Huzuruna da yüzü ak, alnı açık, sevdiği kul olarak varmayı nasib eylesin... Cennetiyle, cemâliyle cümlenizi, cümlemizi müşerref eylesin...

Hepinize sevgilerimi, selâmlarımı arz ederim.

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu’llâhi ve berekâtühû!

26. 07. 1995 - Rochester / U. S. A.

09. HİLİM, GÜZEL HUY VE VERA'

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîne hamden kesîren tayyiben mübâreken fîhi alâ küli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîne tâc-i ruûsinâ muhammedini'l-mustafâ... Ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'l-cezâ...

İ'lemû eyyühe'l-ihvân... İnne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh... Ve enne efdale'l-hedyi hedyü muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin fi'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasili ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ، فَلَيْسَ مِنِّي وَلَا مِنَ اللَّهِ: حِلْمٌ يَرُدُّ بِهِ جَهْلٌ

الْجَاهِلُ، وَحَسَنُ الْخَلْقِ يَعِيشُ بِهِ فِي النَّاسِ، وَوَرَعٌ يَحْجِزُهُ عَنِ

مَعَاصِي اللَّهِ (الرافعي عن علي)

RE. 261/2 (*Selâsün men lem yekün fîh, feleyse minnî ve lâ mina'llâhi: Hilmün yeruddü bihî cehle'l-câhil, ve hüsnü'l-hulûki yaîşü bihî fi'n-nâsi, ve veraun yahcüzühû an maâsi'llâhi.*)

Sadaka rasûlüllah, fî mâ kal ev kemâ kal.

a. Hz. Ali RA'ı Seviyoruz

Aziz ve çok değerli, çok sevgili kardeşlerim!.. Cuma geceniz mübârek olsun... Allah-u Teâlâ Hazretleri şu mübarek gecenin hayrından, feyzinden, bereketinden, feyzinden cümlemenizi istifâde

ettirsin... Cümlelerinizi iki cihanda bahtiyar eylesin... Cennetiyle cemâliyle müşerref eylesin...

Hazret-i Ali (*RA ve kerrema'llâhu vecheh*) Hazretleri'nden rivayet edilmiş olan, bir hadis-i şerif okuyacağım bu akşam... Tabii, hadis-i şeriflerin hepsi başımızın tâcıdır. Râviler, Peygamber Efendimiz'in ashâbıdır, gökteki yıldızlar gibidir. Efendimiz'in sevgili ashâbıdır, hepsi başımızın tâcıdır, hepsini severiz amma; Hazret-i Ali Efendimiz bizim için bir de şu günlerde, husûsî bir öncelik ve ehemmiyet taşımaktadır.

Çünkü, "Alevîyiz, Hazret-i Ali'ye mensûbuz; ona muhib olan, onu seven insanlarız." diye televizyona çıkıp da, yalan yanlış, abuk sabuk; dine, imana, tarihe, fıkha, tefsire, hadise sığmayan sözler söylemişlerdir. Biz diyoruz ki:

"—Hazret-i Ali'yi seven herkes gelsin, Hazret-i Ali Efendimiz'in yoluna girsin! Onun yaşadığı gibi yaşasın, onun sözlerini dinlesin! Onun gibi olsun!.."

Biz de zâten onun gibi olmağa çalışıyoruz.

Hazret-i Ali Efendimiz bizim başımızın tâcı... Aşere-i Mübeşşere'den, Peygamber Efendimiz'in dâmâdı... Bizim en sevdiğimiz insanlardan birisi... Onun yoluna, onun imanına, onun islâmına, onun sözüne, onun dinine uymayıp da; ondan sonra bir de, "Hazret-i Ali'ye mensûbum!" deyip de dinden imandan çıkmak, tabii çok üzücü bir olay oluyor. Bizim bu meselenin üzerine eğilmemiz, bu hususta hepimizin emr-i ma'rûf, nehy-i münker, nasîhat vazifesini yapmamız gerekiyor.

Nasıl yapacağız, ne diyeceğiz?.. Diyeceğiz ki:

"—Bak, Hazret-i Ali Efendimiz böyle buyurmuş; ne dersin?.. Seviyor musun Hazret-i Ali Efendimiz'i?.."

"—Seviyorum."

"—Bak böyle buyurmuş; ne dersin, ne haber?.. Hadi bakalım, ne diyorsun?" dememiz lâzım!..

O bakımdan, Hazret-i Ali Efendimiz'den rivâyet edilmiş olan hadis-i şerifleri, ayrıca şöyle bir kaydedip de, bir de neşretmek lâzım!.. Evet, sözü Peygamber Efendimiz söylemiş ama, Hazret-i



Ali Efendimiz nakletmiş. Onun naklettiği olunca, artık akan suların durması lâzım!..

Diyorlarmış ki:

“—Biz hümanistiz, biz insancılız, biz müsamahalıyız, biz hoşgörölüyüz...”

Görelim bakalım, ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz!.. Yaşayışın nasıl, gel bakalım?.. Davranışın nasıl, çalışman nasıl, hayatın nasıl; görelim. Oradan anlayacağız. Çünkü herkes kendisini över de, bakalım hakikaten övülecek durumda mı?..

Evet, Hazret-i Ali Efendimiz ne buyurmuş...

Bizim *Râmûzü'l-Ehâdis* kitabının hangi sayfasında kaldığımızı da hatırlayamadım doğrusu... Aradan uzun zamanlar geçti, buradaki sohbetleri biraz aksattık. Tabii, bu sohbetleri aksatmayalım, sevgili kardeşlerim!.. İbadetler, vaazlar, sevaplı işler, Allah'ın rızasını kazanacak işler şahıslara bağlı olmamalı... Ben gelirim burada vaaz olacak, siz de vaaz dinleyeceksiniz; ben

gelmezsem vaaz olmayacak, siz de televizyonun karşısına geçeceksiniz. Olmaz!.. Şahıslar fanidir, göçer gider. Birisi ölür, ötekisi gelir. O ölür, daha ötekisi gelir. Şahıslar mühim değil, adetler mühim... Güzel şeyler adet olmalı!..

Perşembe akşamları burada hadis okuyor muyuz, okunmalı hep... Her perşembe, herkes bilmeli ki, burada Peygamber Efendimiz'in mübârek hadis-i şerifleri okunuyor. Herkes bunu bilmeli, ona göre gelmeli!.. Programını ona göre yapmalı!.. Birisi evine geleceksen;

“—Efendim, bu akşam biz size misafır gelmek istiyoruz, müsâit mi?”

“—Hangi akşam bu?..”

“—Perşembe akşamı...”

“—Haa, gel ama; bizim Özelif Sitesi'nde yatsıdan sonra hadis sohbetimiz var, oraya gitmemiz lâzım; sen de gel!.. Hanımları da getirelim, aşağıda alt katta yer var... Dinleyelim!” dememiz lâzım!..

Programlarımızı ibadetlerimize göre ayarlamamız lâzım!.. Program yapacağız diye ibadetleri kesip, biçip, atıp, çiğneyip ihmal etmememiz lâzım!.. Bütün hayatımızı ibadetlerimize göre, Allah'ın rızasını, sevgisini kazanmaya göre, cenneti kazanacak şekilde ayarlamaya çalışmamız lâzım, sevgili kardeşlerim!..

Bundan sonra, her perşembe akşamı burada bu hadis sohbeti yapılacak diye herkes bilsin!.. Ona göre gelsin buraya...

b. Hilim

Taberânî ve Rafîî, Hazret-i Ali Efendimiz'den rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:⁴⁵

ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ، فَلَيْسَ مِنِّي وَلَا مِنَ اللَّهِ: حِلْمٌ يَرُدُّ بِهِ جَهْلٌ

⁴⁵ Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.120, no:4848; Hz. Ali RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV, s.838, no:43330; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XI, s.458, no:11204.

الْجَاهِلِ ، وَحَسَنَ الْخَلْقِ يَعِيشُ بِهِ فِي النَّاسِ ، وَوَرَعَ يَحْجِزُهُ عَنِ

مَعَاصِيَ اللَّهِ (طس. الرافعى عن على)

RE. 261/2 (*Selâsün men lem yekün fih, feleyse minnî ve lâ mina'llâhi: Hilmün yeruddü bihî cehle'l-câhil, ve hüsnü'l-hulüki yaîşü bihî fi'n-nâsi, ve veraun yahcüzühû an maâsi'llâhi.*)

(*Selâsün men lem yekün fih*) “Üç şey var ki, kimde yoksa (*feleyse minnî*) o benden değildir; (*ve lâ mina'llâh*) Allah’tan da değildir.”

Çok ağır bir söz bu... Üç şey söyleyecek Peygamber Efendimiz... “Bir insanda bunlar varsa ne âlâ... Yoksa, ne o bendendir, ne Allah’tandır. Ne benim has ümmetimdir, ne de Allah’ın iyi kuludur.” demiş oluyor. Çok ağır bir söz... (*feleyse minnî*) “Benden değildir!” Kabul etmiyor yâni... Reddediyor Peygamber Efendimiz...

Dolayısıyla, bu üç şey hepimizde bulunsun diye, şiddetle istiyor Peygamber Efendimiz... Bu üç şeyin bizde bulunması lâzım!.. Hepinizde, hepimizde... Çünkü, biz Rasûlüllah’ı tanımak istiyoruz. “Ben sendenim yâ Rasûlallah, senin tarafıdanım yâ Rasûlallah!” demek istiyoruz. Allah’tan yana, Allah’ın dininden yana, Allah’ın emrinden yana, Allah’ın rızâsından yana olmak istiyoruz. Onun dışında kalmak istemiyoruz.

Nedir bu üç şey?.. Birincisi:

1. (*Hilmün yeruddü bihî cehle'l-câhil*) “Cahilin cehlini karşılayacak olan bir hilm.”

Halim selimlik olacak hepimizde... Nasıl halim selimlik olacak? Bu halim selimlikle, cahilin bize olan tecâvüzünü karşılayacağız. Cahilin cahilliğini cevaplandıracağız. Cahilin cahilliğine mukabil güzel bir jestte bulunacağız.

Demek ki kardeşlerim, sinirli insan olmayacağız. Birisi bize bir cahillik yaptığı zaman; bir üzecek, kızdıracak, canımızı sıkacak iş yaptığı zaman, tepemizin taşı atmaması lâzım!.. Sigortamızın çatlamaması lâzım!.. Nasıl olmamız lâzım?.. Yumuşak olmamız

lâzım!.. Halim selim olmamız lâzım, güleç yüzlü olmamız lâzım!..

Şimdi, buraya geliyoruz akşam... Önden bir araba gidiyor ama, yolun üstündeki bütün çukurlardan kaçıyor. Kanalizasyon çukurundan gitmiyor, bir çukur olsa dolaşüyor; beğenmediği yerden gitmiyor, beğendiği yerden gidiyor. Üç şeritli yolun üç şeridini birden keyfine göre kullanıyor.

Bizim arabadakiler dediler ki:

“—Aman dikkat et! Öndeki sarhoş mu, ne?..”

E biz de giderken, hizâsına geldik onun... O yine keyfine göre bir sağa sağladı. Bir hareket yaptı, nerdeyse bizi yandan omuzlayacaktı, şöyle... Vuracaktı bizim arabamıza... Ben de şöyle, “Nedir bu yaptığın?” diye elimle işaret ettim.

Delikanlı çocuk... Anlaşılan ehliyeti daha cebine yeni koymuş, babasının arabasını almış, sürüyor. Öyle bir tatlı güldü ki; affettim. Herhalde benim başımda takke, çenemde sakal... Kızmadı ben elimle böyle yapınca... Çok tatlı bir güldü. Tamam, affettim, delikanlıdır diye...

Demek ki tebessüm, kızılacak bir şeyi bile affettiriyor. Halim selim insan da böyle davranacak. Yâni, karşıdan bir cahillik oldu, bir haksızlık oldu, bir saygısızlık oldu, bir edepsizlik oldu, bir yanlış iş oldu. Ne yapacak?.. Onu halim selimlikle karşılayacak, kızmadan karşılayacak, yumuşak yumuşak cevabını verecek. Böylece câhilin cehli üremeyecek, yaptığı cahillik büyümeyecek, bastırılacak. Yangın söndürülecek.

Tabii, böyle bir halim selimlik hepimizde olması lâzım!.. Toplumun, cemiyetin, cemaatin sıhhatli, afiyetli, huzurlu, saadetli olması için...

Şimdi ben nereye gidersem gidiyorum. Gezmenin çok faydası oluyor, tecrübe oluyor insana... Çok çeşitli şeyler duyuyorum. Hani, müslüman olanla olmayanın zıtlığı ayrı, aynı cami cemaatinden olan insanlar bile, aynı yoldan olan insanlar bile, aynı tasavvufi meşrebden, tarikattan olan insanlar bile; herkes birbirine karşı yamuk... Herkes birbirine karşı çatık... Herkes

birbirine karşı kızgın... Herkes birbirine karşı kırgın... Böyle bir acâib tavır almış. Bu nerden geliyor?.. Bizim tasavvufî terbiyeyi, yâni İslâmî terbiyeyi, hadis-i şeriflerdeki terbiyeyi içimize sindiremememizden geliyor. Sindirmek lâzım! İçine insanın iyice girmesi lâzım tasavvufî terbiyenin... O girmedığı zaman, olmadık şeyden kızıyoruz, küçük şeyden ihtilâf çıkıyor.

Kadınlar geliyorlar, falanca kasabada iki gruba ayrılmışlar, “Şu şöyle mi olacak, böyle mi olacak?..” Gülüyorum. Öyle de olur, böyle de olur. İşte Özelif Sitesi’ne şu yoldan da gidilir, bu yoldan da gidilir. Kavga etmeğe lüzum yoktur. İstersen gel bilmem kaçınıcı caddeden, istersen gel şu taraftan dolaş... Fark etmez, kavga etmeğe değmez. Netice itibariyle aynı yere gidiyorsun...

Bir hazımsızlık, bir gerginlik, bir stres var yâni... Öyle olmayacağız. Nasıl olacak müslüman?.. Halim olacak, yumuşak olacak, güleç yüzlü olacak, hazımlı olacak... Cahilin cahilliğine uymayacak. Saygısızın, edepsizin edepsizliğini cevaplandırması lâzım ama; şöyle bir tatlı şekilde yapacak, karşı tarafı da hizaya getirecek, yumuşatacak.

Bazan dinî konularda abuk sabuk, yanlış işler yapıyorlar. Peygamber SAS Efendimiz halim selimdi, rauftu, rahimdi, merhametliydi, affediciydi ama; Allah’ın emirlerinden bir emir çiğnendiği zaman, Allah’ın yasaklarından bir yasak işlendiği zaman, arslan gibi olurdu... Çok sinirlenirdi, çok gazaba gelirdi Hazret-i Peygamber Efendimiz... Şu minbere çıkıp da hutbe okuduğu zaman, düşmana hücum eden bir ordunun başkomutanı gibi celâllenirdi. Allah’ın emri çiğnendiği zaman celâllenirdi. Allah’ın buyrğu tutulmadığı zaman celâllenirdi.

Demek ki halim selimlik, halkın arasındaki münâsebetlerimizde, geçimimizde, alışverişte, ailevi durumlarda, komşuluk durumunda filân olacak. Ama Allah’ın emrinin çiğnemekte gevşemek tarzında olmayacak. Burayı iyi anlayın: Allah’ın emrinde, yasağında, farzlarda, haramlarda değişme yok; müsamaha olmaz, gevşeme olmaz, tenbellik olmaz!.. Allah’ın yasak dediği şeyi hoş görmek olmaz!..

“—Efendim, işte gençtir bunlar, içerler biraz...”
 “—Hay mendebur hay! Sen Allah’ın içmeyin dediği, yasak kıldığı içkiyi nasıl hoş görüyorsun?”
 “—E gençtir, içer...”
 “—Olmaz! Genç de içmeyecek, yaşlı da içmeyecek!”
 “—Efendim delikanlıdır, işte namaz kılmazlar, sabahları kalkmazlar...”
 “—Olur mu?”

إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا (النساء: ١٠٣)

(*İnne’s-salâte kânet ale’l-mü’minîne kitâben mevkûtâ*) “Namaz insanların boynuna, belirli zaman dilimleri içinde ifâ etmeleri gereken bir farzdır.” (Nisâ, 4/103)

Sabah vaktinde sabah kılınacak, öğle vaktinde öğle kılınacak. Bunlar belirli vakitlerde yapılması gereken ibadetler...

Peygamber Efendimiz ne buyurmuş:⁴⁶

مَا مِنْ خَمْسَةِ آيَّاتٍ، لَا يُؤْذَنُ فِيهِمْ بِالصَّلَاةِ، وَتَقَامُ فِيهِمْ بِالصَّلَاةِ،
 إِلَّا اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ (حم. طب. عن أبي الدرداء)

RE. 381/5 (*Mâ min hamsetü ebyâtîn, lâ yüezenü fîhim bi’s-salâh, ve tükâmü fîhim bi’s-salâh, ille’stahveze aleyhimü’s-şeytân.*) “Beş ev yoktur ki, hiçbir beş tane ev yoktur ki, içinde namaz için ezan okunmuyor, namaz için ikâmet getirilmiyor; şeytan oraya hâkim olur, şeytan oraya bastırır, gâlip gelir.”

Beş ev bir araya geldi mi bir çayırda, bir dağ başında, bir yerde; orada ezan okunması lâzım, kamet getirilmesi lâzım!.. Namaz kılınması lâzım cemaatle... “*Allahu ekber!.. Allahu*

⁴⁶ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.445, no:27553; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.LIX, s.340, Ebü’d-Derdâ RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.VII, s.978, no:20372; *Câmiü’l-Ehâdis*, c.XIX, s.153, no:20443.

ekber!..” denmesi lâzım!.. Böyle olmazsa, şeytan oraya galib olur, hakim olur, orayı istilâ eder.

Buyur, şeytanın istilâsına uğramış bir şeytânî bölgede, hadi bakalım sen hayırlı bir yaşam sürdür... Sürdüremezsın!.. O zaman, çeşitli şerler ortaya çıkarlar. Bu hususlarda dikkatli olmak gerekiyor.

Onun için sevgili kardeşlerim, sinirliliği bırakalım, halim selim olalım!.. Çünkü, bu çok önemli bir şey... Peygamber Efendimiz’in bizde bulunmasını istediği üç şeyden birisi halim selimlik... Yâni, kızmamak, sâkin olmak... Tabii hukukunu koruyacaksın, tabii farzları yaptıracaksın, tabii haramlardan sakındıracaksın!.. Emr-i ma’ruf, nehy-i münker; tamam... Allah’ın dininden taviz vermeyeceksin. Ama, halim selim olacaksın!.. Her şeyin hududu var, çizgisi var, yeri var... Halim selim olacağız, kızmayacağız.

Birisi gelmiş Peygamber Efendimiz SAS’e:

“—Yâ Rasûlallah, bana nasihat et!” demiş.

Buyurmuş ki:

“—*Lâ tağdab*: Sinirlenme!..”

“—Yâ Rasûlallah bir daha nasihat söyle!..”

“—*Lâ tağdab!*”

“—Yâ Rasûlallah bir daha nasihat daha et!..”

“—*Lâ tağdab!*”

Üçünde de “*Lâ tağdab!*.. Kızma, sinirlenme!..” demiş.

Tabii şimdi benim de vidalarımı, civatarımı sıkıştırmam lâzım galibâ... Ben de kendime dikkat ediyorum; sinirleniyorum bazan...

Konya’ya gidiyorduk. Şöyle bir yokuştan şöyle döneceğiz, aşağı gideceğiz. İki şerit var, karşıdan gelişi; bir şerit var bize... Aşağıdan gelen bir vasıta ötekisini geçmiş, iki şeritten geliyorlar. Üçüncüsü de bizim şeride çıkmış, bizim önümüzden geliyor... Tabii, ben şöyle köşeyi dönüp onunla karşılaşınca, midem altüst oldu, aklım başımdan gitti. O da midesine tesir ediyor insanın... Şöyle bir cızz diye bir şey oluyor. Asit mi salıyor insanın midesi,

ne oluyorsa...

Fesühânallah!.. Yâhu be adam, burasında çifte çizgi var, yasak işte; buradan buraya geçilmez! Senin için tehlikeli... Gelen için de tehlike, senin için de tehlike... Önünü göremiyorsun, çarpışırsınız burada...

Hem de Anadol kamyonet... Hızlı bir araba olsa, hani BMV olsa, Mercedes olsa da, fırt diye geçerim diye güvense motorunun gücüne... Öyle de değil... Neyse ben, toza toprağa bulanıp geçtim ama, bir müddet böyle heyecanım yatışmadı, midem biraz karıştı.

Tabii sinirlenmemek lâzım, sakın olmak lâzım!.. Öğreneceğiz, inşallah hepimiz dikkat edelim bundan sonra... Hanıma karşı sinirlenmeyelim, çocuğa karşı sinirlenmeyelim, müşteriye karşı sinirlenmeyelim. Yolda otobüste kişilere karşı, halim selim olalım. Yumuşak yumuşak, tatlı tatlı... Bu bir...

c. Güzel Huy

Peygamber SAS Efendimiz'in bir müslümanda bulunsun diye istediği ikinci şey:

وَحَسَنَ الْخُلُقِ يَعِيشُ بِهِ فِي النَّاسِ،

2. (Ve hüsnu'l-huluku yaîşü bihî fi'n-nâs) “İnsanlarla geçimini temin edecek güzel huy.” O güzel huyla yaşayacak insanların arasında...

Muhterem kardeşlerim! Güzel huy çoktur, bir tane değildir. Güzel huyun eğitim yolu tasavvuftur, tekkedir. Kökünden halleder işi... Nefsi ıslah ederek, kalbi nurlandırarak güzel huyları insana kazandırır tasavvufî eğitim... Yunus öyle yetişmiştir, Mevlânâ öyle yetişmiştir... İbrâhim Hakkı Erzurûmî Hazretleri öyle yetişmiştir, Eşrefoğlu Rûmî öyle yetişmiştir... Sevdığımız, saydığımız büyük zatlar hep öyle yetişmiştir.

Çoktur bunlar... Beş yüz, altı yüze çıkarmışlar sayan alimler kitaplarında güzel huyları... Nedir güzel huy?.. Cömertlik güzel

huydur. Nedir güzel huy?.. Merhamet etmek güzel huydur. Nedir güzel huy?.. Adaletli olmak güzel huydur. Cömertlik, merhamet, adalet vs. vs. Ana güzel huylar da var, teferruatı da var... Bunlar sonunda dört yüze, beş yüze çıkmış.

Hocamız Cennetmekân da biliyorsunuz, *Tasavvufî Ahlâk* kitabında bu güzel huyları saydı. Cemaatimiz bilsin, ihvanımız öğrensin diye o güzel huyları yazdı; oradan okursunuz!.. İmam-ı Gazalî'nin *İhyâ-yı Ulûm*'undan okursunuz!.. *Tarikat-ı Muhammediyye* kitabından okursunuz!.. Hadis kolleksiyonlarımızın, büyük hadis eserlerinin güzel huylarla ilgili, güzel ahlâkla ilgili bölümleri vardır; oralardan okursunuz, öğrenirsiniz güzel huyların neler olduğunu...

Bir de büyük insanların hayatlarını, peygamberlerin hayatları (*Rıdvânu'llahi aleyhim ecmaîn*) okursanız...

“—Biliyor musun, Eyyûb AS ne yapmış?.. Biliyor musun Nuh AS ne yapmış?.. Biliyor musun Şuayb AS kimmiş, ne yapmış?..”

“—Bilmiyorum.”

“—Hemen öğren, çok ayıp!.. Hemen öğren!.. Peygamberlerin hayatlarını bir öğren!”

Bu hususta yazılmış güzel kitaplar var... Bizim kitabevlerine gidersiniz, sorarsınız...

Sonra, Sahâbe-i Kirâm'ın hayatını öğrenin!.. Hem okuması rahattır, roman gibidir, kolaydır. Onları da anlatan güzel kitaplar var... Biz de yazdık, neşrettik, dergilerimizin hediyesi olarak verdik. Kütüphânenizdeki bu kitapları okuyun!..

Sonra, evliyâullahın hayatları vardır. İşte halkın sevdiği, kerâmetleri zâhir büyük zatlar vardır. Onları tecrübeyle insan biliyor. Bir insan iyi mi kötü mü?.. Ne bileyim ben... Komşusu olursun, yanında yaşarsın, seyahat edersin, alışverişin olur, muamelesine bakarsın; belli olur. Bir de bakarsın ki, adama Allah tarafından mevki makam verilmiş, rütbe verilmiş, evliyâlık verilmiş, hâli olağanüstü bir zat; onu görürsün. Görülür bunlar, gösterilir, rüyada bildirilir. İşte öyle büyük zatların hayatlarını da okumak lâzım!..



Bakın, bu Hacı Bayram-ı Velî —cennetmekân, Allah şefaatine erdirdin— ne yaparmış?.. Kendisi ovada buğday eker, buğday biçer, geçimini öyle sağlarmış. Yâni, kimseye yük olmuyor, çalışıyor. Güneşten yanık benizliymiş. Çalışıyor orak elinde... “Ben şeyhim!” demiyor, “Ben veliyim!” demiyor, çalışıyor. Büyük evliyâ... Müderrismiş, alimmiş; ondan sonra tasavvufî terbiye görmüş, Hacı Bayram-ı Velî olmuş.

Akşemseddin de bunun büyük evliyâ olduğunu duymuş, o da buna gelmiş, “Beni terbiye etsin!” diye... “Ben de mânevî bakımdan terbiye olayım, benim de ahlâkım güzelleşsin, ben de Allah’ın sevdiği bir kul olayım!” diye gelmiş. Tam böyle bir ziyafet olduğu gün... Ovada, çayırdaki kazanlar kaynıyor, sofralar kurulmuş herkese yemek yediriliyor.

Gelmiş Akşemseddin; müderris, sarıklı, kavuklu alim, diplomalı bir insan... Hacı Bayram-ı Veli hiç yüzüne bakmamış onun... Hiç nazar etmemiş, yüzüne bakmamış, “Hoş geldin!” dememiş, sofrada yer açmamış, “Buyur otur!” dememiş. O da şöyle

bakmış, kimse “Bu adam kim?” diye sormuyor, hiç kimse hürmet etmiyor, izzet itibar göstermiyor.

Sen olsan ne yaparsın, ben olsam ne yaparım?.. Kızarım:

“—Allah Allah!.. Ziyaretine gelmişim, adamın yaptığına bak!.. Bir ‘Hoş geldin!’ demiyor. Hepsi şapur şapur yiyorlar, ‘Buyur!’ demiyor. Müslümanlıkta bu var mı?” derim.

Yallah, döner gider insan... Böyle düşünebilir.

O öyle yapmamış. Kemiklerin artanlarını, insanların yemediği şeyleri kenara döküyorlar ya, köpekler yesin diye... Oraya yanaşmış. Oraya yanaşınca, Hacı Bayram-ı Velî de zâten evliyâlık gözüyle onu takib ediyor:

“—Gel! Yaktın beni, imtihanı kazandın!” demiş.

“Bakalım ne yapacak?..” diye, onu sıkışık duruma itmiş; o da gitmiş köpeklerle beraber yemek yemeğe... Köpeklerin çanağının yanına yanaşınca; bakmış ki tam kritik noktaya geliyor, o zaman “Gel!” demiş, baş tâcı etmiş.

İmtihanı kazandı. Hangi imtihanı kazandı?.. tevâzû imtihanını kazandı. Kız mama imtihanını kazandı. Kızabilirdi. Hoca da olunca insan, bahanesini bulur. Bak, misafire ikram etmedi. Selâm verdik, almadı. “Buyur!” demedi. Bunların dinde yerini de bulur, hadisten, bilmem neden... Döner gider... Ama dönmedi, sabretti, halim selimlik yaptı, tevâzû gösterdi. O zaman, imtihanı kazandı.

İbrâhim AS’ı da Allah-u Teâlâ Hazretleri nasıl imtihan etti, imtihanı nasıl oldu?..

“—Kes bakalım şu sevdiğin oğlunu!.. İsmâil AS’ı kurban et bakalım!..”

“—Edeyim yâ Rabbi! Mâdem sen emrediyorsun; canım kurban, çoluk çocuğum kurban, her şeyim fedâ olsun!”

İnsan, Allah’tan bir emir geldiğini bilir de yapmaz mı?.. Bıçağı eline aldı, oğlunu aldı, kesmeğe götürdü. Tam kritik noktaya gelince ne oldu: Allah bir koç gönderdi:

“—Yâ İbrâhim, imtihanı kazandın. Bunu kes, koçu kurban et!”

diye emir geldi.

Demek ki, Allah-u Teâlâ Hazretleri insanı imtihan ediyor, sıkışık bir noktaya kadar getiriyor, “Bakalım davranışı nasıl olacak?” diye...

Evliyâullah da tabii, öyle yapmışlar. “Dur bakalım, bunun huyu nasıl?.. Kibirli mi?.. Alimdir, sarığı var, cübbesi var... Okumuş, ilim irfan, mevkî makam, para pul insanı ne yapar?.. Şişirir, kibirlendirir. “Bakalım bu kibirli mi, değil mi?” diye yokluyor, hiç iltifat etmiyor. Ama o tevâzû gösterince, “Gel!” demiş, bağrına basmış. “Hoş geldin!” demiş, yanına oturtmuş. Halifesi olmuş tabii, ondan sonra... Yâni, mânevî vazifesini ona devretmiş.

Güzel huy sabırdır, güzel huy adalettir, güzel huy cömertliktir, güzel huy çoktur; bunları öğreneceksiniz. Bunlarla yaşanır insanların arasında... Güzel huy niçindir?.. Güzel huy, insanların arasındaki münasebetleri düzenlemek içindir. Allah güzel huyu niye nasib ediyor insanlara, neden konmuş insanların arasına güzel huy?.. İnsanlar arasında yaşam tatlı olsun diye... Herkes güzel huylu oldu mu, gayet güzel bir hayat olur. Köyde hayat tatlı olur, mahallede hayat güzel olur, işyerinde hayat güzel olur; her yerde güzel olur. Güzel huy çok önemli ve toplum hayatının, sosyal hayatın, ictimâî yaşayışın önemli bir şartıdır güzel huylu olmak... Bu da bulunacak bizde...

Güzel huy ile, hanımımıza davranışımız güzel huylu olacak... Çoluk çocuğumuza davranışımız güzel huylu olacak...

Muhterem kardeşlerim! Şimdi ben ikide birde şikâyetler alıyorum, bana şikâyetler geliyor. Dün meselâ, Konya’da duyduğum: Bir delikanlı babasını döğmüş... Fesübhânallah!.. Yâni bu câhil, uzaktan bir başka kimse olsa, neyse ne... Yâhu bu az çok namaz kılan bir insan, tesbih çeken bir insan... Belki buraya da gelmiş, vaaz dinlemiş bir insan... Baba dövülür mü?.. Ayrıca, babası da dövülecek bir insan değil!.. Demek ki huy kötü olunca, insan terbiye olmayınca, zor oluyor, fenâ oluyor.

Kimisi de karısını döğüyor. Meselâ, geçen yıllarda duymuştum İstanbul'da... Kızlardan bir tanesi bana böyle bir kâğıt gönderip anlatmıştı:

“—Kocam beni döğüyor hocam... Öyle döğüyor ki, duvarlar kan içinde kalıyor.” diyordu.

Hâlâ ağlamak geliyor içimden... Yâ, bu kızcağızı sana karı diye vermiş anası babası... Düğün yapmış. Sen böyle kafasını duvarlara vur da kanlarını duvarlara çıkart diye mi verdi yâ? Allah'tan korkmaz mısın? Senin bir merhametin yok mu yâ? Sana bir Sırpı, bir bilmem nesi gelse de, senin de kafanı duvardan duvara vursa, hoşuna gider mi?.. Sen şimdi kuvvetlisin, ona öyle yapıyorsun ama, yakışık alır mı?..

Yâni, güzel huya çok muhtacız. Aile içinde muhtacız, mahalle içinde muhtacız, köyde muhtacız, şehirde muhtacız... Ülke içinde, ülke dışında, dünyada muhtacız...

İnsan nasıl bir ormanı çatır çatır nasıl yakar?.. Gider bir köyü basıp da çoluk çocuğu nasıl öldürür, nasıl tarar?.. Yâni, böyle bir şey yaptıktan sonra, ne netice elde edecek; o elde ettiği neticeden, ne hayır gelecek?.. Hangi dinde var bu?.. Hristiyanlıkta var mı?.. Yok... Yahudilikte var mı?.. Yok... Bunu Ermeni yapsa, Ermeninin yaptığı doğru değil; müslüman yapsa, müslümanın yaptığı doğru değil... Ne biçim iş bu?..

“Bütün bunların hepsinin sebebi nedir?” diye düşünüyorum muhterem kardeşlerim; hepsi geliyor devlete ve Millî Eğitim'in yanlış öğretimine... Sen dindarlığı gericilik diye gördün mü; gördün... Sen insanları dinden, imandan uzaklaştırma çalışmaları yaptın mı; yaptın... Sen genelev açtın mı; açtın... Sen içki fabrikası kurdun mu; kurdun... Sen okullarda ders kitaplarına dinsizliği yerleştirdin mi; yerleştirdin... Hiç bir şey yapmasan bile, sen İslâm'ın doğru öğretilmesini yaptın mı; yapmadın... İnsanlara İslâm'ı doğru öğretmedin. İnsanlar müslüman olmazsa, o zaman böyle şeylerin hepsi olur.

Bak, Peygamber Efendimiz ne tavsiye ediyor?.. “Halim selim ol!” diyor. “Halim selim olmazsan, benden de sayılmazsın, Allah'ın

da iyi kulu sayılmazsın.” diyor. “Güzel huylu ol!” diyor. “Güzel huylu olmazsan, olmaz!” diyor. Ne zarar gördün bundan?.. Niye bunu engelledin?..

Bizim bir profesör arkadaşımız, Londra’da Türk elçiliğine gitmiş. Orada böyle kaymak kâğıda, —kûşe kâğıt diyorlar ya, biz kaymak kâğıt diyoruz— ekstralûx kâğıt üzerine Türkçe yazılmış; “Kitabı gözlerimle gördüm, kendim okudum.” diyor:

“—Biz Türkiye’de İslâm dininin ve İslâm medeniyetinin bütün izlerini silerek, yok ederek Batı medeniyetine girmeye karar verdik.” diye yazmışlar.

Sen misin, buna karar veren?.. Sen misin, Allah’ın dininin karşısına çıkan?.. Sen misin, elçiliğe bu kitapları koyan?.. Haaa, o zaman ahâli böyle olur. O zaman insanlar Allah’tan korkmayınca, imanı olmayınca işte böyle olur. Sebep neymiş demek ki: İslâm’ın öğretilmemesi, imanın öğretilmemesi, insanların müslüman yetişmemesi imiş.

Yunus Emre mi daha güzel; bir cânî, bir katil, bir rüşvetçi, bir arsız, bir yüz­süz insan mı daha güzel?.. Bak, Yunus Emre asırlardır beğeniliyor!.. Yunus Emre’nin terbiyesi İslâm... Yunus Emre’nin terbiyesi tasavvuf... Daha ne istiyorsun, ne diye karşı çıkıyorsun?..

Dinsizler karşı çıkıyor, “Radikal müslümanım!” diyenler karşı çıkıyor, ilâhiyat fakültesindeki kravatlı profesörler karşı çıkıyor... Hoppalaaa!.. Hangi biriyle uğraşayım?.. Gel de halim selim ol... Halim selim olacağız tabii, *amennâ ve saddaknâ* da... Fesühbânallah!.. Bir düşmandan çekiyoruz, bir dosttan çekiyoruz. Saldıran saldırana, yıkan yıkana, kıran kırana gidiyor iş... Biz yapmağa çalışıyoruz, biz onarmağa çalışıyoruz; millet nelerle meşgul... Allah akıl fikir versin...

Tabii, herkes bir işte çalışacak, sonunda ektiğini biçecek. Herkes ektiğini biçecek. Hiç kimsenin yanına yaptığı kötülük kalmaz; dünyada da görür, ahirette de görür.

Güzel huylu olacağız, halim selim olacağız; bir... Bir de

ahlâkımız tatlı, güzel olacak. Adaletli olacağız, cömert olacağız, merhametli olacağız, sabırlı olacağız, şükürlü olacağız, tatlı dilli olacağız güleç yüzlü olacağız, geçimli olacağız... vs. vs. Güzel huylu olacağız!.. Tamam mı?.. Tamam!..

d. Vera'

Peygamber SAS Efendimiz'in bir müslümanda bulunsun diye istediği üçüncü şey:

وَوَرَعَ يَحْجِزُهُ عَنْ مَعَاصِي اللَّهِ .

3. (*Ve veraun yahcüzühû an maâsi'llâh.*) “Onu ma’siyetten alıkoyacak bir vera’, sakınma duygusu.”

Bir vera’ olacak müslümanda... Vera’; vav, re, ayın harfi... Ayın harfi Türkçe’de olmadığı için telaffuzu biraz zor geliyor. Vera’ ne demek; çok ihtiyatlı, çok dikkatli, çok ihtimamlı, çok sakınan, çekinen insan olacak müslüman... Ne olacak bu sakınma, çekinme, ihtiyat?.. Onu günah işlemekten engelleyecek.

Şimdi, “Allah’ın kuluyum!” diyeceksin, “Müslümanım!” diyeceksin, “Kur’an’a inanıyorum.” diyeceksin, “Peygamber’i seviyorum!” diyeceksin, “İyi Müslümanım!” diyeceksin, hem de günahlara devam edeceksin; olur mu?.. Allah’a isyan edeceksin; olur mu?.. Allah’ın yasaklarını, günahlarını çiğneyeceksin; olur mu?.. Olmaz!.. Yapmayacaksın!..

Peki, bu yapmama duygusu nedir, insana günahları işletmeyen duygu nedir? Vera’ duygusudur. “Takvâ duygusunun daha da ilerisi...” demişler buna... “Şüpheliden bile kaçmak...” demişler buna...

İnsan takvâ ehli oldu mu ne yapar?.. Harama bakmaz, harama elini uzatmaz, haramı yemez. Verâ’ sahibi, dikkatli, ihtimamlı olan bir insan, şüphelinin yanına bile yanaşmaz. Böyle bir dikkatli müslümanlık olursa, olur. Olmazsa ne olur, muhterem

kardeşlerim?.. İnsan dikkatli olmazsa, oradan haramı yiyiverir, buradan günaha giriverir... Sonunda ondan dolayı Allah'ın cezâsını çekiverir, belâsını buluverir, gazabına uğrayıverir.

Dikkat etmezse, uçurumun kenarında yürürse, ayağındaki taş, bastığı yer kayıverir, uçuruma yuvarlanıverir. Ne işin var kenarda?.. Damın tâ kiremitlerinin ucunda dolaşüyor adam... Yâhu başka yer bulamadın mı?.. Aşağıda yollar dar mı geldi, meydanlar, tarlalar dar mı geldi?.. Damın üstüne çıkmışsın, damın kenarında, en uçtaki kiremitlerden yürüyorsun. Ne olur insan?.. Bir kiremit döner, pat aşağı düşer, kafası patlar... Hastanelik olur, hurdahaş olur. Hadi bakalım doktorlar, orasından çivi, burasından tâmir... Aylarca sargı, bilmem ne... Neden oldu?.. Ne işin var orada? Şüphelinin, tehlikelinin yanında ne işin var?..

Onun için, Peygamber SAS Buyuruyor ki: “Böyle haramla helâlin hudutlarına yaklaşp da hudutlarda dolaşan, muhtemelen harama bulaşıverir, düşüverir.”

Damın kenarında dolaşırsan... “Hocam ben çok ustayım, çok cambazım; merak etme korkmam, ben düşmem!” Haa, düşüverirsin. Düştüğün zaman da, para etmez. Onun için, şüphelinin yanına yanaşmayacak, hudutlara pek gitmeyecek, sağlam yerde yürüyecek. Tarlada yürü, caddede yürü, meydanda yürü, parkta yürü... Ama gidip de tehlikenin olduğu yerde, en sıkıntılı yerde yürüme!..

Vera’ duygusu bu, şüpheliden bile sakınmak...

e. Bu Hadis-i Şeriften Öğrendiklerimiz

Demek ki Peygamber Efendimiz, Hazret-i Ali Efendimiz’in rivâyet ettiği bu hadis-i şerifte bize ne öğretti:

1. Halim selim olacağız, kızmayacağız, sabırlı olacağız. Karşılaştığımız çeşitli can sıkıcı cahillikler ve ters davranışları halim selimlikle karşılayıp, yumuşak yumuşak meseleyi halledeceğiz.

Birisi kalkmış ne demiş, tahmin edebiliyor musunuz?..

Delikanlının birisi kalkmış Peygamber SAS'e:

“—Yâ Rasûlallah müsaade et, zinâ edeyim ben!..” demiş. “Zinâ etmeme müsaade et!” demiş.

Sahâbe-i kirâm, şöyle bir davranmışlar, “Bu edepsizi bir haklayalım!” diye... Peygamber Efendimiz, “Gel bakalım buraya...” demiş, almış karşısına oturtmuş:

“—Senin annene birisi yan baksa, sen memnun olur musun?..”

“—Olmam!..”

“—Evli olsan, birisi senin karına yan baksa, memnun olur musun?..”

“—Olmam!..”

“—Kız çocuğun olsa, biris senin kız çocuğuna yan baksa, memnun olur musun?..”

“—Olmam!..”

“—Senin de bu zinâ yapmak istediğin zaman, karşıdaki ya birisinin anası olacak, ya birisinin karısı olacak, ya birisinin kızı olacak... Başka bir ihtimal var mı?..”

“—Yok...”

“—Onun için, yapmaman lâzım!..” demiş.

“—Tamam, tevbe ettim. Affet yâ Rasûlallah!..” demiş, öyle gitmiş.

Biliyorsunuz, camilerin böyle lüks, ışıklı, halılı, dekorlu vs. olması eskiden yoktu. Peygamber Efendimiz zamanında, şöyle çölün bir mıntıkasını şöyle çevirip de, “Burası cami...” dediler mi; içerisi kum, dışarısı kum ama çevrilmiş, işte orası cami...

Bir gün camiye gelmiş bedevilerden bir tanesi... Bakınmış, bakınmış anlaşılan yer bulamamış, caminin köşesine küçük abdestini yapmağa kalkmış. Cahilliğe bak!.. Toprak ya... Bir duvarın dibine küçük abdestini yapmağa, işini görmeğe kalkışınca; Sahâbe-i kiram yine çok kızmışlar. Peygamber Efendimiz demiş ki:

“—Hayır, kızmayın! Cahildir, bilmiyor; söyleyin, öğretin!” demiş. “Daha İslâm yeni geliyor, İslâm'ı bilmiyor. Temizliği bilmiyor, ne yapması gerektiğini bilmiyor; öğretin!” diye tavsiye

buyurmuş.

İşte halim selimlik, kızmamak, kalb kazanmak, insanı yetiştirmek, eğitmek...

Çocuk da böyle... Çocuk bir hata yaptığı zaman kızmazsın, “Gel bakalım evlâdım! Bak, bu yaptığın yanlış oldu.” dersin. Çocuk güzel yapmayı öğrenir. İknâ ederek öğretmek lâzım!..

Halim selim olacağız; bir...

2. Güzel huylu olacağız. Güzel huyların ne olduğunu da nerden öğreneceğiz?.. Evvelâ Hocamız Muhammed Zâhid-i Bursevî Hazretleri’nin *Tasavvufî Ahlâk*’ını bir bitirin bakalım!.. Böyle bir okuyun, ordan öğrenin; bir... Ondan sonra, İmam-ı Gazâlî’nin *İhyâ-yı Ulûm*’unu şöyle bir okuyun!.. Çok güzel bir kitap... Görün bakalım; güzel huylar neymiş, güzel huylu insanlar kimlermiş!..

Peygamberlerin hayatlarını okuyacaksınız, sahâbe-i kirâmın hayatını okuyacaksınız; evinizde, çoluk çocuğunuzla berâber... Bir de alimlerin, kâmillerin, fâzılların, evliyâullahın hayatını okuyacaksınız.

Sözün tam hududunu çizip söyleyelim: Fazla abartmalı, uydurmalı şeyler de olmaz! Hak ne ise o... Haksız bir öğme, mesnedsiz birtakım şeyler; o da doğru değil... Her bilgi sağlam olacak, her rivâyet sağlam olacak. Uydurma oldu mu, sağlam olmadı mı, palavra oldu mu, atma tutma oldu mu, yalan oldu mu; o zaman Allah sevmez.

Onun için diyoruz ki, önce enbiyânın hayatını okuyun, sahâbenin hayatını okuyun; onlara yalan girmemiş. Ondan sonra da büyük evliyâullahın, ciddî alimler tarafından yazılmış kitaplarını okuyun!.. Uyduruk şeyler duyup da kafanız karışmasın. Bazan öyle kitaplar oluyor ki; onu okuyan, dinleyen insanın kafası karışıyor. Çünkü, içindeki rivayetler yalan... Almış birisi eline kalemi, uydurmuş.

Televizyon programında da öyle... Güyâ Peygamber Efendimiz mi’racdan inerken bir topluluk görmüş; Peygamber Efendimiz’i almamışlar. Kırklar meclisi imiş... Yâhu, kırklar Peygamber

Efendimiz'in ayağının tozunun toprağı... Kırklar kim oluyor?.. Peygamber Efendimiz, Allah'ın en sevgili kulu, seyyidil evvelîne vel ahirîn... Kırklar kim oluyor da, meclislerine Peygamber Efendimiz'i almayacaklar?!.. Böyle rivayet olur mu?.. Böyle masal olur mu, böyle yalan olur mu?.. Olmaz, olmamalı!.. İtibar da etmemek lâzım böyle şeylere... Mesnedi yok, aslı yok, esası yok...

Mi'rac belli... Mi'racda Peygamber Efendimiz'in neler gördüğü hadis kitaplarından belli... Sağlam kitaplardan belli... Yok böyle bir şey!.. Delinin, divânenin birisi uydurmuş; söylemek de günah, dinlemek de günah, yazmak da günah, inanmak da günah... Öyle şey olur mu?.. En yüksek insan kim?.. Peygamber Efendimiz!.. Nelerin yükseğı?.. Yüksek insanların yükseğı, peygamberlerin serveri... Seyyid-i kâinât, kâinatın efendisi, Allah'ın en sevgili kulu... Habîbullah, Rasûl-i Ekrem, nebiyy-i muhterem... E sen şimdi bunu küçük düşürücü bir ifade kullanırsan, senin dinle imanla ne ilgisi kalır?.. Öyle yanlış şey mi olur!..

“—Peki kırklar ne oluyor, evliyâullah ne oluyor?”

Kırklar, evliyâullah, her devirde olan Allah'ın sevgili kullarıdır. Allah'ın en sevgili kulları, sahâbe-i kirâmın derecesine ulaşamazlar. Sahabe-i kirâmın derecesinden aşağıdadırlar. En yüksek insan Peygamber Efendimiz, sahâbe-i kirâm ondan sonra, evliyâullah ondan sonra...

“—Neden sahâbe-i kirâm daha üstün?”

Onlar Rasûlüllah'ın dostu olmak şerefini kazanmışlar, onun sohbetine ermişler. En yüksek evliyâ bile sahâbe derecesinde olamıyor. Bunlar böyle iken tutup da yanlış rivâyetler, asılsız yalanlar, uydurma haberleri esas alırsa insan elbette şaşırır.

Dinlemek de doğru değil... Dinlerse ve söyleyeni susturmazsa; o zaman yalan dolan cahil milleti kandırır, halkı şaşırtır. O zaman halk birbirine düşer.

Sağlam bilgi olacak. Niye biz vaazımızda elimize hadis kitabını alıp okuyoruz?.. Rasûlüllah'ın sözüdür diye... Başka bir söz ya doğrudur ya değildir. Ya Allah'ın sevdiği sözdür ya değildir. Ama Peygamber Efendimiz'in sözü hakkında Kur'an-ı Kerim'de garanti

var:

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ . إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ (النجم: ٤-٣)

(*Vemâ yentıku ani'l-hevâ. İn hüve illâ vahyün yûhâ.*) [O kendi arzusuna göre konuşmaz. Allah'ın kendisine vahyettiği bilgileri insanlara bildirir.] (Necm, 53/3-4) diye garanti var... Allah'ın rasûlü...

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ . لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ .

ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ (الحاقة: ٤٤-٤٦)

(*Velev tekavvele aleynâ ba'da'l-ekâvil. Lee haznâ minhü bi'l-yemîn. Sümme lekata'nâ minhü'l-vetîn.*) [Eğer peygamber bize atfen bazı sözler uydurmuş olsaydı, elbette onu kısıktırak yakalardık. Sonra onun can damarını koparırdık.] (Hakka, 69/44-46)

“—Eğer Rasûlüllah —hâşâ, sümme hâşâ— Allah'ın istemediği bir şeyi söylemeğe kalksa ne olurdu? Kahrolurdu, helâk olurdu, mahvolurdu. Böyle bir şey bahis konusu değil.” diye Peygamber Efendimiz'in hadis-i şeriflerini söylüyoruz, dinliyoruz, anlatıyoruz, sevgili kardeşlerim!..

Yeter değil mi, bu kadar güzel bir nasihat: Halim selim olmak, güzel huylu olmak...

3. Bir de günahlardan kendimizi alıkoymaya yarayacak bir titizlik duygumuz olacak. *Vera'* dediğimiz, şüpheliden bile kaçınmak tarzında bir ihtiyat huyumuz olacak.

Muhterem kardeşlerim! İnsan günah işledi mi, ne olur?.. Kalbi kararır, imanın nuru söner. İnsan günah işlerken, iman başından çıkar, iki üç metre üstüne gider, orda durur. Günahı işlerken, içinde imanı durmaz insanın... Kalbi kararır, mertebesi düşer.

Çıktığı makamdan aşağılara gider. Kirlenir, pislenir, çirkin bir mahlûk olur. Ondan sonra, uğraşsın tekrar kendimi toparlayacağım diye...

O halde ne yapmak lâzım?.. Günahlardan, AIDS hastalığından kaçır gibi kaçmak lâzım!.. Vebâdan, frengiden, koleradan kaçır gibi kaçmak lâzım!.. Arslandan, kaplandan, yılandan, çıyandan kaçır gibi kaçmak lâzım!.. Atomdan, radyasyondan kaçır gibi kaçmak lâzım!..

Tehlikeden nasıl kaçırırır, nasıl canımız kıymetli; canımızı acıtacak bir şeyden nasıl kaçırırır... Peki, günah senin canını daha fazla acıtacak, niye kaçırırırır?.. Niye günahattan kaçırırırır?.. Niye gazetesinin o resmine bakırırırır?.. Her gazetede, her sayfasında bir çıplak kadın resmi yok mu?.. Oturmuş, bacak bacak üstüne atmış, İsveç'ten gelmiş... Yalnızlık çekirmiş da, adresi şuymuş da... Yakmak lâzım o gazeteyi!.. O gazeteyi eve sokmamak lâzım!..

Millet onu okuyor, seyrediyor. Ondan sonra da:

“—Hocam feyz alamırırır...”

Alamazsın tabii... Feyzin de kalmaz, feyz alacak cihazın da kalmaz! Kalbin de kararırır, kalbin de paslanır.

Diyor ki Peygamber Efendimiz:

“—Kalpler de demirin paslandığı gibi paslanır.”

Demir bir alet, çelik bir alet paslandığı zaman çalışır mı? Çalışmaz. Arabanın motoru suyun içine düşmüş, on sene kalmış. Sonra birisi çıkarmış. Çalışır mı bu motor?.. Geçmiş ola, gitti. Küflendi, küfü içine işledi; çalışmaz!.. Onunla uğraşacağına, gidersin yeni motor alırsın. Olmaz artık... Kalb de paslanır. Onun için kalbimizi, gönlümüzü, gözümüzü haramdan korumağa dikkat edeceğiz.

“—Tamam hocam, eve gazete almırırır!”

İyi ama, gazeteden daha beter televizyon evinde değil mi?.. Kaldırsın bakalım, evinde televizyon olmayan bir kimse varsa parmağını!..

Herkesin televizyonu var... Televizyonda çıplak resim var mı?..

Var... Şarkıcı var mı?.. Var... Meyhane var mı?.. Var... Plaj var mı?.. Var... Kilise var mı?.. Var... Papazın vaazı var mı?.. Var... Yâ, ben hiç oralara gitmemiştim, herkes bizim eve geldi.

Oldu mu şimdi?.. Hiç gitmemişsin sen oralara; ömründe kiliseye gitmemişsin, ömründe meyhaneye gitmemişsin, ömründe plaja gitmemişsin, ömründe günahlı yere gitmemişsin... İyi, maaşallah! Ama hepsi senin eve gelmiş.

Sen yokken çocuk açıyor televizyonu, film seyrediyor. Sen yokken açıyor televizyonu, o senin “*Tevbe estağfiru’llah!*” deyip, başını çevirip de bakmadığın şeyi seyrediyor. Sakalından utanıp da bakmadığın sahneyi, ötekisi seyrediyor. Çok büyük felâket!.. Gözle günah, elle günah, dille günah, kulakla günah, haram vs. İşte insanı bunlar mahvediyor.

Onun için, bir buçuk milyar müslüman var, bir buçuk kilo etmiyor. O kadar müslüman var, şer her tarafa hâkim... Şerliler her tarafa sahip... Şerlilerin borusu ötüyor, hayırlıların sesi çıkmıyor. Hayırlar ortada yok, şerler dağlar gibi yığılmış; dünyanın her yerinde... Neden?.. Günahlara bulaştığı için müslümanda müslümanlık kuvveti, iman kuvveti kalmıyor da ondan... İman kuvveti gidiyor. Eski evliyâlık kuvveti kalmıyor. Eski dedelerimizin evliyâlıkla aldığı diyarlar, böyle günahlarla kâfirleşiyor.

“—Düşman ülkemize giremedi. Hudutlarımıza saldırdı da, biz de onu attık.” filân diyoruz, “İstiklâl harbi...” diyoruz, bilmem ne diyoruz ama; bakın, Peygamber Efendimiz ne diyor:

“—Beş evin olduğu yerde ezan okunmaz, kamet getirilmezse, şeytan orayı istilâ eder.” diyor.

Şeytanın istilâ ettiği yerde hayır kalır mı?..

Şeytan köylerimizi istilâ etmiş, şeytan evlerimizi istilâ etmiş, şeytan gönüllerimizi istilâ etmiş, şeytan kafalarımızı istilâ etmiş... Şeytan ilâhiyat fakültelerimizi istilâ etmiş olursa, hayır kalır mı?.. Kalmıyor, hayır ondan olmuyor.

Dünyanın her yerinden üzülmüyoruz. Şimdi diyorlar ki:

“—Hocam, senin midenin hastalığı normal!..”



“—Neden?..”

“—Sinirleniyorsun her şeye, üzülyyorsun!”

Midem böyle burkuluyor. Ona üzü, buna üzü... Bir haber duyuyorum, birisi bir şey söylüyor; hakîkaten üzülyorum. Bizim evdekiler de fark ediyor, benim sinirlendiğimi... Hadi, tamam, bitti artık... Mide başlıyor asit salgılamaya... Neden?.. Falanca adam şöyle edepsizlik yapmış, filânca insan şöyle yapmış... Birisi şöyle yalan söz söylemiş, birisi bilmem ne yapmış... İşte müslümanlar falanca yerde şöyle zulme uğramış, falanca yerde böyle mağdur olmuş... Üzülyoruz tabii...

Onun için muhterem kardeşlerim, günahlardan sakınacağız!.. Vera’ sahibi olacağız!.. Vera’ sahibi olmazsak, hilim sahibi olmazsak, güzel huy sahibi olmazsak; Rasûlüllah kabul etmiyor. “O benden değildir, Allah’ın sevgili kulu da değildir!” diye reddediyor, koğuyor.

Hilim sahibi olacağız, tamam mı?.. Tamam... Güzel huy sahibi olacağız, öğreneceğiz. Tamam mı?.. Tamam... Günahlardan kaçınacağız. Atabilirsen; bahadırsan, babayığitsen, tarihe ismin geçecek kahramansan, evinden televizyonu çıkart!..

“—Hocam kültürsüz kalırım!”

Hiçbir şey olmaz!.. Kütüphanedeki kitapları okursun, öğrenirsin... Ansiklopedileri okursun, öğrenirsin; biter. Daha güzel öğrenirsin.

O televizyonlar nedir?.. Telefisyon!.. Telef etmek, bir şeyi mahvetmek... Televizyon nedir: Telefisyon, telef etme makinasıdır. Neyi telef ediyor?.. Senin zamanını telef ediyor, aklını telef ediyor, gönlünü telef ediyor, dindarlığını telef ediyor, çocuğunu telef ediyor, aileni telef ediyor... Telef ediyor da telef ediyor.

O evde olmasa; Kur'an ezberleyeceksin, sûreleri ezberleyeceksin... Çoluk çocuğunla sohbet edeceksin... Din kitaplarını açacaksın, okuyacaksın... En büyük mâni karşında!..

Günahlardan da sakınacağız... Hilim sahibi olacağız, güzel huyun sahibi olacağız, takvâ ve vera' sahibi olacağız, günahlardan kaçınacağız. Allah yardımcımız olsun...

İyi nasihat aldık bugün... İyi nasihat öğrendik Hazret-i Ali Efendimiz'den... Acaba alevîler böyle yapıyor mu?.. Biz de yapmıyoruz, bizim de kusurumuz çok da... Biz de yapalım; onlar da Hazret-i Ali Efendimiz'in ne rivâyet ettiğini bilsinler!

29. 09. 1994 - Özelif / ANKARA

10. DÜNYA SEVGİSİ VE ZÜHD

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Cumanız mübarek olsun, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!..

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümledenizi, cümlemizi dünyanın ve ahiretin her türlü hayırlarına nâil eylesin, cennetiyle cemâliyle müşerref eylesin...

a. Peygamber SAS'ın Zâhidliği

Peygamber (*Salla'llâhu aleyhi ve âlihî ve sahbihi ve men tebihâ bi-ihsânin ecmaîn, ve selleme ve bârik, kesîran kesîrâ*) Hazretleri, nasıl bir hayat geçirdi; hepimiz müslüman olarak az veya çok okumuşuzdur, biliriz. Peygamber SAS Efendimiz'in hadis-i şeriflerini duymuşuz, dinlemişiz ve kendi kendimize tefekkür etmişizdir.

Peygamber SAS Efendimiz şâşaahlı, saltanatlı, debdebeli, haşmetli, zînetli, süslü bir hayat geçirmedir. Son derece sâde bir yaşam sürdü ve eline imkânlar geçtiği halde bile, bu sâde, basit yaşamını değiştirmedir.

İmkânı olmayan bir insanın fakîrâne, sâde yaşaması normaldir. İmkânı yok, mecbûren öyle yaşıyor. Ama imkânı olan insanların mütevâzi yaşamaya devam etmesi, sâde bir hayat sürmeye devam etmesi, bu önemli bir hadisedir.

Peygamber Efendimiz öyle yaşadı. Hasır üstünde yattı. Kendisine yumuşak bir yatak hediye eden bir kimsenin yatağını, bir gece üstünde yattıktan sonra, ertesi gün teşekkür edip iade etti: “Bu yatak beni çok rahatlandırıyor. Gece çok rahat uyumuşum, gece ibadetine kalkamamışım. Onun için bunu geri al!” dedi.

Sâde bir sofrası vardı. Aylarca evinden duman tütmezdi. Halkın arasında idi, halktan ayrılmamıştı, kopmamıştı. Evi Mescid-i Şerifine bitişik idi ve sâde idi. Peygamber SAS Efendimiz'in evinin o eski hali, maalesef muhafaza edilmemiştir. Mescid genişletilecek diye yıkılırken, o eski halini bilenler,

yıkılmasını istememişler ve ağlamışlardır. Demişlerdi ki:

“—Ah, Peygamber Efendimiz’in odaları yıkılmasaydı da, bunların ne kadar sâde olduğunu, ne kadar basit olduğunu, ne kadar küçük olduğunu halk *ilâ nihâye* bilseydi. Yâni, asırlarca sonra gelenler de, Peygamber Efendimiz’in evi ve odaları nasıldı, bilselerdi.”

Nasılmış ebadı Peygamber Efendimiz’in odalarının?.. Eni bir arşın, boyu üç arşın... Yâni bir somya sığacak kadar, bir yatak sığacak kadar küçük bölmeler halindeydi. Yemesi öyle sâdeydi, yatması sâdeydi, hareketleri sâdeydi. Her şeyiyle Peygamber SAS Efendimiz sâde bir hayat sürdü ve sâde bir hayatı tavsiye etti.

Sahâbe-i kiram da öyleydi. Peygamber Efendimiz’den sonra halife oldular bazıları... Devletin başına geçtiler. Devletin beytûlmâlî, yâni hazinesi ellerinin altındaydı. Tabii ona asla el uzatmazlardı. Kendilerinin devletten aldıkları maaşları vardı, onu dahi ölçülü harcarlardı. Elllerinde imkân olduğu halde, sade yaşantılarını mâlî imkânlarına göre değiştirmemişlerdi, yâni lüksleştirmemişlerdi.

Hazret-i Hafsa Vâlidemiz, Peygamber SAS Efendimiz’in zevcesi, Hazret-i Ömer’in kızı... (*Radiya’llâhu anhumâ*) Babasının halife olduğu sırada, emîrül-mü’minîn olduğu sırada sofrasını görüyor. Çok kaba, çok kuru, tatsız tuzsuz yemekler yediğini görünce diyor ki:

“—Babacığım, artık mâlî imkanlarımız gelişti. Herkesin maaşı var...”

Tabii, devlet kocaman bir devlet olunca, ticârî mallar da daha rahat gelip gidebiliyor ve mâlî imkânı artan insanların da alması, onlardan istifade etmesi mümkün oluyor. Eskiden yokluk vardı, ticaret kısıtlıydı, para kısıtlıydı. Parası olsa bile mal almak zordu. Şimdi o durum yok...

Babasına acıdığı için, “Biraz daha durumunu güzelleştirsen, biraz daha şöyle midene rahatlık verecek yiyecekler yesen!” diye hatırlatmıştı. Hazret-i Ömer RA şiddetle reddetti:

“—Peygamber SAS Efendimiz’in zevcesisin, onun nasıl yaşadığını biliyorsun; öyleyken bana bunu nasıl teklif edebilirsin?.. Ben onların yolundan ayrılmam!” dedi.

Öbür ashâb-ı kiram da öyleydi. Hazret-i Ali RA Efendimiz, aynı şekilde sâde hayat sürmüştü. Onların hayat hikâyelerini, terceme-i hallerini okuduğumuz zaman, hepsinde bunu görürüz.

Abdullah ibn-i Mes'ud vali olmuştu, Selmânü'l-Fârisî vali olmuştu ama, durumlarını değiştirmemişlerdi. Valilik konağına girmemişlerdi, üzerlerine şâshaal, gösterişli elbiseler giymemişlerdi.

Bunların hepsi neden?.. Bunların hepsinin temelinde bir duygu vardı: Dünyayı umursamamak, dünyaya değer vermemek... Dünyalık dediğimiz mal, mülk, ihtişam ve rahathğı gâye edinmemek... Ahireti istemek, ahirete rağbet etmek... Allah'ın rızâsını düşünmek, Allah'ın rızasını kazanmak için çalışmak... Geceleri ibadetle, gözyaşlarıyla ihyâ etmek; gündüzleri halkın hizmetine koşup çalışmak, hizmet yapmak... Hayırlı iş yapmak, başkalarının gönlünü almak ama, başkalarının malını mülkünü almamak... Başkalarının hakkı olan imkânlar elinin altında olsa bile, onu kendi lehine kullanmamak ve sâde hayatı devam ettirmek... İşte buna zühd, zâhidlik deniliyor.

Dünyada zâhid olmak; yâni dünya hayatını çok önemli görmemek, ahiret hayatını önemli görmek, ahiret hayatına çalışmak önemli bir duygudur ve makbul bir duygudur. İşin doğrusu da odur; çünkü, mü'min için ahiret kıymetlidir. Herkes için ahiret daha önemlidir. Mü'min ahirette çok büyük mükâfatlara nâil olacaktır. Kâfir, suçlu, âsî, mücrim de ahirette çok büyük cezalara çarptırılacaktır.

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin bu dünyada emrettiklerini yapmak gerekiyor, ahiretteki mükâfatları kazanmak gerekiyor. Çünkü, ahiret dünyanın sonucudur, dünya ahiretin tarlasıdır. Allah-u Teâlâ Hazretleri dünya hayatındaki davranışlarına göre, insanlara ahirette muamele edecektir. Mükâfat veya ceza verecektir.

فَمَا يَكْذِبُكَ بَعْدُ بِالْدينِ . أَلَيْسَ اللهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ

(التين: ٧-٨)

(*Femâ yükezzibüke ba'dü bi'd-dîn. E leysa'llâhu bi-ahkemi'l-hâkimîn.*) “Bu mükâfatı inkâr mümkün mü?.. O mükâfat, karşılık ve cezâ; insanın yaptığı işlere göre ahirette karşılığını görmesi inkâr edilir mi?.. Bu mutlaka olacak!.. Allah hakimlerin en adaletlisi, en hikmetle hükmedicisi değil mi?..” (Tîn, 95/7-8) Mutlaka haklı hakkını alacak, haksız cezâsını çekecek, zalim ettiğini bulacak!

Ahiret önemli... Onu inkâr etmek, onu gözden çıkarmak mü'min için mümkün değil... Onun için zühd önemli bir duygudur.

Rahmetu'llâhi Aleyh Hocamız'ın da, o güzel isminin bir tanesi de Zâhid idi. Muhammed Zâhid... Bu isim konuluyor. Evlâtlarımıza severek Zâhid ismini koyuyoruz. Dünya önemli değil... Bu dünya hayatı çalışmak içindir, rahat yeri değildir; ahiret önemli, ahirete rağbet etsin, ahirete çalışsın diyerdir.

Bundan ne hasıl oluyor?.. Böyle bir duygu, dünyaya önem vermemek, Peygamber SAS Efendimiz'i ve sahabe-i kirâm (*ırdvânu'llâhi teâlâ aleyhim ecmaîn*) hazretlerini ve kâmil müslümanları, sâlih kulları hangi noktaya götürmüş?.. Onların hayatlarının en belirgin, en çarpıcı, hemen göz önüne gelen tarafı, hiç kimsenin hakkına, malına el uzatmamışlar. Adaletle hareket etmeğe gayret etmişler, kimsenin bir zerre hakkını yememeğe çalışmışlar. Haksız kazanca sırt dönmüşler, haksız kazancı reddetmişler; önlerine gelse bile ellerinin tersleriyle itmişler, sahibini azarlamışlar. Bu teklifi yapanı haşlamışlar, “Olmaz böyle şey!” demişler. En belirgin özelliği bu: Haram yememek, açgözlülük yapmamak, başkasının hakkına, malına el uzatmamak...

Zühdün ikinci tezâhürü nedir?.. Tabii, bu birinci, ikinci dediğimiz bizim sıralamamıza göredir. Allah indinde hangisi daha kıymetli, Allah-u Teâlâ Hazretleri bilir. İkinci özelliği de, ahirete rağbet edip, ahiret için var gücüyle çalışmaktır. Zâhid olan insan, aynı zamanda âbidir. Onun için, âbid ve zâhid kelimesi ekseriyetle beraber kullanılır.

Dünya değerli olmadığına göre, ahiret önemli olduğuna göre, o ibadetlerine sâdıktır, vefâlıdır, devamlıdır. Gece ibadetlerine kalkar; çok kıymetli bir ibadet olan gece ibadetini aşk ile, şevk ile yapar. Aşıktır; çünkü böyle hâlisâne yapılan ibadetler, insanın

kalbini nurlandırıyor; aşkullahı, muhabbetullahı hasıl ediyor. Âbid ü zâhid olan kimse, Yunus Emre gibi gece gündüz yanan, yakılan bir aşık-ı sâdık oluyor. Yapılan bir şeyden sonra meydana gelen sonuç bu...

Dünyayı sevmeye gelince, insan bu hayatı seviyor. Bu hayattaki imansızların peşinden koştuğu, rağbet ettiği, yağmaladığı, kavgalaştığı şeyleri sevince ne oluyor?.. O zaman onları elde etmek için hırsa kapılıyor. Hırsa kapılıp gözünü perde kaplayınca, haramları da işliyor, haramları da alıyor. Harama el uzatıyor, çalışıyor, çırpıyor.

Meselâ, Peygamber SAS Efendimiz'in hadis-i şerifi çok kesin olarak ortada:⁴⁷

الرَّاشِيَّ وَالْمُرْتَشِيَّ فِي النَّارِ (طس. عن ابن عمرو)

ME. 649 (*Er-râşî ve'l-mürteşî fi'n-nâr.*) [Rüşveti veren de, alan da cehennemdedir.]

Râşî ve *mürteşî*, rüşvet kelimesinden gelen iki kelime... Biz *rüşvet* diyoruz, Araplar daha ziyade *rişvet* diyorlar. Yâni, haksız işini yaptırmak için, işin başındaki memuru vazifesini yapmaktan saptırmak, haksızlığa göz yummasını sağlamak için verilen para... *Râşî*, rüşveti veren kimse... *Mürteşî* de, rüşveti alan kimse...

Bir insan bir memur karşısına dikildiği zaman, herhangi bir işte; vergi işinde, belediye işlerinde, daha başka bir konuda devletin bir memuru var... Devletin, milletin her ferdinin hakkını orada temsil ediyor; onu koruması lâzım, kollaması lâzım!.. Onun karşısına çıkıyor ki:

“—Sen milletin hakkını kollama, devletin sana verdiği vazifeyi yapma!.. Ben senin yan cebine rüşvet koyacağım, para vereceğim; sen beni görme, benim yaptığım haksızlığa göz yum! Ben bu haksızlığı yapayım, işimi yürüteyim, götüreyim, getireyim.” diyor.

⁴⁷ Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.296; *Mu'cemü's-Sagîr*, c.I, s.57, no:58; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.284, no:3314; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

Bezzâr, *Müsned*, c.III, s.247, no:1037, Abdurrahman ibn-i Avf RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.113, no:15077; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.IV, s.359, no:7026; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIII, s.160, no:12817.

Ne yapıyor?.. Nizamı haleldar ediyor, kurulmuş olan güzel adaletli düzeni, kendi lehine kaldırıyor. Kendisi haksızlığı yapacak, işini bitirip götürecektir.

Karşı taraf vicdanını bastırıp, vicdanını susturup niye bu haksızlığa razı oluyor?.. Cebine para konulduğu için, rüşvet konulduğu için... Böylece toplumdaki bütün kanunlar çiğnenmeğe başlıyor, aksıyor. Haklar çiğneniyor, mazlum ve mâsum olan halkın müdafaası yapılmıyor. Zalim olan insanlar halkın parasını, malını, hazineyi, beytûlmâli sömürüyor, halkın menfaatlerini çiğniyor.

Ne oluyor yâni?.. Alemin teessüs etmiş olan güzel nizamı yıkılmış veya surda bir gedik açılmış, sur çatlamış oluyor. Veyâhut havuz gibi düşünelim; havuzun dibi delinmiş oluyor ve sular gidiyor. Yâni bir büyük zarar...

Bu neden oluyor?.. Paranın aşkına, hatırına memurun vazifesini yapmaması, haksızlığı görmezlikten gelmesi, haksıza; “Yap aslanım, peki aslanım, geç aslanım!” demesinden oluyor.

Tabii, Allah bunu sevmiyor. (*Er-râşî*) “Rüşveti veren, (*ve’l-mürteşî*) rüşveti alan; (*fî’n-nâr*) ikisi de cehennemdedir, ikisi de yanacak. Demek ki, ikisi de cehennem girecek.

O halde mü’min bunu yapar mı?.. Yapmaz. Çünkü, mü’minin amacı Allah’ın rızasını kazanmak, cennete girmek; cehenneme düşmemek...

Tabii cehenneme girmek, cehennemde yanmak da, insanların iyi tasavvur etmedikleri, tefekkür etmedikleri, güzel idrak eylemedikleri bir cezâ... Yâni, cehenneme girmeyi, sanki bir istasyondan geçmek gibi, yahut bir yere gidip gelmek gibi hafife alıyorlar, kolay sanıyorlar. Halbuki, insan bir kibrit çöpünü elinde biraz fazla tuttuğu zaman, biraz geç attığı zaman, parmağının ucunun bile yanması, günlerce parmağının acımasına, zonklamasına, su toplayıp kabuğunun soyulmasına sebep oluyor.

Bir kibrit ateşine bile dayanamayan bir insanı, günlerce yanık acısından dolayı ağlayan bir çocuğu gözümüzün önüne getirelim! Buradan, cehennemde insanların nasıl yanacağını düşünmek lâzım!..

Tabii, inanmayınca umursamıyor. Veyahut gözü dönmüş

olunca, dünya sevgisi gözünü kaplamış olunca, dinî duyguları zayıflamış olduğu için umursamıyor. Tabii, ahirette cezasını çekecek, *Azîzün zü'ntikâm* olan Allah cezasını verecek.

İşte dünya sevgisi bütün hataların yapılmasına sebep oluyor. Hırsızlıkların, zulümlerin, haksızlıkların, adaletsizliklerin yapılmasına sebep oluyor ve nizâm-ı alemi bozuyor. Toplumun nizamını bozuyor, haksızlıkların yapılmasına sebep oluyor, mahkemeleri çalıştırmıyor... Haklı olan mazlum gözyaşları içinde kenarda kalıyor; haksız olan zalim, edepsiz işini yürütüyor.

Tabii, bu toplum için çok kötü bir durum... Topluluğun temeli adalettir; zalimlik yapılmamasıdır, zalime fırsat verilmemesidir, hakkın sahibini bulmasıdır, yanlış iş yapılmamasıdır. O yapılanca toplum zarara uğruyor. Onun için, insanın gözünün tok olması lâzım!..

İşte zühd dediğimiz duygu, insanın gözünün tok olması demek ve faydalı bir şey... İnsanı haramlardan, hırsızlıklardan, zulümlerden, haksızlıklardan koruduğu gibi, insanı Allah'a yöneltiyor, Allah'a ibadet ettiriyor... Göz yaşlarıyla ibadet ettiriyor, aşık-ı sâdık bir kul haline getiriyor. Çok da çalışkan bir insan haline getiriyor.

b. Zühd Gönlü Rahatlatır

Zühdün, dünyaya metelik vermemenin, tembellik olduğunu sanmayalım! Bakın bu hususta Abdullah ibn-i Ömer RA'dan rivayet edilmiş bir hadis-i şerifi okuyalım:⁴⁸

الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا يَرِيحُ الْقَلْبَ وَالْبَدْنَ، وَالرَّغْبَةُ فِيهَا تَكْثُرُ الْهَمُّ
وَالْحُزْنُ، وَالْبَطَالَةُ تَقْسِي الْقَلْبَ (القضاعي عن ابن عمر)

⁴⁸ Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.188, no:278, Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Lafız farkıyla: Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.288; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.347, no:10536. Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.177, Ebû Hüreyre RA'dan.

Câmiü'l-Ehâdis, c.XIII, s.204, no:12936.



ME. 658 (*Ez-zühdü fi'd-dünyâ yürîhu'l-kalbe ve'l-beden, ve'r-rağbetü fihâ tüksirü'l-hemme ve'l-hazen, ve'l-batâletü tükassi'l-kalb.*)

Üç cümle var... Burada Peygamber SAS Efendimiz, çok açık ve seçik olarak bazı hakikatleri bize bildiriyor:

(*Ez-zühdü fi'd-dünyâ*) “Dünyaya rağbet etmemek, dünyaya aldırmamak, dünyalık konusunda müstağnî olmak, âbid zâhid bir kul durumunda olmak; (*yürîhu'l-kalbe ve'l-beden*) gönlü de, vücûdu da rahatlandırır.”

Gönlü rahatlandırır; çünkü hırs olmaz, haksızlık yapma duygusu olmaz, kin olmaz... “Şunun ayağını nasıl kaydırırım, bunun malını nasıl alırım?” diye, insanın kalbi kötü duygularla dolu olduğu zaman, tabii kalbi rahatsız oluyor. Çünkü taşlaşmamışsa vicdanı, “Sen bunu nasıl yaparsın?” diye onu sorguluyor. Ama zühd olunca, kalbi, ruhu rahatlıyor. (*Ve'l-beden*) Bedeni de rahatlıyor.

(*Ve'r-rağbetü fihâ*) “Dünyaya rağbet, dünyayı sevmek, (*tüksirü'l-hemme ve'l-hazen*) üzüntüleri, hüznüleri arttırır.”

Başka bir hadis-i şerifi çok duymuşsunuzdur:⁴⁹

حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ .

(*Hubbü'd-dünyâ re'sü külli hatîeh.*) “Her hatanın kaynağı, başı, başlangıcı sebebi dünya sevgisidir.”

Dünyayı sevdi mi insan, o dünya sevgisi, hırsı dolayısıyla çok hatalar yapıyor. Tabii o dünya sevgisi de çok zararlı oluyor. Bir kere hatalar yaptırıyor insana da...

c. Altı Şey Amelleri Mahveder

Peygamber Efendimiz bir başka hadis-i şerifinde buyurmuş ki:⁵⁰

سِتَّةُ أَشْيَاءَ تَحْبِطُ الْأَعْمَالَ: الْإِشْتِغَالُ بِعُيُوبِ الْخَلْقِ، وَقَسْوَةُ الْقَلْبِ، وَحُبُّ الدُّنْيَا، وَقِلَّةُ الْحَيَاءِ، وَطُولُ الْأَمَلِ، وَظَالِمٌ لَا يَنْتَهِي (الدَّيْلَمِيُّ عَنْ عَدِيِّ وَفِيهِ الْكَرِيمِيُّ)

RE. 297/3 (*Sittetü eşyâe tuhbetu'l-a'mâl*) “Altı şey vardır, bunlar amelleri mahveder. Altı tane şey, işlenen amellerin yok olmasına, kabul olmamasına, mahvolmasına sebep olur.” Bunlardan birisi de dünyayı sevmek... Dünyayı sevdi mi insanın amelleri de makbul olmuyor. Ötekileri de sayıverelim, hadis-i şerif tamam olsun diye:

1. (*El-iştigâlü bi-uyûbi'l-halk*) “Halkın ayıplarını göz önüne getirip, onlarla meşgul olup, onları söylemek, yaymak, dedikodu

⁴⁹ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.338, no:10501; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.388; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.IIIL, s.428; Hz. İsÂ AS'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.192, no:6114; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.412, no:1099; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXXI, s.326, no:45030.

⁵⁰ *Kenzü'l-Ummâl*, c.XVI, s.122, no:44023; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIII, s.269, no:13085; Adiy ibn-i Hâtim RA'dan.

yapmak, başkalarının ayıplarıyla uğraşmak...

Bazı insanlar böyle meraklıdır, sağa sola bakar, dedikoducudur. Birisinin ayıbını görmeğe, görünce de onu sağa sola söyleyip dedikodu yapmağa gayret eder. Halbuki bu yanlış bir duygudur. Başkasının ayıbı ile uğraşacağına, insanın kendi ayıplarını araştırması, onları düzeltmeğe çalışması lâzım!.. Başkasının ayıbıyla uğraşan günaha girer; ama kendi ayıbıyla uğraşan, kendisini düzeltir, kâmil bir insan olur. O halde başkasının ayıbını araştırmak, karıştırmak, gözlemek, gözetlemek amelleri hebâ eder, yok eder.

2. (*Ve kasvetü'l-kalb*) “Kalbin katılığı, sertliği, vurdum duymazlığı... Gönün kara olması, taş olması, taş bağırlı olmak... Bu da amelleri yok eder.”

Mü'min nasıl olacak?.. Duygulu olacak, lirik olacak, hassas olacak, mütefekkir olacak; katı kalpli olmayacak!.. İnce kalbli, rikkatli, rakîk kalbli olacak!.. Bu da amelleri mahveder.

3. (*Ve hubbü'd-dünyâ*) “Dünya sevgisi...” Dünyayı sevdi mi o da amelleri mahvediyor, sonunda insanı mahvediyor.

4. (*Ve killetü'l-hayâ*) “Utanç duygusunun azlığı...” Şimdi artık, bu devirde utanmak ayıp haline geldi. Utanmak bir kusur sayılmağa başlandı. Herkes hayâsızca işleri rahatlıkla yapıyor. Radyolarda, televizyonlarda onlar konuşuluyor, onlarla röportaj bile yapılıyor.

Adamın dinin haram kıldığı, yasakladığı çok kötü bir huyu var... Dilimin ucunda ama, size söylemeğe utanıyorum. Televizyon onunla röportaj yapıyor: Bu edepsizler nasıl edepsizmiş? Birbirleriyle nasıl edepsizlik yaparlar, yaşarlarmış? Dünyaları duyguları neymiş?..

Bunun röportajını yapıyorsun, utanmıyor musun?.. Bu pisliği halka duyurup yaymakta ne fayda var?.. Halka bunu tabîî gösterince, bilmeyen cahiller de onun peşinde gider. Onlar da kötü olur. İyi insanları örnek göstermek, iyilerden bahsetmek lâzım!.. İyileri öne çıkarmak lâzım ki, faziletli, kâmil, olgun, başarılı insanları gençler görsün, çocuklar görsün, onlara özensin!

Sen eroinmanları, sarhoşları, ayyaşları, esrar kullananları, çirkin yaşam sürdürenleri, tembelleri, çalışmazları, anarşistleri,

seks duygularını ters ve kötü yönde kullananları çıkartır reklam edersen, anlatırsan beğendirir gibi; veyahut hiç olmazsa tabîî karşılar, “Ne yapalım, bu da insan, istediği gibi yapsın!” dersin; suçlu ile suçsuzu aynı kefeye koyar, aynı tarzda görürsen, olmaz.

İslâm öyle yapmıyor. İslâm haksıza haksız diyor, haklıya haklı diyor; iyiye iyi diyor, kötüye kötü diyor. İyiliği teşvik ediyor, kötülüğü yasaklıyor. İçkiyi yasaklıyor, zinayı yasaklıyor, lûtîliği yasaklıyor... E bunlar?.. Reklam ediyorlar. Olmaz!.. Hayanın azlığı da amelleri mahveder.

5. (*Ve tûli'l-emel*) “İnsanın emelinin uzun olması...” Bu ne demek?.. Hiç ölümü düşünmüyor, çok yaşayacağını sanıyor, gaflette devam ediyor. Tевbe etmiyor, kendisini düzeltmeğe çalışmıyor. Nasihat edildiği zaman da;

“—Tamam tamam yapacağım!” diyor.

“—Bırak kumarı!..”

“—Tamam tamam, bırakacağım.”

“—Bırak bu tembelliği!..”

“—Tamam tamam, bırakacağım.”

“—Gel biraz faydalı insan ol, çalış çabala!..”

“—Olur olur, peki yapacağım.” diyor.

Ama yapmıyor. Hep ileride, ileride... Peki, neye dayanıyor bu duygu?.. Çok yaşayacağını sanıyor, farz ediyor. Bir zaman gelip düzeleceğini, isteneni yapacağını sanıyor ve emeli ileriye atıyor. Yapması gereken iyi şeyi ileriye atıyor. İşte bu tûl-i emel, insanı mahveden çok önemli bir duygudur. Bunu dinimiz, din kitapları ve tasavvuf kitapları bahis konusu etmiştir. Hiç böyle düşünmemesi; “Belki hemen, biraz sonra ölürüm. Aman bir an önce tevbe edeyim, iyi insan olayım, kötülükleri bırakayım!” demesi lâzım!..

Onu dememek, böyle gaflette, rahatta ve rehavette olup kılını kıpırdatmamak kötü duygulardan birisidir. Bu da amelleri yok ediyor.

6. (*Ve zâlimün lâ yentehî*) “Adam zâlim, zulmü devam ettiriyor, zulmü bırakmıyor.” Böyle bir zalimin de amelleri hebâ olur.

d. Tembellik Kalbi Karartır

İnsan dünyadan rağbetini çekerse, duygularını, işini, aklını, fikrini ahireti kazanmağa yöneltirse; ruhu da rahatlıyor, gönlü de rahatlıyor, bedeni de rahatlıyor. Dünyaya meylî de; üzüntüsünü, tasasını, hırsını arttırıyor. Hani alüminyum bir kabın içine asit koysan, madenî kapları asit mahvediyor. İnsanın içinde böyle kötü duygular, hırslar olunca, bu duygu onu çeşitli tasalara düşürüyor.

Abdullah ibn-i Ömer RA'dan rivayet edilen hadis-i şerifin üçüncü cümlesi önemli:⁵¹

وَالْبَطَالَةُ تَقْسِي الْقَلْبَ (القضاعي عن ابن عمر)

(*Ve'l-batàletü tükassi'l-kalb*) “Tembellik de kalbi karartır, katılaştırır.” Yâni ne yapması lâzım insanın?.. İbadetle ve çoluk çocuğu için helâlden kazanmak için çalışmakla vakit geçirmesi lâzım; tembellik etmemesi lâzım!..

Aziz ve muhterem dinleyiciler!.. Çok çalışan bir insanın, belini doğrultup da, “Oh..” demesi hakkıdır. Terini silip bir kenarda biraz dinlenmesi hakkıdır. Çünkü balyoz sallamıştır, kazma sallamıştır, kürekle çalışmıştır... Veyahut makinanın başında çalışmıştır, veyahut sabahtan akşama koşturmuştur. Tabii, çalışanın dinlenmeye hakkı var... Dinlenmek çalışmanın daha verimli olması için şarttır. İş hayatını inceleyen alimler, mütehassıslar, dinlenildiği zaman daha verimli iş yapıldığını bildikleri için, fabrikalarda bile, işçilere kısa fasıllarla molalar verdirtip dinlendirme yaptırıyorlar. O arada çay içiriyorlar, süt ikram ediyorlar, biraz rahatlandırıyorlar; ondan sonraki çalışmaları daha dikkatli olsun, daha verimli olsun diye...

Yâni çalışırken dinlenme, çalışmayı kuvvetlendiren güzel bir iştir, makbuldür; bu olacak. Dinimiz de zaten bunu teşvik ediyor. Belli zamanlarda çalışıp, belli zamanlarda dinlenmek lâzım!..

İnsan ibadet ettiği zaman, zâten belli zamanlarda mola vermiş

⁵¹ Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.188, no:278, Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Lafız farkıyla: Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.288; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.347, no:10536. Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.177, Ebû Hüreyre RA'dan.

Câmiü'l-Ehâdis, c.XIII, s.204, no:12936.



oluyor. Öğle ibadeti, ikinci ibadeti, akşam ibadeti, yatsı ibadeti, insanı dünya hayatından çekip çekip, Mevlâ'nın huzuruna götürüp dinlendiren molalar olmuş oluyor. Hem de ne kadar güzel mola... İnsan o molada Mevlâ'nın huzuruna çıkmış, çok şerefli bir ziyaret yapmış oluyor. Ne kadar güzel!..

İnsan çalışırken yorgunluğunu gidermek için dinlenmek ayrı bir kavram, ama tembellik ayrı bir kavram... Tembellik, çalışmayı da yapmamak, çalışmaktan uzak durmak, yan gelip yatmak mânâsına geliyor.

Butâle dediğimiz, battallık, yâni tembellik de kalbi karartıyor. Bu İslâm'da doğru değil... Zühdle ilgili bir hadis-i şerifin sonunda, SAS Efendimiz'in bunu da buyurması neyi gösteriyor: "Zühdü kimse yanlış değerlendirmesin, tembelliğe sapmasın! Tembellik de gönlü karartan bir şeydir. *Zühd* tembellik demek değildir, ahiret için çalışmak demektir. Dünya için çalışırken, yanlış yola sapmamak demektir." demiş oluyor Peygamber SAS Efendimiz Hazretleri....

İslâm'ın bütün emirlerini insan beraberce incelerse, zâten ilim adamının vazifesi nedir?.. Bir alim bir konuyu inceleyeceği zaman, nasıl hareket eder?.. Biz üniversitede başarının, çalışmanın, bilimsel çalışmaların usûlünü anlatırken bunu söylüyorduk: İlk işlerinden birisi o inceleyeceği konu ile ilgili bütün bilgileri, bütün malzemeyi toplamaktır, bütün kaynaklara bakıp okumaktır. Lehte ve aleyhteki bütün fikirleri öğrenmek ve karşısına almaktır. Araştırma öyle olur, tek taraflı olmaz! Bir tarafı dinleyip, öbür tarafı dinlememekle güzel bir sonuca ulaşılmaz. Bazı malzemeden istifade edilmeyince, araştırma tamam olmaz. Nerede olsa gidecek, o malzemeyi de bulacak, onu da bilgileri arasına, kaynakları arasına katacak.

Meselâ biz Türkiye'de bir araştırma yapardık, ama Amerika'nın filanca kütüphanesinde bir yazma eser var; onu getirtirdik. Londra'nın British Museum'unda bir yazma eser var, onu getirtirdik, istifade ederdik. İsveç'in Iskala kütüphanesinde bir eser var, onu incelerdik. Dünya gözümüzün önündeydi, masamızın üstündeydi. Bütün kaynakları toplardık.

İşte İslâm hakkında hüküm verecek olan insanların da, İslâm'ın her yönünü iyi bilmesi lâzım!.. Tek bir yöne, dar bir bakışla bakıp da yanlış sonuca varmaması için her tarafını bilmesi gerekiyor.

Zühd güzel bir duygu; yâni zengin gönüllülük demek, dünyaya rağbet etmemek demek, ahireti unutmamak demek, Allah'a kulluğunu usûlünce güzel yapmak demek... “Çalışmamak demek değil; çalışmamak kalbi karartır.” diyor Peygamber Efendimiz..

Çalışmayı metheden ayetler, hadisler var, teşvik eden hadis-i şerifler var... Tüccarlığı metheden, sanatkârlığı metheden hadis-i şerifler var... Kadının dahi evde boş durmamasını tavsiye ediyor Peygamber Efendimiz: “Ne güzel bir alettir, küçük bir kız için evde yün eğirme makinası...” buyuruyor. Yâni, koyunlar kırılacak, yünler yıkanacak. Ondan sonra yün eğirme makinası ile hanım kızcağız, bir taraftan otururken bir taraftan o aleti çevirerek iplik yapacak.

İplik ilk iş... Yünün iplik haline gelmesi ilk iş... İplik haline geldikten sonra da ondan güzel kumaşlar dokunacak, çorap

olacak, hırka olacak, takke olacak, eldiven olacak... Tabi çalışma olacak. Peygamber Efendimiz onları da, evde durdukları halde çalışmaya teşvik ediyor. “Ne güzel şeydir yün eğirme aleti bir kızcağızın elinde.” diye medhediyor.

Erkekler çalışacak, çocuklar çalışacak; herkes alnının teriyle ortaya eser koyacak... Toplumdaki herkes çalışacak, topluma bir fayda sağlayacak. Bu çalışmalarla toplum yükselecek, ileri bir ülke olacak.

Çalışan ülkeler ilerliyor, yükseliyor, Çalışmayanlar da düşmanların boyunduruğu altında kalıyor. Sonunda çalışmamasından çok zararlara uğruyor, çok ızdırablar çekiyor. Çok cezalara maruz kalıyor. Belki sadece ülkesi, malı gitmiyor, canı da gidiyor. Rahatı, hürriyeti gidiyor, canı da gidebiliyor.

Onun için İslâm’ın emirlerini güzelce uygulamamız lâzım!.. İslâm’ın belirttiği tehlikelere karşı uyanık olmamız lâzım, o tehlikelerden uzak durmamız lâzım!.. Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi böyle kullarından eylesin...

Biz tok gözlüyük, zengin gönüllüyük. Dünyalığı putlaştırmamışız. Dünyalığı elde edeceğim diye gayr-i meşrû yollara sapmayız, sevmeyiz, namusumuzla yaşarız. Çoluk çocuğumuza tertemiz alın teri olan parayı götürürüz.

Tabii, alın teri bazan bedenî çalışma ile olur, bazan fikrî çalışma ile olur. Bir profesörün her ne kadar tarladaki işçi kadar alnı terlemez ama, geceleri uykusuz geçer. Çalışacak, çabalayacak, öğrenci yetiştirecek veya bilimsel araştırma yapıp ortaya bir icad koyacak. O da bir alın teridir tabii...

Böylece, çalışarak şerefli bir ömür sürmek lâzım!.. Ortaya eser koymak lâzım!.. Başkalarının istifade etmesini sağlayıp, duasını almağa çalışmak, gönül kazanmak lâzım!.. İslâm bu işte...

Yunus Emre’nin sözünü söyleyelim biz de: Biz dünyaya kavga için, dava için, kuru iddia için, böbürlenmek için gelmedik. Biz sevgi için geldik, başkalarının sevgisini kazanmak için, mahlûkatı hoş görmek için geldik, yaratılanı hoş görmek için geldik. Dostun idraki gönüllerle olduğundan, Allah’a iman gönüllere yerleştikten, gönüllere önem veririz, gönülleri yapmağa çalışırız. İnsan gönlü kazanmağa çalışırız, insanların hayır

duasını almağa çalışırız.

Onun için harıl harıl çalışırız, tembellik yapmayız. İyi bir müslüman, harıl harıl gece gündüz çalışan müslüman demektir.

Allah-u Teâlâ Hazretleri böylece güzel çalışıp, hem kulların duasını almayı, minnetdarlığını kazanmayı; hem de kendisinin rızasını cümlemize nasib eylesin... Hayırlı, verimli, uğurlu, ecirli, sevaplı, faydalı, olumlu bir hayat sürmeyi Allah cümlemize nasib etsin...

Bu iş ahlâkı, bu dünya görüşü ile, o ahiret sevgisi ile yaşayıp, Rabbimizin huzuruna sevdiği, razı olduğu kullar olarak varmayı nasib etsin...

Rabbimiz kimsenin, hiçbir kulun hakkını üstümüze geçirmemeyi nasib etsin... Varsa, kul haklarını ödemeyi nasib eylesin... Olanca fırsatları değerlendirerek, başka insanlara hayırlı, faydalı işler yapmamızı; arkamızdan hayırlar bırakmayı, sadaka-i cariyeler, eserler bırakmayı nasib eylesin...

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri, *es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..*

07. 06. 1996 - AKRA

11. TASAVVUF

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmânî'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidînâ muhammedîn ve alâ âlihî ve sahbihî ecmaîn... Ve men tebihâü bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn...

a. Hayatımızın Gayesi

Aziz ve muhterem hanımefendiler!..

Hiç şüphe duymadan kesin olarak biliyoruz ki, hayatımızın gâyesi Allah'ın rızasını kazanmaktır. Bu dünyaya imtihan için geldiğimizi biliyoruz. İmtihanı kazandığımız takdirde, kazanacak şekilde hareket ettiğimiz takdirde Allah'ın sevgili kulu olacağımızı biliyoruz. Allah'a itaat edersek, emirlerini tutar yasaklarından kaçınırsak, Allah'ın lütfuna ereceğimizi, cennetiyle cemâliyle taltif olunacağımızı biliyoruz. Ana gâye hiç tereddütsüz Allah'ın rızasını kazanmaktır.

Biz bu gâyeyi,

إِلَهِی أَنْتَ مَقْصُودِی ، وَرِضَاكَ مَطْلُوبِی !

“İlâhî ente maksûdî ve rıdâke matlûbî” cümlesiyle ifade ediyoruz, onu söylüyoruz. Bu sözler Peygamber Efendimiz'in bir hadis-i kudsîsinde geçen cümlelerden alınmıştır. Bizim gâyemiz Allah-u Teâlâ Hazretleri'dir. Maksudumuz, muradımız, arzumuz odur ve biz onun rızasını kazanmak istiyoruz. Her şeyde sadece bunu bilsek, sadece buna göre hareket etsek, her şey tamam olur, her şey biter.

b. Hidayet Allah'tandır

Şimdi bu gâyenin elde edilmesi için, bu gâyeye ulaşmak için,



insanın doğru yolda yürümesi lâzım!.. Doğru yolda yürüyen insana, hidâyet üzere gidiyor deriz. Biz de onun için, Allah'tan dâimâ hidâyeti istiyoruz. Namazların içinde okuduğumuz Fâtiha'ları sayarsak, günde en aşağı kırk defa:

اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (الفاتحة: ٦)

(*İhdina's-sırâta'l-müstakîm.*) “Yâ Rabbi, bizi müstakîm olan, dosdoğru olan yola hidâyet eyle!” (Fâtiha, 1/6) diyoruz.

Yine Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinden biliyoruz ki:

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ (القصص: ٥٦)

(*İnneke lâ tehdî men ahbebbe velâkinna'llâhe yehdî men yeşâ*)
“Ey Rasûlüm, habîbibim, Muhammed-i Mustafam! Sen istesen de, istediğini doğru yola hidâyet edemezsin, sevkedemezsin, çekemezsin! Allah çekerse çeker. Allah istemezse hidâyet olmaz,

Ancak Allah'ın istemesiyle olur.” (Kasas, 28/56) buyrulmuş Peygamber Efendimiz'e...

Demek ki, Peygamber SAS Efendimiz istese bile olmayabiliyor. Misâl: Peygamberimiz küçükken kendisini himaye etmiş olan amcası Ebû Tâlib'e karşı minnetdarlık hisleri duyuyordu, seviyordu onu; kendisine baktı diye, korudu diye... Kendisi peygamber olduğu zaman önüne gerildi, müşrikleri karşıladı, yeğenini müdafaa etti diye seviyordu. Onun için, onun vefat edeceği zaman yanına yaklaştı, dedi ki:

“—Amcacığım ne olur, ağzından şu kelimeler çıkıversin! *‘Eşhedü enlâ ilâhe illa’llâh ve eşhedü enne muhammeden abdühû ve rasûlüh’* deyiver. Ben de sana şefaate yüzüm olsun, imkânım, ben de o fırsatı bulabileyim!” dedi.

Ama o, o sözü söylemeyince, olmadı. İstedi amcasının hidayete ermesini ama, olmadı.

“—Allah Rasûlünü kırar mı, Habîb-i Edîbini kırar mı?”

Kırmaz ama, her şahsın kendisinin Allah'a karşı sorumluluğu var... Kendisi bir adım atacak, bir jest yapacak, bir hareket yapacak... Bir niyet besleyecek, bir arzusu olacak... Kalbinde bir niyet belirirse, o zaman Allah yardım eder. Ama o olmayınca, kendisi istemeden, başkasının istemesi ile olmaz!

“—Efendim, benim babam sarhoş, ayyaş, faiz yiyor; dua edin, Allah hidayet versin...”

Olmaz! Kendisinden bir istek oluşması lâzım, kendisi istemesi lâzım!.. Böyle bir kimseye Allah hidayet etmez.

Bu hususta üç tane ayet-i kerime söyleyeceğim size:

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ (البقرة: ٢٦٤)

(*Va'llâhu lâ yehdi'l-kavme'l-kâfirîn.*) “Allah kâfirlere hidayeti vermez.” (Bakara, 2/264)

Neden?.. Hidayet o kadar kıymetli bir şey ki, insan hidayeti aldı mı, cennetin anahtarını alıyor, cennete gidecek, cennetlik olacak... Hidayet üzere oldu mu, Allah'ın sevdiği kulu olacak,

cennete gidecek. Onu kâfirlere vermiyor. Neden?.. Kendi varlığını kabul etmedi, birliğini ikrar etmedi, istediği yola gelmedi, istediği kul olmadı diye kâfirlere vermiyor.

Başka, ikinci ayet-i kerime:

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ (المائدة: ١٠٨)

(*Va'llàhu lâ yehdi'l-kavme'l-fâsıkîn.*) “Allah fasıklara da hidayet etmez.” (Mâide, 5/108)

Fısk ne demek; Allah'ın emrinden çıkmak, yoldan sapmak, kaymak demek...

فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ (الكهف: ٥٠)

(*Fefesaka an emri rabbihî*) “Allah'ın emrinden fısk etti, saptı, emrini tutmadı, aykırı gitti.” (Kehf, 18/50) deniliyor ayet-i kerimede şeytan için... Fasıklara da Allah hidayet vermiyor.

Demek ki, günah üzerindeyken hidayet vermiyor. Ne olacak?.. Günahı bırakacak! Günahı bırakması lâzım, aykırı gitmeyi bırakması lâzım, hatâsını anlaması lâzım!.. O zaman hidayet edecek.

Yoksa, içkisine devam; Allah ona hidâyeti göndersin... Hidayet etmiyor. Haram yemeğe devam; Allah ona hidâyeti göndersin... Hidayet etmiyor. Böyle olmuyor, Allah kendisi bildiriyor. Biz bilmeyiz onun nasıl hareket edeceğini ama, “Ben fasıklara hidayet vermem!” dediğine göre, vermeyeceğini ordan biliyoruz.

Kâfirlere vermeyeceğini anlıyoruz, fasıklara da vermeyecek! Mutî kul olması lâzım, ibadetinde tâatında bir kul olması lâzım!.. Tamam, bunu da anladık. Demek ki, günah işlememeğe çalışacağız, sevaplı işleri yapmağa çalışacağız ki, Allah bize hidayet nimetini versin; o büyük mükâfatı alabilelim. Cennetin anahtarını, ambalajlı, altın yaldızlı güzel bir şekilde bize sunsun...

Üçüncü ayet-i kerime:

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ (البقرة: ٢٥٨)

(*Va'llàhu lâ yehdi'l-kavme'z-zàlimîn.*) “Allah zalimlere hidayet etmez.” (Bakara, 2/258)

Zalim kimdir?.. Bizim ilk aklımıza gelen, başkasına eziyet eden insandır. Dikilmiş tepesine, bastırmış gırtlığına, vuruyor, kırıyor, üzüyor, yaralıyor; zalim bu işte... Bak zulüm yapıyor, zavallı insancıklara kan kusturuyor filân diyoruz.

Bu bir çeşit zulüm, hemen ilk aklımıza gelen zulüm... Sırpların Boşnaklara zulmü, Rusların Kafkasya'daki zulmü... Hinduların Keşmir'deki zulmü... Neden?.. Eziyet ediyor, insanî haklarını vermiyor, yaşama hakkı tanımıyor, mutsuz edecek şeyler yapıyor... Malını alıyor, canına kasdediyor, yaralıyor, itiyor, kenara sıkıştırıyor... Mülkiyet hakkına tecavüz ediyor. İşte bunların hepsi birer zulüm...

Bir de İslâm'da, insanın kendi kendine yaptığı şeylere de zulüm derler. Onun için günah işleyen insana, Kur'an-ı Kerim'in tabiriyle (*Zâlimün li-nefsihî*) “Kendi kendisine, kendi nefesine zulüm etmiş insan” derler.

“—Niye günahkâr insana kendi nefesine zulmetmiş insan deniyor?”

Günahı işlediği için, ahirette cezasını çekecek, cehenneme girecek, yanacak, ezâ çekecek. O ezâyı başkasına yapmıyor ama, kendi kendisini o duruma düşürdüğü için, kendisine zalim denmiş oluyor.

Şimdi buralardan, bizim her şeyimizin kaynağı Kur'an-ı Kerim'dir. Şu bizim bilmediğimiz, okumadığımız, mânâsını bilmediğimiz, torbaya koyduğumuz, işlemeli torbada yatak odasında çiviye astığımız, kütüphaneye koyduğumuz Kur'an-ı Kerim... Her şey orada... Her şeyimizi, Allah'ın kelâmıdır diye



öpüp başımıza koyduğumuz Kur'an-ı Kerim'den alıyoruz. Oradan almış büyüklerimiz, bize de öyle öğretmişler, işin doğrusu da bu...

Allah kitabını okunsun, anlaşılsın, uygulansın diye gönderdi. Yoksa torbaya konulsun, cüz kesesine konulsun, duvara asılsın diye göndermedi.

Seccadenin pırıl pırıl yenisi değil, namaz kılına kılına ayak yerleri, secde yerleri eskimişi makbul... Tesbihin çekile çekile pırıl pırıl olmuşu makbül... Kur'an-ı Kerim'in okuna okuna sayfaları kırıışmış olanı makbul... Okunmadıktan sonra kıymeti yok...

Kur'an-ı Kerim'de Allah-u Teâlâ Hazretleri bize hidayeti, zalim olmazsak, fâsık olmazsak vereceğini bildiriyor. Kendimize de zulmetmeyeceğiz, başkasına da zulmetmeyeceğiz. Allah'ın emrinden de dışarıya çıkmayacağız, aykırı gitmeyeceğiz. Allah o zaman sevecek.

Gaye ne?.. Allah'ın sevgisini kazanmak, Allah'ın rızasını kazanmak... Şu kâinatı yaratan, bizi var eden, alemlerin rabbi,

bizi yaşatan, bizim yaşamamız için çevremizdeki her şeyi bize veren Allah... Havayı, suyu, güneşi, meyveyı, ağacı, tohumu, gıdayı bize veren; hattâ koyunları, kuzuları, balıkları, çeşitli hayvanları verdiğini Kur'an-ı Kerim'de bildiren Allah... "Ben size verdim, korkmayın!" diyor. Yoksa, Allah o müsaadeyi verdiğini bildirmeseydi, et yiyemezdik. Hiçbir şey yapamazdık, balık tutamazdık, kuş vuramazdık, tavuk eti yiyemezdik...

Diyor ki:

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ

(يس: ٧١)

(*Evelem yerev ennâ halaknâ lehüm mimmâ amilet eydînâ en'âmen fehüm lehâ mâlikûn.*) [Görmüyorlar mı ki, biz kudretimizin eseri olmak üzere onlar için birçok hayvan yarattık. Bu sayede onlar bunlara sahip olmuşlardır.] diye bu ayet-i kerime bildiriyor.

Bizim için... Yâni, kâinatın bütün yaratıkları bizim çevremizde, bize faydalı olsunlar diye... Her şey bizim için yaratılmış, istifade edin diye bizim emrimize verilmiş.

كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تَسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ (الاعراف: ٣١)

(*Külû veşrebû ve lâ tûsrifû innehû lâ yuhibbû'l-mûsrifîn.*) "Yiyin, için, israf etmeyin, ölçüyü aşmayın! Çünkü Allah israf edenleri sevmez." (A'raf, 7/31) diye buyrulmuş.

Şimdi biz bu Allah'ın rızasını, sevgisini kazanmak gâyesini taşımamız lâzım!.. Eğer böyle bir gâyemiz yoksa... Benden önceki ilim adamları bu kürsüde, başka toplumlarda gâyesizlik olduğunu, amaçsızlık olduğunu, ahlâk olmadığını, boşluk olduğunu; Amerika'nın, Avrupa'nın, Japonya'nın böyle boşluk içinde çırpındığını anlattılar.

Tabii, biz bunu biliyoruz da, bilmeyenler de olur diye esasları

ortaya koyuyoruz. Esas bu: Allah'ın sevdiği kul olmak, o hale gelmek... İşte bu gayeyi elde etmek için yapılan çalışmalar, tasavvufî çalışmalardır.

c. Nefsin Arzuları

Tasavvufta iki şey var:

1. İnsanın Allah'a itaat etmesini engelleyen nefsini ıslah etmek... Biz neden Allah'a itaat etmiyoruz?.. Nefsimize uyuyoruz da ondan...

Sabah namazına kalkamıyoruz işte, uyku tatlı geliyor. Ne olacak yâni, fedâ ediver uykunu!.. Nefsi uyku istiyor, nefsini yenemiyor.

Dallardan kırmızı elmalar sarkıyor veya turuncu renkli portakallar, mandalinalar sarkıyor. Almaması lâzım!.. Ama etrafta kimse yok, çit de yok, duvar da yok... Çok da güzel, yeşil yaprakların arasında... Alsın mı, almasın mı?.. Nefsi diyor ki:

“—Al, canım istiyor...”

Uzanıp aldığı zaman, nefsi ona haram olan bir şeyi yaptırmış oluyor. Veyahut sabahleyin namaza kalkmadığı zaman, nefsi ona rahatı için Allah'ın bir emrini yapmamayı göstermiş oluyor.

Bütün şeyler böyle... Bizim Allah'a itaat etmemiz lâzım; hidayeti elde edelim, cenneti elde edelim diye... Bunu engelleyen en büyük düşman bizim içimizde... Bizim kendi içimizde, şurada işte... Görünebilen bir şey olsa da, açsak da görsek. Ama elektrik vs. gibi görünmeyen bir şey... Bunun içinde elektrik var ama, açsan da göremezsin!..

Nefsimiz işte bize bu itaatsizliği yaptırıyor. İtaatsizliği yapınca da, fâsık olunca, zalim olunca da, Allah yolu göstermiyor. Haa, o zaman şu nefsi ıslah etmek lâzım, en büyük düşmanın bu...

“—En büyük düşman o mu, yoksa şeytan mı?”

Bu nefis ıslah olursa, şeytan tesir edemiyor. Asıl insanın büyük düşmanı kendi içindeki... Çünkü istiyor bir şeyler, çocukluktan başlıyor: “Şeker isterim, balon isterim, lolipop

isterim, oyuncak isterim...” vs. başlıyor. Veriyoruz, veriyoruz, veriyoruz... İşte nefis, isteklerinin yapılmasına alışıyor, istekleri var... İstekler de bir tane, iki tane değil, çok...

İşte bu isteklerin icabında durdurulabilmesi lâzım! Durdurulması için de bu nefsin terbiye edilmesi lâzım!.. İnsanın, “Evet güzel ama, canım da çok çekiyor ama, alamam; çünkü haram!..” “Evet uyku tatlı ama, gece de çok geç yattım, çok zor kalkacağım ama, kalkayım da namazımı vaktinde kılayım!” diyebilmesi lâzım!..

İnsanın kendi nefsinı yenmesi gerekiyor. Tasavvuf bu... İnsanın kendi nefsinı yenip, Allah’ın emrini tutacak hale gelmesi Allah’ın yasağından kaçacak hale gelmesi... Şeytandan da önemli bu!..

Şeytan zâten insana, doğrudan doğruya boyunduruk vurup, zincire bağlayıp, sürükleyip götürmüyor. “Gel bakalım buraya, yakaladım seni, esir aldım!” deyip, zincire bağlayıp günahlı yere sürüklemiyor. Şeytan teklif ediyor: “Şunu yap, bunu yap!..” diyor. Buna şeytanın vesvesesi diyoruz.

Şeytan vesvese veren bir mahlûk, vesvese veriyor. Kötü şeyleri tatlı gösterip teklif ediyor. Yapan nefis... Nefis o kötü şeyleri sevdiği zaman, istediği zaman, eğer insan nefsinı engelleyemezse; o kötülüğü yapıyor. Binâen aleyh, şeytan geride kalıyor, en büyük düşmanı insanın nefsi...

Peygamber SAS Hazretleri buyurmuş ki:⁵²

أَعْدَىٰ عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ .

(*A’dâ adüvvüke nefsüke’lletî beyne cenbeyke*) [Senin en büyük

⁵² Beyhakî, *Zühdü’l-Kebîr*, c.I, s.359, no:355; Abdullah ibn-i Abbas RA’dan.

Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.III, s.408, no:5248; Harâitî, *İtilâlü’l-Kulûb*, c.I, s.35, no:32; Ebû Mâlik el-Eş’arî RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.IV, s.431, no:11263; *Keşfü’l-Hafâ*, c.I, s.143, no:412, 2144; *Câmiü’l-Ehâdis*, c.XVIII, s.270, no:19379.

düşmanın, iki omuzun arasındaki, içindeki nefsidir.] buyrulmuştur.

En büyük savaş, insanın nefsinin uygun olmayan arzularına karşı verdiği savaş... Arzuları çok ve kuvvetli...

Bu arzular beş kademede oluyor:

1. Küçükken bülüğ çağına kadar; *yemek, içmek*, tatlı, tuzlu, ekşi...

Ben bizim toruna soruyorum, elinden tutup bakkala götürüyüm; ne istersin diyorum. “Jips” diyor, “Tombi” diyor. Yâni yeme içme arzusu... Çocuklarda bu böyle...

2. Bülüğ çağına gelince; o zaman nişanlanmak, *evlenmek arzusu*... Birisini istemek veya istenmek... İstenmediği zaman üzüdür filân... Bu arzular çok kuvvetli... Bunlar insanlara çok günahlar işlettiriyor.

Yeme içme de çok günah işlettiriyor; haram yedirtiyor, caldırtıyor ve sâire... Bu arzular da çok kuvvetli...

3. Normal yollarla nikâhlanıp yuva kurmuş olsa; yuva kuruldu ya, kira var, giyim kuşam masrafları var... Hanımın istekleri var, çocukların ihtiyaçları var... O zaman işin içine *para* giriyor, *mal mülk isteği* geliyor.

Bunu da herkes seviyor. Parayı sevmeyen, malı mülkü sevmeyen insan yok...

Bu da nefsin arzusu, bu da kuvvetli bir arzu... “Malım mülküm çok olsun, param pulum çok olsun; onlarla neler yaparım!” diye bu arzular var... Bu da insanlara çok kötülükler yaptırıyor.

4. Ondan sonra parası pulu olursa; “Paran var, her şeyin var... Niye bir partiye girip de şöyle milletvekili filân olmuyorsun?” filân diye, bu sefer *mevki makam hırsı* başlıyor insanlarda...

Bu da çok kuvvetli bir arzu... O mevki ve makamlar çok kulisler oluyor, çok gizli mücadeleler oluyor, ayak kaydırmalar oluyor, çelmelemeler oluyor, karalamalar oluyor, kötölemeler oluyor, entrikalar oluyor, ihtilaller oluyor... Padişahın oğlu babasına isyan edip, babasını tahttan indiriyor. Babacığı, nasıl olur?.. “İn aşağı, ben oturacağım oraya!..” diyor, babasını aşağıya

indiriyor.

5. Sonra, bu mevki makam sevgisinden sonra bir de en büyük olmak, *başkan olmak arzusu* oluyor; buna da *hubb-u riyâset* deniliyor. Makam mevki hırsının daha ileri derecesi...

“—İşte canım sen de bir milletvekilisin!”

“—İyi ama, milletvekiliyim ama, parti başkanının emrindeyim.”

Şimdi çok şakacı bir profesör kardeşimiz var burada... Kendisine dört beş partiden milletvekili olsun diye teklif yapılmış. demiş ki:

“—Ben böyle, milletvekilleri emme basma tulumba gibi yaptığı için bu meclise girmem!” demiş.

Yâni, “Salla başını al maaşını tarzında olduğundan, istemem!.. Çözüm getirecek olsa, böyle bir meclise girerim ama, bu haliyle girmem!” demiş.

Milletvekili ama yetmiyor, müdür ama yetmiyor; başkan olmak arzusu geliyor. Böyle gidiyor işte...

Başkan olduğu zaman da; Yavuz Sultan Selim şöyle dünya haritasına bakmış, “İki hükümdar için az!” demiş. Bir tane olacak, başka olmayacak... Yâ, o da kıyıda bir yere hükmetse?.. “Hayır, iki hükümdar için az!..” demiş. Yâni, koca dünyayı azımsamış. İşte insan böyle en yüksek olmak istiyor.

Bunların hepsine arzular, hevesler, *şehavat-ı nefsâniye* diyoruz, *hevâ ve heves* diyoruz. Bunları dedelerimiz bize öğretmiş de, biz biliyoruz. Bunu Avrupalı, Amerikalı filân bilmiyor. Nefsi de bilmiyorlar. Nefis ne demek, nefis nasıl bir düşman; onu bilmiyor onlar...

Evet işte bunları yenmek gerekiyor, bunun için bir çalışma yapmak gerekiyor. Bu nefsi yenmenin metodlarını uygulamak gerekiyor.

Tabii, insan nefsini yense, bilge bir insan olsa, fazîletli bir insan, erdemli bir insan olsa... Meselâ, Hindistan’da uzun çalışmalar yapıyor; kırk yedi gün mezar gibi bir yere yatırırlar,

aç durabiliyor, hiç yemek istemiyor... İpi havaya atıp tırmanabiliyor... vs.

Bu yapsa ne olacak?..

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ (البقرة: ٢٦٤)

(*Va'llàhu lâ yehdi'l-kavme'l-kâfirîn.*) “Allah, kâfirleri doğru yola iletmez.” (Bakara, 2/264)

Kâfir olduktan sonra, ne yaparsa yapsın kıymeti yok... Mü'min olacak, Allah'ı bilecek... Demek ki, ilk iş Allah'ı bilmek.

Onun için, tasavvufun iki hedefi var diyebiliriz: Bir Allah'ı bilmek, bir de Allah kendisini sevsin diye nefsinı ıslah etmek...

Allah'ı bilmeden, Allah kâfire hidayet etmiyor. Dünyada bir yığın insan var, hiç kıymeti yok; çöp gibi, toz duman gibi kıymetsiz... Allah'ı bilecek, bir de nefsini yenip Allah'a güzel kulluk edecek. Bu iki işi yapma çalışması tasavvuftur.

Bunlar İslâm'ın içindedir. İslâm'ın dışında oldu mu, olmuyor. İslâm'ın dışında transandantal meditasyon yapıyorlar. Amerikalılar merak ediyor, Hindistan'dan gru getiriyor, Hint fakiri getiriyor, onun etrafında toplanıyor; ne söylüyor diye onları taklid etmeğe çalışıyorlar... Hiçbir şey olmaz, hiçbir şey çıkmaz. Biraz atletlerin, jimnastik yapan insanların birtakım çalışmalarla ipte, havada, paralelde, tramlende bir şeyler yapmaları gibi bir şey... Hani bir zıplıyor tramlende, ondan sonra üç defa dönüyor, beş defa bilmem ne yapıyor, yine tepesi üstü suyun içine giriyor. Aferin, mâşaallah... E ne olacak, işte bir hüner elde etmiş oluyor. Grulardan ve sâireden elde edilen bilgiler de öyle...

Biz dört beş sene önce İsveç'e gittik. Çarşıda gezerken bir zil sesi, bir melodi, bir ahenkli müzik sedası... Baktık, çarşının ortasında tabur haline gelmiş beyler, hanımlar, çocuklar sıralanmışlar üçlü dörtlü bir sıra halinde... Elllerinde ziller, Hint kıyafetlerini giymişler, saçlarını tıraş etmişler, başları kabak; yalnız bir yerinde bir tutam saç bırakmışlar. Çarşının orasına

gidiyorlar, burasına geliyorlar...

Kim bunlar?.. Bunlar İsveçli, aslında hristiyan olan bir topluluk... Hristiyanlıktan tatmin olmamışlar, Hintlilerin krişna dini diye bir dine girmişler. İşte onun reklamı olarak oradan oraya gidiyorlar. Arayış içinde bir şeyler yapıyorlar.

Bunların hiç birisinin Allah indinde değeri, kıymeti yok... Allah'ın varlığını birliğini kabul edecek! Öyle Ay'a, Güneş'e taparak, öküze taparak, timsaha taparak olmaz.

Eski Mısırlıların çeşitli putları vardı. Eski Yunanlıların şarap tanrısı bile var... Şarap tanrısı Baküs... Harb tanrısı bilmem ne... Ve sâire ve sâire... Hepsi uydurma, kendi akıllarından çıkmış şey... Onlarla olmuyor.

d. Tasavvufun Kaynakları

İnsan imanı İslâm'ı iyi bilecek, Kur'an'ı iyi bilecek, Rasûlüllah SAS Efendimiz'i iyi tanıyacak, Rasûlüllah SAS Efendimiz'in hadis-i şeriflerini belleyecek; bilgi tamam... Bilgi yetmiyor, bilgisini uygulayacak.

Bir insan yalan söylemenin günah olduğunu bilse, ama yalan söylese; olmaz. Bildiğini uygulamadı.

Hırsızlık yapmanın kanuna aykırı olduğunu, günah olduğunu bilse, hırsızlık yapsa; olmaz. Bilmek yetmiyor, bildiğini tatlılıkla uygulaması lâzım!..

Bilecek, bilgi Kur'an-ı Kerim'den, hadis-i şeriften geliyor. İlâhi bilgi; Allah'ın bizden istediği nelerdir, yasakladıkları nelerdir?.. Biz nasıl insan olmalıyız, hayatı nasıl geçirmeliyiz?.. Kur'an-ı Kerim'den ve Peygamber SAS Efendimiz'in hadis-i şeriflerinden öğreneceğiz.

O halde tasavvufun iki büyük kaynağı var:

1. *Kur'an-ı Kerim*... Kur'an-ı Kerim'i okuyacaksınız, anlamağa çalışacaksınız, iyi anlatanlardan anlatmasını rica edeceksiniz. "Başka konuşmaları bir kenara bırakalım kardeşim, şu Kur'an-ı

Kerim'i anlamaya çalışalım!" diyeceksiniz.

Gazetelerle vaktiniz geçiyor, televizyonlarla vaktiniz geçiyor... Sohbetlerle vaktiniz geçiyor, günlerle vaktiniz geçiyor, pasta börek çörek yapıp yemekle vaktiniz geçiyor.

Allah ne diyor; Kur'an-ı Kerim'den onu iyice öğrenmemiz lâzım!..

2. Peygamber Efendimiz'in hadis-i şerifleri...

Bunların dışında tasavvufun bir kaynağı varsa, tasavvuf bir havuz gibiyse, buraya sular bir Kur'an-ı Kerim'den geliyor; güldür güldür, ter temiz... Bir de Peygamber SAS Efendimiz'in mübarek hadis-i şeriflerinden geliyor.

O da Allah'ın kelâmı... Allah Peygamber Efendimiz'e öğretmiş, öyle söyle demiş, o da Allah'tan... Hadis-i şeriflerin de kaynağı Allah, Kur'an-ı kerim'i de indiren, Rasûlüne bildiren Allah...

Bu iki kaynaktan bu mübarek havuza, bu mâneviyat havuzuna, pırıl pırıl billur gibi sular gelirken, başka kaynaklardan başka sular gelirse pislenir, mikroplanır. Bunlar temiz, ötekiler işi karıştırır.

Şamanizmden etkilenmiş, hinduizmden etkilenmiş, hristiyanlıktan etkilenmiş, yahudilikten etkilenmiş, Neoplutonizmden etkilenmiş... İşte o havuza pis sular akmağa başladı.

e. Takvâ

Kur'an-ı Kerim'in bize öğrettiği, en mühim işlerden birisi takvâdır. Tasavvufun en mühim konularından birisi takvâdır. *Takvâ* ne demek, müttakî kul olmak ne demek, takvâ ehli olmak ne demek?..

Takvâ ehli kul olmak demek, sakınarak, çekinerek, düşünerek, taşınarak güzel iş yapmak duygusuna sahip olmak demek... Yâni, gelişigüzel yaşayarak, hiç düşünmeden, hiç çalışmadan, hiç bilgilenmeden gelişigüzel yaşamak değil; "Aman Allah beni sevsin, aman Allah'ın gazabına uğramayayım, aman Allah'ın sevmediği

bir durumla düşmeyeyim!” diye korkmak lâzım!..

Bu korku olmayınca, bu takvâ duygusu olmayınca; insan o zaman işte eğlenceyle vaktini geçiriyor, gafletle vaktini geçiriyor, günahla vaktini geçiriyor.

En mühim duygulardan birisi takvâ duygusudur. Allah’tan korkacak; “Allah’ın sevgisini kaybederim, cenneti kaybederim, Allah’ın gazabına uğrarım, cehenneme düşerim.” diye korkacak bir insan...

Kur’an-ı Kerim’de en çok öğretilen, tavsiye edilen, sizin de pek çok ayetlerden duyduğunuz bir husus: Takvâ... Bu da işte tasavvufun en mühim konusudur. Hattâ tasavvufa kısaca deniliyor ki: Takvâ yoludur. Tasavvuf ne yoludur?.. Takvâ yoludur. O yolda yürürsen, işte en iyi mutasavvıf olursun! En iyi mutasavvıflar kimlerdir, en takvâlı insanlardır.

Onun için takvâyı öğrenmek ve takvâyı uygulamak lâzım!.. Yâni düşüneceksiniz dâimâ, korkacaksınız, dâimâ korkacaksınız Allah’tan... “Acaba Allah sevmez mi?.. Acaba bu sözü söyleyince Rabbim bana darılır mı?.. Acaba Allah bana gazab eder mi?..” diye devamlı böyle bir korku üzere olacaksınız. (*Alâ hazerin*) deniliyor, yâni korku üzere... İhtiyatlı, tedbirli, dikkatli, titiz ve itinalı müslüman olmak demek...

إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ (المائدة: ٢٧)

(*İnnemâ yetekabbelu’llâhu mine’l-müttakîn*) [Allah ancak takvâ sahiplerinden kabul eder.] (Mâide, 5/27) buyruluyor ayet-i kerimede... İbadetlerin kabul olmasının sebebi de takvâdır. Sen namazı takvâ ile kıalarsan kabul olur. Sen zekâtı, sadakayı takvâ ile verirsen kabul olur.

Hazret-i Adem’in iki oğlu varmış, ikisi de kurban kesmiş. Birisinden kabul olmuş, birisinden kabul olmamış. Sebebi Kur’an-ı Kerim’de böyle bildiriliyor:

إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ (المائدة: ٢٧)

(*İnnemâ yetekabbelu'llâhu mine'l-müttakîn*) [Allah ancak takvâ sahiplerinden kabul eder.] (Mâide, 5/27) Ötekilerinkini kabul etmez. Art niyeti varsa, takvâlı değilse, kalbi karışık, bozuktur, niyetinde eksiklik, kusur varsa, kabul etmez.

Onun için tasavvufa bir bakıma diyorlar ki: “Tasavvuf takvâ yoludur. Böyle sakınarak, günahlara düşmemeğe dikkat ederek, sevaplı işleri ihmal etmemeğe, kaçırmamağa dikkat ederek yaşama yoludur.” diyorlar. Bunu öğreneceğiz!

Başka ihlâs... *İhlâs* ne demek?... İnsanın kalbinin tertemiz olması, niyetinin pırıl pırıl güzel olması demektir.

Bir insanın niyeti kötü ise, art niyeti varsa, başka maksadı varsa, o başka maksadını yerine getirmek için entrika çeviriyor da, o arada güzel bir şey yapıyorsa; acaba Allah o güzel şeye o arada bir sevap verir mi?.. Vermez!.. Neden?.. Allah, ihlâslı insanın ibadetini kabul ediyor. İbadette veya bir işi yapmakta ihlâs yoksa, kabul emiyor.

O halde kalbimizi ihlâslı yapacağız, tertemiz yapacağız. Kalbimizde art niyet varsa, kötü maksad varsa, olmaz. Onun için deniliyor ki: İnsanın kalbini temizlemesi lâzım!..

Tabii, bu kalbin temizlenmesi, içeriye hortumu sokup da şarıl şarıl suyla yıkamakla olacak bir şey değil... Zaten oraya hortum sokamayız. İçini istediğin kadar deterjanla, bir şeyle yıkasan bile olmaz.

Zaten kalb, bu yürek dediğimiz et parçası değil ki... Kalb dediğimiz şey gönül... Gönül temiz olacak. Bunun neresine hortumu sokacağız, neresini temizleyeceğiz?..

Gönlünün temiz olması ne demek insanın?.. Tertemiz duyguları var, kötü duygular yok, herkese karşı iyi niyet besliyor... Hah, işte kalbi o zaman temiz, içinde kötülük yok başkasına karşı... İşte buna *ihlâs* diyoruz, bu lâzım!...

Onun için, tasavvuf büyükleri bir insanı eline alıyor, terbiye

edecek. Bu benim talebem, bu benim müridim, bu benim evlâdım diye bir insanı ele alıyor, onu bir eğitimden geçiriyor. Bu eğitime tasavvufî eğitim diyoruz.

Şimdi herkesin bir eğitimi var... Meselâ, usta çırağını yanına alır, yetiştirir:

“—Evlâdım çekici şöyle tut, bak öyle vurma! Öyle yaparsan, çivi yamulur. Bak şöyle yap!.. Bilme ne...”

Her mesleğin ustası çırağına, bir usülle o mesleğin muntazam yapılmasını öğretir.

Hocaefendi, mürşid efendi, şeyh efendi müridi terbiye edecek. Mürid ne demek?.. İstekli insan demek... Neyi istiyor?..

“—Ben Allah’ın sevgili kulu olmak istiyorum!” diyor.

“—Tamam, ben beni Allah’ın sevgili bir kulu yapma yoluna getireyim, sana Allah’ın sevgili kulu olmayı öğreteyim!” diyor şeyh efendi ona, alıyor ele...

Şeyh efendi müridi ele aldığı zaman, onun içindeki kusurlar nedir bildiğinden, ilkönce onun nefsini terbiye etmeğe çalışıyor, nefsini yenmesini öğretmeğe çalışıyor. Kendi kendisini yenecek...

Çünkü bu dışardan olmaz. Meselâ anne baba çocuğunu iyi yetiştirmek istediği zaman, döğüyor;

“—Namaza kalk, namazı kıl!.. Okula git, bilmem ne yap!.. Dersini çalış!” diyor.

Döğmekle olmuyor. Biraz büyüdü mü çocuk, bu sefer karşı gelmeğe başlıyor, evden kaçıyor.

Döğmekle olmuyor, insanın kendi içinden olacak... Tabii, onun metodları var... Yâni, istekli olan müridin arzu edilen noktaya, istenilen noktaya gitmesi bir eğitim geçirmesi lâzım!.. Buna da tasavvufta, tarikatta tarikatın eğitimi, tasavvufun eğitimi diyoruz.

Şimdi millet tarikat deyince bir ürküyor, tasavvuftan çok ürkmüyor. Çünkü tasavvuf büyüklerini, hakîkaten büyük insanlar olduklarını kültür tarihinden okumuş. Mevlânâ da mutasavvıf... Haa, o zaman fenâ değil gâliba tasavvuf... Yunus Emre de

mutasavvıf...

Ama tarikat deyince, sanki tarikat tasavvuftan ayrı bir şeymiş gibi; “Tarikat mı, tarikatçı mı?.. Allaha ısmarladık!” diyor, kaçıyor. Görünmüyor ortalıkta... Halbuki, Mevlânâ da tarikatçı, Yunus Emre de tarikatçı, Eşrefoğlu Rûmî de tarikatçı, Hacı Bayrâm-ı Velî de tarikatçı, Erzurumlu İbrâhim Hakkı Hazretleri de tarikatçı...

Tarikat ne demek?.. Yol demek... Hacca gidenler bilir, birisi ötekisine, “Açıl, geçeceğim!” demek istediği zaman, “Tarik, tarik, tarik!” diyor. “Yol ver, yol ver, geçeceğim!” demek istiyor.

Tarikat yol demek... Neyin yolu?.. İnsanın nefsinin terbiye etmesinin yolu, insanın Allah’ın sevgili kulu olmasının yolu demek... Metod demek yâni... Ne var bunda?.. Sen tasavvufu istiyorsun, ama tarikatı istemiyorsun... Gâyeyi istiyorsun, gâyeye götüren yolu istemiyorsun... İşi beğeniyorsun, metodu kabul etmiyorsun... Olmaz!.. Bir metodla, öyle veya böyle bir metodla yapacaksın.

Tarikatlar çoktur:

الطُّرُقُ إِلَى اللَّهِ بِعَدَدِ أَنْفَاسِ الْخَلَائِقِ

(*Et-turûku ila’llâhi bi-adedi enfâsi’l-halâik*) “Allah’a giden yollar —mahlûkatın sayısınca değil— mahlûkatın nefesleri sayısındadır.”

Hani bir insan çok nefes alıp veriyor ya hayatı boyunca... Allah’a götüren yollar çoktur. İşin asıl garip tarafı, yollar o kadar çokken Allah’ı bulamamaktır. En acı tarafı o işin...

Bütün yollar Allah’a gidiyor da kul Allah’a gidemiyorsa, o zaman çok yazık... Neden?.. Kaçıyor; yoldan kaçıyor, yola girmiyor, yolu istemiyor. Yola girmeyen adama ne derler?.. Adam olmuyor, yola girmiyor derler.

O metodu uygulayacak. Nasıl bir metod bu?.. Adamına göre değişen, mürid ile mürşid arasındaki, müridin kabiliyetine göre

olan bir eğitim... Şunu şöyle yap, bunu böyle yapma!..

Birisi bana sordu:

“—Görevimden istifade edeyim de filânca partiden aday olayım mı?” dedi.

“—Olma!..” dedim.

Düşündüm, taşındım, sebepleri var; sevdiğimden “Olma!” dedim. Şimdi o bana dargın... E, ne diye sordun o zaman?.. Ne diye mürid oldun, ne diye sordun be adam?.. Hiç sormasaydın, kendi işini kendin yapsaydın; aramız da böyle kalsaydı. Ama böylesi daha iyi... Çünkü, bu işin zâten sahteliğe tahammülü yoktur! Ya samîmî olacak... İmtihan ederler; samîmî olmazsa, samîmî olmadığı zaman sonuç olmaz.

f. Zikir

Tasavvufun metodlarından birisi *zikir*'dir. Neden zikir bir metod oluyor?.. O da Kur'an'dan çıktığı için... Vaktimiz doldu da uzatmak istemiyorum. Zikir metodunun nerden çıktığını söyleyelim de, tasavvufun işi, mahiyeti anlaşılsın:

Tasavvufta müridin gâyeğe ulaşması için yapması gereken işlerden birisi de zikirdir. Eline tesbihi alacak zikri yapacak. Neden?.. Çünkü Allah-u Teâlâ Hazretleri Kur'an-ı Kerim'de zikri çok yerde emretmiş. Zikir kelimesi iki yüz küsur yerde geçiyor, seksen küsur yerde emrediliyor. E Allah'ın emrini tutmayacak mıyız?..

Allah zikredin diyor, zikredeceğiz. O bakımdan zikri yapmak mecburiyeti var... Namaz kılın dediği için, namaz kılıyoruz. Oruç tutun dediği için oruçları tutuyoruz. Hacca gidin dediği için, nice zahmetlerle, masraflarla hacca gidiyoruz. Zikredin dediği zaman da zikredeceğiz. Allah zikredin diyor mu Kur'an-ı Kerim'de; bakın okuyayım, Türkçe olmadığı halde anlayacaksınız:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا (الحزاب: ٤١)



(*Yâ eyyühe'llezîne âmenü'zküru'llâhe zikran kesîrâ.*) “Ey iman edenler, Allah’ı çok zikredin!” (Ahzab, 33/41) buyruluyor.

O zaman, çok zikredeceksiniz! Çaresi yok...

وَإِذْ كَرَّمَاسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا (الانسان: ٢٥)

(*Ve'zkürî'sme rabbüke bükreten ve esîlâ.*) “Sabah akşam Allah’ın adını zikret!” (İnsan, 76/25) diye emrediliyor.

Niye emrediyor Allah?.. Tabii, niye diye sorulmaz Allah’a... Çünkü, nasıl isterse öyle yapar. Ama, sebebini anlamak için sorsak, neden acaba Allah emrediyor?..

فَإِذْ كَرُونِي أَذْكَرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ (البقرة: ١٥٢)

(*Fezkürûnî ezkürküm veşkürû lî velâ tekfurûn.*) “Siz beni zikrederseniz, ben de sizi severim, ben de sizi zikrederim!” (Bakara, 2/152) diyor Allah...

Ben Allah diyeceğim, Allah da beni zikredecek... Şerefın büyüklüğüne bakın, işın güzelliğıne bakın!..

Şimdi böyle olunca, böyle yapa yapa kulun gönlünden paslar, kirler gidiyor. Çünkü:

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ (الرعد: ٢٨)

(*Elâ bi-zikri'llâhi tatmeinnü'l-kulûb.*) [Bilesiniz ki, kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur.] (Ra'd, 13/28)

Zikir, kalbin içindeki o kötü duyguları atıyor, yavaş yavaş temizliyor; insanın gönlü, kalbi pırıl pırıl bir kalb oluyor. O zaman Allah'ın sevgisine doğru gidiyor insan... Allah'ın sevdiği bir kul oluyor, Allah'ın sevgisi içinde beliriyor.

Yunus Emre'nin şiirlerini okuyun; baştan aşağıya hep muhabbetullahtır, aşkullahtır. Mevlânâ Hazretleri'nin koca divanını okuyun; binlerce beyti hepsi aşkullah, muhabbetullahtır. İşte o muhabbetullah olsun diye

Hani nasıl emme basma tulumba, kolunu hareket ettirdikçe “Tangur tungur... Şangur şungur...” derken, “Foşşş...” diye su gelir. İlk başta tulumbanın borusu boş daha, tangır tungur metal sesleri geliyor, ondan sonra kovaya şarıl şarıl su akmağa başlıyor. Seviniyorsunuz, “Tamam, tulumba suyu çekti.” diye...

İşte öyle olduğu için, insanda Allah sevgisi meydana geldiğinden; Allah'ın da insanları sevmesi, Allah'a karşı insanın duygularıyla ilgili olduğundan bu iş yapılıyor.

Allah seni seviyor mu, sevmiyor mu diye merak edersen, ölçü ne?.. Sen kalbinden Allah'a nasıl bağılsın, Allah'ı ne kadar seviyorsun; işte ölçü o... Yâni senin Allah'a karşı bağılılığın, sevgin, Allah'ın seni o kadar sevdiğini gösteriyor. İnsanın içindeki duygulara bağılı...

İşte o duygular meydana gelsin diye, kalbi nurlansın diye zikir emrediliyor, tarikatın, tasavvufun başka işleri emrediliyor... Sonunda kişi nefsinı yenen bir insan haline geliyor; nefesine hakim



olan, kızmayan, nefsinin haram olan isteklerini yapmayan; helâl olan işleri, emirleri de yapma diye engel olmasına aldırmayan, çekil önümden diyen, nefesine hakim olan, nefsini yola getiren insan haline getiriyor.

O zaman öyle olunca, Allah'a itaat oluyor, isyan olmuyor. Allah hidayet veriyor, cennetin anahtarını veriyor, sevgili kulu oluyor, cennete gidiyor. İşin aslı, mekanizması, esası, kökü bu...

Şimdi tasavvuf deyince, çok laf söyleyen insanlar çıkmıştır, çok kitaplar yazılmıştır, çok şâşâalı, gösterişli, edalı, özentili, mübalağalı şeyler olmuştur. İşin edebiyatı başka; işin özü, aslı, temeli, ana noktası, ana yolu budur işte... Böyle olduğu zaman, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin sevdiği kul olur. Sevdiği kul olunca ne olur?.. O zaman her şey olur.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bir hadîs-i kudsîde şöyle buyurur:⁵³

⁵³ Buhârî, *Sahîh*, c.V, s.2384, Rikâk, 84/38, no:6137; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.58, *Birr ve İhsân*, no:347; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VIII, s.206, no:7833; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XII, s.520, no:7087; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.346, no:6188, Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.4; Bezzâr, *Müsned*, c.II,

وَمَا تَقْرَبُ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ ، وَ مَا
يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ ؛ فَإِذَا أَحْبَبْتَهُ ، كُنْتُ
سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يَبْصُرُ بِهِ ، وَ يَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ
بِهَا ، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا (خ . عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ)

(*Ve mâ tekarrabe ileyye abdî bi-şey'in ehabbe ileyye mimme'fteradtü aleyhi*) [Kulum bana, kendisine farz kıldığım ibadetlerden daha sevimli bir şeyle yaklaşamaz; en çok farz ibadetlerle yaklaşır. (*Ve mâ yezâlû abdî yetekarrabû ileyye bi'n-nevâfili hattâ ühibbehû*) Kulum nâfile ibadetlerle de bana yaklaştırmaya devam eder, nihayet o kulumu severim. (*Feizâ ahbebtühû*) Bir kere de onu sevdim mi, (*küntü sem'ahü'llezî yesmeu bihî*) işittiği kulağı olurum; (*ve basarahü'llezî yübsiru bihî*) gördüğü gözü olurum; (*ve yedehü'lletî yabtışü bihâ*) tuttuğu eli olurum; (*ve riclehü'lletî yemşî bihâ*) yürüdüğü ayağı olurum.]

Yâni, her türlü olağanüstülükler kendisinin oluyor, bir de ahirette cennetlik oluyor. Bu dünya mühim değil, ahirette ebedî saadeti kazanıyor, cennetlik oluyor.

s.460, no:8750; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.380; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.II, s.175, no:1438; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, c.XXVI, s.96, no:5460; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VIII, s.221, no:7880; Ebû Ümâme RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.256, no:26236; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IX, s.139, no:9352; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.327, no:1457; İbn-i Ebî'd-Dünyâ, *el-Evliyâ*, c.I, s.23, no:45; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXVII, s.277, no:7491; Hz. Aîşe RA'dan.

Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.381; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.168, no:4445; Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*, c.II, s.232; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.192, no:20301; Hasan-ı Basrî Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.229, no:1155-1160 ve c.VII, s.770, no:21327; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.II, s.513, no:3498, 3499; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.VIII, s.82, no:6898; Nevevî, *Riyâzu's-Sâlihîn*, c.I, s.246, no:1.

O halde tekrar özetlemek gerekirse, tasavvuf cennet yoludur, takvâ yoludur, Kur'an-ı Kerim yoludur... Peygamber Efendimiz'in sünnet-i seniyyesinin yoludur. Ama lafı değildir. Lafa *kâl* derler. *Kâl* değildir, haldir. Lafı herkes bilir, söyler, herkes çıkar buraya konuşur. Hattâ bir Alman müsteşriki getirseniz, Anna Maria Şmell'i getirseniz; Mevlânâ'yı filân çok okumuş, bilir, anlatır.

Yetmez!.. Söz mühim değil, uygulaması mühim, hâli mühim... Halinin güzel olması mühimdir, onun da ihlâslı olması mühimdir. Bilecek, bildiğini uygulayacak, uygulamasını ihlâsla yapacak; o zaman Allah'ın sevdiği bir kul olacak...

Muhterem hanımefendiler, buna göre hareket edin!.. Bu nasihatlar hatırda kalabilecek nasihatlardır: Kur'an'a sarılmak, hadis-i şerife sarılmak, takvâ yolunda yürümek, ihlâslı olmak, zikirlerinizi yapmak...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâh!

25. 11. 1995 - Alanya / ANTALYA

12. NEFİS TERBİYESİ

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîhi alâ küllî hâlin ve fî küllî hîn... Ves salâtü ves selâmü alâ seyyidînâ ve senedinâ muhammedinil mustafâ ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bihsânin ilâ yevmil cezâ... Emmâ ba'd.

Allah'ın selâmı rahmeti, bereketi üzerinize olsun... Allah CC hem dünyada, hem ahirette sizleri hayırlarla karşılaştırsın, bahtiyar eylesin... Cennetiyle cemâliyle müşerref eylesin...

a. Esas Olan Ahiret

Bu dünya, bu hayat, şu günler, şu ömürler gelip geçicidir; kalıcı değildir, çok değildir, kısadır, muvakkattir, sonludur, sönümlüdür, ölümlüdür. Asıl hayat ve asıl bitmeyen zaman ahirettedir, öldükten sonraki hayattadır. O ebedîdir, bu fânîdir. Asıl ona hazırlanmak gerekir.

İslâm'ın, imanın bize gösterdiği hakikat budur. Peygamber SAS Efendimiz bu fikirle yaşamıştır. Dünyaya değer vermemiştir, bel bağlamamıştır, gönlünü kaptırmamıştır. Ahireti kazanmağa, Allah'ın rızasını kazanmağa bizleri teşvik etmiştir. Kendisi de ahiretin şevki ile, özlemi ile yaşamıştır. Buyurmuşlar ki:⁵⁴

⁵⁴ Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.588, no:2377; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1376, no:4109; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.391, no:3709; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.345, no:7859; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.IX, s.148, no:5229; Taberânî, *Mu'cemül-Evsat*, c.IX, s.122, no:9307; Beyhakî, *Şuabül-İman*, c.VII, s.311, no:10415; Ebû's-Şeyh, *Emsâlül-Hadis*, c.I, s.120, no:266; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VII, s.202; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.260, no:1533; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.290, no:1384; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.301, no:2744; Taberânî, *Mu'cemül-Kebîr*, c.XI, s.327, no:11898; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.344, no:7858; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.206, no:599; İkrime Rh.A'ten.

مَا لِي وَلِلدُّنْيَا ، مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا كَرَاكِبٍ اسْتَظَلَّ تَحْتَ شَجَرَةٍ ،
ثُمَّ رَاحَ وَتَرَكَهَا (حم. ت. ه. ك. والضياء عن ابن مسعود)

(*Mâ lî ve li'd-dünyâ*) “Benim dünya ile ne ilişkim var? (*Mâ ene fi'd-dünyâ illâ kerâkibin isteza'lle tahte şeceretin, sümme râha ve terekehâ*) Dünyada ben, ancak bir ağacın altında biraz gölgelenen, sonra kalkıp giden bir yolcu gibiyim!” diyor. Yâni, “Bu dünya benim esas mekânım, makamım, hedefim değil ki...” mânâsına.

Biz de bu büyük hakikate göre hayatımızı ayarlamak, tanzim etmek, düzenlemek planlamak zorundayız. Elimizden geldiğince de öyle yapmağa çalışıyoruz. İbadetlerimizi yapmağa çalışıyoruz, Allah'ın emirlerini tutmağa çalışıyoruz. Haramlardan günahlardan kaçınmağa çalışıyoruz. Ahireti kazanmanın yolu budur diye, bu yolu tutturmuşuz.

Kimisi bunu güzel yapıyor, kimisi de zar ve zor yapıyor, zorlanarak yapıyor. Bazan günahlara bulaşıyor, bazan haramları irtikâb ediyor, bazan sevaplı işlere pek gayret gösteremiyor, tenbelleniyor...

Tabîî, bu hallerinin, davranışlarının da hepsi defterine yazılıyor. Kirâmen kâtibîn amel defterine yazıyor. Bunların da bir hesabı, sorgusu suali olacak ahirette...

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ . وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ
(الزلزال: ٧-٨)

(*Femen ya'mel miskâle zerretin hayran yerah. Ve men ya'mel miskâle zerretin şerran yerah.*) “Zerre kadar hayır işleyen onun

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.197, no:6142; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.303, no:2741; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIX, s.99, no:20292.

karşılığını görecektir. Öyle yapmayan, şer işleyen, kusurlu günahlı işleri yapan, yaşayışı Allah'ın rızasına uygun olmayan da cezalara uğrayacaktır.”

b. Takvâ Yolu

Bu Allah'ın rızasını kazanma yoluna takvâ yolu derler, ihsân yolu derler. Takvâ yolu denmesi, insanın günahlardan, haramlardan, Allah'ın hoşuna gitmeyecek işlerden kendisini korumasından dolayıdır. Takvâ korunmak demek, kendi kendisini koruması demek... Onun için takvâ yolu deniliyor.

Yâni, canı istese bile günahlı, haramlı işleri yapmamak için kendini tutacak, kollayacak. Canı istemese bile sevaplı, hayırlı işleri yapacak da, sevabı kazanacak, kendisini cehenneme düşmekten koruyacak, kollayacak. Allah'ın gazabına uğramaktan korunacak.

O halde iş takvâdır, takvâ zihniyetiyle hareket etmektir, korunma zihniyetiyle hareket etmektir. Burada da nefisle çatışma vardır. Nefis günahları seviyor ve arzu ediyor. Eğlenceyi, keyfi. çalgıyı, düğünü, yatmayı, gezmeyi, tozmayı seviyor. Sevaplı işlere de tembelleniyor. Hayırlı, sevaplı işleri de yapmakta zorlanıyor; kaçmağa çalışıyor, kaytarmağa çalışıyor.

Bir çocukta bunu güzel görüyoruz: Annesi babası zorlamazsa namaz kılmıyor. Hattâ annesini babasını kandırmağa çalışıyor. Yalancıkdan abdest aldım diyor, yalan söylüyor. “Namazı kılmıştım ben...” diyor ama, kılmadı. Neden?.. Zor geliyor. Halbuki sevaplı bir şey... Sevaplı bir şey zor gelebiliyor, günahlı bir şey de çok şiddetle arzu edilebiliyor.

O halde Allah'ın rızasını kazanmanın yolu, nefse muhalefet etmekten geçiyor. İşte bu da takvâ yolunun esası, tasavvufun belkemiği... Nefsini yenebilecek ki insan, istemediği şeyi ona, “Sevaplıymış, faydalıymış, hayırlıymış.” diye zorla yaptırabilecek; istediği şeyi de, “Günahtır, haramdır, Allah'ın sevmediği iştir.”

diye frenleyip tutabilecek. O halde nefisle mücadele etmekten geçiyor, Allah'ın rızasını kazanmak...

Onun için, tasavvuf, tarikat dediğimiz nefsi terbiye etme yolu en kıymetli yol oluyor; İslâm'ın hakîkatı oluyor, özü oluyor. Tabii, bunları anlamayanlar, şu kısa cümlelerle izah ettiğim şeyi bilmeyenler, çeşitli şekillerde itiraz ediyor. Kâfirler bir yönden itiraz ediyor, münafıklar bir başka yönden itiraz ediyor. Nefsinin esiri olan, nefesine tapan, hevasına tapan insanlar bu işe yanaşamıyor. Şeytana uyan, şeytana tapan insanlar gelemiyorlar. Ama işin doğrusu işte anlattığımız gibi...

c. Nefsi Islah Edecek Bir Yol

O halde biz, nefsimizi ıslah edecek bir yol tutturmalıyız. Nefsimizi yenebilecek bir eğitimden geçmeliyiz. Sevapları öğrenmeli ve onları zor da olsa yapabilmeliyiz. Günahları, haramları bilmeli, canımız istese bile onlardan kendimizi korunabilmeliyiz, sakınabilmeliyiz.

Çok iyi derviş, bana mektup yazıyor, mahrem... Diyor ki:

“—Hocam, elinizi öperim, ayağınızı öperim!” diyor. Ayağımızın altını öpeceğini söylüyor. Tamam öper de, samîmî... “Fakat benim bir kusurum var, ben harama bakmaktan kendimi alıkoyamıyorum!” diyor.

Demek ki, bu iş bayağı zor... Çocuk iyi çocuk, derviş, tarikata girmiş, yaptığı işin günah olduğunu da biliyor ama, harama bakmaktan kendisini alıkoyamıyor. Televizyonda haram var, çarşıda pazarda haram var, günah var... Gazetede mecmuada haram var...

Tabii, bu sadece bakıştan meydana gelen bir durum... Aynı şekilde kulaktan günahlar kazanılabilir, aynı şekilde dilden günahlar kazanılabilir, aynı şekilde nefsin başka arzularından günahlar kazanılabilir. Çok canı istiyor, midesi arzu ediyor, iştihası kabarıyor, komşunun meyvasını çalıyor. İşte o da bir nefsini yenememek...



Kendisine helâl değil, Allah haram kılmış, başkasının malını almaması lâzım!.. Ama tutamıyor kendisini... Canım çok erik istedi diyor, erik çalıyor... Elmalar çok güzel kırmızı olmuş diyor, elma çalıyor... “Kavunlar karpuzlar büyümüş, hava da çok güzel, şuradan bir tane alayım!” diyor, bıçağı vuruyor, haram şeyi yiyor.

Bunu kademe kademe başka noktalara da götürebiliriz, başka misaller sayabiliriz. Buradan anlaşılıyor ki, insanın nefsi insana düşman adetâ... Nefsi kendisi demek, insanın kendisi kendisinin kötülüğünü istiyor. Sanki içinde bir düşmanı var, kendi aleyhe alışıyor. Sanki kalenin içine casus girmiş, kaleyi iten fethetmeğe alışıyor.

Doğru... Peygamber Efendimiz de öyle buyurmuş: En büyük düşman nefis!.. Çünkü, işte o işleri yaptırtıyor.

İnsan dşnyor, taşınıyor, aklıyla bir şeyi dşnyor, öyle yapıyor. Bankayı soyan da aklıyla yapıyor, soygunu yapan aklıyla

yapıyor. Aklını kullanıyor herkes ama, aklını hangi istikamette kullandığı mühim...

Onun için, İslâm'ın özü, hakikatı, esası, can damarı, belkemiği tasavvuftur, nefsin terbiyesidir. Nefis terbiye olacak, insan kendisini frenleyebilecek... Nefis terbiye olacak, insan kötü huyları atacak, iyi huyları alacak... Nefis terbiye olacak, insan Allah'ın istediği işleri yapmağa koşan, hayırlı faydalı bir insan olacak.

d. Tasavvufa İtiraz Edenler

O halde tasavvufa itirazlar Kur'andan, hadisten, fıkhıtan nasıbsız insanların itirazlarıdır.

“—Yok hocam! Bazıları da var ilâhiyatta hoca veyahut Suudî Arabistan'da din adamı... Veyahut tarihte filânca kitapları yazmış filânca alim, kitap yazan yazar, müellif bir insan... O da itiraz ediyor.”

Onların da itirazlarını incelerseniz, nesine itiraz ediyor: Ya tasavvufu bilmediği için, tasavvuf şöyledir, binâen aleyh kötüdür diye bilmeden ona yanlış bir sıfat yakıştırıyor, ondan tenkid ediyor. Ya da ben mutasavvıfım diye onun etrafında dolaşan, onun gördüğü insanlara bakıyor, “Tasavvuf buysa, tasavvuf iyi bir şey değil gâlibâ?” diye kötü misallerden dolayı tasavvufa karşı oluyor.

Biz de tasavvuf ehliyiz, tarikat ehliyiz; öyle tasavvufa biz de karşıyız. Ben de karşıyım, siz de karşısınız. Kur'an'ı okuyorsunuz, hadisi okuyorsunuz; içki haram mı?.. Haram... Birisi hem tarikattenim diyor, hem de içki içiyor. Buna karşı olunmaz mı?.. Karşı olunmazsa, müslümanlık nerde kahr?.. Elbette karşı olacağız.

Arnavutluk başmüftüsü geldi, evimize misafir oldu;

“—Arnavutluğun %40'ı Bektâşî Tarikatı'ndandır; rakı içerler bunlar.” dedi.

Ben de duydum, biliyorum. Gazeteler bir röportaj yapmıştı, ordan biliyoruz. Rakı içen bir tarikat kabul edilemez, tarikat

değildir o!.. E, tarikatım diyor... Sapıtmıştır. Ne tarikatıymış?.. Bektâşî Tarikatı...

Ben Hacı Bektâş-ı Velî'yi tanıyorum. Hacı Bektâş-ı Velî içkinin aleyhinde... Bu içkiyi içiyorsa, demek ki sapıtmış. Hacı Bektâş-ı Velî'nin dahi yolunda gitmiyor. Çünkü Hacı Bektâş-ı Velî diyor ki:

“—Bir kuyunun içine bir damla içki damlasa, suyunu dışarıya çıkartsalar. Kova ile çıkartıp çıkartıp kuyuyu boşaltsalar temiz olsun diye, dökseler suyu... Dışarısı ıslandı. Islanmış yerde ot bitse, o otu bir koyun yese; o koyunun etini yemem!” diyor.

Neden?.. Su şaraplıydı. Ot şaraplı sudan büyüdü. Koyun şaraplı suda büyümüş otu yedi. Onun için etini bile yemem diyor.

Bu neyi gösteriyor?.. Buna mübalağa sanatı derler. Bir şeyin kötülüğünü kesin olarak göstermek için mübalağa sanatı yapılır bazen... Yâni, o koyunun eti aslında temiz... O ot da temiz... Ot şarabı emmiyor ki, suyunu emiyor, şarabı almıyor topraktan...

Ama, çok kesin olarak biliyoruz ki, Hacı Bektâşî Velî içkinin aleyhinde... Şimdiki Bektâşî, Bektâşî Tarikatı'ndayım diyen Arnavutluk'taki adam içkiyi içiyor. Demek ki Hacı Bektâş'ın yolunda değil... Demek ki, Bektâşî adını bile almağa hakkı yok...

Kaldı ki, diyelim ki Hacı Bektâş-ı Velî de içki içmiş olsa; Hacı Bektâş-ı Velî Peygamber Efendimiz'den yedi asır sonra yaşamış bir insan... Bizim örneğimiz, nümûnemiz, nümûne-i imtisâlimiz Peygamber Efendimiz... Bizim kitabımız Kur'an-ı Kerim... Bizim dinimizin hükümleri Kur'an-ı Kerim'den, hadis-i şeriflerden çıkıyor. Birisinin şöyle böyle yapması, şöyle böyle demesi, bize dinî bakımdan delil olmaz. İçen günahkâr olur, bize örnek olamaz. O içmiş, ben de içeceğim diyemeyiz.

Bunun fıkıhta kaidesi nedir: “*Bâtıl makîsün aleyh olamaz!*” Yâni, “Kötü, aslı yanlış, batıl olan bir şey esas alınarak, örnek alınarak ona uygun olarak iş yapılamaz!” demek... Bâtıl makîsün aleyh olamaz, hak makîsün aleyh olur:

“—Peygamber Efendimiz şöyle yapmış, o halde ben böyle yapayım!” diyebilirsin. Ama, “Ebû Cehil şöyle yapmış, ben de öyle

yapayım!” diyemezsin; çünkü Ebû Cehil bâtil yoldadır.

Bâtıla uyulamaz, bâtil örnek alınamaz, esas alınamaz. Bu aklın ve hukukun ve şeriatın kanunudur.

Onun için, tasavvufu bilmeyenler ya tasavvufu bilmediklerinden aleyhinde konuşuyorlar; ya da etrafında gördükleri kötü insanlardan ibaret sanıyorlar tasavvufu, ondan saldırıyorlar.

Biz de onlara düşmanız. Biz de aynı şekilde düşünüyoruz. Çünkü, esas olan Allah’ın rızasını kazanmaktır, Kur’an-ı Kerim yolunda yürümektir, Peygamber Efendimiz’in sünnet-i seniyyesine sımsıkı sarılmaktır. Bizim yolumuz budur.

Biz de birisi şeriata aykırı hareket ederse, hemen kaşımızı çatarız.

“—Falanca adam varmış, kadınlarla erkekleri bir arada oturtuyormuş. Kadınlara elini öptürtüyormuş, ziyan etmez diyormuş.”

“—Hadi oradan, palavracı sen de...” deriz, hemen kızarız.

“—Falanca adam çok iyi adammış da, cumaya gitmezmiş.”

“—Hadi oradan, cumaya gidilmez mi?” deriz.

Allah-u Teâlâ Hazretleri:

إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ

(الجمعة: ٩)

(*Îzâ nûdiye li’s-salâti min yevmi’l-cumuati fes’av ilâ zikri’llâh*)
[Cuma günü namaza çağırıldığı zaman, ezan okunduğu zaman, hemen Allah’ı anmaya koşun!] (Cuma, 62/9) buyuruyor.

Allah’ın sözünü dinlemiyor; kaşımızı çatarız, derhal tavrımızı alırız. Falanca adam yediği şeyin haramlığına helâllğine dikkat etmiyor. Haramı yiyor, haramı içiyor, haramdan kazanıyor... Hemen kaşımızı çatarız. Bu adamın başında kavuğu var, sırtında cübbesi var, elinde asâsı var diye onu hoş görmeyiz.



Neden?.. Kıyafet mühim değildir; amel mühimdir. Amelleri şeriate aykırı diye tavır koyarız. O halde, aslında onlarla ihtilâf halinde değiliz.

e. İhsân Yolu

Nitekim meselâ, İbn-i Teymiye diye bir kimse vardır, hep tasavvufun karşısında bir kimse olarak gösterilir. Halbuki kendisi mutasavvıftır, kendisi tasavvuf erbabıdır. *İbn-i Teymiye'de Tasavvuf* diye Türkçe'ye de kitaplar çevrilmiştir. O bizim anladığımız mânâdaki tasavvufa karşı değil, bizim karşı olduğumuz tasavvufa karşı...

Onun için, Ebü'l-Hasen-i Nedvî sellemehullah, Allah ömür versin, iyi bir alim;

“—Bu tasavvuf kelimesi hak yolda gidenlerin de, bâtıl yolda gidenlerin kullandığı bir isim oldu. Keşke buna bir başka isim versek de, karışıklık olmasa şu sebepten dolayı...” diyor. “Başka bir isim verelim!” diyor.

Tamam, olur, verelim:

“—İhsân yolu, takvâ yolu” diyelim.

Takvâyı anlattık, ihsân yolu ne demek?.. Peygamber SAS Efendimiz bir hadis-i şerifinde buyurmuş ki:

“—Allah’a onu görüyormuşçasına samîmî ibadet et! Sanki karşıdaymış, sanki sen Allah’ı görüyormuşsun gibi, öyle candan, öyle samîmî, öyle içten, öyle duygulu ibadet et!” Neden?.. “Çünkü her ne kadar sen onu görmesen bile, o seni görüyor.”

Bir görme işlemi var, o seni görüyor. Her yerde hâzır ve nâzır... O seni görüyor, içini dışını biliyor. Sen de onu görüyormuş gibi ibadet et!.. İşte tasavvuf, Allah’ı görüyormuş gibi ibadet etmektir.

Başka bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

“—İmanın en yüksek derecesi, Allah’ı görüyormuş gibi ona inanmak ve ona ibadeti öyle yapmaktır.”

O halde mahkemeye müracaat edip isim değişikliği yapalım!

Bizim yolumuz ihsân yolu... Yâni, Allah’ın bizi gördüğünü bilerek, biz de sanki Allah’ı görüyormuşuz gibi, ona hâlis muhlis ibadet etmek yolu diyebiliriz.

Peygamber Efendimiz hadis-i şerifinde buyuruyor ki: “Bir insan bir günahı, iman içinde iken işlemez!”

“—E ne olur?”

İman o anda ondan ayrılır, öyle işler. Katil öldürme işlemini mü’minken yapmaz. Sarhoş, şarap içme fiilini mü’minken yapmaz. İman çıkar, akli durur, gözü perdelenir, gönlü kararır, öyle yapar. Hırsız hırsızlığını mü’minken yapmaz, yapamaz! Mü’min olan insan yapamaz!..

İmanı çıkıp gidiyor, gözü kararıyor, düşünemiyor;

“—Düşünemedim, aklım ermedi, kendime hakim olamadım... Bilmem ne...” diye ondan sonra hakimin karşısında mâzeret...

Demek ki, bizim yolumuz, Peygamber Efendimiz’in zamanında, Kur’an-ı Kerim’de, hadis-i şeriflerde, sahabe-i kirâmın bildiği isimle bizim yolumuz ihsân yoludur. Allah’ı görüyormuş gibi ibadet etme yoludur. Bizim yolumuz takvâ yoludur. Kur’an-ı

Kerim’de kaç yerde takvâ kelimesi geçiyor. Saymadım ama, yüzün üstünde yerde geçiyor takvâ kelimesi...

Bizim yolumuz takvâ yoludur. Biz takvâ ehli müslüman olacağız. Her işimizi Kur’an’a uygun yapacağız. Bizim yolumuz Kur’an-ı Kerim yoludur. Bizim yolumuz, Peygamber SAS Efendimiz’in ahlâkına ahlâkımızı uydurma yoludur. Rasûlüllah’ın ahlâkıyla ahlâklanma yoludur. Rasûlüllah Efendimiz’in ahlâkı neyse, onunla ahlâklanmak, o ahlâka sahib olmak, öyle yaşamak yoludur.

Bizim yolumuzun adları çıktı ortaya... Hani Peygamber Efendimiz’in nice isimleri var... Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin nice esmâ-ü hüsnâsı var... Bizim yolumuzun da çeşitli adları var: “Tasavvuf yoludur, takvâ yoludur, ihsân yoludur, Kur’an yoludur, Rasûlüllah’ın ahlâkıyla ahlâklanma yoludur, cennet yoludur.” diyebiliriz.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi, dinimizin hakikatlerini öğrenen ve hayatında o bildiklerini uygulayarak, ilmiyle âmil olarak takvâ üzere yaşayan, ömrünü bereketli, hayırlı, sevaplı geçiren, huzur-u Rabbil İzzet’e sevdiği razı olduğu kul olarak; güzel, alnı açık, eli ibadetlerle dolu, kalbi pırıl pırıl varan kullarından eylesin...

13. 06. 1996 - Özelif / ANKARA

13. ZİKİR DERSİ

Eûzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Kemâ yenbağî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayri halkihî seyyidînâ ve senedinâ ve tâci ruusinâ ve üsvetüne'l-haseneti muhammedini'l-mustafâ...

Çok muhterem misafirlerimiz!

Değerli, muhterem kardeşlerim!..

Allah-u Teâlâ Hazretlerinin selâmı, ihsânı, ikrâmı dünyada, ahirette üzerinize olsun...

Onun seçkin kulu Muhammed-i Mustafâ'sı, Habîb-i Edîbine sonsuz salât ü selâmlarımızı, tahiyyat ve ihtiramlarımızı arz ederim.

a. Tevbe Etmek

Evvelâ berâberce tevbe edelim:

Estağfiru'llâh... Estağfiru'llâh... Estağfiru'llâh...

Estağfiru'llâh el-azîm, el-kerîm, er-rahîm, ellezî lâ ilâhe illâ hu... El-hayye'l-kayyûm ve etûbü ileyh... Ve es'elühü't-tevbete ve'l-mağfirete ve'l-hidâyete lenâ innehû hüve't-tevvâbü'r-rahîm... Tevbete abdîn zâlimin li-nefsihî, lâ yemlikü li-nefsihî, mevten ve lâ hayâten ve lâ nüşûrâ...

Allâhümme ente rabbî... Lâ ilâhe illâ ente halaktenî... Ve ene abdüke ve ene alâ ahdike ve va'dike mesteta'tü, eûzü bike min şerri mâ sana'tü, ebûu leke bini'metike aleyye, ve ebûu bizenbî fağfirlî, feinnehû lâ yağfiru'z-zünûbe illâ ente...

Yâ Rabbenâ! Yapmış olduğumuz, bugünkü yaşımıza kadar işlemiş olduğumuz hatalarımızı, günahlarımızı, suçlarımızı, kusurlarımızı lütfunla, kereminle bağışla... Bundan sonraki ömrümüzde bizi günahlara, hatâlara bulaşmadan sevdiğin kul olarak yaşamayı nasib eyle...

İnsan böyle günah işlemiş olabilir, suçu olabilir. Allah-u Teâlâ Hazretleri Gaffârü’z-zünûbdür, günahları afv ü mağfîret edicidir. Settârü’l-uyûbdur, ayıpları örtücüdür. Afvü’dür, affetmeyi sever. Kerim’dır, günahlara nazar etmeyip kulunun işlediği ufak tefek hayırları çok mükâfatlandırıp, onu ahirette bahtiyar etmeğe rahmeti geniştir, adeti böyledir. Yeter ki, kul hatasını anlasın, Allah’a dönüş yapsın...

Allah’a dönüş yapmağa *tevbe* derler. O halde anlaşılıyor ki, tevbe sadece “Tevbe yâ Rabbî!” demek değildir. Tevbe aslında insanın hayatını değiştirmesi demektir. Hayatının akışını, yönünü, yaşam tarzını değiştirmesi demektir. O bakımdan Allah’a tevbeyi güzel yapmak lâzım!..

Hazret-i Ali Efendimiz RA, Kûfe mescidine girmiş, bakmış ki orda birisi kenara çekilmiş;

“—Tevbe yâ Rabbî!.. Tevbe yâ Rabbî!..” diyor.

O zaman demiş ki:

“—Bak, güzel tevbe ediyorsun ama, şunu bil ki, sadece sözle, ‘Tevbe yâ Rabbî!’ demek, yalancıların tevbesidir.”

Çünkü sözle söylüyor ama, hali devam ediyor. İnsanın halini döndürmesi lâzım, iyi bir insan haline gelmesi lâzım!..

Meselâ, Allah saklasın kumar oynuyorsa, kumarı bırakması lâzım; Allah etmesin içki içen bir kimseyse içkiyi bırakması lâzım!.. Kötü alışkanlıkları varsa, onları bırakması lâzım!.. Cenâb-ı Hakk’ın yoluna dönüş bu...

Kesin bir dönüş yaparsa insan, böyle kesin dönüşe *tevbe-i nasûh*, çok samîmî tevbe derler. *Nasûh*, çok samîmî demek... Böyle bir dönüşle dönenin eski günahları ne kadar çok olursa olsun, Allah affeder. Kâtil bile olsa, zâlim bile olsa affeder. Hattâ hadis-i şeriflerde bu hususta örnekler verilmiştir.

Onun için Allah’ın rahmetinden hiç ümid kesmemek lâzım! Allah’ın rahmetini dilemek, istemek lâzım!..

Tarikata girişte ilk yapılan iş tevbedir. Yâni, o zamana kadar

yapılan hataları silmiş, temizlemiş oluyor bir insan... İnsanın sadece hatası yoktur boynunda... Hatâsından, kusurundan, suçundan başka bir şeyler de vardır; nelerdir?.. Kul hakları olabilir. Birisinin hakkını yemiştir, hakkı üzerine geçmiştir; kul hakları olabilir.

Kul haklarını da tevbe etmek silmez. Tevbe yâ Rabbi diyor burda ama, kulun hakkı üzerinde duruyor; olmaz!.. Kulun hakkını götürüp sahibine vermiş olmak lâzım!.. Onun için Allah-u Teâlâ Hazretleri kul haklarını affetmiyor, sahibiyile helâlleşmeyi gerekli görüyor.

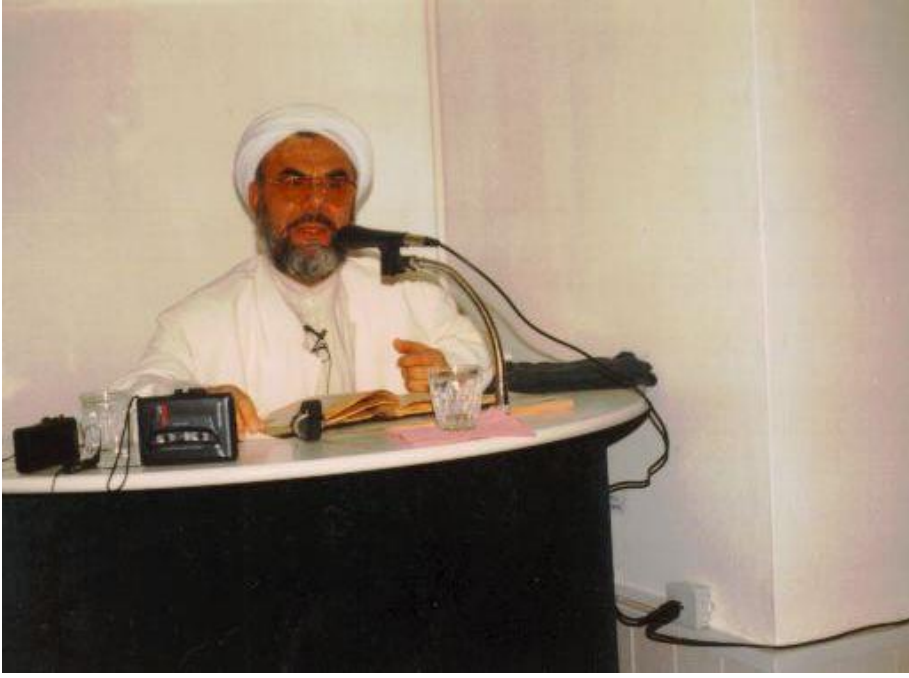
İnsanın üzerinde kimin hakkı olur?.. En çok annesinin hakkı olur, babasının hakkı olur, kardeşlerinin hakkı olur... Komşularının hakkı olur, hocasının hakkı olur... Ayrıca beşerî münasebetlerden dolayı birbirlerine hakları geçer insanların... Onun için helâlleşmek iyidir.

Hakkı olan kimselere, “Bak kardeşim, senin bana hakkın geçti, hakkını helâl et!” demek lâzım!.. “Ne istiyorsan bu dünyada vereyim, ahirette benden isteme!” demek lâzım!.. “Ben senin üç defa yemeğini yemişim, şöyle olmuş, böyle olmuş... Tamam, iste vereyim! Al hediyem olsun, böylece ödeşelim!” diye gönlünü hoş etmek lâzım!..

Bazen de, mirasta filân bozuk taksimler oluyor. Biliyorsunuz cumhuriyet kanunları bir başka türlü taksim yapıyor, Allah’ın kanunları bir başka türlü olabiliyor. Mirasın taksimi şeriata göre başka oluyor, kanunlara göre başka oluyor. Bazen bunu uygulamıyor insanlar... Bilmeden de uygulamadıkları olabiliyor. Eşit olarak bölüyorlar malları... Ama İslâm’da, kızların hissesi erkeklerin hissesiyle eşit değildir. Bu sefer erkeğin hakkı geçiyor.

Bu dünyada birbirleriyle dost olabilirler ama, ahirette insanın başı sıkıştığı zaman, “Benim kimde hakkım vardı?” diye ona çare aramağa başlar. “Hâ, kardeşimde hakkım vardı.” der, gidip onun yakasına yapışmak ister. Annesinden davacı olur, babasından davacı olur.

Niye dâvâcı olur meselâ:



“—Yâ Rabbi! Annem beni İslâmî terbiye ile yetiştirmede. Babam benim eğitimimi güzel yapmadı, davacıyım ondan!” der.

Sıkıştı ya... Allah onu sıkıştırıyor, cehenneme girecek, pabuç pahalı... O zaman anasından, babasından şikâyetçi olabilir.

Onun için bir ayet-i kerimede buyruluyor ki:

يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ . وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ . وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ . لِكُلِّ امْرِئٍ
مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يَغْنِيهِ (عبس: ٣٤-٣٧)

(*Yevme yefirru'l-mer'ü min ahîh*) “O günde kişi kardeşinden kaçacak!” Aman şu beni görmesin yakama yapışır, hakkını ister diye... (*Ve ümmihî ve ebîh*) “Annesinden kaçacak, babasından kaçacak.” Evlatlık vazifesini iyi yapmadım; şimdi babam benim yakama yapışır, annem benden hakkını ister diye...

(*Ve sàhibetihî ve benîh*) “Hanımından kaçacak, çoluk çocuğundan kaçacak. (*Liküllimriin minhüm yevmeizin şe’nün yu’nîh*) O gün herkesin işi başından aşkın olacak, kendisine yetecek bir telaşı olacak.” (Abese, 80/34-37)

Binâen aleyh, tarikata giren bir insan mâdem ahiret saadetini kazanmayı esas alıyor; mâdem “Dünyada ahirette ben Allah’ın sevgili kulu olayım da, bahtiyar olayım, cennetlik olayım, iki cihan saadetine nail olayım!” diye bunu istiyor; bu iki cihan saadetini elde etmesine mani olan şeylerin bir kısmı da kul haklarıdır, onları da ödemeye girecek. Helâlleşecek, dargınlarla barışacak, hak sahiplerine haklarını verecek. Mânevî hakkı olanlara da;

“—Senin bana çok hakkın geçti, çok iyiliğin dokundu. Allah razı olsun, hakkını helâl et!” filân diyecek, gönlünü almağa çalışacak.

Peygamber Efendimiz çok vefalı bir insandı. Bir sefer kendisine bir iyilik yapmış insanı unutmazdı. Hicrette kendisine yardım etmiş, bir tas süt ikram etmiş kimseleri bile hiç ihmal etmemiştir. Ömrünün sonuna kadar kollamıştır, taltif etmiştir, hediyeler göndermiştir, bir şeyler yapmıştır dâimâ... Tabii bizim de onun gibi güzel ahlâka sahip olmamız uygun olur.

Günahlarından, kul haklarından başka neleri vardır insanın?.. Namazları, oruçları, eğer kılmamış ise; kılmadığı namazlar, tutmadığı oruçlardan dolayı da vebali olabilir. Bunun vebali sanıldığından çok daha ağırdır. Peygamber SAS Efendimiz’in hadis-i şerifleri var, bildiriyor. Bir tanesi çok korkunç, Riyâzû’s-Sâlihîn’de var, sahih bir hadistir:

Peygamber Efendimiz Cebrâil AS’la giderken birisinin ötekisinin başına kocaman bir kayayı pat diye vurup, kafasını ezip parçaladığını görüyor. Parçaları yerlere saçılıyor. Fakat Allah’tan tekrar kafası bir araya geliyor... Tekrar vuruyor, tekrar parçalıyor... Tekrar bir araya geliyor, tekrar parçalıyor... Tabii, bu bir azab... Soruyor:

“—Yâ Cebrâil kardeşim, bu adam buna niçin böyle vuruyor?..

Bunun sebebi nedir, ne suçu var bu vurulanın?” diye soruyor.

O zaman Cebrâîl AS buyuruyor ki:

“—Yâ Rasûlallah! Bu adam bu akıyla dünyada iken duydu, öğrendi namaz kılmanın farz olduğunu; fakat kılmadı. Onun için böyle kafasına kafasına vuruluyor.” dedi.

Baş a kakmak deriz ya biz de dünyada... Onun kafasına öyle vuruluyor.

Bir namaz kılmanın cezası böyle beyni parçalana parçalana azab görmekse, insanın bu dünyada iken namazları kılması lâzım; bir... Kılınmadığı namazları ödemesi lâzım; iki...

Biliyorsunuz, kılınmayan namazlar ödenecek ki borç kalmasın! Bir de, “Yâ Rabbi! Ben vaktinde kılamadım, beni bağışla... Bir hata oldu, işte ödüyorum diye tevbe edecek ve ödeyecek. Adetâ bir borç gibidir o da; borcunu ödediği gibi, namaz oruç borçlarını da birer birer ödemesi lâzım!..

Siz daha umûmiyetle gençsiniz. İnşallah namazları bırakmamışsınızdır. Bırakılmış namazlar, tutulmamış oruçlar filân da varsa, onları ödemeye girişin! Ahirette bunlardan dolayı da başınız sıkıntıya düşmesin...

b. Abdestli Gezmek

Devamlı abdestli gezin! Tarikatımızın usûllerinden birisi de budur. Abdestli gezeceksiniz.

Niçin insan abdestli gezer?.. Her şeyin bir sebebi, mantığı olması lâzım! Peygamber Efendimiz abdestli olmaya çok dikkat edermiş. O kadar dikkat edermiş ki, eskiden evlerde yüznumara yoktu, uzakta abdest bozulurdu. Sonra eve gelinir, abdest alınırdı. Abdest bozduğu yerde su yok... O zaman şartlar ibtidâî, şimdiki imkânlar yok... Döşeli borular, çeşme, akarsu filân gibi şeyler bahis konusu değil...

Orda abdestini bozdu, gelip burada abdest alacak. Orada su olmadığı için teyemmüm abdesti alırmış, sonra gelirmiş burda normal abdestini alırmış. Niçin böyle yapıyor?.. O aradaki kısa



fasılada bile abdestsiz kalmamak için...

Peygamber Efendimiz'in kendisi o kadar güzel bir insan olduğu halde, o kadar Allah'ın sevgili bir kulu olduğu halde böyle yapmasının bir sebebi var, faydası var diye, büyüklerimiz de öyle yapmışlar. Şeyhlerimizin hayatlarını okuduğumuz zaman, evliyâullahın hayatını okuduğumuz zaman, onların da böyle yaptığını görüyoruz. Bir çok şahsın özel hayatında da bunu gördüm. Hem devamlı abdestli geziyorlar, hem de suyun olduğu yere gelinceye kadar teyemmüm ediyorlar.

Bunun faydası nedir?.. Abdestli olan bir insana şeytan tesir edemez. Abdest insanın mânevî bakımdan korunmasını sağlıyor, adetâ bir zırh gibi oluyor, şeytan ona tesir edemiyor.

Ondan sonra, insanın hayırları işlemesi kolay olur, şerleri işlemesi zor olur. Şeytan çünkü yanına yaklaşmıyor. Hayrı çok olur, bereketi çok olur, sevabı çok olur.

Bir insan böyle abdestli gezdiği zaman, gece abdestli yattığı zaman, melekler etrafında kendisine dua ederler.

O halde iyi bir durum bu... Bu durumu da devamlı sağlamaya gayret etmek lâzım!.. Bizim büyüklerimiz bunu da yapmışlardır. Siz de devamlı abdestli gezmek prensibine sarılın!..

c. Günlük Zikir Vazifesi

Sonra her gün zikir vazifeleriniz olacak tarikata girdiğiniz için... Bu zikir vazifelerini yapacaksınız. Zikir nedir?.. Zikir bir ibadettir. Nasıl bir ibadettir?.. Çok kolay bir ibadettir. Hasta olan da yapabilir, ihtiyar olan da yapabilir, yatalak olan da yapabilir, felçli olan da yapabilir... Yeter ki aklı olsun!

Aklı varsa zikri yapabilir. Çok kolay bir ibadettir, çok sevaplı bir ibadettir. Kolay olduğu için sevabı az değildir, sevabı çoktur. Kolay olmasının aksine, sevabı çoktur. Biliyorsunuz:

*Bir kez Allah dese aşk ile lisân,
Dökülür cümle günah misl-i hazân!..*

Bir kere bile *Allah* demenin sevabı çok... *Lâ ilâhe illa'llah* demenin sevabı çok... *Estağfiru'llah* demenin sevabı çok... "*Allahümme salli alâ seyyidînâ muhammed*" demenin sevabı çok... Bunlar hakkında yüzlerce hadis-i şerif var... Sevabının çok olduğu kesin... Siz de bir hadis kitabı okursanız, meselâ *Riyâzü's-Sâlihîn* okuyun!.. *Riyâzü's-Sâlihîn*'in İngilizcesi de var, Türkçesi de var, açıklaması da var, Arapçasının açıklaması da var...

Kitabı okursanız, onun içinden bu gerçekleri öğreneceksiniz. Peygamber Efendimiz'in zikre ne kadar düşkün olduğunu öğreneceksiniz.

İlk başta delil olarak gösterilen ayet-i kerime, *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذْ كُورُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا. وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

(الحزاب: ٤١-٤٢)



(Yâ eyyühe'llezîne âmenü'zküru'llâhe zikren kesîrâ. Ve sebbihûhu bükreten ve esîlâ) “Ey iman edenler, Allah'ı çok zikredin! Sabah akşam onu tesbih edin!” (Ahzab, 33/41-42)

Tesbih de bir çeşit zikirdir, “Sübhâna'llâh” demektir. Allah'ı çok zikredin, çok tesbih edin diye bildiriyor.

Sonra, sevdiği kulları, çok büyük mükâfatlar verdiği kulları anlatan bir ayet-i kerime var; şöyle başlıyor:

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ
وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ
وَالْخَاشِعَاتِ ، وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ ، وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ ، وَ
الْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ ، وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ ،

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا (الاحزاب: ٣٥)

(*İnne'l-müslimîne ve'l-müslimât*) [Müslüman erkekler ve müslüman kadınlar...] diye başlıyor. En sonunda da, (*Ve'z-zâkirîna'llâhe kesîran ve'z-zâkirât*) “Allah’ı çok zikreden beyler ve çok zikreden hanımlar... (*Eadda'llâhu lehüm mağfireten ve ecran azîmâ.*) Allah bunlara çok büyük ecirler hazırlamıştır, mağfiretine mazhar edecektir. Affettiği kulları arasına bunları dahil edecektir.” (Ahzab, 33/35) diye bildiriyor.

Demek ki, zikir Kur'an-ı Kerim'de seksen küsur yerde emredilen bir ibadettir. Kolay bir ibadettir, sevabı çok olan bir ibadettir. Şerefi çok büyük bir ibadettir. Çünkü sen Allah’ı zikrettikçe, Allah da seni zikreder. Düşünebiliyor musun ki, kâinatı yaratan, alemlerin Rabbi seni zikrediyor. Allahın bir kulu zikretmesi onun için hem çok büyük şereftir, hem de kim bilir o zikirden neler neler kazanacaktır o kul... Onun için zikir vazifeleriniz olacak, zikir vazifelerinizi yapacaksınız!

Zikir vazifelerini bütün müslümanların yapması lâzım ama, herkes her konuda ciddî ve titiz olmuyor, çalışkan olmuyor, vazifelerini yapmıyor. İbadetlerini bile yapmıyorlar. Onun için insanların eksikleri olabiliyor.

Biz müslümanlığı tam yapmak isteyen insanlar olduğumuz için, zikir vazifelerini de ihmal etmiyoruz. Bir de zikrin sevabı çok olduğundan, zikreden insanların kazancı birden büyüyor. Allah’ın sevgili kulu olması hızla mümkün oluyor.

İnsan Allah’ın sevgili kulu olmak için ne yapacak?..

Bir hadîs-i kudsîde Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:⁵⁵

⁵⁵ Buhârî, Sahîh, c.V, s.2384, Rikâk, 84/38, no:6137; İbn-i Hibbân, *Sahih*, c.II, s.58, *Birr ve İhsân*, no:347; Taberânî, *Mu'cemül-Kebîr*, c.VIII, s.206, no:7833; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XII, s.520, no:7087; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.346, no:6188, Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.4; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.460, no:8750; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.380; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.II, s.175, no:1438; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, c.XXVI, s.96, no:5460; Ebû Hüreyre RA'dan.

وَمَا تَقْرَبُ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا
يُزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أَحِبَّهُ؛ فَإِذَا أَحْبَبْتَهُ، كُنْتُ
سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يَبْصُرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ
بِهَا، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا (خ. عن أبي هريرة)

(*Ve mâ tekarrabe ileyye abdî bi-şey'in ehabbe ileyye mimme'fteradtü aleyhi*) [Kulum bana, kendisine farz kıldığım ibadetlerden daha sevimli bir şeyle yaklaşamaz; en çok farz ibadetlerle yaklaşıır. (*Ve mâ yezâlû abdî yetekarrabû ileyye bi'n-nevâfili hattâ ühibbehû*) Kulum nâfile ibadetlerle de bana yaklaştırmaya devam eder, nihayet o kulumu severim. (*Feizâ ahbebtühû*) Bir kere de onu sevdiğim mi, (*küntü sem'ahû'llezî yesmeu bihî*) işiteceği kulağı olurum; (*ve basarahû'llezî yübsiru bihî*) göreceği gözü olurum; (*ve yedehü'lletî yabtışû bihâ*) tutacağı eli olurum; (*ve riclehü'lletî yemşî bihâ*) yürüdüğü ayağı olurum.]

Nafile ibadetleri yapa yapa nihayet Allah o kulu seviyor. Sevdiği zaman evliyası oluyor işte... O zaman kerametleri, her şeyi oluyor.

İşte Allah'ın o rızasını kazanmak için, en kestirme yol, en çok sevap kazanma şekli zikirdir. Onun için, tarikatta zikir

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VIII, s.221, no:7880; Ebû Ümâme RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.256, no:26236; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IX, s.139, no:9352; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.327, no:1457; İbn-i Ebî'd-Dünyâ, *el-Evliyâ*, c.I, s.23, no:45; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXVII, s.277, no:7491; Hz. Aîşe RA'dan.

Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.381; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.168, no:4445; Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*, c.II, s.232; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.192, no:20301; Hasan-ı Basrî Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.229, no:1155-1160 ve c.VII, s.770, no:21327; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.II, s.513, no:3498, 3499; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.VIII, s.82, no:6898; Nevevî, *Riyâzu's-Sâlihîn*, c.I, s.246, no:1.

vazifelerinizi yapacaksınız.

“—Başka insanlar yapmıyor, başka insanlar ihmal ediyor, başka insanlar içki içiyor, başka insanlar namaz kılmıyor... Başka insanlar şöyle, başka insanlar böyle...”

Bize başka insanlar lâzım değil, bize Peygamber SAS Efendimiz lâzım!.. Evliyâullahın zihniyeti önemli, alimlerin sözleri önemli... Başka insanlar bizim için örnek olamaz. Kötü insan örnek olmamalı, iyi örnek olmalı!..

Hattâ, *Mecelle*'de de bir kaide vardır... Mecelle büyük bir hukuk eseridir, Osmanlıların en büyük eserlerinden biridir:

“—*Bâtıl makîsün aleyh olmaz! Yâni, bâtil örnek alınmaz!*”

“—Efendim, falanca adam şöyle yapmış, ben de öyle yapıyorum.”

İyi ama onun yaptığı zaten batıl; sen o batılı ne diye örnek alıyorsun? O örnek olmaz ki... Sen diyebiliyor musun, “Peygamber Efendimiz böyle yapmış, ben de öyle yapıyorum!” diye... Batıl örnek olmaz, hak örnek olur; kötü örnek olmaz iyi örnek olur.

Peygamber yaptıysa, sen de yap! Ama, şeytan yaptıysa, sen yapma!.. Şeytanın yaptığı örnek olmaz. Şeytan, “Ben ondan daha hayırlıyım demiş, Adem AS’a secde etmemiş. Allah da onu cennetten kovmuş. O zaman sen şeytanın yaptığını yapmamak için, kibirlenmeyeceksin. Kibir şeytanın huyudur; kibirlenme, şeytanın yaptığını yapma!..

Her gün zikirleriniz olacak. Niye her gün... Çünkü, zikir dervişin gıdasıdır. Derviş mânevî gıdasını zikirden alır. İnsan yemek yemediği zaman halsiz düştüğü gibi, gıda aldığı zaman kuvvetlendiği gibi, derviş de zikirle kuvvetlenir.

“—Zikri ne zaman yapabiliriz?”

Her zaman yapabilirsiniz. Zikrin mecburi bir zamanı olmadığı gibi yasak bir zamanı da yoktur. Bütün gün, istediğiniz bir zaman yapabilirsiniz. Ne zaman işlerinizi bitirirseniz, ne zaman “Oh tamam, işler bitti, şöyle bir kenara oturayım!” diyebiliyorsanız, o zaman yapın zikir vazifenizi...



“—Benim oturacak hiç halim olmuyor; yaşlı annem babam var, üç tane çocuğum var, evin işleri var, çok çalışıyorum. Sabahtan akşama bitab düşünüyorum.”

Tamam, sen de o zaman gezerken zikrini yap! Oturarak yapamıyorsan, gezerken yap!..

“—Misafir odasında oturamıyorum, oturma odasında oturamıyorum...”

Mutfakta yap!.. Patates soyarken yap, domates doğrarken yap!..

Hattâ geçen gün bir yerdeydik. Boyacılar geldi, aldı eline fırçayı, şarkı söyleyerek boya yaptı. Pekiyi o şarkı söyleyerek yapıyor da, sen neden yaptığın işi zikrederek yapmıyorsun?..

Nasıl mücahidler düşmana saldırırken Allah Allah derlermiş, zikrederek savaşmışlar; sen de zikrederek yemek yap! Zikirli yemeğin feyzi bereketi de çok olur, yiyene de faydası olur. Tamam, zikrederek yap!..

Her zaman için mümkün, hiçbir mâzeret yok... Benim beş

çocuğum var... İsterse dokuz tane olsun... Benim işim çok... İstersen yirmi dört saat çalış... Arada yapabilirsin.

Bir de tabii serbest, tam usûlüne uygun yapmak istiyorsanız, sakın bir yerde, تنها, temiz bir yerde diz çökerek oturursunuz. Gözünüzü yumarsınız, tadını çıkarta çıkarta yaparsınız zikrinizi...

Evelâ 25 defa *Estağfiru'llah* çekeceksiniz.

“—Niye?”

Namazı bitirdiğimiz zaman bile “*Estağfiru'llah*” diyoruz da ondan... Sağa sola selâm verince bile üç defa “*Estağfirullâh... Estağfiru'llâh... Estağfiru'llâh...*” diyeceksiniz, ondan sonra “*Allâhümme ente's-selâmü ve minke's-selâm, tebârekte yâ ze'l-celâli ve'l-ikrâm.*” diyeceksiniz.

Halbuki namaz bir ibadet, güzel bir şey... Namazı kıldığımız zaman bile *Estağfiru'llâh* diyorsak, günün içinde namaz kılmadığı zaman nice hataları vardır insanın... Tabii, onlar için bir “*Estağfiru'llâh*” demek iyidir işe başlarken...

Nasıl temiz bir insanız hepimiz, el-hamdü lillâh müslüman temizdir. Temizlik imanın yarısıdır. Nasıl sofraya otururken elimizi yıkıyoruz. Hem de yıkadığımız zaman katran gjbi simsiyah akıyor su... Şaşıyoruz;

“—Allah Allah!.. Yâ kirli bir şey yapmadım, ne oduna ne kömüre bulaştım; yine de şu akana bak!” diyoruz.

Çünkü, bilmeden insanın elleri kirleniyor. İşte bilmeden gönlü de kirlenir.

Onun için 25 defa “*Estağfiru'llah*” diyerek başlayacaksınız ki, bir mânevî temizlik olsun.

Sonra bir *Fâtîha*, üç *Kulhuwallah* okuyacaksınız. Bunların sevabını Peygamber SAS Efendimiz'e ve Peygamber Efendimiz'den bize kadar gelmiş geçmiş pirlerimizin, şeyhlerimizin ve evliyâullah büyüklerimizin ruhlarına hediye edeceksiniz.

Biliyorsunuz bu iş nasıl geldi bize kadar: Peygamber Efendimiz insanları hak yola davet etti, yaşadı. Ondan sonra vefat etti,

ahirete göçtü. Ondan sonra Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz geldi, hulefâ-i râşidîn geldi. Ondan sonra evliyâullah geldi, mürşid-i kâmiller, büyük alimler, Allah'ın sevgili kulları, mübarek kulları geldi. Bu irşad vazifesini yaptılar, yaptılar, yaptılar... Buna tarikat diyoruz. Sonra vazife Mehmed Zâhid Kotku (Rh.A) Hocamız'a geldi. Mehmed Zâhid Kotku (Rh.A) Hocamız da, "Evlâdım benden sonra bu vazifeyi sen yapacaksın!" dedi. Biz de bu vazifeyi yapıyoruz.

Bizden önce Peygamber Efendimiz'e kadar büyüklerimiz bu vazifeyi yaparak elden ele bayrağı devrettiler. Bayrak bize böyle geldi. Binâen aleyh, bunların hepsi bizim büyüklerimizdir.

Kimlerdir o büyüklerimiz: Bahâeddin Nakşibend Efendimiz büyüğümüzdür, İmâm-ı Rabbânî Efendimiz büyüğümüzdür, Abdülkâdir-i Geylânî Efendimiz büyüğümüzdür, Şehâbeddin Sühreverdi Efendimiz büyüğümüzdür... Kitaplarını yayınladık, dergilerde verdik.

Hâlid-i Bağdâdî Efendimiz büyüğümüzdür, Mevlânâ Hazretleri yine büyüğümüzdür, akrabamız olan bir tarikattandır... Geçen gün rüyasını gördüm, Şâzelî Tarikatı büyükleri büyüklerimizdir. Yâni zikre oturduğumuz zaman onlara bir *Fâtîha*, üç *Kul hüva'llah* gönderiyoruz. Bu gider; sen okursun, Allah onlara bildirir. Onlar da sizi bilirler. Dünyadan filânca şahıs bana Fâtîha gönderiyor, sevaplı şeyler gönderiyor, evlâdım benim diye sever.

Evliyâullah'ın ruhlarının hürriyeti vardır ahirette, serbestliği vardır, tasarrufatı vardır, vazifeleri vardır. Onlar insanların rüyasına girerler, hak yolu gösterirler, nasihat ederler. Öyle kabiliyetleri vardır evliyâullahın...

Onun için onlara birer *Fatiha*, üçer *İhlâs-ı Şerif* hediye edin, işe başladığınız zaman...

Sonra gözünüz kapalı üç *rabita* yapacaksınız.

Rabita tefekkür mânâsınadır burada... Üç tefekkür ve tahayyül yapacaksınız. *Tahayyül*, hayal etmek demektir.

d. Râbıta-i Mevt

Birincisi rabıta-i mevt... Yâni, bu hayatın fâni olduğunu, bir gün gelip öleceğinizi, öldükten sonra kıyametin kopmasından sonra kabirden kalkacağınızı, mahşer yerinde toplanacağınızı, Allah'ın insanları muhakeme edeceğini, sevapların günahların tartılacağını, iyilerin bir tarafa, kötülerin bir tarafa ayrılacağını; iyilerin sıratı geçip cennete varıp ebedî saadete ereceğini, kötülerin cehenneme atılıp yanacağını biliyoruz. Bunları düşünmeye *rabıta-i mevt* yapmak denir.

İnsan bunları düşününce, cennete girenlerin ne kadar mutlu olduklarını, cehenneme atılanların da nasıl cayır cayır yandığını, nasıl feryad ettiğini, pişman olduğunu düşünecek, hayalinde göz önüne getirecek bunları... İçindeki kendi nefesine diyecek ki:

“—Ey nefsim aklını başına topla, divânelik etme! Bu hayatının kıymetini bil, ahirette cehennemlik olmamak için şimdiden tedbirini al!.. Cenneti kazanmaya sebe olacak işleri yap, cehenneme düşmeye sebep olacak işleri bırak!.. Cehennemden kendini koru, cenneti elinden kaçırmamağa gayret et! Hayatının bir saniyesini bile boş geçirme, harcama, zâyi etme!..”

İşte bu düşünmeye, bu tahayyüle *rabıta-ı mevt* denir. Bunun aslı Peygamber Efendimiz'in tavsiyesidir. Efendimiz ölümü çok düşünmemizi tavsiye ediyor.

Ölüm biraz acı bir şeydir, korkunç bir şeydir amma, bu nefis ölüm korkusundan başka bir şeyle de ıslah olmaz. Nefsi ıslah etmek için en iyi çare bu olsa gerek ki, Peygamber Efendimiz ölümü düşünmeyi tavsiye ediyor.

Hadis-i şerifler vardır camilerin duvarlarında yazılı:⁵⁶

عَجِّلُوا بِالتَّوْبَةِ قَبْلَ الْمَوْتِ!

(*Accilû bi't-tevbeti kable'l-mevt*) “Ölüm gelmeden evvel, ölüm sizi ansızın yakalamadan önce tevbe edin!”

⁵⁶ Elbânî, *Silsiletü'd-Daîfe*, c.I, s.174, no:75.



Yaş da bakmaz, sıraya da bakmaz. Bakarsınız beş tane kardeşten en küçüğü ölür... Bakarsınız, dede yaşar da torun ölür... Bakarsınız hastanın başında bekleyen insan ölür de hasta kalır.

Bir ay kadar önce bizim köyde akrabamız böyle oldu. Yatalak bir hastamız vardı, 16 yıldır yatalak... Kocası ona bakıyor, kızı bakıyor, kızının evinde... Kızı öldü. Hasta duruyor, bakıcısı gitti. Ölümün ne zaman geleceği belli olmadığından ölüme hazırlıklı olmak lâzım ve tedbirini alması lâzım insanın...

e. Râbıta-i Mürşid

Sonra neyi düşüneceğiz?.. *Rabıta-i mürşid*... Birincisi ölümü düşünmek, ikincisi insanın mürşidini düşünmesi...

Nerde olursanız olun... Biz şimdi Türkiye'ye döneceğiz, siz burada kalacaksınız. Veya siz falanca yere gideceksiniz, biz falanca yere gideceğiz. Nerde olursak olalım bizimle irtibat kuracaksınız, zikre oturduğunuz zaman... Gözünüzü kapatacaksınız, bizi böyle karşınızda göz önüne getireceksiniz,



bizimle mânevî bağlantınızı kuracaksınız.

Bu neye benzer?.. Radyonun düğmelerini karıştırıp da istasyonu bulmaya benzer. Veya televizyonun düğmelerini ayarlayıp da görüntüyü getirmeye benzer. Onun için bu bağlantıyı kuracaksınız.

İnsan bu bağlantıyı kurduğu zaman ne olur?.. Bu bağlantıyı kurduğu zaman, büyüklerin mânevî halleri, feyizleri ona intikal eder. Yaptığı ibadetin tadını duyar, faidesini görür, feyzi çok olur, içi dışı nurlanır, tarikatta ilerler. Bu ilerlemeye seyr-i sülûk diyoruz. İnsanın tutturduğu yolda yürümesi, ilerlemesi diyoruz. Eğer bunu güzel yaparsa, tasavvuftaki ilerlemesi Rasûlüllah'la buluşmaya gelir. Rasûlüllah'la buluşmayı yaparsa, Allah'la buluşmaya gelir. Bunlara *fenâ fi'ş-şeyh*, *fenâ fi'r-rasûl*, *fenâ fi'llâh*, *bekâ bi'llâh* deniliyor... *Fenâ* demek, kavuşup beraber olmak demek...

Onun için, bu rabîta-i mürşidi de güzelce yapın! Bunu

yaptığınız zaman feyziniz, zikir yaparken aldığınız mânevî duygular daha kuvvetli olacak, tarikatta ilerlemeniz daha iyi olacak.

f. Râbîta-i Huzur

Üçüncüsü: Rabîta-i huzur... Huzur rabîtası... Bu ne demek?.. Senin Allah'ın huzurunda olduğunu düşünmen demektir. Kur'an-ı Kerim'de buyruluyor ki:

وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ (الحديد: ٤)

(*Ve hüve meaküm, eyne mâ küntüm*) “Siz nerde olursanız olun ey kullar, Allah sizin yanınızdadır.” (Hadîd, 57/4)

“—Biz onu göremiyoruz!”

Evet göremezsiniz;

لَا تَدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ
(الأنعام: ١٠٣)

(*Lâ tûdrikühü'l-epsâr ve hüve yûdrikühü'l-epsâr*) “Kullar onu görmez ama, o kulları görür. (*Ve hüve'l-latîfü'l-habîr*.) O eşyayı pek iyi bilen, her şeyden haberdar olandır.” (En'am, 6/103)

Bizim gözümüz görmeğe müsait değil, onun için göremiyoruz. Güneşe bile bakamıyoruz, bakarsak gözümüz kör olur. Ama Allah bizi görüyor, her halimizi biliyor, her yaptığımızdan haberdar... Onun için bunu düşünmek gerekiyor.

Gözünüzü kapattığınız zaman, Allah'ın huzurunda olduğunuzu düşüneceksiniz. “Sen beni görüyorsun, benim söylediklerimi biliyorsun! Söylemesem, içimden geçenleri biliyorsun!.. Sen alemlerin Rabbisin, ben seni kulunum... Sen her şeye kadirsin, ben senin lütfuna muhtacım... Ben fakirim, ben muhtacım, ben acizim... Sen bana lütfedersen, benim halim iyi olur. Ben senin iyi

kulun olmak istiyorum, bana yardım etmeni istiyorum. Bana yardım et de ben de senin sevdiğin kullardan olayım, iyi kullardan olayım, iyi işler yapabileyim... Ömrümü rızana uygun geçirebileyim yâ Rabbi!.." diye dua edeceksiniz.

g. Allah Duaları Kabul Eder

Neden?.. Dua edene Allah istediğini vereceğini bildiriyor da ondan... Rabbimiz buyuruyor ki Kur'an-ı Kerim'de:

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ (المؤمن: ٦٠)

(*Ve kâle rabbüküm üd'ûnî estecib leküm*) "Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana siz dua edin, ben sizin duanıza karşılık veririm, istediğinizi ihsan ederim."

Onun için isteyeceksin! Amma, "İstedim de vermedi." demeyeceksin. Neden?.. Çünkü, senin istediğin zamanda verecek diye bir şey yok... Sen bazan verdiğini anlayamazsın.

Kendi hayatımdan bir misâlle açıklayayım, iyi kalsın hatırlınızda: Ben evlendiğim zaman, tayinim Ankara'ya oldu. Ankara İlahiyat Fakültesi'ne asistan gittim. Bir odalık bir ev buldum. Bir oda, bir mutfak; başka bir şey bulamadım, ayaklarım patladı. İstiyorum ki, fakülteye yakın olsun, her an evle irtibatlı olayım! Çünkü yeni evliyiz. Evde hanımı bıraktığım zaman, o korkar; ben de ondan korkuyorum, onun başına bir şey gelmesin diye... Yabancı bir yere gittik çünkü... Anamızın babamızın dizinin dibinden ilk defa ayrılıyor. Onun için girdik böyle bir eve...

Ondan sonra o bir odalı evde, mahalleli bizi tanıdı. Bir dul kadın vardı, bahçesinde müstakil müstemilâtlı bir evi vardı, üç odalı... Onun kiracısı çıkarken, kendisi haber gönderdi: "Size vereceğim, buraya gelin!" dedi. Biz de oraya geçtik.

Ama biz ilk defa İstanbul'da evlenmiştik. Eşyalarımızı bir kamyonu yüklettik. Gerede'de bütün saksılarımız donmuş, sıfırın

altında kaç derece soğukta... Eşyalar yıprandı. Ankara'ya geldik.



Ondan sonra da öteki eve geçtik. Ben elimi açtım, dua ettim:

“—Yâ Rabbi, bizi evden eve gezdirme! Bundan sonra kendi evimize çıkart!..” dedim, “Bundan sonra kendi evimize çıkalım!” diye dua ettim.

Ondan sonra bir zaman geldi. Bizim tanıdığımız birilerine giderken, gelirken onların mahallesindeki evleri beğendik. Bahçeli evler, iki katlı villalar, üst katları manzaralı, güzel... Bizim hacı hanım —o zaman hacı değildik de— dedi ki:

“—Oraya taşınalım!”

“—Yâhu hanım etme eyleme! Bu evlerin parası şu kadar, biz bunun parasını veremeyiz!” derken, neticede bir kış günü oraya taşındık.

Evler güzeldi, ben de memnun oldum. O zamanın parasıyla doksan lira para verdik.

Oraya taşınınca, ben kendi içimden dedim ki:

“—Allah duamı kabul etmemiş. Çünkü, buradan kendi evimize

çıkalım dedik ama yine kiraya çıkıyoruz.” dedim.

Kiralık bir eve gidiyoruz, üst kat, manzaralı, balkonu geniş, bütün ova ayağının altında; fakat kira...

Aradan birkaç sene geçti, o ev bizim oldu. Kiracı gittiğimiz ev bizim oldu. Demek ki duamız kabul olmuş, kendi evimize taşınmışız. Bizden önce kimse girmemişti eve, sıfır...İlk defa biz girmiştik, ev bizim... Meğer ev bizimmiş... İlkönce kendi evimize biraz kira verdik, ondan sonra ev bizim oldu. Yâni, “Allah’a dua ettim, Allah duamı kabul etmedi.” demeyin!..

Allah duayı üç şekilde kabul eder:

1. Ya istediğinizi aynen verir.

2. Ya istediğinize daha uygun olanı verir. Sizin istediğiniz pek uygun değildir de...

Meselâ, siz istersiniz ki, “Bana bir külüstür, eski araba olsa da razıyım!” dersiniz, Allah size Mercedes verir. Mercedes daha iyi değil mi?.. Daha iyi... Demek ki istediğim olmadı demeyeceksiniz; daha iyisini veriyor.

3. Ya da, bu dünyada verilmeyecek bir şey istediyseniz, ahirette sevabını verir.

Meselâ, ben hatırlıyorum: Hocamız vefat edeceği zaman başucunda bekliyoruz. Canımız gidiyor, vefat etmesin Hocamız diye... Benim babam filân hatırlıyorum:

“—Yâ Rabbi, benim ömrümü al, ona ver! Ben öleyim, o kalsın!” diye dua ediyordu.

Allah senin ömrünü almadan ona ömür vermeye kâdir değil mi?.. Kâdir... İlle bir yerden alıp öbür tarafa ekleme mecburiyeti yok Allah için... Dilerse onun da ömrünü, diğerinin de ömrünü uzatabilir.

Çok dua ettik ama Hocamız öldü. Neden?.. Kader... Kader değişmez tabii, ömrü o kadar... Çare yok...

Peygamber Efendimiz’in ölümünü de kimse istemedi, inanamadılar. Hazret-i Ömer kılıcı çekti:

“—Kim Peygamber öldü derse, kafasını uçururum!” dedi, “Ölmedi!” dedi.

İnanamıyor bir türlü... Peygamber Efendimiz yatıyor orada, o “Kim Peygamber öldü derse, keserim!” diyor.

Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz ayet-i kerime okudu:

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ، قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ، أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ

قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ (آل عمران: ١٤٤)

(*Vemâ muhammedün illâ rasûl*) “Muhammed de bir rasuldür. (*Kad halet min kablihi'r-rusûl*) Ondan önce nice peygamberler yaşadı, öldüler; o da bir peygamber, o da ölecek! (*Efein mâte ev kutile'nkalebtüm alâ a'kâbiküm?*) Eğer o ölürse veya şehid edilirse, topuğunuzun üzerinde dönüp de eski hayatınıza mı gideceksiniz, vaz mı geçeceksiniz İslâm'dan?”

Bu ayet-i kerimeyi okuyunca, Hazret-i Ömer sakinleşti. “Bu ayeti evvelce biliyordum ama, hiç böyle düşünmemiştim, o mânâyâ almamıştım.” diyor. O zaman anladı. Ne yapalım dediler, tedbir almağa filân başladılar.

Peygamberler ölüyor, herkes ölecek. Sen ölmesin diye dua ediyorsun, çok yaşasın diye dua ediyorsun. Ama kader... O zaman ne olur?.. Senin istediğin şey bu dünyada Allah'ın vermeyeceği bir şeyse, olmayacak bir şeyse; o zaman ahirette sevap verir.

Abdülkâdir-i Geylânî Hazretleri kitabında anlatıyor ki, o da hadis-i şeriften almış zâten... Ahirette kulun hesabı görülürken bakacakmış ki, yığın yığın sevaplar var... Şaşıracakmış ve soracakmış Allah'a:

“—Yâ Rabbi bu sevapları nerden kazandığımı da bilemiyorum ben... Nerden geldi bunlar?”

Allah-u Teâlâ Hazretleri buyuracakmış ki:

“—Ey kulum, bunlar senin dünyada ettiğin duaların mükâfatıdır. O zaman istediğin şeyler benim kader-i ilâhime uygun olmadığından verilmedi; bugün bu mükâfat verilmiş oluyor sana... Duanın karşılığı bu olmuş oluyor.”

O zaman kullar diyeceklermiş ki:
“—Keşke dualarımızın hepsi böyle olsaymış da, burada çok büyük sevap kazansaymışız.” diyeceklermiş.

h. Zikirler

Ondan sonra Allah'ın huzurunda olduğunuz mânâsını kaybetmeden, elinizde tesbihle zikre başlayın!..

1. Yüz defa “*Estağfirullah...*” deyin!.. Hadis-i şerifte vardır, Peygamber Efendimiz SAS'in tavsiyesidir.

2. Yüz defa “*Lâ ilâhe illallah*” deyin!..

3. Bin defa “*Allah...*” deyin!.. Her yüz defasında “*Îlâhî ente maksûdî ve rıdâke matlûbî*” deyin!.. Bu da hadis-i kudsîden alınma bir sözdür. “Yâ Rabbi! Maksudum sensin, ben senin rızanı istiyorum.” demektir.

4. Yüz defa *Salavât-ı şerife* getirin! Bu da hadis-i şerifte vardır.

5. Yüz defa da *Kul huwallâhu ehad*'ı okuyun!.. Bu da hadis-i şerifte vardır. Hadis-i şerifleri uygulamış oluyorsunuz. Zikri hadis-i şeriflere uygun olarak yapmış oluyorsunuz.

Bu zikirleri böyle yaptıktan sonra dualar edeceksiniz. Kendinize dua edeceksiniz; dünyanıza ahiretinize... Bu bencillik değildir, normaldir, isteyebilirsiniz.

Annenizi, babanızı duadan unutmayacaksınız! Çünkü annesine babasına duayı terk eden kulu Allah sevmez. Ama insanın şeyhi Peygamber vekili olduğu için, anne babasından önde gelir. Hocanızı da duadan unutmazsınız.

Ondan sonra müslümanlara dua edersiniz. Konu komşunuza, sevdiklerinize dua edersiniz. Böylece yakınlarınıza, sevdiklerinize dua edersiniz. Allah ondan dolayı da mükâfatlandırır.

Tabii, zikir bu kadarlık değildir. Zikir başka zaman da yapılabilir. Onu da *zikr-i kalbî* ile yaparsınız.

Şimdi ben size zikir telkin edeyim, beni dinleyin:

—Lâ ilâhe illallah... Lâ ilâhe illallah... Lâ ilâhe illallah...

Buyrun, siz de hep beraber söyleyin, Allah şahid olsun:
—*Lâ ilâhe illallah... Lâ ilâhe illallah... Lâ ilâhe illallah...*
—Allah...
—*Allah...*
—Allah...
—*Allah...*
—Allah...
—*Allah...*
—Şimdi ağzınızı kapatın, gözünüzü de kapatın!.. Allah demeyi
içinizden devam ettirin, sessiz olarak...

.....
Allah mübarek etsin... İşte böyle sessizce, dil dudak
kıpırdamadan, kimse anlamadan yapılan zikre de *zikr-i kalbî*
derler. İçinden yapıldığı için, kalbinden yapıldığı için kalbî
deniliyor. Bunun sevabı çok yüksektir. Bunu kimse bilmez,
gösteriş tehlikesi olmaz, başkasının dikkatini çekmez. Melekler de
duymazmış, bilmezmiş bunu... Allah'ın bildiği bir zikir...

Bir defa bu şekilde Allah derse insan, bunun sevabı dört
milyon dokuz yüz bin misli fazladır. Hadis-i şeriflerde böyle
bildiriliyor. Çok sevabı vardır. Bir defa diyorsun, beş milyon misli
sevap alıyorsunuz aşağı yukarı...

Onun için bu zikre de devam edin! Yolda, işte, vasıtada,
otururken, yürürken, hattâ yatakta uyumadan yatarken kalbiniz
“*Allah... Allah... Allah...*” diye zikretsин!..

Hocamız'la böyle seyahat ederdik de, bazan bir yerde misafir
olduğumuz olurdu. Bir seferinde Ankara'da bir evde misafirdik,
salonda yatıyorduk. Horul horul uyuyordu, bir taraftan da
kendisinden muntazaman, “*Allah... Allah...*” diye ses geliyordu.
Ben hayret ettim.

Hocamız'la her zaman aynı yerde yatamazdık. Seyahat
münasebetiyle böyle aynı odaya, yan yana düştük. O salonun öbür
tarafında yatıyor, horul horul uyuyordu. Çünkü yaşlı, yoruldu. Bir
taraftan da muntazaman “*Allah... Allah... Allah...*” diye ses
geliyordu. Uyumurken de zikre devam ediyordu. Böyle çok enterasan

bir şey...

Siz de böyle zikri her zaman yapın; her zaman beş milyon, beş milyon, beş milyon... Bu beş milyon lira olsa, beş milyon lira bile bayağı bir paradır. Allah'ın mükâfatı hiç şüphe yok ki liradan kıymetlidir. Böyle bir sevap alırsanız hızlı gidersiniz, Allah'ın rızasını çabuk kazanırsınız.

Tabii, ana çizgiyi, ana çerçeveyi iyi bilmek lâzım!.. Bizim yolumuz iyi müslüman olmak yolu, Peygamber Efendimiz'in yolu, sahabe-i kirâmın yolu, Kur'an yolu; bunu iyi bileceğiz. Bu çerçeveden dışarı çıkmamak lâzım!.. Çünkü, bir çok insanlar din namına çerçeveden dışarı çıkıyorlar, başka şeyler yapıyorlar, günahlara giriyorlar, haramlara bulaşıyorlar... Hem dünyaları mahvoluyor, hem ahiretleri mahvoluyor. O bakımdan an çerçeveyi unutmayalım!..

Onun için size tavsiye ediyorum, *Riyâzüs Sâlihîn* kitabını okuyun! Peygamber Efendimiz'in tavsiyelerini duymuş olun!.. İngilizcesi var, Türkçesi var, açıklaması var; her şeyi var... Çokbulunan bir kitap, belki karıştırsanız, kütüphanenizde zâten şimdi bile mevcut olan bir kitaptır. Bunu okuyun da, bakalım Peygamber Efendimiz nasıl bir kimseymiş, neler tavsiye etmiş; onları öğrenmiş olun!..

Namazları evvel vaktinde kılın!.. Namaz çok kıymetli bir ibadettir, evvel vaktinde namazı kılın!..

Bizim Hacı Hanım bu hususta hatırlınızda kalsın, bir nümûne olarak... Müezzin minareden inmeden namaza durur. Bazen ben seslenirim, "Hacı Hanım bir şey..." filân diyeceğim; bakarım, "*Allahu ekber!*" demiş, namaza durmuş.

Peygamber Efendimiz'e soruyorlar:

"—En sevaplı ibadet nedir?" diye.

Buyuruyor ki:⁵⁷

⁵⁷ Tirmizî, *Sünen*, c.I, s.286, no:155; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.434, no:1884; Şeybânî, *el-Âhâd ve'l-Mesânî*, c.V, s.521, no:3373; Ümm-ü Ferve RA'dan.

الصَّلَاةُ لِأَوَّلِ وَقْتِهَا (ت. ق. عن أم فروة)

(*Es-salâtu li-evveli vaktihâ*) “Ezan okunduğu zaman, evvel vaktinde kılınan namazdır.”

Namaz ilk vakitte kılınırsa, çok nurlu olur. Ortasına doğru kılınırsa, biraz nuru azalmış olur. Sonuna doğru kılınırsa, çok daha azalmış olur. En son sıkışık zamanında kılınırsa, artık bitmek üzere olan bir mum gibi olur. Yâni sevabı az olur.

Farz namazları evvel vaktinde kılacağız.

i. Nâfile Namazlar

Farz namazlardan ayrı öteki namazları, fazilet namazlarını, nâfileleri kılacağız. Nâfile namazları kıldığımız zaman, Allah'ın sevgisini kazanırız. “Bak, kulum mecbur olmadığı şu ibadetleri de severek yapıyor!” diye Allah sever.

Onun için, onlardan bazılarını büyüklerimiz bize tavsiye etmiş. Ama büyüklerimiz nerden almış?.. Onlar da hadis-i şeriflerden almış. Peygamber Efendimiz'in tavsiye ettiği namazlardır. Zâten büyüklerimizin en büyüğü de Peygamber SAS Efendimiz...

1. Sabah namazından sonra uyumayıp, Kur'an okuyup, Evrad'ımızı, dualarımızı okuyup, güneşin doğmasından yarım saat geçinceye kadar meşgul olup *işrak namazı* kılmak... Bu çok sevaptır, bir...

Ne zaman kılınıyor?.. Güneş doğduktan yarım saat, kırk beş dakika sonra kılınabiliyor.

Bunun sevabı ne?..

Peygamber SAS Efendimiz şöyle buyurmuşlar:⁵⁸

مَنْ صَلَّى الْفَجْرَ فِي جَمَاعَةٍ، ثُمَّ قَعَدَ يَذْكُرُ اللَّهَ حَتَّى تَطْلُعَ

⁵⁸ Tirmizî, *Sünen*, c.II, s.481, no:586; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.9; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.808, no:21508; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XX, s.496, no:22727.

الشمس، ثم صلى ركعتين، كانت له كأجر حجة وعمره
تامة، تامة، تامة (ت. حسن عن انس)

RE. 426/14 (*Men salle'l-fecre fî cemâatin*) “Kim sabah namazını cemaatle camide kılarırsa, (*sümme kaade yezküru'llâhe hattâ tatlua's-şems*) sonra Allah'ı zikrederek zamanını değerlendirmek sûretiyle, güneş doğup kerahat vakti çıkıncaya kadar oturursa... (*Sümme sallâ rek'ateyn*) Kerahat vakti geçtikten sonra, kalkıp iki rekat namaz kılarırsa; (*kânet lehû keecri hâccetin ve umretin tâmmetin, tâmmetin, tâmmeh*) böyle oturmak, bu ibadeti yapmak, ona o gün tam bir hac ve umre yapmış gibi sevap kazandırır; tam bir hac ve umre yapmış gibi, tam bir hac ve umre yapmış gibi...” buyurmuşlar.

Efendimiz, üç defa tam bir hac ve umre demiş. Yanlış duyduk demesinler, şaşırmasınlar diye üç defa söylemiş. Sahih hadistir bu, İmam Tirmizî rivayet etmiştir.

Bu işrak namazını kılın, o sabah bir hac ve umre sevabını kazanmış olursunuz.

Hac ve umre nasıl bir ibadettir?

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁵⁹

⁵⁹ Buhârî, *Sahih*, c.II, s.629, no:1683; Müslim, *Sahih*, c.VII, s.71, no:2403; Tirmizî, *Sünen*, c.III, s.272, no:933; Neseî, *Sünen*, c.V, s.115, no:2629; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.964, no:2888; İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Yahyâ), c.I, s.346, no:767; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.246, no:7348; İbn-i Huzeyme, *Sahih*, c.IV, s.131, no:2513; İbn-i Hibbân, *Sahih*, c.IX, s.9, no:3696; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.278, no:905; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XII, s.11, no:6657; Abdür-Rezzak, *Musannef*, c.V, s.4, no:8799; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.III, s.120, no:12639; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.471, no:4091; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.343, no:8506; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.322, no:3608; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.III, s.317; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.477, no:8956; Hamîdî, *Müsned*, c.II, s.439, no:1002; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.318, no:2425; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.I, s.132, no:399; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.IX, s.61; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VI, s.223; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXIII, s.384; Ukaylî, *Duafâ*, c.II, s.124; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.309, no:630; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.147, no:2753; Ebû Hüreyre RA'dan.

الحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة (خ. م. ت. ن. ه. حم.
عن أبي هريرة؛ حم. طس. هب. عن جابر)

(*El-haccü'l-mebrûru leyse lehû cezâün ille'l-cenneh*) “Allah’ın istediği tarzda iyi bir hac yaptı mı insan, mükâfatı cennetten başka bir şey değildir.”

Cennete götüren bir ibadettir hac... Onun için, sabahleyin bir hac yapmış olma sevabını kazanmak çok büyük bir sevaptır. Bunu kaçırmamağa çalışın!

“—Uykum var...”

Uykunu sonra uyu! Bu sevabı kazan, ondan sonra uyu!..

2. Sabahla öğlen arası geniştir, altı yedi saat vakit vardır. Bu arada bir *duha namazı* vardır. Öğlene kırkbeş dakika kalıncaya kadar kılınabilir. Dört rekât, iki rekât veya daha fazla olarak onu da kılın!..

Bir insan duha namazı kılmaya devam ederse, Allah onu muhsinîn ü muhsinât kulları zamresine katar. Allah’ın sevdiği bir kullar grubudur bu muhbin kullar zümresi... Onların arasına katılır insan...

3. Akşam namazının sünnetinin arkasından, Peygamber Efendimiz’in tavsiye ettiği sevaplı namazlardan birisi olarak *evvâbîn namazı* vardır. Sevabı nedir?.. İnsanın günahları denizlerin köpükleri kadar çok olsa bile, affına sebep olurmuş evvâbîn namazı kılmak...

Bana bir şehirde bir kızcağız geldi:

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.325, no:14522; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.VIII, s.203, no:8405; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.III, s.480, no:4119; İbn-i Adî, *Kâmil fi’l-Duafâ*, c.VI, s.135; Ukaylî, *Duafâ*, c.I, s.141, no:173; Câbir ibn-i Abdullah RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.V, s.4, no:11785, 11834, 12293-12295; *Câmiü’l-Ehâdis*, c.XII, s.164, no:11687, 11688 ve c.XIV, s.369, no:14515; RE. 201/8.

“—Hocam ben sizinle özel bir şey görüşmek istiyorum: Ben çok büyük günahlar işledim, Allah beni affeder mi?..” dedi. Ağlıyordu.

Benim de aklıma bu hadis-i şerif geldi.

“—Evvâbin namazına devam et kızım! Akşamları evvâbin namazı kıl, Allah bağışlar.” dedim.

4. Yatsı namazını kılıyoruz. Misafirliğe gidiyoruz veya çalışıyoruz, okuyoruz. Ailecek sohbet ediyoruz, çocukların derslerini öğretiyoruz... Yatma zamanı geliyor.

Yatma zamanı gelince taze abdest alacaksınız, dört rekat namaz kılıp abdestli yatacaksınız!..

Abdestli yatmanın mükâfatı nedir?..

1) Bütün gece ibadet etmiş gibi melekler ona sevap yazarlar. Bütün gece sanki hiç uyuyamamış da namaz kılmış gibi sevap yazarlar.

2) Ölürse imanla göçmesine sebep olur.

3) Gökyüzünden melekler, onun vücudunu nur olarak görürler, inerler, etrafına izdihamlı bir şekilde toplanırlar.

4) Melekler başında, “Yâ Rabbi, bu kulun abdestli yattı; sen bunu mağfiret et!” diye sabaha kadar dua ederler; dört...

5) Şeytan yanına sokulamaz; beş...

Onun için, geceleri böyle yatmaya çok gayret edin, çok dikkat edin!..

5. Geceleyin de uykunuzu bölüp *teheccüd namazı* kılmaya çalışın! Çocuk ağladı, kapı çalındı, şimşek çaktı... Gürültü oldu, patırtı oldu... Her neyse, gece kalktınız.

Bazan sivrisinek kaldırıyor insanı... Eyvah kaşınıyor filân derken, bakıyorum tam *teheccüd* vakti... O zaman sivrisineğe kızmıyorum bile... O vakitte kalkamayacakken kaldırdı ya, o bile iyi oluyor.

Sevaplı namazlar bunlar... Hatırlayalım bir daha: Sabah namazından sonra *işrak*... Öğle namazı ile sabah namazı arasında *duhâ*... Akşam namazının arkasından *evvâbin*... Gece yatairken

gece namazı, dört rekât namaz kılmak... Geceleyin uykuyu bölüp, kalkıp da kılınan *teheccüd namazı*...

Bu namazları SAS Efendimiz tavsiye etmiş, biz de tavsiye ediyoruz.

j. Nâfile Oruçlar

Bazı sevaplı oruçlar var, onları da tutarsınız. Nedir onlar?..

1. Bir kere haftalık pazartesi perşembe oruçları var... Peygamber efendimiz tutarmış, bize de tavsiye ediyor: “Pazartesi perşembe günlerinde ben oruçlu olmayı severim. Çünkü kulların amelleri Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin dergâhına, pazartesi perşembe günü arz olunur.” buyuruyor. Tutabilerseniz bunları tutun!..

2. Arabî aylar var ya; muharrem, safer, rebîül evvel, rebîül âhir, cumâdel ûlâ, cumâdel âhireh, receb, şa’bân, ramazan, şevval, zilکہâde, zilhicce... Her arabî ayın başında ortasında, sonunda oruç tutmak tavsiye ediliyor.

3. Her arabî ayın ortasında, ayın onüç, ondört, onbeşinde, yâni mehtaplı, dolunay olan gecelerin gündüzlerinde oruç tutmayı tavsiye ediyor Peygamber Efendimiz... Hiç bırakmamış. Geceliri güzel, gündüzleri de sevaplı demek ki; tutarmış.

Takvime bakacaksınız, bugün Arabî aylardan ayın kaç, bileceksiniz. Bunu bilmenin bir kestirme yolu nedir?.. Her gün ayın kaç ise o cüzü okursunuz. Böylece bir cüz okumuş olursunuz, ayı da bilirsiniz.

k. Temel Esaslar

Genel olarak günahlardan kaçınmağa dikkat edeceksiniz; harama, şüpheliye yaklaşmayacaksınız. Neler haramdır, neler helâldir kitaplarımız yazıyor. Neler sevaptır, neler gûnahtır; Hocamız’ın kitabı var, başka kitaplar da vardır. Onları öğrenirsiniz; helâlleri yapar, haramlardan kaçınırsınız. Sevaplı işleri yapar, günahlardan kaçınırsınız. Takvâ ehli müslüman

olmağa gayret edersiniz.

Başka sevaplı neler var?.. İlim öğrenmek sevaptır, öğretmek sevaptır. Öğrenirsiniz, öğretirsiniz. Okursunuz, okutursunuz. Kur'an öğrenirsiniz, öğretirsiniz, ezberlersiniz. İslâm'ı yaymaya çalışırsınız. Evinizde dinî toplantılar yaparsınız. Bunların hepsi sevaplı şeylerdir. Sevaplı şeyleri yapmağa çalışın!..

Paranız varsa hayır yaparsınız, kendi namınıza cami yaptırırsınız, çeşme yaptırırsınız, köprü yaptırırsınız, yol yaptırırsınız.

Meselâ, benim çok hoşuma giden hanımefendilerden birisi, çok seviyorum, Allah rahmet eylesin, mekânını cennet etsin, gıyabında çok sevgim var: Bezm-i Âlem Vâlide Sultan Hazretleri'dir.

Gurebâ Hastanesini yaptırmış fukara için, parasız tedâvi olsunlar diye... Terkos suyunu getirmiş İstanbul'a, millet suyu içsin diye... İşin enteresan tarafı, Terkos suyunu Bezm-i Alem Vâlide Sultan getirmiş de, Vakıf Gurebâ Hastanesi su parasını vermedi diye, belediye hastanenin suyunu kesmiş. Kaderin insanı getirdiği nokta çok enteresan...

Ama çok hayırlar yaptırmış, İstanbul'u ihyâ etmiş mübarek... Hastane yaptırmış, su getirmiş, camisi var... Her yerde Bezm-i Âlem Vâlide Sultan... Çok hoşuma gidiyor.

Bir de Hicaz'da, Arafat'a dağın kenarından terazili, muntazam, aynı seviyede döne döne, kanalla hacılara su getirtmiş. Zübeyde Hanım suyu diyorlar. Bu Zübeyde Hâtun gâlibâ Harun Reşid'in zevcesiymiş. Ona da hayranlık duyuyorum. Çünkü, o devirde hacıların su ihtiyacı çok fazlaydı.

Demek ki insan elinden geldiğince çeşitli hayırlar yapabilir. Kendisinden sonra da sevap kazanmasına sebep olacak eserler bırakabilir.

Üçüncü ana prensibimiz nedir?.. Huylarımızı güzelleştirmektir. İnsan müslüman olur ama, insanın içinde iyi huylar olduğu gibi kötü huylar da vardır. Kötü huylar da kalabilir.

Kin tutmak kötü huydur. Hased etmek kötü huydur, kendini beğenmek kötü huydur. Kibirilenmek kötü huydur. Cimrilik kötü huydur... Bu kötü huyları insanın içinden çıkartması lâzım, iyi huyları alması lâzım!.. Tatlı dilli, cömert, iyiliksever, melek gibi bir insan olması lâzım!.. Buna da dikkat edin!..

Tasavvuf, büyük ölçüde ahlâkı düzeltme yoludur. İnsan güzel ahlâklı oldu mu, Allah o güzel ahlâkından dolayı çok mükâfat verir. Bir güzel ahlâklı insan, gündüzleri sâim, geceleri kâim insanın kazandığı sevabı güzel huyları dolayısıyla kazanır. Ekseriyetle insanlar cennete takvâsıyla ve güzel ahlâkı sebebiyle gireceklerdir. Ahlâkı kötü olduğu zaman, iflâs durumuna düşeceklerdir. Ahlâklarının kötü olmasının cezasını bulacaklardır. Onun için, kötü huyları atıp iyi huyları almak lâzımdır.

Aslında tarikat değimiz şey, eğitim demektir, ahlâk eğitimi demektir, tekke terbiyesi demektir. İnsanın kâmil bir insan olması demektir. Allah bu işleri yapmağa sizleri muvaffak eylesin...

Her biriniz bir *Fâtiha*, üç *Kulhuwallah* okuyun da, bunları Peygamber Efendimiz'e, pirlarimize ve mürşid-i kâmillerimize hediye edelim, ondan sonra duanızı yapayım:

.....
Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:

إِنَّ الَّذِينَ يَبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ، يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ، فَمَنْ
نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ، وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ
فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا (الفتح: ١٠)

(İnne'llezîne yübâyîüneke innemâ yübâyîuna'llâh... Yedu'llâhi fevka eydîhim... Ve men nekese ve innemâ yenkü'sü alâ nefsihî... Ve men evfâ bimâ àhede aleyhu'llâhe feseyü'tîhi ecran azîmâ.)

Sadaka'llâhu'l-azîm.

[Muhakkak ki sana bey'at edenler, gerçekte Allah-u Teâlâ'ya bey'at etmişlerdir. Allah'ın kuvvet ve yardımı bey'at edenlerin üstündedir. Şu halde kim bu bağı çözerse, kendi aleyhine çözmüş olur. Kim de Allah ile sözleştiği şeye vefa, onun hükmünü ifâ ederse, Allah da ona büyük bir ecir verecektir.] (Fetih, 48/10)

Ahdinize sâdık olun, Allah'ın yoluna vefâlı olun, sırat-ı müstakîmden sapmayın!.. Allah-u Teâlâ sizleri bundan sonra nefse şeytana yenilmeyenlerden eylesin... Yolunda dâim eylesin, zikrinde kâim eylesin... Tarikatın âdâbını, ahlâkını öğrenip, tekke âdâbına sahip kâmil, sâlih, velî, mahbub bir kul olmayı nasib eylesin...

Gönlünüzü nurlandırın, gönlünüzün pasını izâle eylesin, gönlünüzün perdesini kaldırsın... Ma'rifetullahı erdirmiş, ârif kullar olun... Aşkullahı, muhabbetullahı erdirmiş; Allah'ın aşıkları olarak Allah'ın dinine aşıkâne hizmet eyleyin... Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin huzur-u izzetine sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varıp, Rabbim sizi cennetiyle, cemâliyle taltif eylesin... Rıdvân-ı ekberine vâsıl eylesin...

Bi-hürmeti esrâr-ı sûreti'l-fâtihah!

22. 07. 1995 / Pensilvanya - U. S. A.

14. TEBLİĞ VE İRŞAD GÖREVİ

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Kemâ yenbağî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayri halkihî seyyidînâ ve senedinâ ve tâci ruusinâ ve üsvetüne'l-haseneti muhammedini'l-mustafâ...

Çok muhterem misafirlerimiz!

Değerli, muhterem kardeşlerim!..

Allah-u Teâlâ Hazretlerinin selâmı, ihsânı, ikrâmı dünyada, ahirette üzerinize olsun...

Onun seçkin kulu Muhammed-i Mustafâ'sı, Habîb-i Edîbine sonsuz salât ü selâmlarımızı, tahiyyat ve ihtiramlarımızı arz ederim.

a. Cemaatte Rahmet Var!

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:

“İki müslüman bir araya gelirse, Allah birinden ötekisini, ötekisinden berikisini mutlaka faydalandırır.”

İki müslüman karşılaşır, iki el gibidir; birbirlerini yıkar, temizler, pak eyler. Tek el yıkama işinde yarım kalır, kendi dışını yıkayamaz. Ama, iki el olunca birbirlerini yıkıyor, temizliyor. O iki el gibi birbirini temizler.

Peygamber SAS efendimiz buyurmuşlar ki:⁶⁰

⁶⁰ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.278, no:18472; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.516, no:9119; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.43, no:15; Ebü's-Şeyh, *el-Emsâl fi'l-Hadîs*, c.I, s.149, no:111; İbn-i Ebî Âsım, *es-Sünneh*, c.I, s.104, no:81; Nu'mân ibn-i Beşîr RA'dan.

Ukaylî, *Duafâ*, c.IV, s.429, no:2058; Hz. Aişe RA'dan.

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.628, no:5962; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.V, s.392, no:9097; *Kenzü'l-Ummâl*, c.VII, s.934, no:20242; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.57, no:1074; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XII, s.66, no:11451.

الجماعة رحمة ، والفرقة عذاب (القضاعي عن النعمان بن بشير)

(*El-cemâatü rahmetün*) “Müslümanların bir araya gelmesi rahmettir. (*Ve'l-furkatü azâbün*) Ayrılık gayrılık da azaptır.” Bizim dinimiz cemaat dinidir, ama sorumluluk herkesin üzerindedir. Herkes Allah’a karşı kulluk görevleriyle yükümlüdür, sorumludur, vazifeleri vardır, vazifelerini yapması lâzım!..

b. İkaz ve İrşad Görevi

Peygamber SAS Efendimiz ve ondan önce Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin gönderdiği bütün enbiyâ ve’l-mürselîn (*Salevâtullâhi ve selâmühû aleyhim ecmaîn*), insanlara ilâhî hakikatleri anlatmak için vazifeli olarak gelmişlerdir. İnsanlara bazı hakikatlerin anlatılması lâzım!..

وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ (فاطر: ٢٤)

(*Ve in min ümmetin illâ halâ fihâ nezîr.*) “Hiçbir ümmet, topluluk, grup yoktur ki, Allah oraya bir haberci, bir ihtarcı, bir ihbarcı, bir ikazcı göndermemiş olsun.” (Fâtır, 35/24)

Mutlaka göndermiştir. Çünkü, insanoğullarının ikaza ihtiyacı vardır, uyarıya ihtiyacı vardır. Allah-u Teâlâ Hazretleri de lütfuyla keremiyle bu uyarma işini, gönderdiği vazifeli kimselerle yaptırmıştır. Cihan tarihi boyunca her topluluğa bir nezir göndererek bu vazifeyi yaptırmıştır.

Şimdi bu vazife, Peygamber SAS Efendimiz’den sonra... Peygamber Efendimiz *Hâtemü’n-nebiyyîn*’dir, peygamberlerin hâtemidir. (*Men lâ nebiyye ba’deh*) Kendisinden sonra bir peygamber gelmesi bahis konusu değildir. Ahir zaman peygamberidir, hükmü ahir zamana kadar, devresi ahir zamana kadar devam edecektir. Peygamber Efendimiz’in peygamber olduğu zamandan, kıyamet kopacağı zamana kadar artık devir,



Peygamber SAS Efendimiz'in devridir.

Peygamber Efendimiz'in ikaz ve irşad çalışmaları, evliyâullah tarafından, mürşid-i kâmiller tarafından, ilmiyle âmil olan ulemâ-i izâm ve meşâyih-ı kiram tarafından yapılagelmiştir.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁶¹

الْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ (أَبُو نَعِيمٍ، وَالدِّيلَمِيُّ، وَابْنُ النَّجَّارِ

عَنِ الْبَرَاءِ)

(*El-ulemâü veresetü'l-enbiyâi*) “Alimler peygamberlerin varislerdir.” Tebliğ görevini devam ettiren; Peygamber Efendimiz'den aldığı vazifeyi yaparak, insanları ikaz ve irşad etmek sûretiyle çalışan kimselerdir.

Bu vazife en önemli vazifedir. Onun için Kur'an-ı Kerim'de

⁶¹ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.75, no:4209; Berâ ibn-i Âzib RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.X, s.236, no:28679.

buyruluyor ki:

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ (فصلت: ۳۳)

(*Ve men ahsenü kavlen mimmen deà ila'llâhi*) “Allah’ın yoluna çağıran bir insandan daha güzel sözlü kim vardır?” (Fussilet, 41/33) Kim daha güzel bir iş yapmış sayılabilir? En yüksek hizmet, insanların hak yola girmesidir.

Bir insanın öteki bir insanın doğru yola gelmesine vesile olması, onu cehennem yolundan döndürüp cennet yoluna girmesini sağlaması, cennetlik olmasına vesile olması dünyadan ve dünyanın içindeki her şeye sahip olmaktan daha hayırlıdır. En önemli görev budur. Bütün insanların içinde bu görev geçerlidir. Yâni, İslâmî olmayan bir toplulukta da geçerlidir, orda İslâm’ı anlatmak lâzım!.. İslâmî bir devletin içinde de bu geçerlidir. Müslümanların devlet başkanlarına da, hükümet mensuplarına da, halkına da yine aynı görevin yöneltilmesi, onların ikaz edilmesi, doğru yola çekilmesi lâzım!..

c. Hakkı Söylemek

Onun için, Allah-u Teâlâ Hazretleri ulemâya görev vermiştir. Onlar kimseden korkmazlar, kimseden çekinmezler, hak olan sözü her yerde söylerler. Onun için hadis-i şerifte geçiyor ki:⁶²

⁶² Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.527, no:4344; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.471, no:2174; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1329, no:4011; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.19, no:11159; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.551, no:8543; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.II, s.352, no:1101; Hâmidî, *Müsned*, c.2, s.331, no:752; Kudâî, *Müsnedü’s-Şihâb*, c.II, s.247, no:1286; Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.I, s.358, no:1448; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXIII, s.305; Ebû Saîd el-Hudrî RA’dan.

İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1330, no:4012; Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.VIII, s.282, no:8081; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.II, s.166, no:1596; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.VI, s.93, no:7581; Kudâî, *Müsnedü’s-Şihâb*, c.II, s.248, no:1288; İbnü’l-Ca’d, *Müsned*, c.I, s.480, no:3326; Begavî, *Şerhü’s-Sünneh*, c.V, s.176; Rûyânî, *Müsned*, c.III, s.337, no:1161; İbn-i Adiy, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.VI, s.370; Ebû Ümâme RA’dan.

أَفْضَلُ الْجِهَادِ ، كَلِمَةُ حَقٍّ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ (د. ه. عن أبي سعيد ؛
حم. ه. طب. عن أي أمانة ؛ ن. عن سمرة ؛ حم. ن. هب. ض. عن
طارق مرسلا)

RE. 76/11 (*Efdalü'l-cihâdi kelimetü hakkın inde sultânin câir*)
“En üstün cihad, en faziletli cihad, zalim bir hükümdarın karşısında hak sözü söyleyebilmek, onu ikaz etmektir.”

Öyle anlaşıyor ki, zalim de olsa çekinmeyecek müslümanlar, hakkı her yerde söyleyecek. Yâni hayatı pahasına da olsa, hapse girmek pahasına da olsa, hakkı söyleyecek. Bu en önemli vazifedir. Hakkın söylenmediği yerde, ilmin hâkim olmadığı yerde, zulüm hakim olur, haksızlık hakim olur. İnsanlar istismar olunur, din ihmal olunur, dindarlık geri planda kalır. Sonunda cemiyetler mahvolur. Allah'ın istemediği durumlar, sevmediği durumlar, razı olmadığı durumlar ortaya çıkar. Onun için en mühim vazife, bu ikaz ve irşad vazifesidir.

Dünkü konuşmamda, İslâm dininin ne kadar büyük bir nimet olduğunu, ne kadar önemli olduğunu, bizim için ne kadar kıymetli olduğunu delilleriyle anlattım.

(*El-hamdü li'llâhi alâ ni'meti'l-islâm*) “İslâm nimeti için Allah'a hamd ü senâlar olsun!”

(*El-hamdü li'llâhi alâ tevfikı'l-îmân*) “İmanı nasib ettiği için Allah'a hamd ü senâlar olsun!”

(*El-hamdü li'llâhi alâ hidâyeti'r-rahmân*) “Rahmân'ın doğru

Neseî, *Sünen*, c.VII, s.161, no:4209; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.314, no:18850; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.435, no:7834; Ziyâü'l-Makdisî, *el-Ehâdisü'l-Muhtâre*, c.III, s.230, no:123; ed-Dûlâbî, *el-Künâ ve'l-Esmâ'*, c.I, s.238, no:427; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXIV, s.421, no:2939; Târik ibn-i Şihab Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.64, no:5511 ve c.XV, s.923, no:43588; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.172, no:457; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.V, s.198, no:3981.

yolunu nasib ettiği için Allah’a hamd ü senâlar olsun!”

Çok büyük bir nimettir İslâm nimeti...

Bu İslâm’ın gerçekten insanların içine yerleşmesi için, toplumlara yerleşmesi için ve insanların sonunda Allah’ın rızasını kazanıp da cennete gitmesi için; cehenneme düşmemesi için, cehennemden kurtulması için, cennete ulaşması için yapılması gereken çalışmaları kısa maddeler halinde, zamanım yettiğince açık bir şekilde anlattım. Ve bunların hepsinin tasavvuf olduğunu gösterdim.

Çünkü, nefsin terbiyesi lâzım, nefis terbiye olmazsa insan felâh bulamıyor; nefsin terbiyesi tasavvufta... Takvâ lâzım, takvâ olmazsa ameller kabul olmuyor; takvâ tasavvufta... İhlâs lâzım, ihlâs olmazsa ibadetler, insanın haccı, zekâtı kabul olmuyor; takvâ tasavvufta... İnsanın cahil olmaması, Allah’ı bilen, ma’rifetullah’ı kazanmış, arif olmuş bir kimse olması lâzım; irfan ve ma’rifetullah tasavvufta...

Binâen aleyh, tasavvuf çok önemli bir yoldur. İslâm’ın içindeki gerçek İslâm yoludur. Rasûlüllah’ın yoludur, sahabe-i kiramın yoludur, takvâ yoludur, cennet yoludur, ihsân yoludur, ihlâs yoludur, güzel ahlâk yoludur. Onun için, tasavvuf hepimiz için havadan, sudan gıdadan, hayattan önce lâzımdır.

Bir insan ölebilir, bir insan havasız susuz kalabilir, zengin olabilir, fakir olabilir amma; Allah’ın sevdiği bir kul olarak ölürse, imanla göçer, cennete gider. Bütün dert, Allah’ın sevmediği bir kimse olmak ve sonunda cehenneme gidecek bir yaşamla yaşayıp, cehenneme gitmektir. En büyük felâket odur.

Ölümden kaçmak mümkün değil, zaten herkes ölecek ama, mü’min olarak ölelim! Nerde öleceğimizi bilmiyoruz. Böyle sakın bir yerde dururken de tepemize bir uçak düşebilir, bir zelzele olabilir, bina yıkılabilir; yine ölür insan... Ölümden kaçmak, vâdesi geldiği zaman kurtulmak mümkün değildir. Mesele, ölürken iyi bir şekilde ölmek, öldükten sonra da cennete gitmektir, cehenneme gitmemektir.

d. Tasavvuf Yolu

Bu çalışma bizim en önem verdiğimiz çalışmadır. Bu çalışma dediğimizden kasdımız: İslâm'ı öğreneceğiz ve öğreteceğiz. Çünkü İslâm, iki cihan saadetinin yoludur. İslâm'ı tam öğrenmek ve yaşamak için de tasavvuf yolunu tutacağız. Çünkü tasavvuf yolu takvâ yoludur, ihlâs yoludur, nefsiye terbiye yoludur, ma'rifetullah yoludur, güzel ahlâk yoludur. Bunların hepsi de dinimizin esası, özü ve temelidir.

Bu çalışmaları yapmak lâzım!.. Bu çalışmalar yapılmadan yapılan öteki çalışmalar eksiktir, yanıltır, kusurludur, istikametini şaşırır, insanları yanlış noktaya götürür. Biliyorsunuz, gazetelerde okudunuz, “İnsanlara yol göstereceğim!” diye ortaya çıkan veya insanların, “Bize yol göstere!” diye bağlandıkları birtakım kimseler insanları doğru yola götüremiyorlar.

İsviçre’de birtakım villalarda yangınlar çıktı, birçok kimseler öldü; bozuk bir şey olduğu anlaşıldı... Geçtiğimiz senelerde Amerika’da bir ormanda dört yüz beş yüz kişi kendisini öldürdü; yanlış bir yol olduğu anlaşıldı... Hindistan’ın grularına, kâşna dinine ve sâiresine heves edip giren insanlar oldu; sonuç yok... Hintlilerin peşinden gidemeyiz, inançları sapık... Japonların peşinden gidemeyiz; inançları batıl... Avrupalıların dini maalesef teknolojik gelişmeleri gibi değil, sakat ve batıl... Amerikalıların dini sakat ve batıl...

Binâen aleyh, çok önemli bir görev yüklenmiş bulunuyoruz. Bu görev müslüman olmamızla bizim üzerimize gelmiş bulunuyor. Allah-u Teâlâ Hazretleri Kur’an-ı Kerim’de buyuruyor ki:

﴿نَتَمَّ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ﴾ (آل عمران: ١١٠)

(*Küntüm hayra ümmetin uhricet li’n-nâsi*) “Siz en hayırlı bir ümmetsiniz, bütün insanlar için, bütün insanlık için ortaya konulmuş bir ümmetsiniz; yâni göreviniz var!” (Âl-i İmrân, 3/110)

denmiş oluyor. İşte biz bu görevi yüklenmiş bir grubuz ve bu görevi en güzel tarzda yapmağa çalışıyoruz.

Türkiye’de bu görevi yapmak için, tabii ilk adımda insanın insana, karşısına oturtup gerçekleri anlatması gelir: “Otur kardeşim, şu meseleleri konuşalım, anlaşalım!” denir; tamam, anlaşılır. O dinler, bu söyler; sonunda bir mutabakat meydana gelir.

Bu vaazla olur; camiye insanları toplarsınız, vaaz ve irşad edersiniz. İnsanlar da, “Çok güzel konuştu, haklı hocaefendi!” der, dinlerler. Fakat işin zor tarafı, insanların hepsi camiye gelmiyor, gelemiyor. Yekûn olarak, yüzde olarak hesaplayacak olursak, belki nüfusun yüzde biri, belki yüzde biri bile gelmiyor camiye...

Almanya’daki bütün müslüman kuruluşların üyelerinin hepsini toplarsanız, yüzde onu geçmiyor. Yâni yüzde doksanı, hiç bir bağlantısı olmayan kendi başına kaybolmuş, dağılmış gitmiş insanlar demek oluyor.

İşte bu şartlar altında ne yapmak gerekiyor: Yayın yapmak gerekiyor, dergiler çıkartmak gerekiyor, gazete çıkartmak gerekiyor... Daha başka, daha geniş bir çalışma olarak, radyo çalışması yapmağa başladık... Daha köklü bir çalışma olarak, devamlı bir çalışma olarak kolejler açtık; ilk, orta, lise, ana okulu... Muhtelif illerde ve ilçelerde kız ve erkek kolejlerimiz var... İnsanı eğitmek ve yetiştirmek en büyük amaç olduğundan ve bu eğitimin tasavvufî bir eğitim olması en önemli olduğundan, tasavvufa, mâneviyat eğitimine, ahlâk eğitimine önem veren bir eğitim sistemini benimseyerek nesilleri müslüman, mütedeyyin, ahlâklı, bilgili, görgülü, ileri, yüksek yetiştirmek gerektiğinden okullar açtık.

Fırsat bulursak üniversite açacağız. Üniversite açmak için elimizde imkânlar var... Bazı ülkelerde insanlar tarım toplumundan sanayi toplumuna geçmişlerdir. Bu sanayi toplumu da geçmişler, sanayi ötesi toplumu, bilgi toplumu denilen seviyeye yükselmiştir. Çünkü, bilgiler çoğalmıştır. Bilgilerin depolanması, tasnifi ve gerektiği zaman kullanılması, önemli bir iş olmuştur.

Bunlar için de aletler gelişmiştir, bilgisayarlar yapılmıştır. Birçok insanlar bunlardan faydalanarak çok hızlı işlemler yapıyorlar ve çok ileri çalışmalar yapıyorlar.

Bunları ele alıp, İslâm'a böyle hizmet etmesi lâzım şimdiki, Yirminci Yüzyıl'daki kardeşlerimizin... İslâm'a hizmet ederken, çevresindeki bütün imkân ve şartları, vasıtaları, araçları kullanması gerekir.

Türkiye'de bizim kardeşlerimiz gazeteleri yazdığı, herkesin beğendiği bir mümtaz, yüksek topluluktur. Umumiyetle profesörler vardır, mühendisler vardır, doktorlar vardır, yetişmiş insanlar vardır. Gerçekten kaliteli bir büyük grup oluşturuyoruz Türkiye'de...

Fakat ben şunu görüyorum ki: Bizim Avrupa ile, Amerika ile, orada bulunan kardeşlerimizle bütünleşmemiz ve işbirliği yapmamız lâzım!.. Çünkü, buranın ilmini Türkiye'den takib etmek başka, buradan takib etmek başka... Burada eğitim görmüş insanların Avrupa'yı görmesi, tanınması başka; Türkiye'den bir insanın arada sırada gelip veya Türkiye'den gözlüğünü, dürbününü takıp bakarak bir şeyler anlamaya çalışması başkadır. Her şey yerinde, zamanında yapılmalıdır.

e. Hizmetlerin Dışa Açılması

Onun için biz Türkiye'den dışa açılmayı uygun görüyoruz. Çalışmalarımızın, Allah'ın dinine hizmetin, İslâm'a hizmetin, irşad hizmetinin, tebliğ hizmetinin başarılı olması için, Avrupa'ya, İngiltere'ye, Amerika'ya, Kanada'ya, Malezya'ya, Japonya'ya yayılması gerektiğini düşünüyoruz. Bu yayılmayı, Akra radyomuzla yavaşça başlatmış olduk. Almanya'dan, Japonya'da, Amerika'dan kardeşlerimiz yorumlar yaparak, dinleyicileri bilgilendirmeğe çalışıyorlar.

Fakat biz, daha esaslı ve köklü müesseseler kurmanın gerektiğini biliyoruz. Biliyoruz ki, İsveç'te çok kaliteli kardeşlerimiz var... Danimarka'da çok kaliteli kardeşlerimiz var...



Almanya’da tahsil görmüş, burada doğmuş, büyümüş, yetişmiş, artık Avrupa’yı içinden tanıyan kardeşlerimiz var... İngiltere’de aynı şekilde kardeşlerimiz var... Amerika’da doktora yapan, üniversite hocası olan kardeşlerimiz var... Çok kaliteli kardeşlerimiz var... Bunları organize ederek, İslâm’ın gelişmesi, savunulması, müslümanların haklarını korunması ve müslümanların yükseltilmesi için çalışmalar yapmak gerektiğini düşünüyoruz.

Türkiye’deki çalışmaların dışarıya taşması ve dünyaya genişlemesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu amaçla radyomuzu da Avrupa’dan Orta Asya’ya kadar yayın yapabilecek uyduya çıkarttık. Biraz önce burada dinlediğimiz radyo bizim radyomuzdu, akşam haberlerini dinledik. Başka radyolardan farklı olarak da, son derece kaliteli yayın yapıyor. Hattâ bir politikacı, parti başkanı [Hasan Celâl Güzel] bizim Akra için, “*Görüntüsüz Televizyon*” demiş. Yâni, o kadar kıymetli ki, televizyon gibi tesirli fakat henüz ekranı yok... Henüz ekrandan görüntü yayınlamıyoruz ama, bilgiler son derece kıymetli...

Şimdi ben Allah rızası için şunu ortaya koymak istiyorum, bu sözlerimin özeti şudur: Hepinizin, hepimizin asıl görevi Allah'ın rızasını kazanmaktır. Şüphe var mı, tereddüt var mı?.. Yok; hepimiz Allah'ın sevgili kulu olmak istiyoruz, Allah'ın rızasını kazanmak istiyoruz. Sonuç olarak da cennetlik olmak istiyoruz. Cehennemlik olmak istemiyoruz, sorumlu olmak istemiyoruz, ahirette suçlu durumda olmak istemiyoruz. Dünyadaki vazifelerimizi yapmamış olma durumunda olmak istemiyoruz.

Cennetlik olmak için, Allah'ın sevdiği kul olmak için, her türlü fedâkârlığı ve çalışmayı yapmaya can ü gönülden razıyız. Öyle kardeşlerimiz var ki, —biz kendimizi ortaya koyup da öğrenme gibi söz söylemeyelim— şehid olmaya can atıyor. Kimisi de Bosna'ya gitti, Çeçenistan'a gitti, muhtelif yerlerde savaştı; seve seve gitti ve şehid oldu. Yâni, canımızı vermekten de kaçınmayız.

Şimdi muhterem kardeşlerim! İslâm'a hizmetin yeri buraları... Burada sizin kolaylıkla yaptığınız bir şeyi, Suudi Arabistan'da yapamazsınız, Türkiye'de yapamazsınız, Mısır'da hiç yapamazsınız... Cezayir'de felâket, Mısır'da felâket, Suudi Arabistan'da felâket, Türkiye'de sıkıntı...

Bakın Türkiye'de ne diyorlar; hiç utanmadan, arlanmadan, sıkılmadan söyleyebiliyorlar:

“—Müslümanlar iktidara gelirse, biz müslümanlara iktidarı bırakmayız!”

E niye bırakmazsın, seçimi niye yapıyorsun o zaman?.. Oyuncak mı bu?.. Halk seçmiş işte, niye razı olmuyorsun?..

“—Olmayız!”

Kimsin sen razı olmayacak? Adedin ne, cirmin ne, vücudun ne? Ateş olsan, cirmin kadar yer yakarsın... Nesin sen? Amerika'nın uzantısı mısın, Avrupa'nın ajanı mısın? Nesin sen ki, böyle tehdit savuruyorsun Türk milletine?.. Anlaşılır bir şey değil...

Seçimse, biz razı olduk ya dört yıldır, beş yıldır, yirmi yıldır, elli yıldır seçilenlerin bizi yönetmesine; sen niye razı olmuyorsun biz seçilirsek?.. Yâni Türkiye'de de problemler var, bunu söylemek istiyorum.

Belki burada da problem vardır, Amerika’da da problem vardır. Meselâ, Amerika’ya gittik. Amerika’da hapisanede imamlık yapan bir zenci geldi. “Biz Türkiye’den yardım bekliyoruz!” dedi; şaşırdım ben... “Hoppalaaa, bir de şimdi Amerika’ya yardım etmek çıktı başımıza...” diye düşündüm.

Resmen bizden yardım istiyor. “Bizi siz destekleyebilirsiniz, siz yardımcı olabilirsiniz.” diyor. Yâni, Amerika’nın içinde müslümanlar rahat değil... Demek ki, yönetim onlara da bizim bilmediğimiz tarzda tazyikte bulunuyor ki, o da yardıma muhtaç hissediyor kendisini... “Yapsa yapsa yardımı Türkler yapar.” diyor.

Buyurun, alın size bir yardım sahası daha... Çeçenistan, Bosna, Keşmir, Cezayir bilmem ne derken Amerika bile bizden çok yardım istiyor. O halde çok çalışmalıyız! O halde teknik çalışmalıyız!..

f. Teknik ve Kaliteli Çalışma

Biliyorsunuz teknik çalışan, kaliteli çalışan bir insan binlerce insandan daha faydalı işler yapar. Teknik çalışmayan bir insan mevzû, bölgesel, yöresel, cüz’î, küçük, az bir çalışma üretebilir, fayda üretebilir.

Bir iş yerinde şu sözü okumuştum, çok hoşuma gitmişti:

“—*Yalnız pazusuyla çalışan kimseye işçi derler.*”

Pazusuyla çalışıyor; elinde çekiç var, “Dan, dan... Dan, dan...” bedeninin gücüyle çalışıyor. Bir insan yalnız bedeniyle, pazusuyla çalışıyorsa, işçidir.

“—*Hem bedeni, pazusu, hem aklıyla çalışıyorsa, ustadır.*”

Usta akıllı adamdır, yol gösterir:

“—Öyle yapma, kırarsın!.. Bu kadar bastırma, o kadar sıkma!.. Şunu şöyle yap, bunu böyle yap!.. Mengeneyi biraz gevşet, şuradan tuttur!.. Eğeyi böyle tut!..” Bilmem ne... Usta, kafası var... “Onu oradan kesme, şuradan kes! Sonra törpüleyeceğiz, şöyle olacak!.. Yapıştırmadan evvel şöyle yap!..” Bunları böyle öğretir.

Neden?.. Kaba kuvvet değil; pazusu da var, kafasını da katıyor

işin içine... Usta...

“—*Hem bedeni, hem kafası, hem kalbiyle çalışan, sanatkârdır.*”

Bir de işin içine gönlünü, kalbini sokuyorsa, estetiği sokuyorsa; o zaman sanatkârdır. Sadece usta değil... Bakarsın bir iş yapar; “Aferim yâ, ne güzel yapmış, şiir gibi yapmış.” dersin.

Şimdi biz de kaba kuvvet değiliz, düz işçi değiliz, amele değiliz... Neyiz?.. Kaliteli insanlarız, yâni usta gibiyiz. Ama ustadan da öteyiz, bir de bizim gönül yapımız var, tasavvuf erbabıyız biz... Yunus Emre gibiyiz, Mevlânâ gibiyiz. Bizim bir de gönüm tarafımız var... Bizim bu boyutumuz Amerika’da bile yok... Amerika’da da yok, Avrupa’da da yok, dünyanın başka yerinde yok...

İman ve tasavvuf boyutu bizi ötekilerden üstün kılıyor. Merhametli, iyiliksever, menfaatçi olmayan, herkesin iyiliğini düşünen, güzelliğin peşinde olan, güzel jestlerin peşinde olan insan haline getiriyor.

İşte biz o bakımdan bunları düşünerek, Avrupa’da bir yapılanma çalışmasına girdik muhterem kardeşlerim! Avrupa’da, İngiltere’de ve Amerika’da bir yapılanma, organize olma, teşkilatlanma faaliyeti içine girdik. Bu faaliyetimiz birkaç senedir devam ediyor. Zaman zaman toplandık, kararlar aldık. Hattâ buradaki toplantı da önceden planlanmış toplantılardan birisidir. Daha önceden muhtelif yerlerde bu toplantıları yapmıştık.

Bizim bu organizasyonlardan maksadımız çok kesinlikle söylüyorum, para pul toplamak değildir. İşçinin emek ve sermayesini sömürmek değildir. Bizim başkalarından önemli farkımız budur. Biz size salma, şu kadar vereceksiniz, bu kadar para ödeyeceksiniz demiyoruz. Bizim paraya ihtiyacımız yok...

Bizim bugün bir holdingimiz var, yirmi küsur şirketimiz var, iki holding daha kapıda... Allah bize kimseye muhtaç olmama lütfunu ihsan eyledi. Çünkü para istemenin haysiyet kırıcı olduğunu gördük, para istemekle bir sonuca varılmayacağını gördük, kolumuzu sıvadık, işe giriştik. Bugün rakamları milyarlar

olan şirketlerimiz var; çalışıyoruz, alnımızın teriyle kazanıyoruz. Kazandığımızı hizmete sunuyoruz.

Uzaydan radyo yayını kolay mı sanıyorsunuz?.. Bunun bedelinin ne kadar olduğunu sordunuz mu, düşündünüz mü?.. Ayda ne kadar masraf gittiğini biliyor musunuz?.. Siz bu radyoyu buradan dinlerken, güzel Türkçeyi dinlerken, dinî bahisleri dinlerken bunun faturasının ne kadar olduğunu düşünüyor musunuz?.. Biz sizden bunların faturasını istiyor muyuz?.. İstemiyoruz.

Dergilerimiz kârlı mı çıkıyor. “Abone olun!” diye yazmış kardeşlerimiz koridorların kapılarına... Biz abone olmanızı okumanız için istiyoruz. O dergilerimiz kâr mı ediyor?.. Hayır... Bizim zarar eden tek müessesemiz dergilerimizin çıktığı müessesemizdir. Çünkü dergi, kâr getiren bir şey değildir. Derginin kârı sevabıdır, gösterdiği istikamettir.

Dergiyi okuyan bir kız diyor ki:

“—Hocam! Ben sizin derginizi okudum, inandım, beğendim, başımı örttüm, namaza başladım.”

İşte bizim kârımız budur; dergiyle o kız namaza başladı. Onun için dergiyi kapatmıyoruz biz... Bir çocuk aynı şeyi söylüyor. Doğu Anadolu’nun bir kasabasından bir kız mektup yazıyor, diyor ki:

“—Dergi almağa param yok ama, sizin derginizi çok seviyorum, ay başını iple çekiyorum!”

Dergi gönderiyoruz. Neden?.. Sevabını umuyoruz. Birisi bizim dergimizle doğru yola girmişse, bunu kâr sayıyoruz.

Biz sizden İslâm’a hizmet etmenizi istiyoruz Muhterem kardeşlerim!.. Allah istiyor. Biz de insanları İslâm’a hizmette organize etmenin sevaplı olduğunu bildiğimiz için, organizatörlük yapıyoruz. yâni işi organize etmeğe, işin önüne düşüp de işi oluşturmaya çalışıyoruz.

Bunun için ilk şart, burada bir merkez kurmaktır. Peygamber Efendimiz de Medine-i Münevvere’ye geldiği zaman ilkönce mescidi yaptı, yâni merkez kurdu. İlk yaptığı şey o... Ebû Eyyüb

el-Ensârî Hazretleri'nin evinde bir müddet misafir kaldı. O arada mescid yapıldı, oraya geçti. Yer lâzım, mekân lazım, adres lâzım, muhatap lazım!.. Faaliyet ondan sonra yürüyecek.

Ticaret yapacağız, belki siz de ortak olacaksınız ama, biz bağış istemiyoruz. Ortak olacaksınız, siz de kâr edeceksiniz. Bir müessese kârlı olmadığı zaman açmıyoruz zâten... Ne diye yükü omuzumuzda taşıyalım?.. Ancak sevabı varsa taşıyoruz.

Sevabı olan nedir?.. Dergidir. Tamam dergiyi taşırız, sineye çekeriz zararını... E onu nereden karşılıyor?.. Sav Market demişiz, tüfek satıyoruz, oradan sağlıyoruz... Telefon satıyoruz, normal fiatlarla, başkalarının sattığı gibi; oradan sağlıyoruz... Mavi boru yapıyoruz, onu satıyoruz, oradan sağlıyoruz. Yeter ki hizmet yürüsün diye...

Organize büyük şirketler, müesseseler, kurmak Türkiye'de yaygınlaşmış bir şey değil... Umûmiyetle bu gibi teşebbüsler yapılmış ve batmıştır. Ben de bunların çoğunu biliyorum; bundan yirmi beş yıl, otuz yıl önceden beri duyuyorum. Çeşitli siyasî grupların, dinî grupların çeşitli atılımlar yapıp da battığını biliyorum. İsim verebilirim, şu battı bu battı diye isim isim söyleyebilirim.

Biz, bu müesseseler neden batıyor diye bunun incelemesini yapıyoruz, batmaması için çare arıyoruz.

Bakın, Türkiye'de yüzlerce dinî dergi çıkmıştır şu yıla gelinceye kadar; hepsi batmıştır, yaşayamamıştır. Dinî dergilerin ortalama ömrü iki yıldır. İki yıl sonra batar. Sebebi nedir?.. Bir dergi çıkartalım diye ideal bir duygu ortaya çıkar, bazı idealistler sermaye koyar. Bazı idealist yazarlar yazılar yazarlar. Dergi çıkmağa başlar, dağıtılır; parası gelmez. İkinci sayısı çıkar, dağıtılır, parası gelmez. Üçüncü, dördüncü... İki sene tahammül ederler, kavga gürültü, giderler alacaklılarına;

“—Yâhu ver Allah rızası için... Dergileri sattın işte, parasını ver!.. Bilmem ne... Olur... Olmaz...” derken, iki sene sonra pilleri biter, sermayeleri sıfıra gelir; kapatırlar.

Necip Fazıl da böyle, Kadir Mısıroğlu'nun *Sebil* dergisi böyle, *İslâm'ı Nuru* öyle... Şu öyle, bu öyle... Bunları da bildiğiniz misaller diye söylüyorum, kötülemiyorum. Hizmet görmüştür ama, devam ettirememişlerdir.

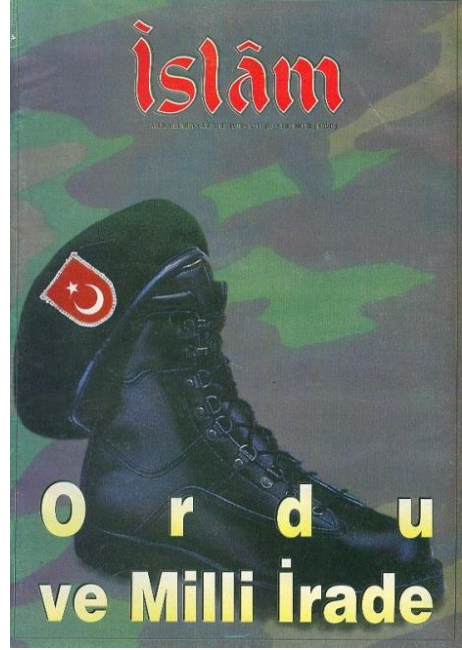
Bakın bizim dergilerimiz 13 yıldır çıkıyor. Biz devamlılığın önemli olduğunu biliyoruz. “Kusur nedir, dergiler neden batıyor, hizmet niçin duruyor?” diye onun tedbirini alıyoruz, çaresini bulmağa çalışıyoruz.

Şimdi burada bizim bir merkez kurmamız mecburiyeti vardır. Biz bu merkezi kuracağız! İster siz yardım edin, ister yardım etmeyin; size bağlı değil... Bu merkez kurulacak, biz burada İslâmî hizmetleri geliştireceğiz.

“—Efendim, İslâm’a hizmet eden bu kadar şirket var, dernek var; bir de siz mi?”

Bir de biz; çünkü bizim üslûbumuz başka... Çünkü bizim meseleyi tutuş tarzımızın, anlatış tarzımızın emsâli yok!.. Biz bunu en güzel tarzda yapmak istediğimiz için, bu çalışmayı yapacağız.

Tabii, kardeşlerimiz birbirlerinin ihvanıdır, tarikat kardeşidir. Biz onlar arasındaki bu kardeşliğin de canlı olmasını temenni ediyoruz. Bulundukları yerlerde, eğer başka yerlere giderlerse, başka camilere giderlerse; diyanet camisinin bir havası vardır, falanca caminin bir havası vardır, filânca caminin bir havası vardır... Kimi yerde zikir yapamaz, kimi yerde şu olmaz, kimi yerde bu olmaz. Kimseyi kötülemiyoruz, kötülemek istemiyoruz.



Derdimizi, olan şeyleri söylüyoruz.

Onun için, elbette hakkımızdır; beş tane müslüman bir arada bulunuyorsa, yâni bizim kardeşlerimizden beş aile bir yerde bulunuyorsa, bir namaz kılacak yer sağlamaları lâzımdır. Hadis-i şerifte böyle geçiyor. Binâen aleyh, kardeşlerimizin grup halinde oldukları yerlerde de camilerini kurmaları lâzımdır.

Ben onun için yarı şaka yarı ciddi kardeşlerime söylüyorum:

“—Hadi bakalım, bu bölgede sen bir Kotku Camisi kuracaksın!.. Senin şehrine sen bir Kotku Camisi kuracaksın...” diye söylüyorum.

Bu, ibadetlerin Allah’ın rızasına uygun yapılması için şarttır. Mevcut camilerin bir kısmı bizim kardeşlerimizdir, dostlarımızdır, sevdiğimiz insanlardır. Onlarla uyuşma mümkün olabiliyor. Bazısıyla uyuşma mümkün olmuyor; çünkü bizim faaliyetlerimize, zikrimize katılmıyorlar, uygun görmüyorlar... Veya bizim günah saydığımız, haram saydığımız bazı şeyleri yapabilen bir grup oluyor. Biz de onların o halini hazmedemiyoruz, uygun görmüyoruz.

Onun için, kısaca söylememiz gerekirse: Kardeşlerimizin, ihvanımızın burada organize olmasını istiyoruz, dağınık olmamasını istiyoruz. Kuzucuklar darmadağın dağılmışlar; olmaz!.. Kuzuların bir yere toplanmasını istiyoruz, muhafazasını istiyoruz. Kurtlar yemesin diye, kurtlar parçalamasın diye derlenmesini, toparlanmasını istiyoruz.

Her şeyden önce müslümanız ve takvâ yolundanız, zikir erbâbıyız, tasavvuf erbâbıyız; bunun ön planda olmasını düşünüyoruz. Çalışmalarımız, irşadımız bu yöndedir; çünkü, takvâ yolu olmazsa cennetin kolay bulunmayacağını biliyoruz. Ondandır bu yolu tutmuş bulunuyoruz.

Onun için ben Kotku Camisi diyorum. Hocamız Rh.A, yaşadığı zamanın kutbu olduğundan ve hilâfet-i ulyâ makamına ermiş olduğundan, Allah-u a’lem; onun için Kotku Camisi diyoruz. Onun hatıralarını ön plana çıkararak söylüyoruz.



g. Kardeşlerimizi Toparlamak

Burada ikinci bir maksadımız da, Hocamız'dan dersli insanlar çok Avrupa'da... Benden de yıllar önceden beri, on dört on beş yıldan beri, buraya gelip gittikçe ders almış yüzbinlerce ihvânımız var... Tabii, Kotku Camii dersek, onlar da anlayacaklar bizim merkezimiz olduğunu... O merkezlere devam edecekler, oralarda buluşacağız diye düşünüyoruz.

Onun için özellikle, İskenderpaşa Dergâhı'na bağlı olduğunuzu söyleyin!.. İskenderpaşa Dergâhı'na bağlı olan kardeşler kimler çevrenizde; araştırın!.. Onlarla irtibat kurmağa, onlarla muhabbet etmeğe gayret edin!..

Yoğunluk kâfi miktarda ise bulunduğunuz yerde, bir yer kiralayın, bir mescid yapın! Namazı kendiniz kıldırın, paranız olursa imam tutun!.. Ama, böyle bir namaz kılacağımız, zikrimizi yapacağımız, hatm-i hâcegânımızı yapacağımız, toplantılarımızı yapacağımız; hanımlarımızın toplanacağı, çocuklarımızın birbirleriyle tanışacağı, eğlenmeyi öğrenmeyi beraber yapacağı kültür merkezlerimiz olsun!.. Bunları sağlamağa çalışın!..

Almanya'da bir büyük merkez çalışmamız vardır. Hollanda'daki kardeşlerimiz bana bir dosya verdiler, bir harita verdiler. Şartları, özellikleri dosyamda... İbrahim Balçok kardeşimiz, bu fuar şehri Essen, Düsseldorf civarında bir merkez teklif ediyordu. Böyle bir yerimiz olursa, hem fuarlara gelen kardeşlerimizi orda barındırma imkânımız olur. Hem de müslüman kardeşlerin yoğunluğu var, ihtiyaç var; orada öyle bir şey yapalım diye söylüyordu.

Tabii, bir büyük merkez olduktan gayri, çeşit çeşit bölgelerde merkezlerimizin olması lâzım!.. Şimdiye kadarki toplantılarımızda Danimarka, İsveç, Hollanda, Belçika ve Almanya'dan yoğun olarak katılım oldu. Henüz İsviçre'den, Fransa'dan, Avusturya'dan yoğun katılım temin edemedik. Oralarda da kardeşlerimiz var; henüz onlarla bağlantıyı sağlayabilmiş değiliz. Tabii, çalışmalarımızın kaliteli olması bakımından, oralara da merkezlerimizin gitmesi, yayılması gerekiyor

Biz bütün müslümanları kardeş görerek, hepsini kucaklayıcı bir çalışma yapıyoruz. Akra'da bunu göreceksiniz, konuşmacılardan anlayacaksınız, meselelere bakış tarzından göreceksiniz. Bu da toplayıcı bir çalışmadır.

Zâten bizim Hocamız Cennetmekân'ın kardeşlerimizi siyasî faaliyetlere atarken ana talimatı, tasavvufu gitmekti. Tasavvufu gittiği zaman, güzel ahlâkla gittiği zaman birleştirici olur, kucaklaştırmacı olur. İnsanları birbirleriyle barıştırmacı ve dost edici olur. Ama, başka maksatlarla yapıldığı zaman, olmaz.

Meselâ, şu müsbet, muhafazakâr zihniyetteki parti, şu müsbet, en yakın öteki partiyle birleşmesi lâzım!.. Birleşmiyor, olmuyor. Birleşmenin sağlanması lâzım!.. İşte politik sahada çalışıyorsunuz; birleşin, beraberce daha başarılı olun.

Birisi olmayacak tekliflerde bulunuyor, ötekisini dışlıyor; kendi başımıza iktidar olacağız diyor. O zaman güç azalıyor, müslümanlar parçalanmış, başka partilere bölük bölük dağılmış oluyorlar.



Bu enaniyet yoludur, nefsanîyet yoludur. Yâni bencillik, ben tek başıma olacağım, bana tabi olsun gibi bir yoldur.

Ama, tasavvufta böyle değildir. Tasavvufta kardeşlik vardır, karşısındakine daha çok öncelik vermek vardır... İltifat vardır, feragat vardır, fedâkârlık vardır... İkrâm vardır, güleç yüz vardır. Tasavvuf yoluyla olursa, işler yürür, kilitli kapılar açılır.

Düşünün, Yunus Emre'nin bugün bir parti başkanı olduğunu, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Hazretleri'nin bir parti başkanı olduğunu... Alimallah, gayrimüslimleri bile toplar etrafında...

Anadolu böyle fetholdü, Balkanlar böyle fetholdü. İnsanların gönülleri İslâm'a böyle ısındırıldı. Bizim yolumuz bu, muhterem kardeşlerim!.. Bizim mücadelemiz, anlatmak istediğimiz bu!.. Bunu anlatmağa çalışıyoruz. Böyle olursa, İslâm açılır.

Dün akşam Prof. Dr. Ömer Dinçer'in yorumunu dinledik. Kısaca diyor ki:

“—İslâm'ı sevgi ve kardeşlik dini olarak takdim etmeliyiz, öyle tanıtmaya çalışmalıyız. Radikal İslâm, kavgacı İslâm, kan dökücü

İslâm filân gibi göstermek sabotaj oluyor. Avrupalılar kasden böyle göstermeğe çalışıyorlar. Biz öyle yapmamalıyız!” diyor.

İşte bizim dediğimiz bu... Yâni çiçekle, buketle, tebessümle, kardeşlikle, ikramla, güzellikle, estetikle gideceğiz. Onun için bizim yolumuz önemli!.. Biz yolların hepsini tanıyan, bilen insanlar olarak söylüyoruz. Hepinizi göreve, hizmete, kardeşliğe yardımlaşmaya davet ediyoruz.

Bu toplantıların amacı, birlik ve beraberlik içinde, Allah’ın sevdiği çalışmaları yapıp, Allah’ın rızasına nail olmaktır.

Allah hepimizi Allah’ın sevdiği kulluk görevlerini en iyi düşünüp bulan, en iyi uygulayan, Allah’ın sevdiği şekilde yaşayan, sevdiği güzel faaliyetlerde bulunan ve sonuç olarak, faaliyetleri İslâm için, müslümanlar için faideli olan, ses getirici olan, sonuç verici olan, faydalı olan çalışmalar yapmağa muvaffak eylesin... Hepimizi has müslüman eylesin, gönül gözü açık sevgili kullarından eylesin...

Ömrümüzü rızasına uygun geçirmeyi nasib eylesin... Rabbimizin huzuruna sevdiği razı olduğu kullar olarak varmayı, Allah cümlemize nasib eylesin...

03. 12. 1995 - Essen / ALMANYA